

CA FOUNDATION • PAPER 4 • BUSINESS ECONOMICS

વિદ્યાર્થી નોંધ

વિષય-દર-વિષય • ઓક્ટોબર 2026 આવૃત્તિ • ગુજરાતી

10 પ્રકરણ • 26 એકમ • 157 વિષય • 2495 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો

CA L1 P4 Scanner Business Economics 2026 October V1

આ પુસ્તિકા કેવી રીતે કામ કરે છે

દરેક વિષય માટે પહેલાં “પહેલાં વાંચો” પંક્તિમાં જણાવેલા Study Material ના ફક્રા વાંચો. પછી એક પછી એક attack band ઊતરો. દરેક band જણાવે છે કે એ વિષય પર પરીક્ષકે ખરેખર શું કરાવ્યું છે — **RECALL, RECOGNISE, COMPUTE** કે **REASON** — એ mode માટે જરૂરી મુદ્દા આપે છે, એવો એક પ્રશ્ન કેટલા સમયનો છે તે કહે છે, અને એ જ mode પર મહાવરા માટે Scanner ના બરાબર એ જ પ્રશ્નો આપે છે.

અનુક્રમણિકા પછીનો વિભાગ — **આ નોંધનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો** — બતાવે છે કે આ પેપર ખરેખર શેને marks આપે છે; અને મોટા ભાગના વિદ્યાર્થીઓ જેની તૈયારી કરે છે તે એ નથી. શરૂ કરતાં પહેલાં તે એક વાર જરૂર વાંચો.

અનુક્રમણિકા

આ નોંધનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો.....	7
અભ્યાસ પ્રાથમિકતા માર્ગદર્શિકા — Marks, એકમ અને વિષય.....	12
પ્રકરણ 1: Nature and Scope of Business Economics (મહત્ત્વ: B).....	23
એકમ 1.1: Introduction (મહત્ત્વ: B).....	23
વિષય 1: Introduction.....	23
વિષય 1.1: Business Economics ની Definition.....	24
વિષય 1.2: Business Economics નું Nature.....	25
વિષય 1.3: Business Economics નો Scope.....	29
વિષય 1.4: Economics અને Business Economics વચ્ચેનો ફરક.....	29
એકમ 1.2: Basic Problems of an Economy અને Price Mechanism ની ભૂમિકા (મહત્ત્વ: C).....	30
વિષય 2: Economy ની Basic Problems.....	30
વિષય 2.1: Capitalist Economy.....	32
વિષય 2.2: Socialist Economy.....	34
વિષય 2.3: The Mixed Economy.....	36
પ્રકરણ 2: Theory of Demand and Supply (મહત્ત્વ: B).....	38
એકમ 2.1: Law of Demand and Elasticity of Demand (મહત્ત્વ: B).....	38
વિષય 1: Demand એટલે શું.....	38
વિષય 1.1: Demand ને શું નક્કી કરે છે.....	39
વિષય 1.2: The Demand Function.....	41
વિષય 1.3: Law of Demand.....	43
વિષય 1.4: Expansion and Contraction of Demand.....	45
વિષય 1.5: Elasticity of Demand.....	46
વિષય 1.6: Income Elasticity of Demand.....	51
વિષય 1.7: Cross-Price Elasticity of demand.....	52
વિષય 1.8: Advertisement Elasticity.....	54
એકમ 2.2: Theory of Consumer Behaviour (મહત્ત્વ: B).....	54
વિષય 2: Human Wants નું સ્વરૂપ.....	55
વિષય 2.1: Wants નું વર્ગીકરણ.....	55
વિષય 2.2: TU અને MU વચ્ચેનો સંબંધ.....	56
વિષય 2.3: Law of Diminishing Marginal Utility.....	57
વિષય 2.4: Consumer Surplus.....	59
વિષય 2.5: Indifference Curve Analysis.....	60
એકમ 2.3: Supply (મહત્ત્વ: C).....	63
વિષય 3: Introduction.....	63
વિષય 3.1: Determinants of Supply.....	64
વિષય 3.2: Law of Supply.....	64
વિષય 3.3: Movements on Supply Curve - quantity supplied માં increase કે decrease.....	65
વિષય 3.4: Shifts in Supply Curve - supply માં increase કે decrease.....	65
વિષય 3.5: Elasticity of Supply.....	66
વિષય 3.6: Equilibrium Price.....	68
પ્રકરણ 3: Theory of Production and Cost (મહત્ત્વ: B).....	70
એકમ 3.1: Theory of Production (મહત્ત્વ: B).....	70
વિષય 1: Production એટલે શું.....	70
વિષય 1.1: Factors of Production.....	71

વિષય 1.2: Production Function.....	73
વિષય 1.3: Production Optimisation.....	77
એકમ 3.2: Theory of Cost (મહત્ત્વ: B).....	78
વિષય 2: Cost Concepts.....	79
વિષય 2.1: Cost Function.....	81
વિષય 2.2: Short Run Total Cost.....	82
વિષય 2.3: Long Run Average Cost Curve.....	85
વિષય 2.4: Economies & Diseconomies of Scale.....	86
પ્રકરણ 4: Price Determination in Different Markets (મહત્ત્વ: A).....	88
એકમ 4.1: Market એટલે શું અને તેના પ્રકાર (મહત્ત્વ: B).....	88
વિષય 1: Market એટલે શું.....	88
વિષય 1.1: Market Structures ની પ્રકાર.....	90
વિષય 1.2: Total Revenue, Average Revenue અને Marginal Revenue ની concepts.....	91
એકમ 4.2: Determination of Prices (મહત્ત્વ: C).....	95
વિષય 2: Introduction.....	95
વિષય 2.1: Determination of Prices - સામાન્ય દૃષ્ટિએ.....	96
વિષય 2.2: Demand અને Supply માં ફેરફાર.....	97
વિષય 2.3: Demand અને Supply માં એકસાથે થતા ફેરફાર.....	98
એકમ 4.3: જુદાં જુદાં Market Forms માં Price Output Determination (મહત્ત્વ: A).....	99
વિષય 3: Perfect Competition.....	99
વિષય 3.1: Monopoly.....	103
વિષય 3.2: Imperfect Competition-Monopolistic Competition.....	106
વિષય 3.3: Oligopoly.....	108
પ્રકરણ 5: Determination of National Income (મહત્ત્વ: B).....	114
એકમ 5.1: National Income Accounting (મહત્ત્વ: B).....	114
વિષય 1.1: National Income Accounting.....	114
વિષય 1.2: National Income Estimates નો ઉપયોગ અને મહત્ત્વ.....	115
વિષય 1.3: National Income ની જુદાં જુદાં Concepts.....	115
વિષય 1.4: India માં National Income નું Measurement.....	120
વિષય 1.5: India માં Regional Accounts ની System.....	123
વિષય 1.6: GDP and Welfare.....	124
વિષય 1.7: National Income Computation ની Limitations અને Challenges.....	124
એકમ 5.2: The Keynesian Theory of Determination of National Income (મહત્ત્વ: C).....	125
વિષય 2.1: Introduction.....	125
વિષય 2.2: Simple Two-Sector Model માં Circular Flow.....	126
વિષય 2.3: Basic Concepts and Functions.....	127
વિષય 2.4: The Two-Sector Model of Nation Income Determination.....	130
વિષય 2.5: The Investment Multiplier.....	131
વિષય 2.6: Determination of Equilibrium Income: Three Sector Model.....	133
વિષય 2.7: Determination of Equilibrium Income: Four Sector Model.....	134
વિષય 2.8: Conclusion.....	136
પ્રકરણ 6: Business Cycles (મહત્ત્વ: B).....	137
વિષય 6: Introduction.....	137
વિષય 6.1: Phase of Business Cycle.....	138
વિષય 6.2: Features of Business Cycle.....	144
વિષય 6.3: Causes of Business Cycles.....	145
વિષય 6.4: Relevance of Business Cycles in Business Decision Making.....	148
પ્રકરણ 7: Public Finance (મહત્ત્વ: C).....	150

એકમ 7.1: Fiscal Functions: એક ઝલક, Centre and State Finance (મહત્ત્વ: C).....	150
વિષય 1.1: Introduction — concept base.....	150
વિષય 1.2: Economic System માં Government ની ભૂમિકા.....	150
વિષય 1.3: The Allocation Function.....	151
વિષય 1.4: The Redistribution Function.....	152
વિષય 1.5: Stabilization Function.....	153
એકમ 7.2: Market Failure / Government Intervention to Minimize Market Failure (મહત્ત્વ: C).....	155
વિષય 2.1: Introduction.....	155
વિષય 2.2: The Concept of Market Failure.....	156
વિષય 2.3: Market કેમ Fail થાય છે.....	157
વિષય 2.4: Public Goods.....	158
વિષય 2.5: Incomplete Information.....	159
વિષય 2.6: Government Intervention to Minimize Market Power.....	160
વિષય 2.7: Government Intervention to Correct Externalities.....	161
વિષય 2.8: Government Intervention in The Case of Merit Goods.....	162
વિષય 2.9: Government Intervention in The Case of Demerit Goods — concept base.....	163
વિષય 2.10: Government Intervention in The Case of Public Goods — concept base.....	163
વિષય 2.11: Price Intervention: Non-Market Pricing — concept base.....	164
વિષય 2.12: Government Intervention for Correcting Information Failure.....	164
વિષય 2.13: Government Intervention for Equitable Distribution — concept base.....	165
એકમ 7.3: Budget Making ની પ્રક્રિયા: Sources of Revenue, Expenditure Management અને Management of Public Debt (મહત્ત્વ: C).....	165
વિષય 3.1: Introduction.....	165
વિષય 3.2: The Process of Budget Making.....	167
વિષય 3.3: Sources of Revenue.....	168
વિષય 3.4: Public Expenditure Management.....	168
વિષય 3.5: Public Debt Management.....	171
એકમ 7.4: Fiscal Policy (મહત્ત્વ: C).....	173
વિષય 4.1: Introduction.....	173
વિષય 4.2: Objectives of Fiscal Policy.....	174
વિષય 4.3: Types of Fiscal Policy.....	175
વિષય 4.4: The Instruments of Fiscal Policy.....	176
પ્રકરણ 8: Money Market (મહત્ત્વ: C).....	178
એકમ 8.1: Money Demand નો ખ્યાલ: મહત્ત્વની Theories (મહત્ત્વ: C).....	178
વિષય 1.1: પરિચય.....	178
વિષય 1.2: The Demand for Money.....	179
વિષય 1.3: Theories of Demand for money.....	179
વિષય 1.4: Theory of Demand for Money માં Post-Keynesian Developments.....	182
વિષય 1.5: નિષ્કર્ષ.....	184
એકમ 8.2: Money Supply નો ખ્યાલ (મહત્ત્વ: C).....	184
વિષય 2.1: પરિચય.....	184
વિષય 2.2: Money Supply માપવા પાછળનું કારણ.....	185
વિષય 2.3: Money Supply ની Sources.....	186
વિષય 2.4: Money Supply નું Measurement.....	187
વિષય 2.5: Money Supply ની Determinants.....	188
વિષય 2.6: Money Multiplier નો ખ્યાલ.....	190
વિષય 2.7: Supply of Money માટેનો Money multiplier Approach.....	191
વિષય 2.8: Monetary Policy અને Money Supply.....	191

વિષય 2.9: Money Supply પર Government Expenditure ની અસર.....	192
એકમ 8.3: Monetary Policy (મહત્ત્વ: C).....	192
વિષય 3.1: પરિચય.....	193
વિષય 3.2: Monetary Policy એટલે શું.....	193
વિષય 3.3: Monetary Policy Framework.....	194
વિષય 3.4: Monetary Policy Decisions નું Organisational Structure.....	196
વિષય 3.5: નિષ્કર્ષ.....	197
પ્રકરણ 9: International Trade (મહત્ત્વ: C).....	199
એકમ 9.1: Theories of International Trade (મહત્ત્વ: C).....	199
વિષય 1.1: Introduction.....	199
વિષય 1.2: Important Theories of International Trade.....	200
એકમ 9.2: The Instruments of Trade Policy (મહત્ત્વ: C).....	201
વિષય 2.1: Introduction.....	202
વિષય 2.2: Tariffs.....	202
વિષય 2.3: Non-Tariff Measures (NTMs).....	204
વિષય 2.4: Export-Related Measures.....	205
એકમ 9.3: Trade Negotiations (મહત્ત્વ: C).....	206
વિષય 3.1: Introduction.....	206
વિષય 3.2: Taxonomy of Regional Trade Agreements (RTAs).....	207
વિષય 3.3: The General Agreement on Tariffs and Trade (GATT).....	208
વિષય 3.4: The Uruguay Round and the Establishment of WTO.....	208
વિષય 3.5: The World Trade Organisation (WTO).....	209
વિષય 3.6: The Doha Round.....	212
વિષય 3.7: G 20 Economies: Facilitating Trade.....	212
એકમ 9.4: Exchange Rate and Its Economic Effects (મહત્ત્વ: C).....	212
વિષય 4.1: Introduction.....	213
વિષય 4.2: The Exchange Rate.....	213
વિષય 4.3: The Exchange Rate Regimes.....	214
વિષય 4.4: Nominal versus Real Exchange Rates.....	215
વિષય 4.5: The Foreign Exchange Market.....	216
વિષય 4.6: Determination of Nominal Exchange Rate.....	217
વિષય 4.7: Changes in Exchange Rates.....	218
વિષય 4.8: Devaluation Vs Depreciation.....	219
વિષય 4.9: Impacts of Exchange Rate Fluctuation on Domestic Economy.....	219
એકમ 9.5: International Capital Movements (મહત્ત્વ: C).....	221
વિષય 5.1: Introduction — concept base.....	221
વિષય 5.2: Type of Foreign Capital.....	221
વિષય 5.3: Foreign Direct Investment (FDI).....	222
વિષય 5.4: Foreign Portfolio Investment (FPI).....	223
વિષય 5.5: Reason for Foreign Direct Investment.....	224
વિષય 5.6: Modes of Foreign Direct Investment (FDI).....	225
વિષય 5.7: Benefits of Foreign Direct Investment.....	225
વિષય 5.8: Potential Problems Associated with Foreign Direct Investment.....	226
વિષય 5.9: Foreign Direct Investment in India (FDI).....	227
વિષય 5.10: Overseas Direct Investment by Indian Companies.....	228
પ્રકરણ 10: Indian Economy (મહત્ત્વ: A).....	229
વિષય 10.1: Indian Economy ની સ્થિતિ: Pre Independence Period (1850-1947).....	229
વિષય 10.2: Indian Economy: Post Independence (1947-1991).....	230

વિષય 10.3: Reforms ની યુગ — concept base.....	231
વિષય 10.4: 1991 ની Economic Reforms.....	232
વિષય 10.5: 1991 ની Reforms પછીની GDP Growth Rates.....	235
વિષય 10.6: NITI Aayog: India ને બદલવા તરફનું હિમતભર્યું પગલું.....	236
વિષય 10.7: Indian Economy ની આજની સ્થિતિ: ટૂંકો overview.....	238
વિષય 10.8: Conclusion.....	241

શરૂ કરતાં પહેલાં

આ નોંધનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો

Scanner નો દરેક પ્રશ્ન વાંચીને વર્ગીકૃત કરાયો છે — આ પેપરમાં 2495 પ્રશ્નો — ફક્ત વિષય પ્રમાણે નહીં, પણ તેનો જવાબ આપવા તમારે શું કરવું પડે છે તે પ્રમાણે. આ પાના પર આપેલી દસ મિનિટ આખી ચોપડી વાપરવાની રીત બદલી નાખશે, કારણ કે આ પેપર જેને marks આપે છે તે મોટા ભાગના વિદ્યાર્થીઓ જેની તૈયારી કરે છે તે નથી.

1. એક વિષયનો ઢાંચો

આ રીતે વાંચો	
પહેલાં વાંચો	Study Material ના બરાબર એ જ ફક્ત જેના પર વિષય ટકે છે. નોંધ વાંચતાં પહેલાં Study Material ખોલીને એ ફક્ત વાંચો — નોંધ એ જ માનીને લખાઈ છે.
Attack bands	પરીક્ષકે એ વિષય પર ખરેખર જે-જે mode વાપર્યા છે તે દરેક માટે એક band — એ mode માટે જરૂરી મુદ્દા સાથે, અને મહાવરા માટે Scanner ના બરાબર એ જ પ્રશ્નો. Band ને છપાયેલા ક્રમમાં જ ઊતરો: સૌથી ઝડપી mode પહેલો.
નોંધ	વિષયના એવા મુદ્દા જેને હજી કોઈ band એ દાવો કર્યો નથી, કારણ કે પરીક્ષકે હજી એ mode પર પૂછ્યું નથી. તેમ છતાં તે પરીક્ષામાં આવી શકે છે.
Concept base	એ વિષય જ્યાં સુધી પરીક્ષક હજી પહોંચ્યો નથી. એ મરજિયાત નથી — ફક્ત હજી સુધી પુછાયું નથી, અને પરીક્ષામાં આવી શકે એવું છે. આ પેપરમાં આવા 7 વિષય છે.

2. પ્રશ્ન-પંક્તિ કેવી રીતે વાંચવી

Q 4 • PYQ 2025-Sep • Pg 411

COMPUTE
75 sec

મધ્યમ

પંક્તિનો ભાગ	તે શું કહે છે
Q 4	Scanner માં આ વિષયની અંદર તેનો ક્રમાંક. Paper 4 ના પ્રશ્નો પેપરના ક્રમમાં નહીં, વિષય-દર-વિષય છપાય છે, એટલે પાના પર તમારે આ જ શોધવાનું છે.
PYQ 2025-Sep	તે ક્યાં પુછાયો — PYQ એટલે past examination, MTP એટલે mock test paper, RTP એટલે revision test paper — અને કઈ બેઠકમાં. Mock પેપર પોતાની series પણ જણાવે છે: MTP 2026-Apr S1.
Pg 411	Scanner નું એ પાનું જ્યાં પ્રશ્ન અને તેનો હલ કરેલો જવાબ છપાયો છે.
COMPUTE 75 sec	Attack mode, અને એ mode નો એક પ્રશ્ન સમયની દૃષ્ટિએ કેટલો ભારે છે. જુઓ વિભાગ 3.

પંક્તિનો ભાગ	તે શું કહે છે
3× પુછાયું	એ જ પ્રશ્ન past papers, mock tests અને revision tests માં એટલી વાર પુછાયો છે. વિષયમાં તેમને સૌથી ઊંચી પ્રાથમિકતા આપો — આ પેપર ખૂબ પુનરાવર્તન કરે છે, અને આ પુસ્તિકાના 291 પ્રશ્નો એક કરતાં વધુ વાર પુછાયા છે.
મધ્યમ	પ્રશ્ન કેટલો માગણીવાળો છે — વિકલ્પ કાઢી નાખતાં પહેલાં કેટલાં અલગ પગલાં જોઈએ છે તેના પરથી.

આ પેપરનો દરેક પ્રશ્ન એક marks નો MCQ છે, એટલે નોંધ દરેક પંક્તિ પર marks કે પ્રશ્નનો પ્રકાર છાપતી નથી — એ 2495 વાર એકની એક વાત કહેશે. જે બદલાય છે, અને પ્રશ્ન શરૂ કરતાં પહેલાં જાણવા જેવું છે, તે છે **mode** અને **અધરાપણું**.

3. ચાર attack mode

ICAI પોતે **Skill Assessment Specification Grid** પ્રકાશિત કરે છે, જે તે ક્યાં કૌશલ્ય મુલવે છે તે જણાવે છે, અને આ પુસ્તિકાનો દરેક પ્રશ્ન તેની સાથે જોડાયેલો છે. પણ **Remembering** એવું મથાળું, પેપર સામે પડ્યું હોય ત્યારે, તમને કશું કરવા જેવું કહેતું નથી. એટલે દરેક band નું મથાળું એ છે જે તમારે ખરેખર **કરવાનું** છે — અને તેની બાજુમાં ICAI નું કૌશલ્ય અને level છપાય છે, જેથી વર્ગીકરણ Prospectus સામે તપાસી શકાય. આ એ જ ચાર mode છે જે Paper 3 ની નોંધમાં વપરાયા છે; ફક્ત Analysis band નું નામ **SET UP** ને બદલે **REASON** કરાયું છે, કારણ કે આ પેપર પર કામ સમીકરણ લખવાનું નહીં, પરિણામની સાંકળ પકડવાનું છે.

MODE	ICAI કૌશલ્ય	પ્રશ્ન શું માગે છે	સમય	હિસ્સો	MARKS
RECALL	Remembering • Level I	વ્યાખ્યા, નામ કે આંકડો. કાં તો આવડે છે, કાં તો નથી આવડતું.	30 sec	72.0%	≈ 72 marks
RECOGNISE	Understanding • Level I	કયો concept ચાલી રહ્યો છે અને કયો વિકલ્પ નજીકનો-ખોટો છે તે નક્કી કરો.	45 sec	13.4%	≈ 13 marks
COMPUTE	Application • Level II	એક જ formula — elasticity, multiplier કે કોઈ aggregate — મૂકીને હલ કરો.	75 sec	11.5%	≈ 12 marks
REASON	Analysis • Level II	સાંકળ પકડો: શું ખસે છે, કઈ દિશામાં, અને ક્યાં જઈને ઠરે છે.	150 sec	3.1%	≈ 3 marks

હિસ્સો ફક્ત past examination પ્રશ્નો પર માપ્યો છે — 1430 પ્રશ્નો — કારણ કે mock અને revision પેપર મહાવરાની સામગ્રી છે, મુલવાનું પેપર નથી. દરેક પ્રશ્ન એક marks નો છે, એટલે પ્રશ્નોનો હિસ્સો અને marks નો હિસ્સો એક જ આંકડો થાય છે; MARKS કોલમ બતાવે છે કે 100 marks ના પેપરમાં એ mode કેટલા marks નો છે.

4. આ પેપરમાં સમયની ખેંચ નથી

દરેક પ્રશ્નને તેના mode પ્રમાણે ખરેખર જોઈતો સમય આપો તો Paper 4 માગે છે **68 મિનિટ**. તમારી પાસે છે **120**. આ પેપરમાં આશરે **52 મિનિટ વધે છે** — અને આ એક જ હકીકતે તમારી તૈયારીની રીત બદલવી જોઈએ.

MODE	100 MARKS ના પેપરમાં	× એક પ્રશ્નનો સમય	= મિનિટ
RECALL	≈ 72 પ્રશ્નો	30 sec	36.0 મિનિટ
RECOGNISE	≈ 13 પ્રશ્નો	45 sec	10.0 મિનિટ
COMPUTE	≈ 12 પ્રશ્નો	75 sec	14.4 મિનિટ
REASON	≈ 3 પ્રશ્નો	150 sec	7.7 મિનિટ
કુલ	100 પ્રશ્નો		68.1 મિનિટ • સામે 120

તેની સરખામણી Paper 3 સાથે કરો, જે એ જ ગણતરીએ 120 મિનિટના પેપરમાં આશરે **130 મિનિટ** માગે છે. આ course નાં બે objective પેપર સામસામી સમસ્યાઓ છે, અને Paper 3 ને બચાવતી રીત અહીં કશું કામ આપતી નથી:

- **અહીં કશું છોડવા જેવું નથી અને એકેય પ્રશ્ન પડતો મૂકવા જેવો નથી.** Paper 3 માં તમે પસંદગી કરો છો કારણ કે પેપર પૂરું થતું નથી. અહીં પેપર પૂરું કરીને પણ 52 મિનિટ વધે છે. આ પેપરમાં પ્રશ્નો છોડી દેનાર વિદ્યાર્થી સમય સાચવતો નથી — તે ફક્ત જવાબ આપતો નથી.
- **સમયથી જે ખરીદી શકાતું નથી તે coverage થી ખરીદાય છે.** આ પેપરના 85.4% પ્રશ્નો recall કે recognition થી જ જવાબ પામે છે. પાછળ પડવા માટે કોઈ ગણતરી નથી: કાં તો હકીકત યાદ છે, કાં તો marks ગયા. Paper 4 માં ઓછું પડે છે તે વાંચેલું છે, બાકી રહેલી મિનિટો નહીં.
- **વધેલો સમય એ 15 marks પર વાપરો જે ગણીને કાઢી શકાય છે.** COMPUTE અને REASON મળીને પેપરના ફક્ત 14.6% છે, પણ ફક્ત એ જ પ્રશ્નો એવા છે જ્યાં પેન લઈને વધુ વાર બેસવાથી ખરેખર જવાબ નીકળે છે. ત્યાં છૂટથી સમય આપો અને બાકી બધે ઝડપથી આગળ વધો.

5. લગભગ બધી ગણતરી ચાર પ્રકરણમાં છે

Business Economics વાંચવામાં theory નું પેપર લાગે છે અને મહદંશે છે પણ ખરું. પણ તેનો જે 14.6% ભાગ ગણીને કાઢવો પડે છે તે સરખે ભાગે વહેંચાયેલો નથી — તે ગણતરીનાં થોડાં પ્રકરણોમાં બેઠો છે, અને ક્યાં તે જાણવાથી ખબર પડે છે કે formula ની યાદી ક્યાં બનાવવા જેવી છે અને ક્યાં એ મહેનત વ્યર્થ છે.

પ્રકરણ	MARKS / પેપર	RECALL + RECOGNISE	COMPUTE + REASON	
5. Determination of National Income	15.0	66.1%	33.9%	પેન લઈને હલ કરો
8. Money Market	9.9	67.1%	32.9%	પેન લઈને હલ કરો
2. Theory of Demand and Supply	10.1	70.0%	30.0%	પેન લઈને હલ કરો

પ્રકરણ	MARKS / પેપર	RECALL + RECOGNISE	COMPUTE + REASON	
3. Theory of Production and Cost	10.9	82.9%	17.1%	પેન લઈને હલ કરો
4. Price Determination in Different Markets	13.9	90.2%	9.8%	વાંચો, હલ કરવા ન બેસો
9. International Trade	10.0	92.5%	7.5%	વાંચો, હલ કરવા ન બેસો
10. Indian Economy	10.0	98.8%	1.2%	વાંચો, હલ કરવા ન બેસો
7. Public Finance	9.4	92.1%	7.9%	વાંચો, હલ કરવા ન બેસો
1. Nature and Scope of Business Economics	5.4	99.3%	0.7%	વાંચો, હલ કરવા ન બેસો
6. Business Cycles	4.9	100.0%	0.0%	વાંચો, હલ કરવા ન બેસો

Formula ક્યાં વસે છે. પ્રકરણ 2, 3, 5 અને 8 પાસે marks નો 46.2% હિસ્સો છે, પણ ગણતરી માગતા લગભગ બધા પ્રશ્નો ત્યાં જ છે — elasticity, cost અને revenue curves, national income ની aggregates, investment multiplier, money multiplier. એ પ્રકરણો પૂરતી એક પાનાની formula યાદી આખા પેપરની formula sheet કરતાં વધુ કામની છે.

અને ક્યાં નથી. આ પેપરનું બાકીનું બધું વાંચવાનું, ઓળખવાનું અને યાદ રાખવાનું છે. Business Cycles, Public Finance, International Trade અને Indian Economy એ ચારેય મળીને ચાલુ syllabus ની આઠ બેઠકોમાં લગભગ એકેય ગણતરીનો પ્રશ્ન પૂછ્યો નથી. તેમને પ્રશ્નો હલ કરીને તૈયાર કરવા એટલે ખોટી રીતે તૈયાર કરવા.

6. Negative marking — અને અહીં ખાલી છોડવું શા માટે સૌથી ખરાબ છે

ખોટા જવાબ માટે Paper 4 **પા marks** કાપે છે. મોટા ભાગના વિદ્યાર્થીઓ તેને અઘરા પ્રશ્નો ખાલી છોડવાનું કારણ ગણે છે. ગણતરી તેનાથી ઊલટું કહે છે, અને Paper 3 કરતાં આ પેપર પર વધુ મોટા અવાજે કહે છે.

તમે શું કરી શકો	દરેક અટકળે અપેક્ષિત MARKS	એટલે
કશું નહીં — સીધી અટકળ, 4 માંથી 1	+0.06	ખાલી છોડવા કરતાં તો સારું જ. ખાલી જગ્યાએ બરાબર શૂન્ય મળે છે; અટકળે નહીં.
એક વિકલ્પ કાઢી નાખો — 3 માંથી 1	+0.17	દર વખતે કરવા જેવું.
બે કાઢી નાખો — 2 માંથી 1	+0.38	સાચા જવાબના ત્રીજા ભાગ કરતાં પણ વધુ કિંમતી.

તમે શું કરી શકો	દરેક અટકળે અપેક્ષિત MARKS	એટલે
ખાલી છોડી દો	0.00	આ પેપરનો એકમાત્ર વિકલ્પ જેમાં કશો ફાયદો જ નથી.

Paper 3 માં ખાલી જગ્યા છોડવી એ છેવટે સમય અંગેનો નિર્ણય તો છે. અહીં એ પણ નથી: તમારી પાસે **52 મિનિટ** વધે છે, એટલે કશું છોડવાની ફરજ પાડતું કશું નથી. દરેક પ્રશ્ન વાંચો, જેટલા વિકલ્પ કાઢી શકાય તેટલા કાઢો, અને આખા 100 પ્રશ્નોના જવાબ આપો. Recall ના પ્રશ્નોમાં આ કાઢી નાખવું મોટે ભાગે “આ તો economics નો શબ્દ જ નથી” એ પ્રકારનું હોય છે, અને તોય એ તમને પ્રશ્નદીઠ **+0.06** થી **+0.17** સુધી લઈ જાય છે — એકલા RECALL band પર આશરે **7.9 marks** જેટલું.

7. પુસ્તિકાની શરૂઆતમાં બે માર્ગદર્શિકા

તે શા માટે છે	
અભ્યાસ પ્રાથમિકતા માર્ગદર્શિકા	બે કોષ્ટક. પહેલું બધા 26 એકમને ચાલુ syllabus ની 8 બેઠકોમાં ICAI એ ખરેખર આપેલા marks પ્રમાણે ક્રમ આપે છે — આ પુસ્તિકાનો સૌથી નક્કર સંકેત. બીજું દરેક પુછાયેલા વિષયને 2495 વર્ગીકૃત Scanner પ્રશ્નોમાં તેના હિસ્સા પ્રમાણે ક્રમ આપે છે, અને સંચિત coverage પર A, B કે C શ્રેણી આપે છે.
મહત્વ ગ્રેડ	દરેક પ્રકરણ અને એકમ સામે છપાયેલો A-D ગ્રેડ. એ ICAI નો syllabus weightage નો સંકેત છે, જેવો Scanner તેને પ્રકાશિત કરે છે, અને બંને કોષ્ટકથી અલગ છે. જ્યાં તે જુદું કહે, ત્યાં બેમાંથી ઊંચા ધોરણે તૈયારી કરો.

વર્ગીકરણ વિશે એક ચેતવણી. આ પેપરનો દરેક પ્રશ્ન અહીં એક જ જાહેર કરેલા ધોરણે વર્ગીકૃત થયો છે, જે બધા 2495 પ્રશ્નો પર લાગુ કરાયું અને નક્કી કરતાં પહેલાં blind sample પર માપવામાં આવ્યું. એ પરીક્ષક શું માગે છે તેનું વાચન છે, ચુકાદો નથી: એક શબ્દ પર ફરી જતો પ્રશ્ન band બદલી શકે છે. Mode નો ઉપયોગ વિષયનો **મહાવરો કેવી રીતે કરવો** તે નક્કી કરવા કરો, શું છોડવું તે નક્કી કરવા નહીં.

અભ્યાસ પ્રાથમિકતા માર્ગદર્શિકા

Marks, એકમ અને વિષય

પહેલાં વાંચો: હવે બે ક્રમાવલિ આવે છે, અને તે જુદી-જુદી વસ્તુ માપે છે. **એકમનું કોષ્ટક** ICAI નું પોતાનું છે: 2024-Jun થી 2026-Sep સુધીની 8 બેઠકોમાં — એટલે કે ચાલુ syllabus ના આખા આયુષ્યમાં — દરેક એકમે ખરેખર કેટલા marks ખેંચ્યા છે. **વિષયનું કોષ્ટક** Scanner નું છે: 2495 વર્ગીકૃત પ્રશ્નોમાંથી કેટલા એ વિષય પર પડે છે, અને સંચિત coverage પર A, B કે C શ્રેણી. તૈયારી પહેલા પ્રમાણ કરો; પુનરાવર્તન બીજા પ્રમાણે. જ્યાં એકમના marks અને તેનો પ્રશ્ન-હિસ્સો જુદું કહે, ત્યાં marks વધુ નક્કર હકીકત છે.

મળેલા marks પ્રમાણે એકમનો ક્રમ — 2024-Jun થી 2026-Sep

#	મહત્ત્વ	એકમ	શીર્ષક	MARKS / પેપર	હિસ્સો	સંચિત	પાનું
1	A	10	Indian Economy	10.0	10.1%	10.1%	—
2	B	5.1	National Income Accounting	8.8	8.8%	18.9%	114
3	A	4.3	જુદાં જુદાં Market Forms માં Price Output Determination	8.3	8.3%	27.2%	99
4	B	2.1	Law of Demand and Elasticity of Demand	6.3	6.3%	33.5%	38
5	C	5.2	The Keynesian Theory of Determination of National Income	6.3	6.3%	39.7%	125
6	B	3.1	Theory of Production	6.1	6.2%	45.9%	70
7	B	6	Business Cycles	4.9	4.9%	50.8%	—
8	B	3.2	Theory of Cost	4.8	4.8%	55.6%	78
9	C	8.2	Money Supply નો ખ્યાલ	4.4	4.4%	60.0%	184
10	C	9.2	The Instruments of Trade Policy	3.6	3.6%	63.6%	201
11	B	4.1	Market એટલે શું અને તેના પ્રકાર	3.5	3.5%	67.2%	88
12	C	7.3	Budget Making ની પ્રક્રિયા: Sources of Revenue, Expenditure Management અને Management of Public Debt	3.4	3.4%	70.6%	165
13	C	1.2	Basic Problems of an Economy અને Price Mechanism ની ભૂમિકા	2.9	2.9%	73.5%	30

#	મહત્ત્વ	એકમ	શીર્ષક	MARKS / પેપર	હિસ્સો	સંચિત	પાનું
14	C	7.1	Fiscal Functions: એક ઝલક, Centre and State Finance	2.9	2.9%	76.4%	150
15	C	8.1	Money Demand નો ખ્યાલ: મહત્ત્વની Theories	2.8	2.8%	79.1%	178
16	C	8.3	Monetary Policy	2.8	2.8%	81.9%	192
17	B	2.2	Theory of Consumer Behaviour	2.6	2.6%	84.5%	54
18	B	1.1	Introduction	2.5	2.5%	87.0%	23
19	C	4.2	Determination of Prices	2.1	2.1%	89.2%	95
20	C	9.3	Trade Negotiations	1.9	1.9%	91.1%	206
21	C	9.4	Exchange Rate and Its Economic Effects	1.8	1.8%	92.8%	212
22	C	7.2	Market Failure / Government Intervention to Minimize Market Failure	1.6	1.6%	94.5%	155
23	C	7.4	Fiscal Policy	1.5	1.5%	96.0%	173
24	C	9.5	International Capital Movements	1.5	1.5%	97.5%	221
25	C	2.3	Supply	1.3	1.3%	98.7%	63
26	C	9.1	Theories of International Trade	1.3	1.3%	100.0%	199

26 એકમમાંથી ઉપરના 10 એકમ આ પેપરના 60% marks ધરાવે છે, અને ઉપરના 16 એકમ 80% ધરાવે છે. MARKS / પેપર એટલે એ એકમનો 8 બેઠકોનો કુલ આંકડો ભાગ્યા 8; કોલમનો સરવાળો આશરે 100 થાય છે કારણ કે પેપર એક-એક marks ના 100 પ્રશ્નોનું છે.

અભ્યાસ પ્રાથમિકતા માર્ગદર્શિકા

પ્રશ્ન-હિસ્સા પ્રમાણે વિષયનો ક્રમ

પરીક્ષકે ખરેખર પૂછેલો દરેક વિષય, બધાં 10 પ્રકરણ ભેગાં કરીને 2495 વર્ગીકૃત Scanner પ્રશ્નોમાં પોતાના હિસ્સા પ્રમાણે ક્રમ પામેલો, અને સંચિત coverage પર શ્રેણી પામેલો. **શ્રેણી A (ક્રમ 1-30)** બધા વર્ગીકૃત પ્રશ્નોના પહેલા 60% ને આવરી લે છે. **શ્રેણી B (ક્રમ 31-50)** પછીના 15% ઉમેરે છે. **શ્રેણી C** બાકીના 25% છે: એક લાંબી પૂંછડી, જેનો ઘણો ભાગ A અને B ની તૈયારી કરતી વખતે આપોઆપ તૈયાર થઈ જાય છે. **પાનું** કોલમ બતાવે છે કે એ વિષયની નોંધ કયા પાનાથી શરૂ થાય છે.

#	શ્રેણી	એકમ	પ્રકરણ	વિષય	હિસ્સો	સંચિત	પાનું
1	A	6	Business Cycles	Phase of Business Cycle	4.4%	4.4%	138
2	A	5.1	Determination of National Income	National Income ની જુદા જુદા Concepts	3.4%	7.9%	115
3	A	4.3	Price Determination in Different Markets	Oligopoly	3.3%	11.2%	108
4	A	2.1	Theory of Demand and Supply	Elasticity of Demand	2.7%	13.9%	46
5	A	10	Indian Economy	1991 ની Economic Reforms	2.7%	16.6%	232
6	A	4.3	Price Determination in Different Markets	Monopoly	2.6%	19.2%	103
7	A	3.1	Theory of Production and Cost	Production Function	2.6%	21.8%	73
8	A	4.3	Price Determination in Different Markets	Perfect Competition	2.6%	24.4%	99
9	A	3.2	Theory of Production and Cost	Short Run Total Cost	2.4%	26.8%	82
10	A	4.1	Price Determination in Different Markets	Total Revenue, Average Revenue અને Marginal Revenue ની concepts	2.4%	29.2%	91
11	A	10	Indian Economy	Indian Economy ની આજની સ્થિતિ: ટૂંકો overview	2.3%	31.5%	238
12	A	1.1	Nature and Scope of Business Economics	Business Economics નું Nature	2.0%	33.5%	25

#	શ્રેણી	એકમ	પ્રકરણ	વિષય	હિસ્સો	સંચિત	પાનું
13	A	5.1	Determination of National Income	India માં National Income નું Measurement	1.9%	35.4%	120
14	A	8.3	Money Market	Monetary Policy Framework	1.8%	37.2%	194
15	A	2.2	Theory of Demand and Supply	Indifference Curve Analysis	1.7%	38.9%	60
16	A	8.1	Money Market	Theories of Demand for money	1.7%	40.6%	179
17	A	3.1	Theory of Production and Cost	Factors of Production	1.6%	42.3%	71
18	A	7.3	Public Finance	Public Expenditure Management	1.6%	43.8%	168
19	A	9.3	International Trade	The World Trade Organisation (WTO)	1.6%	45.4%	209
20	A	6	Business Cycles	Causes of Business Cycles	1.5%	46.9%	145
21	A	5.2	Determination of National Income	Basic Concepts and Functions	1.4%	48.4%	127
22	A	2.1	Theory of Demand and Supply	Law of Demand	1.4%	49.7%	43
23	A	4.1	Price Determination in Different Markets	Market એટલે શું	1.4%	51.1%	88
24	A	2.1	Theory of Demand and Supply	Demand ને શું નક્કી કરે છે	1.3%	52.4%	39
25	A	3.2	Theory of Production and Cost	Cost Concepts	1.2%	53.6%	79
26	A	7.1	Public Finance	Stabilization Function	1.2%	54.9%	153
27	A	4.3	Price Determination in Different Markets	Imperfect Competition- Monopolistic Competition	1.2%	56.1%	106
28	A	1.2	Nature and Scope of Business Economics	Capitalist Economy	1.1%	57.2%	32
29	A	1.2	Nature and Scope of Business Economics	Socialist Economy	1.1%	58.3%	34
30	A	7.3	Public Finance	Public Debt Management	1.0%	59.3%	171

#	શ્રેણી	એકમ	પ્રકરણ	વિષય	હિસ્સો	સંચિત	પાનું
31	B	2.3	Theory of Demand and Supply	Elasticity of Supply	1.0%	60.3%	66
32	B	5.2	Determination of National Income	The Investment Multiplier	1.0%	61.2%	131
33	B	6	Business Cycles	Features of Business Cycle	0.9%	62.2%	144
34	B	4.2	Price Determination in Different Markets	Demand અને Supply માં ફેરફાર	0.9%	63.0%	97
35	B	9.2	International Trade	Tariffs	0.9%	63.9%	202
36	B	8.2	Money Market	Money Supply ની Determinants	0.8%	64.8%	188
37	B	9.1	International Trade	Important Theories of International Trade	0.8%	65.6%	200
38	B	7.3	Public Finance	Introduction	0.8%	66.4%	165
39	B	2.1	Theory of Demand and Supply	Cross-Price Elasticity of demand	0.8%	67.2%	52
40	B	7.4	Public Finance	The Instruments of Fiscal Policy	0.8%	67.9%	176
41	B	8.1	Money Market	Theory of Demand for Money માં Post-Keynesian Developments	0.8%	68.7%	182
42	B	10	Indian Economy	NITI Aayog: India ને બદલવા તરફનું હિંમતભર્યું પગલું	0.7%	69.4%	236
43	B	1.1	Nature and Scope of Business Economics	Introduction	0.7%	70.1%	23
44	B	2.2	Theory of Demand and Supply	Law of Diminishing Marginal Utility	0.7%	70.8%	57
45	B	3.2	Theory of Production and Cost	Economies & Diseconomies of Scale	0.7%	71.5%	86
46	B	5.2	Determination of National Income	The Two-Sector Model of Nation Income Determination	0.7%	72.1%	130
47	B	7.2	Public Finance	Incomplete Information	0.7%	72.8%	159
48	B	9.2	International Trade	Non-Tariff Measures (NTMs)	0.7%	73.5%	204

#	શ્રેણી	એકમ	પ્રકરણ	વિષય	હિસ્સો	સંચિત	પાનું
49	B	1.2	Nature and Scope of Business Economics	Economy ની Basic Problems	0.6%	74.1%	30
50	B	2.2	Theory of Demand and Supply	Consumer Surplus	0.6%	74.8%	59
51	C	9.4	International Trade	The Exchange Rate Regimes	0.6%	75.4%	214
52	C	9.4	International Trade	Impacts of Exchange Rate Fluctuation on Domestic Economy	0.6%	76.1%	219
53	C	2.1	Theory of Demand and Supply	Income Elasticity of Demand	0.6%	76.7%	51
54	C	7.4	Public Finance	Introduction	0.6%	77.3%	173
55	C	10	Indian Economy	Indian Economy: Post Independence (1947-1991)	0.6%	77.9%	230
56	C	1.2	Nature and Scope of Business Economics	The Mixed Economy	0.6%	78.4%	36
57	C	2.1	Theory of Demand and Supply	The Demand Function	0.6%	79.0%	41
58	C	8.2	Money Market	Money Supply નું Measurement	0.6%	79.6%	187
59	C	2.1	Theory of Demand and Supply	Expansion and Contraction of Demand	0.5%	80.0%	45
60	C	2.2	Theory of Demand and Supply	TU અને MU વચ્ચેનો સંબંધ	0.5%	80.5%	56
61	C	3.1	Theory of Production and Cost	Production Optimisation	0.5%	81.0%	77
62	C	5.2	Determination of National Income	Determination of Equilibrium Income: Four Sector Model	0.4%	81.4%	134
63	C	7.1	Public Finance	The Redistribution Function	0.4%	81.9%	152
64	C	5.2	Determination of National Income	Introduction	0.4%	82.3%	125
65	C	6	Business Cycles	Introduction	0.4%	82.7%	137
66	C	6	Business Cycles	Relevance of Business Cycles in Business Decision Making	0.4%	83.1%	148

#	શ્રેણી	એકમ	પ્રકરણ	વિષય	હિસ્સો	સંચિત	પાનું
67	C	9.3	International Trade	The Uruguay Round and the Establishment of WTO	0.4%	83.5%	208
68	C	9.4	International Trade	Determination of Nominal Exchange Rate	0.4%	83.9%	217
69	C	9.5	International Trade	Foreign Portfolio Investment (FPI)	0.4%	84.3%	223
70	C	1.1	Nature and Scope of Business Economics	Business Economics નો Scope	0.4%	84.6%	29
71	C	3.2	Theory of Production and Cost	Long Run Average Cost Curve	0.4%	85.0%	85
72	C	5.2	Determination of National Income	Determination of Equilibrium Income: Three Sector Model	0.4%	85.4%	133
73	C	7.2	Public Finance	Public Goods	0.4%	85.7%	158
74	C	7.3	Public Finance	The Process of Budget Making	0.4%	86.1%	167
75	C	7.4	Public Finance	Objectives of Fiscal Policy	0.4%	86.5%	174
76	C	9.5	International Trade	Foreign Direct Investment in India (FDI)	0.4%	86.8%	227
77	C	2.3	Theory of Demand and Supply	Shifts in Supply Curve - supply માં increase કે decrease	0.3%	87.1%	65
78	C	3.2	Theory of Production and Cost	Cost Function	0.3%	87.5%	81
79	C	5.2	Determination of National Income	Simple Two-Sector Model માં Circular Flow	0.3%	87.8%	126
80	C	7.2	Public Finance	Market કેમ Fail થાય છે	0.3%	88.1%	157
81	C	8.2	Money Market	Money Supply ની Sources	0.3%	88.4%	186
82	C	9.5	International Trade	Modes of Foreign Direct Investment (FDI)	0.3%	88.7%	225
83	C	2.1	Theory of Demand and Supply	Demand એટલે શું	0.3%	89.0%	38
84	C	2.1	Theory of Demand and Supply	Advertisement Elasticity	0.3%	89.3%	54
85	C	4.1	Price Determination in	Market Structures ની પ્રકાર	0.3%	89.6%	90

#	શ્રેણી	એકમ	પ્રકરણ	વિષય	હિસ્સો	સંચિત	પાનું
Different Markets							
86	C	7.1	Public Finance	Economic System માં Government ની ભૂમિકા	0.3%	89.9%	150
87	C	7.4	Public Finance	Types of Fiscal Policy	0.3%	90.1%	175
88	C	8.2	Money Market	Supply of Money માટેનો Money multiplier Approach	0.3%	90.4%	191
89	C	8.3	Money Market	Monetary Policy Decisions નું Organisational Structure	0.3%	90.7%	196
90	C	9.4	International Trade	The Foreign Exchange Market	0.3%	91.0%	216
91	C	9.5	International Trade	Foreign Direct Investment (FDI)	0.3%	91.3%	222
92	C	9.5	International Trade	Reason for Foreign Direct Investment	0.3%	91.5%	224
93	C	10	Indian Economy	Indian Economy ની સ્થિતિ: Pre Independence Period (1850-1947)	0.3%	91.8%	229
94	C	10	Indian Economy	1991 ની Reforms પછીની GDP Growth Rates	0.3%	92.1%	235
95	C	10	Indian Economy	Conclusion	0.3%	92.4%	241
96	C	1.1	Nature and Scope of Business Economics	Business Economics ની Definition	0.2%	92.6%	24
97	C	4.2	Price Determination in Different Markets	Introduction	0.2%	92.9%	95
98	C	7.1	Public Finance	The Allocation Function	0.2%	93.1%	151
99	C	7.2	Public Finance	Government Intervention to Correct Externalities	0.2%	93.3%	161
100	C	7.3	Public Finance	Sources of Revenue	0.2%	93.6%	168
101	C	9.3	International Trade	Taxonomy of Regional Trade Agreements (RTAs)	0.2%	93.8%	207
102	C	9.4	International Trade	Nominal verses Real Exchange Rates	0.2%	94.1%	215
103	C	9.5	International Trade	Type of Foreign Capital	0.2%	94.3%	221

#	શ્રેણી	એકમ	પ્રકરણ	વિષય	હિસ્સો	સંચિત	પાનું
104	C	9.5	International Trade	Potential Problems Associated with Foreign Direct Investment	0.2%	94.5%	226
105	C	2.3	Theory of Demand and Supply	Equilibrium Price	0.2%	94.7%	68
106	C	3.1	Theory of Production and Cost	Production એટલે શું	0.2%	94.9%	70
107	C	5.1	Determination of National Income	GDP and Welfare	0.2%	95.2%	124
108	C	5.1	Determination of National Income	National Income Computation ની Limitations અને Challenges	0.2%	95.4%	124
109	C	7.2	Public Finance	Introduction	0.2%	95.6%	155
110	C	7.2	Public Finance	The Concept of Market Failure	0.2%	95.8%	156
111	C	8.1	Money Market	પરિચય	0.2%	96.0%	178
112	C	8.2	Money Market	પરિચય	0.2%	96.2%	184
113	C	8.2	Money Market	Money Supply માપવા પાછળનું કારણ	0.2%	96.4%	185
114	C	9.4	International Trade	Devaluation Vs Depreciation	0.2%	96.6%	219
115	C	9.5	International Trade	Overseas Direct Investment by Indian Companies	0.2%	96.8%	228
116	C	2.2	Theory of Demand and Supply	Wants નું વર્ગીકરણ	0.2%	96.9%	55
117	C	2.3	Theory of Demand and Supply	Law of Supply	0.2%	97.1%	64
118	C	5.1	Determination of National Income	National Income Estimates નો ઉપયોગ અને મહત્ત્વ	0.2%	97.2%	115
119	C	5.1	Determination of National Income	India માં Regional Accounts ની System	0.2%	97.4%	123
120	C	8.1	Money Market	The Demand for Money	0.2%	97.6%	179
121	C	8.2	Money Market	Money Multiplier નો ખ્યાલ	0.2%	97.7%	190

#	શ્રેણી	એકમ	પ્રકરણ	વિષય	હિસ્સો	સંચિત	પાનું
122	C	8.3	Money Market	નિષ્કર્ષ	0.2%	97.9%	197
123	C	7.2	Public Finance	Government Intervention in The Case of Merit Goods	0.1%	98.0%	162
124	C	8.3	Money Market	Monetary Policy એટલે શું	0.1%	98.1%	193
125	C	9.1	International Trade	Introduction	0.1%	98.2%	199
126	C	9.2	International Trade	Introduction	0.1%	98.4%	202
127	C	9.3	International Trade	The Doha Round	0.1%	98.5%	212
128	C	9.4	International Trade	Introduction	0.1%	98.6%	213
129	C	9.4	International Trade	Changes in Exchange Rates	0.1%	98.7%	218
130	C	2.3	Theory of Demand and Supply	Introduction	0.1%	98.8%	63
131	C	4.2	Price Determination in Different Markets	Determination of Prices - સામાન્ય દૃષ્ટિએ	0.1%	98.9%	96
132	C	4.2	Price Determination in Different Markets	Demand અને Supply માં એકસાથે થતા ફેરફાર	0.1%	99.0%	98
133	C	5.2	Determination of National Income	Conclusion	0.1%	99.0%	136
134	C	8.1	Money Market	નિષ્કર્ષ	0.1%	99.1%	184
135	C	8.2	Money Market	Monetary Policy અને Money Supply	0.1%	99.2%	191
136	C	8.2	Money Market	Money Supply પર Government Expenditure ની અસર	0.1%	99.3%	192
137	C	8.3	Money Market	પરિચય	0.1%	99.4%	193
138	C	9.2	International Trade	Export-Related Measures	0.1%	99.4%	205
139	C	9.3	International Trade	The General Agreement on Tariffs and Trade (GATT)	0.1%	99.5%	208
140	C	9.5	International Trade	Benefits of Foreign Direct Investment	0.1%	99.6%	225
141	C	1.1	Nature and Scope of	Economics અને Business	0.0%	99.6%	29

#	શ્રેણી	એકમ	પ્રકરણ	વિષય	હિસ્સો	સંચિત	પાનું
			Business Economics	Economics વચ્ચેનો ફરક			
142	C	2.2	Theory of Demand and Supply	Human Wants નું સ્વરૂપ	0.0%	99.7%	55
143	C	2.3	Theory of Demand and Supply	Determinants of Supply	0.0%	99.7%	64
144	C	2.3	Theory of Demand and Supply	Movements on Supply Curve - quantity supplied માં increase કે decrease	0.0%	99.8%	65
145	C	5.1	Determination of National Income	National Income Accounting	0.0%	99.8%	114
146	C	7.2	Public Finance	Government Intervention to Minimize Market Power	0.0%	99.8%	160
147	C	7.2	Public Finance	Government Intervention for Correcting Information Failure	0.0%	99.9%	164
148	C	9.3	International Trade	Introduction	0.0%	99.9%	206
149	C	9.3	International Trade	G 20 Economies: Facilitating Trade	0.0%	100.0%	212
150	C	9.4	International Trade	The Exchange Rate	0.0%	100.0%	213

હિસ્સો % એ Scanner માંથી લીધેલો પ્રશ્ન-આવૃત્તિનો સંકેત છે — past papers, mock tests અને revision tests માં ખરેખર શું પુછાયું છે તે. દરેક પ્રકરણ અને એકમ સામે છપાયેલો **મહત્વ ગ્રેડ (A-D)** એ ICAI નો પોતાનો weightage સંકેત છે, જેવો Scanner ની front matter માં પ્રકાશિત થાય છે, અને તેની પહેલાંનું એકમ-કોષ્ટક ICAI નો marks નો ચોપડો છે. ત્રણેય જુદી-જુદી વાત માપે છે; જ્યાં તે જુદાં પડે ત્યાં ત્રણમાંથી ઊંચા ધોરણે તૈયારી કરો. આ ઉપરાંત **7 વિષય** Scanner ની frequency tables માં જાહેર થયા છે પણ તેમના પર હજી કોઈ પ્રશ્ન નથી; નોંધમાં તેમને **CONCEPT BASE** નો બેજ અપાયો છે અને અહીં ક્રમ અપાયો નથી.

પ્રકરણ 1

Nature and Scope of Business Economics

2 એકમ • 9 વિષય • 170 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • પેપરદીઠ 5.4 marks • મહત્ત્વ: B

આ પ્રકરણ શું માગે છે મહદંશે **RECALL** • સરેરાશ પ્રશ્નદીઠ 32 sec — આખું recall — વાંચો, હલ કરવા ન બેસો

RECALL Remembering	88.8%	30 sec	134 માંથી 119 past-exam પ્રશ્નો
RECOGNISE Understanding	10.4%	45 sec	134 માંથી 14 past-exam પ્રશ્નો
REASON Analysis	0.7%	150 sec	134 માંથી 1 past-exam પ્રશ્નો

એકમ 1.1: Introduction

P4-C1-U1 • મહત્ત્વ B • પેપરદીઠ 2.5 marks • પ્રકરણમાં Rank 2 • શ્રેણી A • પ્રકરણના 49.4% પ્રશ્નો • 84 પ્રશ્નો

વિષય 1: Introduction

P4-C1-U1-T00

પહેલાં વાંચો Unit 1 (Nature and Scope of Business Economics) ની Sections 1.0.0--1.0.2 વાંચો: business અને economic activity એટલે શું, Economics ની શરૂઆત અને એનો અર્થ, scarcity, અને દરેક economy પાછળનાં બે પાયાનાં facts.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 16 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Economics શબ્દ Greek 'Oikonomia' પરથી આવ્યો છે = household; 19th century સુધી તેને 'Political Economy' કહેવાતું.
- Adam Smith નું 'An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations' (1776) એ Economics નું પહેલું આધુનિક પુસ્તક છે.
- બે પાયાનાં facts: human wants unlimited છે; તેમને સંતોષવાનાં means (resources) relatively scarce છે — resources ની scarcity જ બધા economic problems ઊભા કરે છે.
- Economics અભ્યાસ કરે છે કે relatively scarce resources ને હરીફ unlimited wants સંતોષવા કઈ રીતે allocate કરાય છે.

Q 1 • PYQ 2018-May • Pg 2

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 2 • PYQ 2018-Nov • Pg 3

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 3 · PYQ 2019-May · Pg 3	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 · PYQ 2019-Nov · Pg 3	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 · PYQ 2020-Nov · Pg 3	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 · PYQ 2023-Dec · Pg 4	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 · PYQ 2022-Dec · Pg 4 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 · MTP 2025-Jan · Pg 4	RECALL 30 sec	સરળ
Q 11 · MTP 2025-Apr · Pg 4 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 · MTP 2025-Aug · Pg 5	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 · MTP 2025-Aug · Pg 5	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 · MTP 2026-Apr · Pg 5	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 · MTP 2026-Apr · Pg 5	RECALL 30 sec	સરળ
Q 17 · MTP 2025-Aug · Pg 6 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 · PYQ 2021-Jan · Pg 3	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 7 · PYQ 2021-Jan · Pg 4 4× પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 1 પ્રશ્નો Understanding · Level I

- Economics માં scarcity એટલે RELATIVE scarcity — resources એ society ની wants ની સરખામણીએ scarce છે, ગરીબ દેશોમાં resources ની સાવ ગેરહાજરી નહીં.
- Economic goods scarce છે કારણ કે તેમની quantity society ની needs સંતોષવા પૂરતી નથી; resources ની alternative uses પણ હોય છે, એટલે choice કરવી જ પડે.
- Business Economics = economic theory અને decision-science ની tools નો ઉપયોગ, એ તપાસવા કે organisation પોતાના aims કઈ રીતે efficiently પાર પાડે છે.

Q 16 · MTP 2026-Apr · Pg 6

RECOGNISE
45 sec

સરળ

વિષય 1.1: Business Economics ની Definition

P4-C1-U1-T01 · Definition of Business Economics

પહેલાં વાંચો

Study Section 1.1 'Definitions of Business Economics': Joel Dean ની definition,

Applied/Managerial Economics તરીકે Business Economics, અને એ વાપરે છે તે quantitative techniques.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 5 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Business Economics નો concept Joel Dean એ આપ્યો — તેમણે તેને business policies ઘડવામાં economic analysis ના ઉપયોગ તરીકે define કર્યો.
- Business Economics ને Managerial Economics પણ કહે છે; મૂળે તે Applied Economics નો જ એક ભાગ છે.
- વપરાતી applied techniques: linear programming, regression analysis, capital budgeting, break-even analysis અને cost analysis.
- Economy બે પાયાનાં facts ના કારણે ટકે છે: human wants unlimited છે અને તેમને સંતોષવાનાં resources scarce/limited છે.

Q 1 • PYQ 2018-May • Pg 6

RECALL
30 sec

સરળ

Q 2 • PYQ 2018-Nov • Pg 6

RECALL
30 sec

સરળ

Q 5 • PYQ 2024-Sep • Pg 7

RECALL
30 sec

સરળ

Q 6 • PYQ 2025-May • Pg 7

RECALL
30 sec

સરળ

Q 3 • PYQ 2019-May • Pg 6

RECALL
30 sec

મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

Q 4 • PYQ 2021-Jan • Pg 7

RECOGNISE
45 sec

સરળ

વિષય 1.2: Business Economics નું Nature

P4-C1-U1-T02 • Nature of Business Economics

પહેલાં વાંચો Section 1.2 'Nature of Business Economics' પાઠું કરો: micro vs macro economics (દરેકની નીચે આવતા areas ની standard યાદી સાથે), positive vs normative economics, અને nature ના આઠ points (science, art, micro-based, macro elements, pragmatic, interdisciplinary, normative, theory of markets).

નોંધ

Scenario ને tag કરવાનું: એક firm/consumer/product નો decision (staffing, pricing, consumer behaviour) → micro; આખી economy ને લગતું variable (corporate tax rate vs national unemployment, Indian economy પર COVID ની અસર) → macro.

Conversation MCQs: options મેળવતી પહેલાં દરેક speaker નું statement positive (fact/cause- effect) છે કે normative (opinion/'should') એ નક્કી કરો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 43 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Micro economics (price theory) = individual units નું behaviour — product pricing, consumer behaviour, factor pricing, firms, location of industry. Macro (aggregate economics) = આખી economy.
- Business Economics નું nature: Science છે, Art છે, Micro Economics પર આધારિત, Macro analysis ની elements સમાવે છે, pragmatic, interdisciplinary, normative (prescriptive), theory of markets અને private enterprise વાપરે છે.
- Positive economics 'what is' કહે છે (cause-effect, કોઈ value judgement નહીં); normative 'what should/ought to be' કહે છે (value judgements, welfare propositions).

Q 1 · PYQ 2018-Nov · Pg 7	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · PYQ 2018-Nov · Pg 8	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 · PYQ 2019-May · Pg 8 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 · PYQ 2020-Nov · Pg 9	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 · PYQ 2020-Nov · Pg 9	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 · PYQ 2020-Nov · Pg 9	RECALL 30 sec	સરળ
Q 11 · PYQ 2021-Jan · Pg 10	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 · PYQ 2021-Jul · Pg 10	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 · PYQ 2021-Jul · Pg 11	RECALL 30 sec	સરળ
Q 21 · PYQ 2022-Jun · Pg 12	RECALL 30 sec	સરળ
Q 22 · PYQ 2022-Jun · Pg 12	RECALL 30 sec	સરળ
Q 23 · PYQ 2022-Dec · Pg 12	RECALL 30 sec	સરળ
Q 24 · PYQ 2023-Jun · Pg 13	RECALL 30 sec	સરળ
Q 25 · PYQ 2023-Jun · Pg 13	RECALL 30 sec	સરળ
Q 26 · PYQ 2020-Nov · Pg 13 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ

Q 36 • PYQ 2021-Dec • Pg 16 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 40 • PYQ 2025-Sep • Pg 17	RECALL 30 sec	સરળ
Q 41 • PYQ 2021-Dec • Pg 18 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 43 • PYQ 2026-May • Pg 18	RECALL 30 sec	સરળ
Q 44 • MTP 2025-May • Pg 18	RECALL 30 sec	સરળ
Q 45 • MTP 2025-Aug • Pg 19	RECALL 30 sec	સરળ
Q 46 • MTP 2025-Aug • Pg 19	RECALL 30 sec	સરળ
Q 47 • RTP 2025-Sep • Pg 19	RECALL 30 sec	સરળ
Q 48 • MTP 2025-Dec • Pg 19	RECALL 30 sec	સરળ
Q 49 • RTP 2026-Jan • Pg 20	RECALL 30 sec	સરળ
Q 51 • MTP 2026-Apr • Pg 20	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 • PYQ 2019-Nov • Pg 9	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 13 • PYQ 2021-Jul • Pg 10	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 14 • PYQ 2019-May • Pg 10 4x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 16 • PYQ 2021-Dec • Pg 11	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 17 • PYQ 2021-Dec • Pg 11	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 18 • PYQ 2021-Dec • Pg 11	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 19 • PYQ 2021-Dec • Pg 12 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 20 • PYQ 2021-Jan • Pg 12 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 28 • PYQ 2024-Jun • Pg 14	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 29 • PYQ 2024-Jun • Pg 14	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 30 • PYQ 2024-Jun • Pg 14	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 31 • MTP 2024-Aug • Pg 15 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ

Q 33 • MTP 2024-Aug • Pg 15	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 34 • PYQ 2025-Jan • Pg 15	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 37 • PYQ 2025-May • Pg 16	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 39 • PYQ 2024-Sep • Pg 17 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 42 • PYQ 2021-Jan • Pg 18 3x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 7 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Items ને micro vs macro માં વહેંચો: firm ની demand, એક industry ની wages, firm નું location = micro; national income, general price level, interest rates, employment, BoP/BoT, exchange rate, આખા savings-investment = macro.
- Pragmatic: micro theory abstract છે અને તેની assumptions unrealistic છે; Business Economics firm ની practical, real-world problems ઉકેલે છે.
- Business Economics vs Economics: applied branch છે, ફક્ત microeconomic, ફક્ત normative, scope સાંકડો, economic અને non-economic બંને aspects આવે છે.
- Normative statements prescription વાળા શબ્દોથી ઓળખો ('government should...', 'fairness of a tax'); માપી શકાય એવાં cause-effect statements positive છે.

Q 3 • PYQ 2018-Nov • Pg 8 3x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 5 • PYQ 2019-May • Pg 8	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 27 • PYQ 2024-Jun • Pg 13	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 35 • PYQ 2025-Jan • Pg 16	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 50 • MTP 2026-Apr • Pg 20	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 32 • MTP 2024-Aug • Pg 15 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 38 • PYQ 2024-Jun • Pg 17 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 1 પ્રશ્નો Analysis • Level II

Q 6 • PYQ 2019-Nov • Pg 9 2x પુછાયું	REASON 150 sec	મધ્યમ
--------------------------------------	-------------------	-------

વિષય 1.3: Business Economics નો Scope

P4-C1-U1-T03 · Scope of Business Economics

પહેલાં વાંચો Section 1.3 'Scope of Business Economics' ફરી વાંચો: internal/operational issues પર લાગુ પડતું microeconomics (demand analysis and forecasting, production and cost, inventory, market structure and pricing, resource allocation, capital budgeting, profit, risk analysis) અને external/environmental issues પર લાગુ પડતું macroeconomics.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 9 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Scope માં આવે: demand analysis and forecasting, production and cost analysis, inventory management, market structure and pricing policies, resource allocation, capital and investment decisions, profit analysis, risk and uncertainty analysis.
- Scope માં નથી: accounting standards, cost standards — 'which is not within the scope' પ્રશ્નોમાં આ trap options છે; business cycle એ external/macro environmental factor છે.
- Economics relative scarcity (wants ની સરખામણીએ) સાથે કામ પાડે છે, absolute scarcity સાથે નહીં.
- Business Economics ની quantitative techniques: linear programming, regression analysis, capital budgeting, break-even અને cost analysis.

Q 1 · PYQ 2019-Nov · Pg 20 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · PYQ 2019-Nov · Pg 20	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 · PYQ 2021-Dec · Pg 21	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 · MTP 2025-Dec · Pg 21	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 · MTP 2026-Apr · Pg 21	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 · PYQ 2026-Sep · Pg 22	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 · PYQ 2026-Sep · Pg 22	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 · PYQ 2021-Jul · Pg 21	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 4 · PYQ 2021-Jul · Pg 21	RECALL 30 sec	મધ્યમ

વિષય 1.4: Economics અને Business Economics વચ્ચેનો ફરક

P4-C1-U1-T04 · Difference between Economics & Business Economics

પહેલાં વાંચો Section 1.1 ના અંતે આપેલી ટૂંકી સરખામણી વાંચો: Economics મૂળ વિષય છે અને Business Economics એ

applied branch છે, જે તેના tools એક જ firm ની decisions સુધી લઈ જાય છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 1 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Economics આખી economy નો અને consumers, firms અને governments ની સામાન્ય behaviour નો અભ્યાસ કરે છે; Business Economics એ જ analysis ને એક ચોક્કસ firm ની decision problems પર લગાડે છે.
- Economics positive (what is) અને normative (what ought to be) બંને છે; Business Economics મોટે ભાગે normative છે — તે firm એ શું કરવું જોઈએ તે કહે છે.
- Economics theory બનાવે છે; Business Economics pragmatic છે — તે theory ને તૈયાર માને છે અને quantitative tools સાથે તેને firm ની ખરા data પર વાપરે છે.
- Economics micro અને macro બંને આવરે છે; Business Economics નું focus micro છે, macro ફક્ત firm જેમાં કામ કરે છે તે environment તરીકે આવે છે.

Q 1 · MTP 2025-Aug · Pg 22

RECALL
30 sec

સરળ

એકમ 1.2: Basic Problems of an Economy અને Price Mechanism ની ભૂમિકા

Basic Problems of an Economy and Role of Price Mechanism

P4-C1-U2 · મહત્ત્વ C · પેપરદીઠ 2.9 marks · પ્રકરણમાં Rank 1 · શ્રેણી A · પ્રકરણના 50.6% પ્રશ્નો · 86 પ્રશ્નો

વિષય 2: Economy ની Basic Problems

P4-C1-U2-T00 · Basic Problems of an Economy

પહેલાં વાંચો Section 2.0 'Basic Problems of an Economy' વાંચો: scarcity અને resources ની alternative uses ભેગાં થઈને central economic problem કેમ ઊભો કરે છે, અને દરેક economic system એ ઉકેલવા પડતા ચાર basic problems.

નોંધ

Firm-scenario પ્રશ્નો: manager ના પ્રશ્નને બંધબેસતા basic problem સાથે જોડો — quantity/product ની choice → 'what to produce'; technique ની choice → 'how to produce'; target customers → 'for whom'.

Technique-choice ની numericals/scenarios: relative factor prices સરખાવો — જ્યાં labour surplus/સસ્તું હોય ત્યાં labour-intensive, જ્યાં capital પ્રમાણમાં સસ્તું હોય ત્યાં capital-intensive પસંદ કરો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 13 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Central economic problem = scarce resources (જેની alternative uses છે) ને unlimited wants વચ્ચે allocate કરવા; આ problem દરેક system માં છે — capitalist, socialist કે mixed.
- ચાર basic problems: What to produce (product ની choice), How to produce (technique ની choice), For whom to produce (distribution), economic growth માટે શું provision. 'Where/When to produce' આમાં નથી.
- Economic system = society માં goods and services ની production અને distribution માટેની બધી arrangements/devices નો સરવાળો.

Q 2 · PYQ 2021-Jul · Pg 27	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 · PYQ 2021-Jul · Pg 27	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 · PYQ 2022-Jun · Pg 27 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 · PYQ 2019-Nov · Pg 27 3× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 · PYQ 2023-Dec · Pg 28	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 · PYQ 2023-Dec · Pg 28	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 · PYQ 2024-Sep · Pg 28	RECALL 30 sec	સરળ
Q 11 · RTP 2025-Jan · Pg 29	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 · PYQ 2026-May · Pg 29	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 · MTP 2026-Apr · Pg 30	RECALL 30 sec	સરળ
Q 16 · PYQ 2026-Sep · Pg 30	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 · PYQ 2022-Dec · Pg 27	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 10 · PYQ 2022-Dec · Pg 29 3× પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 3 પ્રશ્નો Understanding · Level I

- What to produce = consumer goods vs capital goods નો trade-off; આજે વધારે capital goods બનાવો એટલે ભવિષ્યમાં production (growth) વધારે.
- How to produce = labour-intensive vs capital-intensive technique, જે factor availability અને relative factor prices પરથી નક્કી થાય — capital- surplus economy માં, જ્યાં capital પ્રમાણમાં સસ્તું છે, ત્યાં capital-intensive બંધબેસે.
- For whom = ability to pay ની આધારે members વચ્ચે distribution; growth provision = અત્યારની consumption માંથી કેટલું saving/investment તરીકે જતું કરવું.

Q 13 · MTP 2026-Apr · Pg 29

RECOGNISE
45 sec

સરળ

Q 14 · MTP 2026-Apr · Pg 30

RECOGNISE
45 sec

સરળ

Q 1 · PYQ 2018-Nov · Pg 26

RECOGNISE
45 sec

મધ્યમ

વિષય 2.1: Capitalist Economy

P4-C1-U2-T01

પહેલાં વાંચો Study Section 2.1 'Capitalist Economy': features (private property, freedom of enterprise and choice, profit motive, consumer sovereignty, competition, government ની દખલ નહીં), price mechanism central problems કઈ રીતે ઉકેલે છે (2.1.0), અને merits/demerits (2.1.1--2.1.2).

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 24 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Capitalism = means of production ની માલિકી અને control profit માટે private individuals પાસે; તેને free market કે laissez-faire economy પણ કહે છે (laissez-faire = ઓછામાં ઓછી government interference).
- Features: right to private property, freedom of enterprise, freedom of economic choice, profit motive (driving force), consumer sovereignty ('buyers ultimately determine which goods and in what quantities'), competition (સૌથી અગત્યનું feature), government interference નો અભાવ.
- Central problems price mechanism થી ઉકેલાય છે (demand and supply ના impersonal market forces — 'invisible hand'); આ system self-regulating છે, તેમાં કોઈ central planning authority નથી.
- Merits: freedom of choice, efficient business decisions માટે incentives, ઝડપી growth, high operative efficiency. Demerits: inequality અને exploitation, human rights કરતાં property rights ને પહેલાં મૂકે, human welfare ને અવગણે, economic instability, monopolies.

Q 6 · PYQ 2018-May · Pg 31 2x પુછાયું

RECALL
30 sec

સરળ

Q 7 · PYQ 2019-Nov · Pg 32

RECALL
30 sec

સરળ

Q 9 · PYQ 2020-Nov · Pg 32

RECALL
30 sec

સરળ

Q 10 · PYQ 2021-Jan · Pg 32

RECALL
30 sec

સરળ

Q 11 · PYQ 2021-Jan · Pg 32

RECALL
30 sec

સરળ

Q 14 · PYQ 2022-Dec · Pg 33

RECALL
30 sec

સરળ

Q 15 · PYQ 2021-Jan · Pg 33 2x પુછાયું

RECALL
30 sec

સરળ

Q 17 • PYQ 2023-Jun • Pg 33	RECALL 30 sec	સરળ
Q 18 • PYQ 2016-Dec • Pg 34 3x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 20 • PYQ 2024-Sep • Pg 34	RECALL 30 sec	સરળ
Q 22 • PYQ 2025-Sep • Pg 35	RECALL 30 sec	સરળ
Q 23 • PYQ 2026-Jan • Pg 35	RECALL 30 sec	સરળ
Q 24 • PYQ 2026-Jan • Pg 35	RECALL 30 sec	સરળ
Q 25 • PYQ 2026-May • Pg 35	RECALL 30 sec	સરળ
Q 26 • MTP 2025-May • Pg 35	RECALL 30 sec	સરળ
Q 27 • MTP 2026-Apr • Pg 36	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2018-Nov • Pg 30	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • PYQ 2018-Nov • Pg 31	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • PYQ 2019-May • Pg 31 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 4 • PYQ 2019-May • Pg 31	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 5 • PYQ 2019-May • Pg 31	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 12 • PYQ 2021-Dec • Pg 33	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 13 • PYQ 2021-Dec • Pg 33 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 19 • PYQ 2023-Dec • Pg 34	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 4 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Feature-set MCQs: profit motive અને price mechanism capitalism ની છે; 'human welfare' અને 'central planning authority' નથી.
- Prices market demand and supply થી નક્કી થાય છે, government કે મોટા corporates થી નહીં; consumer sovereignty એટલે consumer નો ખર્ચ resource allocation ને દોરે છે.

Q 8 • PYQ 2019-Nov • Pg 32	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 21 • PYQ 2025-Jan • Pg 34 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	સરળ

Q 28 · PYQ 2026-Sep · Pg 36

RECOGNISE
45 sec

સરળ

Q 16 · PYQ 2022-Dec · Pg 33

RECOGNISE
45 sec

મધ્યમ

વિષય 2.2: Socialist Economy

P4-C1-U2-T02

પહેલાં વાંચો Study Section 2.2 'Socialist Economy': Karl Marx અને Frederic Engels ('The Communist Manifesto', 1848), features (collective ownership, central planning, administered prices, મર્યાદિત consumer choice, relative income equality), merits (2.2.0) અને demerits (2.2.1).

નોંધ

Two-statement પ્રશ્નો: દરેક statement ને SM facts સામે અલગ અલગ ચકાસો — દા.ત. socialism માં income ની RELATIVE equality છે (inequality નહીં); administered prices હોવાથી price mechanism ફક્ત secondary role ભજવે છે.

Matching sets માં આ જોડી બનાવો: capitalist--price mechanism/operative efficiency; socialist--command/central planning; mixed--sectors નું સહઅસ્તિત્વ.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 26 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Karl Marx અને Frederic(k) Engels એ 'The Communist Manifesto' માં રજૂ કર્યું, જે 1848 માં પ્રગટ થયું; તેને Command Economy કે Centrally Planned Economy પણ કહે છે.
- Means of production ની માલિકી આખા community ની, જેનું પ્રતિનિધિત્વ State કરે છે; production/distribution નો હેતુ આખા community નું welfare maximise કરવાનો; central problems Central Planning Authority ની planning થી ઉકેલાય છે.
- Merits: equitable distribution, ઝડપી અને balanced development, right to work, minimum standard of living, social security. Demerits: bureaucracy નું પ્રભુત્વ (inefficiency, વિલંબ, red-tapism, corruption), personal efficiency માટે કોઈ incentive નહીં, administered prices, basic rights ગુમાવવા.
- Examples: ભૂતપૂર્વ USSR (1917--90); આજે કોઈ પણ દેશ પૂરેપૂરો socialist નથી — China, Vietnam, Cuba, North Korea માં ફક્ત તેના features દેખાય છે.

Q 1 · PYQ 2018-May · Pg 36

RECALL
30 sec

સરળ

Q 2 · PYQ 2019-May · Pg 36

RECALL
30 sec

સરળ

Q 3 · PYQ 2019-May · Pg 36

RECALL
30 sec

સરળ

Q 4 · PYQ 2020-Nov · Pg 37

RECALL
30 sec

સરળ

Q 5 • PYQ 2020-Nov • Pg 37	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 • PYQ 2021-Jul • Pg 37	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 • PYQ 2021-Jul • Pg 37	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 • PYQ 2021-Dec • Pg 37	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 • PYQ 2021-Dec • Pg 38	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 • PYQ 2022-Jun • Pg 38	RECALL 30 sec	સરળ
Q 11 • PYQ 2022-Jun • Pg 38	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 • PYQ 2023-Dec • Pg 39	RECALL 30 sec	સરળ
Q 16 • MTP 2024-Aug • Pg 39 ૩x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 18 • MTP 2025-Jan • Pg 39	RECALL 30 sec	સરળ
Q 19 • PYQ 2025-May • Pg 40	RECALL 30 sec	સરળ
Q 20 • PYQ 2025-May • Pg 40	RECALL 30 sec	સરળ
Q 22 • PYQ 2026-Jan • Pg 41	RECALL 30 sec	સરળ
Q 24 • MTP 2026-Apr • Pg 41	RECALL 30 sec	સરળ
Q 25 • MTP 2026-Apr • Pg 41	RECALL 30 sec	સરળ
Q 26 • MTP 2026-Apr • Pg 42	RECALL 30 sec	સરળ
Q 27 • MTP 2026-Apr • Pg 42	RECALL 30 sec	સરળ
Q 28 • PYQ 2026-Sep • Pg 42	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 • PYQ 2022-Dec • Pg 38	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 13 • PYQ 2022-Dec • Pg 38	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 14 • PYQ 2023-Jun • Pg 39	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 17 • PYQ 2024-Sep • Pg 39	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Consumer sovereignty મર્યાદિત છે: ભૂખથી આઝાદી guaranteed છે પણ planned production ને લીધે choice મર્યાદિત; right to work guaranteed છે પણ occupation ની choice planning authority મર્યાદિત કરે છે.
- Merit-vs-demerit ની traps: 'importance to personal efficiency/productivity' એ socialism નો merit નથી; 'collective ownership' એ capitalism નો merit નથી.

Q 21 • PYQ 2025-Jan • Pg 40 2× પુછાયું

RECOGNISE
45 sec**સરળ**

Q 23 • PYQ 2019-May • Pg 41 2× પુછાયું

RECOGNISE
45 sec**સરળ**

વિષય 2.3: The Mixed Economy

P4-C1-U2-T03

પહેલાં વાંચો Study Section 2.3 'The Mixed Economy': markets અને government બંને પર આધાર, ત્રણ sectors (private, public, combined), બંને systems માંથી લીધેલા merits અને તેના demerits; India એ classic mixed economy છે તે ધ્યાન રાખો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 13 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Mixed economy resource allocation માટે markets અને government બંને પર આધાર રાખે છે; મુખ્ય feature: private અને public sectors નું સહઅસ્તિત્વ. India mixed economy છે.
- Industries ની ત્રણ sectors: private sector, public sector (state-run, welfare- oriented, profit પહેલાં નહીં) અને combined/joint sector.
- Fundamental questions ની જવાબ માટે price mechanism અને central planning બંને વાપરે છે (public decisions માટે cost-benefit analysis સાથે).

Q 1 • PYQ 2018-May • Pg 42 2× પુછાયું

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 2 • PYQ 2018-Nov • Pg 42

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 5 • PYQ 2021-Jan • Pg 43

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 6 • PYQ 2021-Dec • Pg 43

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 8 • PYQ 2022-Dec • Pg 44

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 11 • PYQ 2025-Sep • Pg 44

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 12 • PYQ 2024-Sep • Pg 45 2× પુછાયું

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 13 · PYQ 2026-May · Pg 45	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 · MTP 2025-May · Pg 45	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 · PYQ 2020-Nov · Pg 43	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 7 · PYQ 2021-Jul · Pg 43 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 9 · PYQ 2023-Dec · Pg 44	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 10 · MTP 2024-Dec · Pg 44	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 1 પ્રશ્નો Understanding · Level I

- તેનો હેતુ capitalism નું શ્રેષ્ઠ (incentives, efficiency, consumer sovereignty) અને socialism નું શ્રેષ્ઠ (equality, ઓછું exploitation) ભેગું કરવાનો છે — એટલે exploitation અને inequality પ્રમાણમાં ઓછાં રહે છે.
- પણ તે હંમેશાં 'golden path' નથી — તેમાં વધારે પડતા state controls, નબળું public-sector performance અને uncertainty આવી શકે; resources consumers, firms અને government ના decisions થી વપરાય છે.
- Matching: capitalist--high operative efficiency; socialist--command economy; mixed--public અને private sectors નું સહઅસ્તિત્વ.

Q 4 · PYQ 2021-Jan · Pg 43	RECOGNISE 45 sec	સરળ
----------------------------	---------------------	-----

પ્રકરણ 2

Theory of Demand and Supply

3 એકમ • 22 વિષય • 345 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • પેપરદીઠ 10.1 marks • મહત્ત્વ: B

આ પ્રકરણ શું માગે છે મહદંશે **RECALL** • સરેરાશ પ્રશ્નદીઠ 53 sec — પેન લઈને હલ કરવાનું પ્રકરણ

RECALL Remembering	54.0%	30 sec	237 માંથી 128 past-exam પ્રશ્નો
RECOGNISE Understanding	16.0%	45 sec	237 માંથી 38 past-exam પ્રશ્નો
COMPUTE Application	20.7%	75 sec	237 માંથી 49 past-exam પ્રશ્નો
REASON Analysis	9.3%	150 sec	237 માંથી 22 past-exam પ્રશ્નો

એકમ 2.1: Law of Demand and Elasticity of Demand

P4-C2-U1 • મહત્ત્વ B • પેપરદીઠ 6.3 marks • પ્રકરણમાં Rank 1 • શ્રેણી A • પ્રકરણના 60.0% પ્રશ્નો • 207 પ્રશ્નો

વિષય 1: Demand એટલે શું

P4-C2-U1-T00 • Meaning of Demand

પહેલાં વાંચો Theory of Demand and Supply ની Unit 1 માં Section 1.0 'Meaning of Demand' વાંચો: demand એટલે ability અને willingness to pay સાથેની desire, અને quantity demanded પરની બે નોંધ (આપેલા price પર, per period flow તરીકે).

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 6 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Demand = એવી desire જેની પાછળ (i) means/purchasing power અને (ii) એ means વાપરવાની willingness હોય; economic analysis માં ફક્ત effective demand ગણાય છે.
- Quantity demanded હંમેશાં આપેલા price પર બતાવાય છે અને તે FLOW છે ('so much per period of time').
- Veblen effect = status શોધતા પૈસાદાર લોકો conspicuous consumption માટે વાપરે તે high-priced goods.
- Firms પોતાની products ની DEMAND સમજવા પાછળ સમય અને મહેનત ખર્ચે છે.

Q 1 • PYQ 2018-May • Pg 50

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 2 • PYQ 2021-Jan • Pg 51

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 3 • PYQ 2021-Dec • Pg 51

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 5 · MTP 2024-Aug · Pg 51 2x પુછાયું

RECALL
30 sec

સરળ

Q 6 · MTP 2026-Apr · Pg 51

RECALL
30 sec

સરળ

Q 7 · MTP 2026-Apr · Pg 52

RECALL
30 sec

સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 1 પ્રશ્નો Understanding · Level I

- Economist નો demand નો concept ફક્ત desire, need, choice કે preference જેવો નથી — ability અને willingness to pay વગર એ બંધું demand બનતું નથી.
- Demand price/income/prices of related goods પર આધાર રાખે છે, એટલે તેને હંમેશાં એ બધાના અને એક time period ના સંદર્ભમાં જ જણાવવી જોઈએ.

Q 4 · MTP 2024-Aug · Pg 51 2x પુછાયું

RECOGNISE
45 sec

સરળ

વિષય 1.1: Demand ને શું નક્કી કરે છે

P4-C2-U1-T01 · What Determines Demand

પહેલાં વાંચો Study Section 1.1 'What Determines Demand?' ભણો: own price, prices of related goods (substitutes vs complements), disposable income અને nature of goods (normal/inferior/necessities/luxuries), tastes સાથે ચાર external effects (demonstration, bandwagon, snob, Veblen), expectations અને બીજાં factors (population, age distribution, national income, credit, government policy).

નોંધ

Scenario પરથી related goods ઓળખો: price of A ઘટે અને demand of B ઘટે → substitutes (tea-coffee, petrol-diesel); price of A વધે અને demand of B ઘટે → complements (petrol-automobiles).

બીજા પહેરે છે એટલે એ dress ન લેવો → snob effect; બીજાની નકલમાં share market માં invest કરવું → bandwagon/demonstration effect.

Firm B નો price વધતી firm A નું sales વધે → બંને products substitutes છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 19 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Demonstration effect (આ શબ્દ James Duesenberry એ આપ્યો) = બીજાના consumption ની નકલ કરવાની ઇચ્છા; Veblen effect (Thorstein Veblen) = high-priced goods નું conspicuous consumption.
- Demand માં shifts NON-price factors થી થાય છે; good નો own price તો curve પર movement કરાવે છે. Slope of demand curve = $\Delta P / \Delta Q$.
- 'Ceteris paribus' = બીજી બધી બાબતો સરખી/constant હોય.

Q 25 • PYQ 2025-Sep • Pg 58	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2019-May • Pg 52 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • PYQ 2019-May • Pg 52	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 7 • PYQ 2021-Jul • Pg 54	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 8 • PYQ 2021-Dec • Pg 54	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 9 • MTP 2024-Aug • Pg 54	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 10 • PYQ 2021-Jul • Pg 54 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 11 • MTP 2024-Dec • Pg 55	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 12 • MTP 2024-Dec • Pg 55	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 13 • MTP 2024-Dec • Pg 55	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 14 • MTP 2024-Dec • Pg 55	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 17 • PYQ 2025-Jan • Pg 56	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 18 • MTP 2025-Jan • Pg 56	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 21 • RTP 2025-Jan • Pg 57 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 22 • PYQ 2025-May • Pg 57	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 23 • PYQ 2021-Jul • Pg 58 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 29 • MTP 2025-May • Pg 59	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 30 • MTP 2025-Aug • Pg 59	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 31 • MTP 2025-Dec • Pg 59	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 4 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Snob effect = અલગ દેખાવાની ઇચ્છા, બીજાના CONSUMPTION નું function (good સામાન્ય થતાં demand ઘટે); Veblen effect એ PRICE નું function છે; bandwagon/network effect = વધુ લોકો વાપરે તેમ value વધે.
- Substitutes: price of Y અને demand of X સાથે ફરે (positive relation); complements: price of Y અને demand of X ઊલટી દિશામાં ફરે.

- Inferior goods: quantity demanded ફક્ત અમુક income level સુધી વધે, પછી income વધતાં ઘટે; normal goods: income વધે તેમ demand વધે.
- Cost of production એ demand નું determinant નથી; વૃદ્ધ થતી population spectacles/geriatric care ની demand વધારે અને children's goods ની demand ઘટાડે.

Q 6 • PYQ 2021-Jul • Pg 53	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 15 • PYQ 2025-Jan • Pg 56	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 28 • MTP 2025-May • Pg 59	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 32 • PYQ 2026-Sep • Pg 60	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 9 પ્રશ્નો Analysis • Level II

- Multi-step scenarios: પહેલાં relationship ઓળખો (substitute/complement), પછી direction rule લગાવો, પછી option પસંદ કરો; ફેરફાર own price માં છે (movement) કે બીજા factor માં (shift) તે ચકાસો.
- Behavioural-effect વાળી stories: effect નું નામ મેળવતાં પહેલાં પૂછો કે buyer ને શું ચલાવે છે — price નું prestige (Veblen), બીજાની consumption સામે exclusivity (snob), કે ટોળાની નકલ (bandwagon/demonstration).

Q 26 • PYQ 2025-Sep • Pg 58	REASON 150 sec	સરળ
Q 3 • PYQ 2019-May • Pg 52	REASON 150 sec	મધ્યમ
Q 4 • PYQ 2020-Nov • Pg 53	REASON 150 sec	મધ્યમ
Q 5 • PYQ 2021-Jul • Pg 53	REASON 150 sec	મધ્યમ
Q 16 • PYQ 2025-Jan • Pg 56	REASON 150 sec	મધ્યમ
Q 19 • MTP 2025-Jan • Pg 56	REASON 150 sec	મધ્યમ
Q 20 • MTP 2025-Jan • Pg 57	REASON 150 sec	મધ્યમ
Q 24 • PYQ 2025-May • Pg 58	REASON 150 sec	મધ્યમ
Q 27 • PYQ 2026-Jan • Pg 59	REASON 150 sec	મધ્યમ

વિષય 1.2: The Demand Function

P4-C2-U1-T02

પહેલાં વાંચો Study Section 1.2 'The Demand Function' — $Q_x = f(P_x, Y, P_r)$ — ભણો, સાથે downward slope નું

rationale (Section 1.3.4) અને external effects; અહીંના કેટલાક Scanner પ્રશ્નો arc elasticity ને પણ અડે છે (Section 1.5.4).

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 9 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Demand function એટલે quantity demanded (dependent variable) અને તેનાં determinants વચ્ચેનો સંબંધ: $Q_x = f(P_x, Y, P_r)$.
- Demonstration effect શબ્દ James Duesenberry નો; snob effect = બીજા એ જ commodity વાપરે એટલે demand ઘટે.
- Law of demand ની exceptions માં conspicuous (Veblen/prestige) goods અને Giffen goods આવે; arc elasticity demand curve પર બે points વચ્ચેની responsiveness માપે છે, એક point પર નહીં.

Q 2 • PYQ 2021-Jan • Pg 60	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • PYQ 2021-Jan • Pg 60	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • PYQ 2022-Dec • Pg 61	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • PYQ 2023-Jun • Pg 61	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 7 • MTP 2024-Dec • Pg 61	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 8 • MTP 2024-Dec • Pg 62	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 9 • MTP 2024-Dec • Pg 62	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 12 • MTP 2025-May • Pg 63	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 13 • MTP 2025-May • Pg 63	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 3 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Demand curve નીચે ઢળે છે કારણ કે substitution અને income effects, diminishing marginal utility, નવા consumers આવવા અને commodity ની multiple uses.
- એક જ good ની elasticity જુદા જુદા markets માં જુદી હોઈ શકે — દા.ત. labour ની demand સામે wage rate એ derived demand ની responses કરતાં જુદી છે; function માં ન હોય તેવાં determinants constant રખાય છે.

Q 1 • PYQ 2021-Jan • Pg 60	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 11 • MTP 2025-Jan • Pg 62	RECOGNISE 45 sec	સરળ

Q 6 • MTP 2024-Aug • Pg 61 2x પુછાયું

RECOGNISE
45 sec

મધ્યમ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 1 પ્રશ્નો Application • Level II

- Price ઘટતી good પરનો expenditure વધે તો demand elastic છે ($E_p > 1$) — discount-fare જેવા પ્રશ્નોમાં total-outlay logic લગાવો.
- $Q = a - bP$ સ્વરૂપમાં કોઈ price પર elasticity કાઢો: $E_p = (dQ/dP) \times P/Q$; substitutes માં A નો price વધે તો B ની demand વધે — તેને cross elasticity થી માપો.

Q 10 • PYQ 2025-Jan • Pg 62

COMPUTE
75 sec

મધ્યમ

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 1 પ્રશ્નો Analysis • Level II

Q 14 • MTP 2025-May • Pg 63

REASON
150 sec

મધ્યમ

વિષય 1.3: Law of Demand

P4-C2-U1-T03

પહેલાં વાંચો Section 1.3 'The Law of Demand' પાઠું કરો: Marshall's statement, demand schedule/curve, rationale (income અને substitution effects — Section 1.3.4) અને સાતેય exceptions (Section 1.3.5): conspicuous goods, Giffen goods, conspicuous necessities, future price expectations, incomplete information/irrationality, necessities, speculative goods.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 23 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Law of demand (Marshall): બીજી બાબતો સરખી હોય તો quantity demanded price સાથે ઊલટી દિશામાં ફરે; તે price અને quantity demanded ને જોડે છે.
- Price effect = substitution effect + income effect (Hicks અને Allen).
- Giffen goods: એવા inferior goods જેમના close substitutes ન હોય અને consumer ના budget માં મોટો હિસ્સો રોકે (દા.ત. બાજરી, જાડાં ધાન); તેમનો demand curve ઉપર તરફ (positively) ઢળે છે. Veblen/conspicuous goods ની demand પણ upward-sloping હોય છે.
- Exceptions ની યાદી: conspicuous (prestige/snob-appeal) goods, Giffen goods, conspicuous necessities, price expectations, ignorance/irrationality, necessities, speculative goods. Normal અને necessity goods exceptions નથી.

Q 6 • PYQ 2019-Nov • Pg 65

RECALL
30 sec

સરળ

Q 10 • PYQ 2022-Jun • Pg 66

RECALL
30 sec

સરળ

Q 11 • PYQ 2022-Jun • Pg 66	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 • PYQ 2022-Jun • Pg 66	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 • PYQ 2023-Jun • Pg 66	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 • PYQ 2023-Jun • Pg 67	RECALL 30 sec	સરળ
Q 16 • PYQ 2023-Dec • Pg 67	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • PYQ 2018-Nov • Pg 64	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 9 • PYQ 2021-Dec • Pg 66 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 18 • PYQ 2024-Jun • Pg 67	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 19 • MTP 2024-Aug • Pg 67	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 20 • MTP 2024-Aug • Pg 68	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 21 • MTP 2024-Aug • Pg 68	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 23 • RTP 2025-Jan • Pg 68	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 25 • PYQ 2026-May • Pg 69	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 26 • PYQ 2026-May • Pg 69	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 27 • MTP 2025-Apr • Pg 70	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 28 • MTP 2025-Aug • Pg 70	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 30 • MTP 2025-Aug • Pg 70	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 31 • RTP 2025-Sep • Pg 70	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 32 • MTP 2025-Dec • Pg 71	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 33 • MTP 2025-Dec • Pg 71	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 34 • MTP 2025-Dec • Pg 71	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 7 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- બધા Giffen goods inferior છે, પણ બધા inferior goods Giffen નથી; inferior goods માં price ઘટતાં demand ત્યારે જ વધે જ્યારે substitution effect (negative) income effect કરતાં મોટો હોય.

- Substitution effect: price ઘટતી good પ્રમાણમાં સસ્તો થાય, એટલે consumers તેની તરફ વળે — હંમેશાં positive; goods વધુ નજીકની substitutes હોય અને switching cost/અગવડ ઓછી હોય ત્યારે તે વધુ મજબૂત.
- Income effect: price ઘટતી real income/purchasing power વધે, એટલે normal goods ની demand વધે.
- Firm નો AR curve એ જ તેનો demand curve; perfect competition માં firm નો demand curve market price પર horizontal (perfectly elastic) હોય છે.

Q 7 • PYQ 2021-Jul • Pg 65	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 17 • PYQ 2023-Dec • Pg 67 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 22 • RTP 2024-Sep • Pg 68 5x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 5 • PYQ 2019-May • Pg 64	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 8 • PYQ 2021-Dec • Pg 65	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 24 • PYQ 2025-Sep • Pg 69	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 29 • MTP 2025-Aug • Pg 70	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 4 પ્રશ્નો Analysis • Level II

Q 13 • PYQ 2023-Jun • Pg 66	REASON 150 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2018-May • Pg 63	REASON 150 sec	મધ્યમ
Q 2 • PYQ 2018-Nov • Pg 64	REASON 150 sec	મધ્યમ
Q 4 • PYQ 2018-Nov • Pg 64	REASON 150 sec	મધ્યમ

વિષય 1.4: Expansion and Contraction of Demand

P4-C2-U1-T04

પહેલાં વાંચો Study Section 1.4 'Expansion and Contraction of Demand' અને 1.4.1-- 1.4.2 'Increase and Decrease in Demand' સાથે curve પરની movements ભણો: price બદલાય તો એ જ curve પર movement થાય; non-price determinants આખો curve shift કરે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 8 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Price ઘટે → expansion of demand (એ જ curve પર નીચે તરફ movement); price વધે → contraction (એ જ curve પર ઉપર તરફ movement) = QUANTITY demanded માં ફેરફાર.

- Non-price factors (income, tastes, prices of related goods વગેરે) curve ને shift કરે: rightward shift = increase in demand; leftward shift = decrease in demand = DEMAND માં ફેરફાર.
- Income effect = consumer ની real income બદલાવાથી demand માં થતો ફેરફાર.

Q 3 • PYQ 2022-Dec • Pg 72	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • PYQ 2023-Jun • Pg 72	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • PYQ 2023-Jun • Pg 72	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 • MTP 2025-Apr • Pg 73	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 • MTP 2025-Apr • Pg 73	RECALL 30 sec	સરળ
Q 11 • MTP 2025-Aug • Pg 73	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 • MTP 2026-Apr • Pg 73	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 • PYQ 2026-Jan • Pg 72	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Income ઘટે (supply એ જ રહે) તો demand curve ડાબી તરફ shift થાય — curve પર movement થતું નથી.
- Leftward shift નાં કારણો: substitute નો price ઘટે, complement નો price વધે, income ઘટે (normal goods માટે), tastes માં ઊલટો ફેરફાર.

Q 10 • MTP 2025-Apr • Pg 73	RECOGNISE 45 sec	સરળ
-----------------------------	---------------------	-----

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 3 પ્રશ્નો Analysis • Level II

Q 1 • PYQ 2018-Nov • Pg 71	REASON 150 sec	સરળ
Q 2 • PYQ 2022-Jun • Pg 71 3x પુછાયું	REASON 150 sec	સરળ
Q 6 • PYQ 2025-Sep • Pg 72	REASON 150 sec	સરળ

વિષય 1.5: Elasticity of Demand

P4-C2-U1-T05

પહેલાં વાંચો આ સૌથી વધુ પુછાતો topic છે: Sections 1.5--1.5.8 — elasticity ની definition, E_p formula, point elasticity (straight-line curve પર geometric method), arc elasticity (midpoint formula), પાંચ numerical

categories, total outlay/total revenue method, અને price elasticity ની નવ determinants.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 29 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- $E_p = \% \Delta Q / \% \Delta P = (\Delta Q / \Delta P) \times (P/Q)$; value 0 થી infinity સુધી (sign ગણવાની નહીં, absolute value લેવાની). Straight-line demand curve પર point elasticity = lower segment / upper segment; midpoint પર $E_p = 1$, price-axis ની છેડે $E_p = \text{infinity}$, quantity-axis ની છેડે $E_p = 0$.
- બે points વચ્ચેની Arc (midpoint) elasticity: $E_p = (Q_2 - Q_1) / (Q_2 + Q_1) \times (P_2 + P_1) / (P_2 - P_1)$ — price/quantity ની ફેરફાર મોટા હોય ત્યારે વપરાય; point elasticity એક point લે છે (infinitesimal change).
- Categories: $E_p = 0$ perfectly inelastic (vertical curve; દા.ત. life-saving medicines, habitual goods ~ inelastic); $E_p < 1$ inelastic (મીઠું, necessities); $E_p = 1$ unitary (rectangular hyperbola); $E_p > 1$ elastic (luxuries, ઘરેણાં); $E_p = \text{infinity}$ perfectly elastic (horizontal curve, perfect competition).
- Determinants: substitutes ની availability/નિકટતા (વધુ substitutes $\rightarrow$ વધુ elastic), consumer ની budget માં હિસ્સો, necessity સામે luxury, uses ની સંખ્યા, time period, habits (inelastic), tied demand, price range.

Q 8 • PYQ 2019-Nov • Pg 76	RECALL 30 sec	સરળ
Q 16 • PYQ 2021-Jul • Pg 79	RECALL 30 sec	સરળ
Q 46 • PYQ 2023-Dec • Pg 90 3x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 48 • PYQ 2025-Sep • Pg 90	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2018-May • Pg 74	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • PYQ 2018-May • Pg 75	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • PYQ 2018-May • Pg 75	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 5 • PYQ 2019-May • Pg 75	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 6 • PYQ 2019-May • Pg 76	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 7 • PYQ 2019-May • Pg 76	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 9 • PYQ 2020-Nov • Pg 77	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 10 • PYQ 2020-Nov • Pg 77	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 13 • PYQ 2021-Jan • Pg 78	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 17 • PYQ 2021-Dec • Pg 79	RECALL	મધ્યમ

	30 sec	
Q 18 • PYQ 2021-Dec • Pg 79	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 22 • PYQ 2022-Dec • Pg 81	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 31 • MTP 2024-Aug • Pg 84 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 32 • MTP 2024-Aug • Pg 85	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 33 • MTP 2024-Aug • Pg 85 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 41 • PYQ 2024-Sep • Pg 87 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 54 • PYQ 2026-May • Pg 92	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 57 • RTP 2025-May • Pg 93	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 58 • MTP 2025-Aug • Pg 93	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 59 • MTP 2025-Aug • Pg 93	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 61 • MTP 2025-Aug • Pg 94	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 64 • PYQ 2026-Sep • Pg 95	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 49 • PYQ 2026-Jan • Pg 91	RECALL 30 sec	અધરું
Q 50 • PYQ 2026-Jan • Pg 91	RECALL 30 sec	અધરું
Q 51 • PYQ 2026-Jan • Pg 91	RECALL 30 sec	અધરું

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 12 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Total outlay/revenue નો નિયમ: price વધે → elastic હોય તો TR ઘટે, unitary હોય તો એ જ રહે, inelastic હોય તો વધે (price ઘટે ત્યારે ઊલટું) — 2x3 table મોઢે કરો.
- Linear demand curve પર નીચે જતાં elasticity ઘટે છે (upper segment elastic, midpoint unitary, lower segment inelastic).
- $E_p = -3$ એટલે price 1% ઘટતાં demand 3% વધે; demand curve પરના point નીચેનો વિસ્તાર OP_1RQ_1 = total expenditure/revenue ($P \times Q$).
- અહીંના થોડા Scanner પ્રશ્નો consumer theory માં જાય છે: cardinal approach → marginal/equi-marginal utility analysis; indifference curves નીચે ઢળે, convex હોય, એકબીજાને કાપે નહીં.

Q 20 • PYQ 2022-Jun • Pg 80

RECOGNISE
45 sec

સરળ

Q 21 • PYQ 2022-Jun • Pg 80	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 12 • PYQ 2021-Jan • Pg 77 3x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 19 • PYQ 2021-Dec • Pg 80	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 34 • MTP 2024-Aug • Pg 85 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 37 • MTP 2024-Aug • Pg 86	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 39 • MTP 2024-Aug • Pg 86 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 40 • MTP 2024-Aug • Pg 87	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 47 • PYQ 2025-May • Pg 90	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 60 • MTP 2025-Aug • Pg 93	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 63 • MTP 2026-Apr • Pg 94	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 66 • PYQ 2026-Sep • Pg 95	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 23 પ્રશ્નો Application • Level II

- Percentage method ની દાખલા: $E_p = \frac{\% \Delta Q}{\% \Delta P}$ (દા.ત. 25%/22% → elastic); E_p અને એક % change આપ્યા હોય તો બીજો શોધો ($\% \Delta Q = E_p \times \% \Delta P$) અને નવી quantity કે price કાઢો.
- Midpoint-method ની દાખલા: P અને Q બંનેના આંકડા આપ્યા હોય ત્યારે arc formula લગાવો (દા.ત. P 15→20, Q 50→75 થી $E_a = 1.4$).
- Expenditure ની પ્રશ્નો: $E_p < 1$ હોય તો price વધતાં કુલ ખર્ચ વધે; $E_p > 1$ હોય તો ખર્ચ ઘટે — magnitude પહેલાં direction કાઢો.
- Demand-function ની પ્રશ્નો: $Q = 1000 - 50P \rightarrow$ આપેલા P પર $E_p = 50P/Q$; વચ્ચે આવતો multiplier પ્રશ્ન: $k = 1/(1 - MPC)$, એટલે $C = 10 + 0.6Y$ અને $\Delta I = ₹100 \text{ crore} \rightarrow \Delta Y = ₹250 \text{ crore}$.

Q 15 • PYQ 2021-Jul • Pg 79	COMPUTE 75 sec	સરળ
Q 27 • PYQ 2023-Dec • Pg 82	COMPUTE 75 sec	સરળ
Q 28 • PYQ 2023-Dec • Pg 83	COMPUTE 75 sec	સરળ
Q 4 • PYQ 2019-May • Pg 75	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 11 • PYQ 2020-Nov • Pg 77	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

Q 14 • PYQ 2021-Jan • Pg 78 2x પુછાયું	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 23 • PYQ 2023-Jun • Pg 81	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 24 • PYQ 2023-Jun • Pg 81	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 25 • PYQ 2023-Jun • Pg 82 2x પુછાયું	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 29 • PYQ 2024-Jun • Pg 83	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 30 • PYQ 2024-Jun • Pg 84	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 35 • MTP 2024-Aug • Pg 85	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 36 • MTP 2024-Aug • Pg 86 2x પુછાયું	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 42 • PYQ 2024-Sep • Pg 87	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 43 • PYQ 2024-Sep • Pg 88	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 45 • PYQ 2025-May • Pg 89 2x પુછાયું	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 53 • PYQ 2026-May • Pg 92	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 55 • PYQ 2026-May • Pg 92	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 56 • PYQ 2026-May • Pg 93	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 62 • MTP 2026-Apr • Pg 94	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 65 • PYQ 2026-Sep • Pg 95	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 67 • PYQ 2026-Sep • Pg 96	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 52 • PYQ 2026-Jan • Pg 92	COMPUTE 75 sec	અઘરું

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 3 પ્રશ્નો Analysis • Level II

- વાર્તા જેવા numericals (COVID માં શાકભાજીના price, movie tickets, LED TVs): P1, P2, Q1, Q2 કે % changes કાઢો, data ના કદ/શબ્દો પરથી percentage કે midpoint method નક્કી કરો, Ep ગણો, પછી elastic/inelastic અને revenue પરની અસર સમજાવો.
- Pricing-decision scenarios: ગણેલી elasticity ને strategy સાથે જોડો — elastic demand માં price વધારવો ભારે પડે (TR ઘટે), inelastic demand માં ફાયદો થાય; જવાબ પસંદ કરતાં પહેલાં total-outlay table સામે ચકાસો.

Q 26 • PYQ 2022-Dec • Pg 82 2x પુછાયું

REASON
150 sec

મધ્યમ

Q 38 • MTP 2024-Aug • Pg 86

REASON
150 sec

મધ્યમ

Q 44 • PYQ 2025-May • Pg 89

REASON
150 sec

મધ્યમ

વિષય 1.6: Income Elasticity of Demand

P4-C2-U1-T06

પહેલાં વાંચો Study Section 1.6 'Income Elasticity of Demand' ભણો: Ei formula, sign પરથી goods નું વર્ગીકરણ (normal, luxury, necessity, inferior) અને Ei ને ખર્ચાતી income ના પ્રમાણ સાથે જોડતી ત્રણ propositions.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 9 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- $E_i = \% \Delta \text{ quantity demanded} / \% \Delta \text{ income} = (\Delta Q / \Delta Y) \times (Y / Q)$ — income બદલાતાં demand ની responsiveness માપે છે.
- Signs: normal goods $E_i > 0$; luxuries $E_i > 1$; necessities $0 < E_i < 1$; inferior goods માં E_i negative (income-demand નો ઊલટો સંબંધ); $E_i = 0 \rightarrow$ demand income ને ગણકારે નહીં.
- Proportion-of-income નો નિયમ: ખર્ચનો હિસ્સો constant $\rightarrow E_i = 1$; income વધતાં હિસ્સો વધે $\rightarrow E_i > 1$; હિસ્સો ઘટે $\rightarrow E_i < 1$.

Q 1 • PYQ 2018-May • Pg 96

RECALL
30 sec

સરળ

Q 3 • PYQ 2019-Nov • Pg 96

RECALL
30 sec

સરળ

Q 5 • PYQ 2021-Jul • Pg 97

RECALL
30 sec

સરળ

Q 12 • MTP 2024-Aug • Pg 98

RECALL
30 sec

સરળ

Q 13 • PYQ 2026-May • Pg 99

RECALL
30 sec

સરળ

Q 14 • MTP 2025-Aug • Pg 99

RECALL
30 sec

સરળ

Q 15 • MTP 2026-Apr • Pg 99

RECALL
30 sec

સરળ

Q 7 • PYQ 2022-Dec • Pg 97

RECALL
30 sec

મધ્યમ

Q 9 • PYQ 2023-Jun • Pg 98

RECALL
30 sec

મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 3 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- આપેલા coefficients વાંચો: ઘઉં $E_i = -0.4$ કે સંતરાં $-0.58 \rightarrow$ inferior good; AC $E_i = +1.8 \rightarrow$ luxury/growth good; $E_i = 0.5 \rightarrow$ income કરતાં ધીમે વધતું normal necessity.

- Ei નું SIGN જ good નું વર્ગીકરણ કરે (negative = inferior, positive = normal); પછી તેનું કદ necessity (< 1) ને luxury (> 1) થી અલગ પાડે.

Q 2 • PYQ 2019-May • Pg 96	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 4 • PYQ 2021-Jan • Pg 96	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 11 • MTP 2024-Aug • Pg 98	RECOGNISE 45 sec	સરળ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 3 પ્રશ્નો Application • Level II

- $E_i = \frac{\% \Delta Q}{\% \Delta Y}$ ગણો: income +20%, TV demand +30% $\rightarrow E_i = 1.5$; income +15%, demand +30% $\rightarrow E_i = 2$.
- આંકડા absolute હોય તો $E_i = (\Delta Q / \Delta Y) \times (Y / Q)$ વાપરો, દા.ત. income ₹3,000 $\rightarrow$ ₹3,600 અને purchases વધે — મૂળ income અને quantity ને base લો.

Q 6 • PYQ 2022-Dec • Pg 97	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 8 • PYQ 2023-Jun • Pg 97	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 10 • PYQ 2023-Dec • Pg 98	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

વિષય 1.7: Cross-Price Elasticity of demand

P4-C2-U1-T07

પહેલાં વાંચો Study Section 1.7 'Cross-Price Elasticity of Demand' ભણો: substitutes સામે complements માટે cross demand, E_c formula અને તેની sign અને કદનો અર્થ.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 9 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- $E_c = \% \Delta \text{ quantity demanded of good X} / \% \Delta \text{ price of good Y}$.
- Sign નો નિયમ: substitutes $\rightarrow$ positive E_c (perfect substitutes $\rightarrow$ infinity); complements $\rightarrow$ negative E_c ; સંબંધ વગરના goods $\rightarrow E_c = 0$.

Q 1 • PYQ 2018-May • Pg 100	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 • PYQ 2023-Jun • Pg 102	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 • PYQ 2023-Jun • Pg 102	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 • PYQ 2026-Jan • Pg 103	RECALL 30 sec	મધ્યમ

Q 14 • PYQ 2026-May • Pg 104	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 15 • MTP 2025-Aug • Pg 104	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 16 • MTP 2025-Aug • Pg 104	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 18 • MTP 2026-Apr • Pg 105	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 19 • MTP 2026-Apr • Pg 105	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- ફેરફારની દિશા પરથી: price of X વધે અને demand of Y વધે → substitutes (કઠોળ અને લીલાં શાકભાજી); price of X વધે અને demand of Y ઘટે → complements (car-petrol, bread-jam, electricity-gadgets).
- Ec જેટલો વધુ positive, substitutes એટલા વધુ નજીકના; substitutes નો cross-demand curve ઉપર તરફ ઢળે.

Q 7 • PYQ 2023-Jun • Pg 102	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 11 • PYQ 2025-May • Pg 103 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	સરળ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 6 પ્રશ્નો Application • Level II

- $E_c = \frac{\% \Delta Q_x}{\% \Delta P_y}$ ની દાખલ: tea price +8% થતાં coffee +2% → $E_c = 0.25$; chicken price +25% થતાં mutton +5% → 0.2; પછી sign પરથી સંબંધ જણાવો.
- Data absolute હોય (sugar-coffee જેવા) તો પહેલાં % changes કાઢો; બીજાનો price ઘટતાં demand ઘટે તો minus sign રાખો — negative E_c એટલે complements પાડા.

Q 2 • PYQ 2021-Jul • Pg 100	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 3 • PYQ 2022-Jun • Pg 100 2x પુછાયું	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 4 • PYQ 2022-Dec • Pg 101	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 9 • PYQ 2024-Jun • Pg 102	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 10 • MTP 2025-Jan • Pg 103 2x પુછાયું	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 13 • PYQ 2026-May • Pg 103	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 2 પ્રશ્નો Analysis • Level II

Q 5 • PYQ 2022-Dec • Pg 101	REASON 150 sec	મધ્યમ
-----------------------------	-------------------	-------

Q 17 • MTP 2025-Dec • Pg 104

REASON
150 sec**મધ્યમ****વિષય 1.8: Advertisement Elasticity**

P4-C2-U1-T08

પહેલાં વાંચો Study Section 1.8 'Advertisement Elasticity' ભણો: E_a formula, તેની સામાન્ય positive sign અને range (0 થી infinity), અને interpretation table ($E_a = 0, 0 < E_a < 1, E_a = 1, E_a > 1$).

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 3 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- $E_a = \% \Delta \text{ quantity demanded} / \% \Delta \text{ advertisement expenditure}$; તે સામાન્ય રીતે POSITIVE હોય અને zero થી infinity વચ્ચે ફરે.
- અર્થ: $E_a = 0$ કોઈ response નહીં; $0 < E_a < 1$ less than proportionate; $E_a = 1$ proportionate; $E_a > 1$ more than proportionate — એટલે કે advertising ની અસરકારકતાનું માપ.

Q 1 • PYQ 2022-Jun • Pg 105

RECALL
30 sec**મધ્યમ**

Q 3 • PYQ 2022-Dec • Pg 105

RECALL
30 sec**મધ્યમ**

Q 6 • MTP 2026-Apr • Pg 107

RECALL
30 sec**મધ્યમ****COMPUTE 75 sec** એક જ formula, સીધેસીધું • 4 પ્રશ્નો Application • Level II

- $E_a = \% \Delta Q / \% \Delta A$ ગણો: ad spend +25%, demand +5% → $E_a = 0.2$; ΔQ 60% / ΔA 20% → 3; spend +20%, demand +40% → 2.
- Spending અને sales ની absolute આંકડા આપ્યા હોય તો પહેલાં મૂળ values પર percentages કાઢો, પછી ભાગો.

Q 2 • PYQ 2022-Jun • Pg 105

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ**

Q 4 • PYQ 2024-Sep • Pg 106

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ**

Q 5 • PYQ 2025-Sep • Pg 106

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ**

Q 7 • PYQ 2026-Sep • Pg 107

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ****એકમ 2.2: Theory of Consumer Behaviour**

P4-C2-U2 • મહત્ત્વ B • પેપરદીઠ 2.6 marks • પ્રકરણમાં Rank 2 • શ્રેણી B • પ્રકરણના 27.0% પ્રશ્નો • 93 પ્રશ્નો

વિષય 2: Human Wants નું સ્વરૂપ

P4-C2-U2-T00 • Nature of Human Wants

પહેલાં વાંચો Unit 2 (Theory of Consumer Behaviour) નું Section 2.0 'Nature of Human Wants' વાંચો: wants ની characteristics અને utility નો economic અર્થ, સાથે ત્યાં આપેલી TU અને MU ની definitions.

નોંધ

Utility = commodity ની want-satisfying power; તે subjective અને relative છે, absolute કે objective નથી - વ્યક્તિ, સમય અને સ્થળ પ્રમાણે બદલાય છે.

Utility એ psychological concept છે, usefulness થી જુદો, અને તેને moral કે ethical values સાથે લેવાદેવા નથી.

Wants અમર્યાદ છે, તેમની intensity જુદી હોય, એક એક કરીને સંતોષી શકાય, competitive અને complementary હોય, અને income, taste, fashion અને રિવાજો તેમને ઘડે છે.

TU = વપરાયેલા બધા units ની utilities નો સરવાળો (TU = sum of MU); MU = એક વધારાના unit થી TU માં થતો ઉમેરો.

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

Q 1 • MTP 2024-Aug • Pg 110

RECOGNISE
45 sec

સરળ

વિષય 2.1: Wants નું વર્ગીકરણ

P4-C2-U2-T01 • Classification of Wants

પહેલાં વાંચો Section 2.1 'Classification of Wants' (necessaries, comforts, luxuries) સાથે Section 2.0 ની TU-MU definitions પણ વાંચો, કારણ કે અહીં table વાળા MU numericals પુછાય છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 2 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Wants ના ત્રણ વર્ગ: necessaries (તેના પાછા ભાગ - necessaries for life/existence, for efficiency, અને conventional necessities), comforts અને luxuries.
- Utility એટલે goods and services ની want-satisfying power - relative, subjective, લોકોના mental attitude પર આધારિત.

Q 3 • PYQ 2025-Jan • Pg 112

RECALL
30 sec

સરળ

Q 4 • MTP 2025-Aug • Pg 112

RECALL
30 sec

સરળ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું · 2 પ્રશ્નો Application · Level II

- TU table પરથી nth unit નું MU = $TU_n - TU_{n-1}$; ઇ.ત. 5th unit નું MU = $TU(5) - TU(4)$.
- એક પછી એક row લો: હંમેશાં આગળનું cumulative TU બાદ કરો, TU ને units થી ભાગો નહીં (એ તો AP જેવી average utility આપે).

Q 1 · PYQ 2021-Jul · Pg 111

COMPUTE
75 sec**સરળ**

Q 2 · PYQ 2021-Jul · Pg 111

COMPUTE
75 sec**સરળ**

વિષય 2.2: TU અને MU વચ્ચેનો સંબંધ

P4-C2-U2-T02 · Relationship between TU & MU

પહેલાં વાંચો Sections 2.2-2.3 માં TU-MU નો સંબંધ (tea-cups table) અને Section 2.4 માં Marshall ની consumer surplus definition ભણો, કારણ કે CS ની definition ના પ્રશ્નો પણ અહીં આવે છે.

નોંધ

Consumer surplus પર Assertion-Reason: A (CS = potential price - actual price) અને R (price અને CS ઊલટી દિશામાં ફરે) અલગ અલગ તપાસો, પછી નક્કી કરો કે R એ A ને સમજાવે છે કે નહીં.

Price ઘટતાં જૂના buyers માટે CS વધે અને નવા buyers પણ ઉમેરાય - આ કડી પરથી 'reason' વાળું વિધાન ચકાસો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 7 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- MU એટલે total utility માં થતો ઉમેરો; total utility ને 'aggregate satiety' પણ કહે છે.
- Satiation ની point પર TU maximum અને MU zero હોય.
- Consumer surplus (Marshall) = good વગર રહેવા કરતાં consumer જે price આપવા તૈયાર છે તે, અને ખરેખર જે ચૂકવે છે તે વચ્ચેનો વધારો.

Q 3 · PYQ 2018-Nov · Pg 113

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 5 · PYQ 2019-Nov · Pg 113

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 7 · PYQ 2023-Dec · Pg 114

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 9 · PYQ 2025-Jan · Pg 115

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 10 · PYQ 2025-May · Pg 115

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 11 · MTP 2025-May · Pg 115

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 4 · PYQ 2019-May · Pg 113

RECALL
30 sec

મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કચો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 2 પ્રશ્નો Understanding · Level I

- MU positive પણ ઘટતો હોય ત્યારે TU ધીમા દરે વધે; MU = 0 હોય ત્યારે TU maximum; MU negative હોય ત્યારે TU ઘટે.
- એટલે 'TU increasing at a decreasing rate' એટલે MU ઘટે છે પણ હજી positive છે - MCQ ની options આ સ્થિતિઓ અદલાબદલી કરે છે.

Q 6 · PYQ 2021-Dec · Pg 114

RECOGNISE
45 sec

સરળ

Q 8 · MTP 2024-Dec · Pg 114

RECOGNISE
45 sec

સરળ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું · 3 પ્રશ્નો Application · Level II

- MU નો column આપ્યો હોય તો n units પર TU = n સુધીના MUs નો સરવાળો; TU નો column હોય તો nth unit નું MU = $TU_n - TU_{n-1}$.
- પહેલાં ખાલી cell ભરો, પછી જવાબ આપો: tables માં ઘણી વાર TU/MU ભેગાં અને ખાના ખાલી હોય છે.

Q 1 · PYQ 2018-Nov · Pg 112

COMPUTE
75 sec

સરળ

Q 2 · PYQ 2018-Nov · Pg 113

COMPUTE
75 sec

સરળ

Q 12 · MTP 2025-Apr · Pg 115

COMPUTE
75 sec

સરળ

વિષય 2.3: Law of Diminishing Marginal Utility

P4-C2-U2-T03

પહેલાં વાંચો DMU નો law tea-cups ના દાખલા અને તેની પાંચ assumptions સાથે વાંચો (Section 2.3); consumer surplus (2.4) અને consumer equilibrium/budget line (2.5) પણ ઉપરછલ્લા જોઈ લો, કારણ કે તેમાંના થોડા MCQs આ heading નીચે આવે છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 13 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Law: સરખા units નું consumption ચાલુ રહે તેમ દરેક પછીના unit નું MU ઘટે; utility 'utils' માં cardinally મપાય છે; nth unit નું MU = $TU_n - TU_{n-1}$.
- Assumptions: identical units, standard units, સળંગ consumption (વચ્ચે time gap નહીં), consumer ની taste/income એ જ; money, સોનું અને શોખમાં આ law ન ચાલે.
- DMU analysis cardinal measurability અને rationality માની લે છે - 'ordinal measurability' તેની assumption નથી; law of demand અને consumer surplus બંને DMU માંથી નીકળે છે.

- Giffen good માટે demand curve positively sloped હોય છે.

Q 2 · PYQ 2021-Jan · Pg 116	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 · PYQ 2021-Dec · Pg 116	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 · PYQ 2021-Dec · Pg 117	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 · PYQ 2022-Dec · Pg 117	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 · PYQ 2023-Dec · Pg 118	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 · PYQ 2024-Sep · Pg 118	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 · RTP 2024-Sep · Pg 118	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 · PYQ 2025-Jan · Pg 120	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 · MTP 2025-Jan · Pg 120	RECALL 30 sec	સરળ
Q 16 · MTP 2026-Apr · Pg 121	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · PYQ 2018-Nov · Pg 116	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 11 · MTP 2024-Dec · Pg 119 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 12 · MTP 2024-Dec · Pg 119	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 2 પ્રશ્નો Understanding · Level I

- જાણીતો દાખલો: તરસ્યા છોકરાને lemonade નો બીજો glass ઓછો સંતોષ આપે - આને DMU ઓળખો, law of demand કે diminishing returns નહીં.
- Price ઘટે ત્યારે consumer surplus વધે (ઊલટો સંબંધ).
- બે goods ની દુનિયામાં consumer equilibrium માટે tangency પર $MRS = P_x/P_y$ જોઈએ; MRS price ratio બરાબર ન હોય તો equilibrium તૂટે; budget-line નો slope = X-axis ના good અને Y-axis ના good નો price ratio; indifference map પર ઊંચો IC હંમેશાં વધુ satisfaction બતાવે.

Q 5 · PYQ 2022-Dec · Pg 117	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 15 · RTP 2026-Jan · Pg 120	RECOGNISE 45 sec	સરળ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું · 2 પ્રશ્નો Application · Level II

- TU ના ફૂદકા પરથી MU: consumption 10 થી 11 units થતાં TU 100 થી 108 થાય, એટલે 11th unit નું $MU = 8$.

- રીત: $MU = \text{change in TU} / \text{change in units consumed}$ - એક લીટીની બાદબાકી, average નહીં.

Q 7 • PYQ 2023-Jun • Pg 118

COMPUTE
75 sec

સરળ

Q 17 • PYQ 2026-Sep • Pg 121

COMPUTE
75 sec

સરળ

વિષય 2.4: Consumer Surplus

P4-C2-U2-T04

પહેલાં વાંચો Study Section 2.4 'Consumer Surplus' ભણો - Marshall's definition, DMU માંથી derivation, diagram વાળું માપ (demand curve નીચે અને price line ઉપરનો વિસ્તાર) અને limitations; થોડા IC-property ના પ્રશ્નો પણ અહીં આવે છે, એટલે Section 2.5 ની properties ફરી જુઓ.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 10 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Alfred Marshall એ આપેલો concept; CS = consumer જે ચૂકવવા તૈયાર છે તે બાદ તે ખરેખર જે ચૂકવે છે; law of diminishing marginal utility માંથી નીકળે છે.
- CS demand curve સાથે નજીકથી જોડાયેલો છે: તે demand curve ની નીચે અને price line ની ઉપરનો વિસ્તાર છે; price ઊંચો એટલે CS નાનો.
- Necessaries માટે CS infinite હોય (શરૂના units નું MU અનંત મોટું); CS ચોક્કસ માપી શકાતો નથી (money નું MU constant નથી).
- અહીં IC નો ઉજાળો પુછાય છે: ordinal approach indifference curve analysis વાપરે છે; ICs negatively sloped, convex અને non-intersecting હોય; perfect substitutes straight-line IC આપે.

Q 1 • PYQ 2018-May • Pg 121

RECALL
30 sec

સરળ

Q 5 • PYQ 2021-Jul • Pg 122

RECALL
30 sec

સરળ

Q 6 • PYQ 2021-Dec • Pg 122

RECALL
30 sec

સરળ

Q 7 • PYQ 2022-Jun • Pg 123

RECALL
30 sec

સરળ

Q 10 • PYQ 2024-Sep • Pg 123

RECALL
30 sec

સરળ

Q 11 • RTP 2024-Sep • Pg 124

RECALL
30 sec

સરળ

Q 12 • PYQ 2025-Sep • Pg 124

RECALL
30 sec

સરળ

Q 13 • PYQ 2026-Jan • Pg 124

RECALL
30 sec

સરળ

Q 14 • RTP 2025-May • Pg 124

RECALL

સરળ

Q 3 · PYQ 2019-May · Pg 122

30 sec

RECALL
30 sec

મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 5 પ્રશ્નો Understanding · Level I

- બધા units માટે એક જ price ચૂકવાય ત્યારે consumer ને છેલ્લા પહેલાંના દરેક unit પર surplus મળે, કારણ કે આગળના units નું MU price કરતાં વધારે હોય; ફક્ત marginal unit પર surplus zero.
- Price વધે તો CS નો triangle નાનો થાય, ઘટે તો મોટો - price ના ફેરફારને demand curve નીચેના વિસ્તાર સાથે જોડો.

Q 2 · PYQ 2018-Nov · Pg 121

RECOGNISE
45 sec

સરળ

Q 4 · PYQ 2020-Nov · Pg 122

RECOGNISE
45 sec

સરળ

Q 9 · PYQ 2024-Sep · Pg 123

RECOGNISE
45 sec

સરળ

Q 15 · MTP 2025-Aug · Pg 124

RECOGNISE
45 sec

સરળ

Q 16 · PYQ 2026-Sep · Pg 125

RECOGNISE
45 sec

સરળ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું · 1 પ્રશ્નો Application · Level II

- CS નો દાખલો: ચૂકવવાની તૈયારી ₹60,000, actual price ₹55,000, CS = ₹5,000.
- Discounts હોય તો પહેલાં ખરેખર ચૂકવાયેલો net price કાઢો (list price માંથી percentage અને cash discounts બાદ), પછી CS = willingness to pay - net price.

Q 8 · PYQ 2024-Jun · Pg 123

COMPUTE
75 sec

અધરું

વિષય 2.5: Indifference Curve Analysis

P4-C2-U2-T05

પહેલાં વાંચો Section 2.5 આખું પાંક્તું કરો: ordinal (Hicks-Allen) analysis ની assumptions, indifference curves અને map, MRS, ચાર IC properties, perfect substitutes/complements ના આકાર, budget line અને તેનો slope, અને tangency પરનું consumer equilibrium.

નોંધ

Budget-line ના diagram પરથી દરેક good નો price = total income / તેનો axis intercept (income ₹750, intercepts 50 અને 30 આપે ₹15 અને ₹25).

Option ની જોડી મેળવતાં પહેલાં જુઓ કે કયો good કયા axis પર છે - options માં સામાન્ય રીતે બંને ક્રમ આપેલા

હોય.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 33 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- IC = બે goods ના એવા બધા combinations જે સરખો satisfaction આપે; Hicks-Allen: utility ordinal છે; budget line = price line, slope = P_x/P_y .
- Properties: નીચે ઢળતી, origin તરફ convex (diminishing MRS), એકબીજાને કદી કાપે નહીં, કોઈ axis ને અડે નહીં; ઉંચો IC = વધુ satisfaction.
- આકાર: perfect substitutes - straight-line IC (constant MRS); perfect complements - L-shaped IC.
- MRS_{xy} = satisfaction એ જ રાખીને Y ને X સામે બદલવાનો દર = change in Y / change in X = MU_x/MU_y ; price line IC ને tangent હોય ત્યાં equilibrium: $MRS_{xy} = P_x/P_y$, એટલે કે $MU_x/P_x = MU_y/P_y$; inferior goods નો income effect negative હોય.

Q 3 · PYQ 2018-Nov · Pg 125	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 · PYQ 2018-Nov · Pg 126	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 · PYQ 2019-Nov · Pg 126	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 · PYQ 2019-Nov · Pg 126 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 · PYQ 2021-Jul · Pg 128	RECALL 30 sec	સરળ
Q 11 · PYQ 2021-Dec · Pg 128	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 · PYQ 2021-Dec · Pg 128 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 · PYQ 2021-Dec · Pg 128	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 · PYQ 2021-Dec · Pg 128	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 · PYQ 2022-Jun · Pg 129	RECALL 30 sec	સરળ
Q 16 · PYQ 2022-Jun · Pg 129	RECALL 30 sec	સરળ
Q 17 · PYQ 2022-Dec · Pg 129	RECALL 30 sec	સરળ
Q 18 · PYQ 2023-Jun · Pg 129	RECALL 30 sec	સરળ
Q 24 · PYQ 2019-May · Pg 132 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 26 · MTP 2024-Aug · Pg 133	RECALL 30 sec	સરળ

Q 28 · PYQ 2025-May · Pg 133 2x પુછાણું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 30 · PYQ 2025-Sep · Pg 133	RECALL 30 sec	સરળ
Q 31 · PYQ 2025-Sep · Pg 134	RECALL 30 sec	સરળ
Q 33 · PYQ 2026-May · Pg 135	RECALL 30 sec	સરળ
Q 34 · MTP 2025-Aug · Pg 135	RECALL 30 sec	સરળ
Q 35 · MTP 2025-Aug · Pg 135	RECALL 30 sec	સરળ
Q 36 · MTP 2025-Aug · Pg 135	RECALL 30 sec	સરળ
Q 37 · MTP 2025-Aug · Pg 136	RECALL 30 sec	સરળ
Q 38 · MTP 2025-Aug · Pg 136	RECALL 30 sec	સરળ
Q 39 · MTP 2025-Dec · Pg 136	RECALL 30 sec	સરળ
Q 40 · MTP 2026-Apr · Pg 136	RECALL 30 sec	સરળ
Q 42 · MTP 2025-May · Pg 137	RECALL 30 sec	સરળ
Q 43 · PYQ 2026-Sep · Pg 137	RECALL 30 sec	સરળ
Q 19 · PYQ 2023-Dec · Pg 129	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 20 · PYQ 2023-Dec · Pg 130	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 21 · PYQ 2024-Jun · Pg 131	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 22 · PYQ 2024-Jun · Pg 132	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 32 · PYQ 2026-Jan · Pg 134	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 8 પ્રશ્નો Understanding · Level I

- Budget line income થી shift થાય (parallel) કે price બદલાતાં (pivot: X-good નો price વધે તો X-intercept અંદર ફરે).
- Points: line પર = આખી income ખર્ચાઈ; અંદર (K) = ઓછો ખર્ચ; બહાર (H) = પહોંચની બહાર.
- Monotonic preferences માં ઓછામાં ઓછા એક good નું વધુ હોય તે bundle પસંદ પડે; price ઘટવાનો substitution effect = એ જ IC પર નીચે તરફ movement; negative income elasticity (મકાઈ -0.30 પર) એટલે inferior good.

Q 1 · PYQ 2018-May · Pg 125	RECOGNISE 45 sec	સરળ
-----------------------------	---------------------	-----

Q 2 • PYQ 2018-Nov • Pg 125	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 5 • PYQ 2019-May • Pg 126	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 25 • MTP 2024-Aug • Pg 132 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 27 • MTP 2025-Jan • Pg 133	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 29 • PYQ 2025-Sep • Pg 133	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 41 • MTP 2026-Apr • Pg 136	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 8 • PYQ 2020-Nov • Pg 127	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 2 પ્રશ્નો Analysis • Level II

Q 23 • MTP 2024-Aug • Pg 132 2x પુછાયું	REASON 150 sec	સરળ
Q 9 • PYQ 2020-Nov • Pg 127	REASON 150 sec	મધ્યમ

એકમ 2.3: Supply

P4-C2-U3 • મહત્ત્વ C • પેપરદીઠ 1.3 marks • પ્રકરણમાં Rank 3 • શ્રેણી C • પ્રકરણના 13.0% પ્રશ્નો • 45 પ્રશ્નો

વિષય 3: Introduction

P4-C2-U3-T00

પહેલાં વાંચો Unit 3 નું Section 3.0 (Introduction to supply) વાંચો: supply ની definition અને તેને મર્યાદિત કરતા ત્રણ મુદ્દા.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 2 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Supply = આપેલા સમયગાળામાં જુદા જુદા prices પર producers market માં આપવા તૈયાર AND સક્ષમ હોય તે good/service નો જથ્થો.
- Supply એ FLOW concept છે - હંમેશાં per unit of time મપાય (per day/week/year), stock તરીકે નહીં.
- Supply એટલે firms જે વેચવા મૂકે તે, જે વેચાય જ તે નહીં; supply કરવાની ક્ષમતા મુખ્યત્વે production cost પર આધાર રાખે છે.
- Supply side બનાવતી sellers માં individuals, firms અને governments આવે છે.

Q 1 · PYQ 2019-Nov · Pg 142

RECALL
30 sec

સરળ

Q 2 · PYQ 2018-May · Pg 143 3x પુછાયું

RECALL
30 sec

સરળ

વિષય 3.1: Determinants of Supply

P4-C2-U3-T01

પહેલાં વાંચો Section 3.1 'Determinants of Supply' વાંચો - દાખલા સાથે આઠ determinants.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 1 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Determinants: own price, prices of related goods, prices of factors of production (costs), state of technology, government policy (taxes, subsidies, quotas), nature of competition અને size of industry, expectations of future prices, number of sellers.
- Consumer preferences/tastes DEMAND નક્કી કરે, supply નહીં - 'which does NOT influence supply' વાળી જાણીતી trap.
- એ પણ ધ્યાન રાખો: natural factors (હવામાન, પૂર) અને man-made factors (હડતાળ, યુદ્ધ) supply ને અસર કરે; ભવિષ્યમાં price વધવાની આશા આજની supply ઘટાડે.

Q 1 · MTP 2024-Aug · Pg 143

RECALL
30 sec

સરળ

વિષય 3.2: Law of Supply

P4-C2-U3-T02

પહેલાં વાંચો Study Section 3.2 'The Law of Supply' ભણો - તેનું statement, profit નું rationale, labour-supply નો exception, અને supply schedule/curve.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 3 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Law of supply: બીજી બાબતો constant રહે તો good નો OWN price વધતાં quantity supplied વધે અને price ઘટતાં ઘટે.
- Supply curve નો rightward movement/shift એટલે supply વધે છે; curve upward sloping હોય છે.

Q 2 · PYQ 2018-Nov · Pg 144

RECALL
30 sec

સરળ

Q 3 · PYQ 2021-Jan · Pg 144

RECALL
30 sec

સરળ

Q 4 · RTP 2024-Sep · Pg 145

RECALL
30 sec

મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 1 પ્રશ્નો Understanding · Level I

- Rationale: costs એ જ રહે અને price ઊંચો હોય તો short run માં profit વધે, એટલે producers ને supply કરવાનું વધુ incentive મળે.
- 'Other things held constant' = input prices, technology, હવામાન વગેરે; commodity નો own price constant રખાતો નથી - એ તો axis પરનો variable છે.

Q 1 · PYQ 2018-May · Pg 144

RECOGNISE
45 sec**સરળ****વિષય 3.3: Movements on Supply Curve - quantity supplied માં increase કે decrease**

P4-C2-U3-T03 · Movements on Supply Curve-increase or decrease in the quantity supplied

પહેલાં વાંચો Supply curve પરની movements માટે Section 3.3 વાંચો - good નો own price થી થતી expansion and contraction of supply.

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 1 પ્રશ્નો Understanding · Level I

- Expansion (curve પર ઉપર તરફ movement) good નો OWN price વધવાથી થાય; contraction (નીચે તરફ movement) તેનો own price ઘટવાથી.
- એટલે 'contraction of supply implies' એટલે એ good નો price માં ઘટાડો - cost, related-good prices કે બીજા non-price factors માં ફેરફાર નહીં (એ તો curve ને shift કરે).
- શબ્દો ચોખ્ખા રાખો: movement = own price સાથે quantity supplied બદલાય; shift = બીજા determinants થી supply બદલાય.

Q 1 · PYQ 2019-May · Pg 145

RECOGNISE
45 sec**સરળ****વિષય 3.4: Shifts in Supply Curve - supply માં increase કે decrease**

P4-C2-U3-T04 · Shifts in Supply Curve-increase or decrease in supply

પહેલાં વાંચો Section 3.4 'Shifts in Supply Curve' વાંચો: increase/decrease in supply સામે expansion/contraction; Section 3.5 નો elasticity formula પણ અહીં દાખલામાં પુછાય છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 4 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Rightward shift = increase in supply, leftward shift = decrease in supply; આ good નો own price સિવાયનાં factors થી થાય છે.
- Increase/decrease in supply = curve નો shifts; expansion/contraction = own price ને લીધે curve પરના movements.

Q 2 • PYQ 2023-Jun • Pg 146	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • MTP 2026-Apr • Pg 147	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 6 • MTP 2026-Apr • Pg 148	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 7 • MTP 2026-Apr • Pg 148	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

Q 8 • PYQ 2026-Sep • Pg 148	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
-----------------------------	---------------------	-------

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 2 પ્રશ્નો Application • Level II

- $E_s = \frac{\% \text{change in } Q_s}{\% \text{change in } P}$; દા.ત. price ₹2,000 થી ₹2,100 (5%) અને quantity 2,500 થી 3,000 units (20%) આપે $E_s = 4$.
- ઊલટા દાખલા: E_s અને $\% \text{change in } Q$ આપ્યા હોય તો જરૂરી price શોધો - $\% \text{change in } P = \frac{\% \text{change in } Q}{E_s}$, પછી જૂના price પર લગાવો ($E_s = 1.25$, Q 20% વધે એટલે P 16% વધે, ₹10 થી ₹11.60).

Q 3 • MTP 2024-Aug • Pg 146	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 4 • PYQ 2024-Sep • Pg 146	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 1 પ્રશ્નો Analysis • Level II

Q 1 • PYQ 2018-May • Pg 146	REASON 150 sec	સરળ
-----------------------------	-------------------	-----

વિષય 3.5: Elasticity of Supply

P4-C2-U3-T05

પહેલાં વાંચો Section 3.5 પાઠું કરો: E_s formula, curve ના આકાર સાથે supply elasticity ના પાંચ પ્રકાર, point અને arc measurement (3.5.1), અને E_s ના determinants (3.5.2).

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 6 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- $E_s = \frac{\text{percentage change in quantity supplied}}{\text{percentage change in price}}$.
- પ્રકાર: $E_s = 0$ perfectly inelastic (vertical, Y-axis ને parallel); $E_s = \infty$ perfectly elastic (horizontal, X-axis ને parallel); $E_s < 1$ relatively inelastic; $E_s > 1$ relatively elastic; $E_s = 1$ unitary.
- માપવાની ફક્ત બે રીત: point elasticity અને arc elasticity.

Q 4 • PYQ 2019-May • Pg 149	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • PYQ 2019-Nov • Pg 149 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 22 • PYQ 2026-Jan • Pg 155	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • PYQ 2018-Nov • Pg 149	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 8 • PYQ 2022-Jun • Pg 151	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 16 • PYQ 2025-Jan • Pg 153	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 7 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- જલદી બગડે તેવી ચીજો (ઈડિ) ની supply inelastic હોય - તે સંઘરી શકાતી નથી; economy માટે જમીનનો total supply perfectly inelastic છે, demand ની તેના પર અસર નથી.
- Price માં નાનો ફેરફાર અને quantity માં મોટો જવાબ = વધુ elastic supply ($E_s > 1$).

Q 3 • PYQ 2019-May • Pg 149	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 10 • PYQ 2019-Nov • Pg 151 4x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 11 • PYQ 2022-Dec • Pg 151	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 21 • PYQ 2026-Jan • Pg 155	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 19 • MTP 2025-Jan • Pg 154	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 23 • MTP 2025-Aug • Pg 155 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 24 • PYQ 2026-Sep • Pg 156	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 8 પ્રશ્નો Application • Level II

- Percentage method: P ₹200 થી ₹300 (+50%), Q 2000 થી 5000 (+150%), $E_s = 3$.
- Supply function માટે point method: $E_s = (dq/dp) \times (p/q)$; Q = 20p - 200 માં p = ₹30, q = 400 હોય તો $E_s = 1.5$.
- Arc method: $E_s = (Q_2 - Q_1) / (Q_2 + Q_1) \times (P_2 + P_1) / (P_2 - P_1)$ - પુછાય ત્યારે જ વાપરો.
- %change in Q = $E_s \times$ %change in P ($E_s = 5$, price +15% આપે quantity +75%).

Q 1 • PYQ 2018-Nov • Pg 148	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 7 • PYQ 2021-Dec • Pg 150	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

Q 9 • PYQ 2022-Jun • Pg 151	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 13 • PYQ 2023-Jun • Pg 152	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 14 • PYQ 2023-Dec • Pg 152	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 15 • PYQ 2025-Jan • Pg 152	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 17 • PYQ 2025-Jan • Pg 153 2x પુછાયું	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 20 • PYQ 2025-May • Pg 154	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 3 પ્રશ્નો Analysis • Level II

- Production માં substitutes (મકાઈ/ઘઉં): એક પાકનો price વધે તો inputs તેની તરફ ખેંચાય, બીજાની supply ડાબી તરફ shift થાય અને તેનો price વધે - દરેક market નો shift ક્રમમાં જુઓ.
- Laws of demand and supply લગાવતાં પહેલાં દરેક market માં દરેક ઘટનાને movement કે shift તરીકે ઓળખો.

Q 6 • PYQ 2020-Nov • Pg 150	REASON 150 sec	સરળ
Q 12 • PYQ 2023-Jun • Pg 152	REASON 150 sec	મધ્યમ
Q 18 • MTP 2025-Jan • Pg 154	REASON 150 sec	મધ્યમ

વિષય 3.6: Equilibrium Price

P4-C2-U3-T06

પહેલાં વાંચો Study Section 3.6 'Equilibrium Price' ને Table 11 અને Fig. 34 સાથે ભણો, સાથે 3.6.1 માં producer surplus અને social efficiency; યાદ રાખો કે short-period equilibrium price ને market price કહે છે.

નોંધ

Producer surplus ત્યારે ઊભો થાય જ્યારે market price એ producer જે minimum price પર supply કરવા તૈયાર છે તેનાથી વધારે હોય.

તે supply curve ની ઉપર અને price line ની નીચેનો વિસ્તાર છે; equilibrium પર consumer અને producer surplus બંને સાથે maximum થાય છે (social efficiency).

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 3 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Equilibrium (market clearing) price: quantity demanded = quantity supplied, ન વેચાયેલો stock નહીં અને excess demand નહીં.

- Short-run price ને market price પણ કહે છે.

Q 1 • PYQ 2018-May • Pg 156	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • PYQ 2022-Dec • Pg 156	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • PYQ 2023-Dec • Pg 157	RECALL 30 sec	સરળ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 1 પ્રશ્નો Application • Level II

Q 5 • MTP 2025-Apr • Pg 157 2x પુછાયું	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
--	-------------------	-------

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 1 પ્રશ્નો Analysis • Level II

- એકસાથે shifts: demand ઘટે + supply વધે તો price ચોક્કસ ઘટે, પણ equilibrium quantity નક્કી ન થાય (shifts નાં સાપેક્ષ કદ પર આધાર).
- રીત: બંને shifts દોરો, નવા intersection ની range ચીતરો, અને જે ચોક્કસ હોય તે જ લખો - સામાન્ય રીતે એક variable અસ્પષ્ટ રહે છે.

Q 4 • PYQ 2026-Jan • Pg 157	REASON 150 sec	મધ્યમ
-----------------------------	-------------------	-------

પ્રકરણ 3

Theory of Production and Cost

2 એકમ • 9 વિષય • 248 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • પેપરદીઠ 10.9 marks • મહત્ત્વ: B

આ પ્રકરણ શું માગે છે મહદંશે **RECALL** • સરેરાશ પ્રશ્નદીઠ 41 sec — પેન લઈને હલ કરવાનું પ્રકરણ

RECALL Remembering	70.6%	30 sec	187 માંથી 132 past-exam પ્રશ્નો
RECOGNISE Understanding	12.3%	45 sec	187 માંથી 23 past-exam પ્રશ્નો
COMPUTE Application	15.0%	75 sec	187 માંથી 28 past-exam પ્રશ્નો
REASON Analysis	2.1%	150 sec	187 માંથી 4 past-exam પ્રશ્નો

એકમ 3.1: Theory of Production

P4-C3-U1 • મહત્ત્વ B • પેપરદીઠ 6.1 marks • પ્રકરણમાં Rank 2 • શ્રેણી A • પ્રકરણના 49.6% પ્રશ્નો • 123 પ્રશ્નો

વિષય 1: Production એટલે શું

P4-C3-U1-T00 • Meaning of Production

પહેલાં વાંચો Unit 1 (Theory of Production and Cost) નો Section 1.0 વાંચો: production એટલે utility નું સર્જન, શું production ગણાય, અને ત્યાં આપેલા business decision issues.

નોંધ

બજારમાં exchange માટે થતી પ્રવૃત્તિ જ production છે; પ્રેમ-લાગણીથી કરેલું કામ, voluntary services અને પોતાના વપરાશ માટેની goods તેમાં નથી આવતી.

એટલે salary લઈને ભણાવવું એ production છે, પણ અંધ વ્યક્તિને રસ્તો ઓળંગાવવો કે ઘરકામ એ production નથી - બજારમાં exchange થાય છે કે નહીં એ જ ભેદ પાડતી test છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 5 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Production = વસ્તુમાં utility નું સર્જન (form, place, time અને personal utility) - વસ્તુ પોતે પેદા કરવી નહીં; production ની આખી પ્રક્રિયા એટલે goods અને services રૂપે utilities નું સર્જન.
- Business decision issues માં આવે: optimum output અને selling price, બજારમાં product placement, input choice - firm ને કયા decisions લેવા પડે તેની યાદી યાદ રાખો.

Q 1 · PYQ 2018-May · Pg 162	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · PYQ 2018-Nov · Pg 162	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 · PYQ 2021-Jan · Pg 163	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 · PYQ 2024-Sep · Pg 163	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 · PYQ 2019-May · Pg 163	RECALL 30 sec	મધ્યમ

વિષય 1.1: Factors of Production

P4-C3-U1-T01

પહેલાં વાંચો Study Section 1.1: land, labour, capital ની characteristics (fixed vs circulating, stages of capital formation) અને entrepreneur ની functions (Sections 1.1.0-1.1.3), ઉપરાંત enterprise objectives, 4 Ps અને accounting vs economic profit.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 33 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Land: કુદરતની free gift, supply fixed/perfectly inelastic, PASSIVE factor, immobile, heterogeneous (homogeneous નહીં), અનેક ઉપયોગ - 'land is active' હંમેશા ખોટો option હોય છે.
- Labour: active, perishable, labourer થી અલગ ન પડે, bargaining power નબળી, mobile; consumption એ બધી production activities નો પાયો છે.
- Capital = વધુ wealth પેદા કરવા વપરાતી wealth; circulating capital એક જ વપરાશમાં પૂરું થાય; disguised unemployment = zero marginal productivity વાળું વધારાનું manpower; economies of scale: 2 પ્રકાર (internal, external); $MR = MC$ હોય ત્યાં output maximum.
- Entrepreneur: enterprise શરૂ કરે, resources ને co-ordinate કરે, risk/uncertainty ઉઠાવે (સૌથી અગત્યનું, uninsurable), innovate કરે (Schumpeter's innovation theory); day-to-day supervision જરૂરી નથી. Organic objectives = survival, growth, expansion; human objective = interesting job content; 4 Ps = Product, Price, Place, Promotion.

Q 4 · PYQ 2019-Nov · Pg 164	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 · PYQ 2020-Nov · Pg 164	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 · PYQ 2020-Nov · Pg 165	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 · PYQ 2021-Jan · Pg 165	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 · PYQ 2021-Jul · Pg 165	RECALL 30 sec	સરળ

Q 9 · PYQ 2021-Jul · Pg 165	RECALL 30 sec	સરળ
Q 11 · PYQ 2022-Jun · Pg 166	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 · PYQ 2022-Jun · Pg 166	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 · PYQ 2022-Jun · Pg 166	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 · PYQ 2022-Dec · Pg 166	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 · PYQ 2020-Nov · Pg 167 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 16 · PYQ 2023-Jun · Pg 167	RECALL 30 sec	સરળ
Q 17 · PYQ 2023-Dec · Pg 167	RECALL 30 sec	સરળ
Q 18 · PYQ 2023-Dec · Pg 167	RECALL 30 sec	સરળ
Q 20 · PYQ 2024-Jun · Pg 168 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 21 · PYQ 2024-Jun · Pg 168	RECALL 30 sec	સરળ
Q 23 · MTP 2024-Dec · Pg 168	RECALL 30 sec	સરળ
Q 24 · PYQ 2025-Jan · Pg 169	RECALL 30 sec	સરળ
Q 25 · PYQ 2025-May · Pg 169	RECALL 30 sec	સરળ
Q 26 · PYQ 2025-May · Pg 169	RECALL 30 sec	સરળ
Q 27 · PYQ 2025-Sep · Pg 169	RECALL 30 sec	સરળ
Q 28 · PYQ 2025-Sep · Pg 169	RECALL 30 sec	સરળ
Q 29 · PYQ 2026-Jan · Pg 170	RECALL 30 sec	સરળ
Q 30 · PYQ 2026-Jan · Pg 170	RECALL 30 sec	સરળ
Q 31 · PYQ 2026-May · Pg 170	RECALL 30 sec	સરળ
Q 33 · MTP 2025-Aug · Pg 170	RECALL 30 sec	સરળ
Q 34 · MTP 2025-May · Pg 171	RECALL 30 sec	સરળ
Q 35 · MTP 2026-Apr · Pg 171	RECALL 30 sec	સરળ

Q 36 • PYQ 2026-Sep • Pg 171	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 37 • PYQ 2026-Sep • Pg 171	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 38 • PYQ 2026-Sep • Pg 171	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 39 • PYQ 2026-Sep • Pg 172	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 40 • PYQ 2026-Sep • Pg 172	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 7 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Accounting profit માં ફક્ત explicit costs ગણાય; economic profit માં explicit + implicit costs બાદ થાય, એટલે accounting profit સામાન્ય રીતે વધારે આવે.
- Long-run માં labour supply ઘટે: output ઘટે, aggregate price level વધે.
- TP/AP/MP: TP વધે ત્યારે AP અને MP બંને વધે એ જરૂરી નથી; AP maximum હોય ત્યાં MP = AP.

Q 2 • PYQ 2016-Dec • Pg 164 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 3 • PYQ 2019-May • Pg 164	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 19 • PYQ 2023-Dec • Pg 167	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 32 • PYQ 2026-May • Pg 170	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2018-May • Pg 164	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 10 • PYQ 2021-Dec • Pg 166	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 41 • PYQ 2026-Sep • Pg 172	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 1 પ્રશ્નો Application • Level II

- Multiplier drill (અહીં પુછાય છે): $K = \text{change in } Y / \text{change in } I = 1800/600 = 3$.
- પછી $MPC = 1 - 1/K = 1 - 1/3 = 2/3$.

Q 22 • MTP 2024-Aug • Pg 168	COMPUTE 75 sec	સરળ
------------------------------	-------------------	-----

વિષય 1.2: Production Function

P4-C3-U1-T02

પહેલાં વાંચો Section 1.2 પાકું કરો: production function ની definition, Cobb-Douglas (1.2.0), ત્રણ stages વાળો

law of variable proportions (1.2.1), અને returns to scale (1.2.2).

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 47 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Production function = inputs અને output વચ્ચેનો technical સંબંધ; Samuelson: આપેલી technology માં આપેલા inputs થી maximum output; અથવા આપેલા output માટે minimum inputs; $Q = f(L, K)$.
- Cobb-Douglas: $Q = K^a L^{1-a}$; US MANUFACTURING; labour નો ફાળો 3/4, capital નો 1/4; constant returns to scale (linear homogeneous). Exponent નો સરવાળો: =1 constant, >1 increasing, <1 decreasing returns.
- Variable proportions (= diminishing returns) એ SHORT-RUN છે, એક input fixed; returns to scale એ LONG-RUN છે; secular period = બહુ લાંબો ગાળો; MP = TP curve નો slope.
- ત્રણ stages: I increasing, II diminishing, III negative returns.

Q 6 · PYQ 2018-Nov · Pg 173	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 · PYQ 2018-Nov · Pg 174	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 · PYQ 2020-Nov · Pg 176	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 · PYQ 2020-Nov · Pg 176	RECALL 30 sec	સરળ
Q 20 · PYQ 2022-Jun · Pg 177	RECALL 30 sec	સરળ
Q 21 · PYQ 2022-Dec · Pg 178	RECALL 30 sec	સરળ
Q 25 · PYQ 2020-Nov · Pg 178 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 26 · PYQ 2023-Jun · Pg 179	RECALL 30 sec	સરળ
Q 27 · PYQ 2023-Dec · Pg 179	RECALL 30 sec	સરળ
Q 45 · MTP 2025-Jan · Pg 185	RECALL 30 sec	સરળ
Q 47 · PYQ 2025-May · Pg 185	RECALL 30 sec	સરળ
Q 48 · PYQ 2025-May · Pg 186	RECALL 30 sec	સરળ
Q 49 · PYQ 2025-May · Pg 186	RECALL 30 sec	સરળ
Q 57 · PYQ 2026-Jan · Pg 188	RECALL 30 sec	સરળ
Q 58 · PYQ 2026-Jan · Pg 189	RECALL 30 sec	સરળ

Q 59 • PYQ 2026-May • Pg 189	RECALL 30 sec	સરળ
Q 60 • PYQ 2026-May • Pg 189	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • PYQ 2018-May • Pg 173	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 4 • PYQ 2018-May • Pg 173	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 5 • PYQ 2018-May • Pg 173	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 11 • PYQ 2019-Nov • Pg 175	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 12 • PYQ 2019-Nov • Pg 175	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 15 • PYQ 2021-Jan • Pg 176	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 17 • PYQ 2021-Jan • Pg 176	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 18 • PYQ 2021-Jan • Pg 177	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 22 • PYQ 2018-May • Pg 178 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 23 • PYQ 2021-Jan • Pg 178 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 28 • PYQ 2024-Jun • Pg 179	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 30 • PYQ 2024-Jun • Pg 180	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 31 • MTP 2024-Aug • Pg 180 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 32 • MTP 2024-Aug • Pg 181	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 33 • PYQ 2024-Sep • Pg 181	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 34 • PYQ 2024-Sep • Pg 181	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 36 • MTP 2024-Aug • Pg 182	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 37 • PYQ 2019-Nov • Pg 182 3x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 38 • MTP 2024-Dec • Pg 182	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 39 • PYQ 2024-Sep • Pg 183	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 40 • PYQ 2024-Sep • Pg 183	RECALL 30 sec	મધ્યમ

Q 41 • PYQ 2025-Jan • Pg 183	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 44 • PYQ 2025-Jan • Pg 185	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 46 • MTP 2024-Aug • Pg 185 3x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 56 • PYQ 2025-Sep • Pg 188	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 61 • MTP 2025-Aug • Pg 189	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 62 • MTP 2025-Dec • Pg 190	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 63 • MTP 2026-Apr • Pg 190	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 64 • MTP 2026-Apr • Pg 190	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 65 • PYQ 2026-Sep • Pg 190	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 5 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- AP વધે: $MP > AP$; AP maximum: $MP = AP$; AP ઘટે: $MP < AP$; TP ઘટે: MP negative; TP ની point of inflexion પર MP ટોચે હોય.
- TP ફક્ત Stage 3 માં ઘટે છે; Stage 2 માં MP અને AP ઘટે પણ positive રહે; Stage 1 ની increasing returns indivisible fixed factor ની વધુ સારા ઉપયોગથી આવે છે.
- Decreasing returns to scale: બધા જ inputs વધે તેના કરતાં output ઓછા પ્રમાણમાં વધે; external economies increasing returns to scale માંથી આવે છે.

Q 7 • PYQ 2018-Nov • Pg 174	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 54 • MTP 2025-Jan • Pg 187 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 2 • PYQ 2018-May • Pg 173 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 35 • MTP 2024-Aug • Pg 181 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 55 • PYQ 2025-Sep • Pg 188	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 9 પ્રશ્નો Application • Level II

- nth unit નું $MP = TP_n - TP_{n-1}$; $TP = MP_s$ નો સરવાળો; $AP = TP/L$ - પહેલાં ખૂટતી column બનાવો.
- Diminishing marginal returns: TP માં થતો ઉમેરો ઘટતો જાય (50, 90, 120, 140 આપે MP_s 50, 40, 30, 20).

Q 1 • PYQ 2018-May • Pg 172	COMPUTE	મધ્યમ
-----------------------------	---------	-------

	75 sec	
Q 9 · PYQ 2019-Nov · Pg 175	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 10 · PYQ 2019-Nov · Pg 175	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 29 · PYQ 2024-Jun · Pg 180	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 42 · PYQ 2025-Jan · Pg 184	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 43 · PYQ 2025-Jan · Pg 184	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 51 · PYQ 2025-Jan · Pg 187 2× પુછાયું	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 52 · PYQ 2025-Sep · Pg 187	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 53 · PYQ 2025-Sep · Pg 187	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો · 4 પ્રશ્નો Analysis · Level II

- A (rational producer Stage II માં કામ કરે, AP ઘટતું) અને R (Stages I/III માટેના MP ના દાવા) અલગ અલગ તપાસો - MP ફક્ત Stage III માં negative હોય છે.
- બંને તપાસ્યા પછી જ code પસંદ કરો.

Q 19 · PYQ 2022-Jun · Pg 177	REASON 150 sec	સરળ
Q 24 · PYQ 2022-Jun · Pg 178 2× પુછાયું	REASON 150 sec	સરળ
Q 16 · PYQ 2018-May · Pg 176 2× પુછાયું	REASON 150 sec	મધ્યમ
Q 50 · PYQ 2019-May · Pg 186 3× પુછાયું	REASON 150 sec	મધ્યમ

વિષય 1.3: Production Optimisation

P4-C3-U1-T03

પહેલાં વાંચો Section 1.3 'Production Optimisation' વાંચો: isoquants અને તેમની properties, iso-cost (budget/outlay) lines, MRTS અને tangency point પર least-cost combination (Figs 2-4).

નોંધ

$MRTS(LK) = MP(L)/MP(K)$; જો $MRTS(LK) = 2$ હોય, તો $MP(K)/MP(L) = 1/2$.

ક્રમ પર ધ્યાન રાખો: question માં reciprocal form પુછાય ત્યારે ratio ઊંધો કરો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 8 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Isoquant = એ curve જે output નું એકસરખું level પેદા કરી શકે એવા બધા input combinations બતાવે; તેને equal-product curves, iso-product curves, production indifference curves - એટલે કે product lines પણ કહે છે.
- Properties: negatively sloped, convex to origin (diminishing MRTS), એકબીજાને ન છેદે; 'concave to origin' કે 'intersecting' એ ખોટું statement છે.
- Iso-cost line (budget/budget constraint line) = આપેલા outlay માં firm જે બે factors ના જુદા જુદા combinations ખરીદી શકે તે; least-cost combination ત્યાં આવે જ્યાં iso-cost line isoquant ને tangent હોય.

Q 1 · PYQ 2018-May · Pg 191	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 · PYQ 2021-Jan · Pg 191	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 · PYQ 2023-Dec · Pg 191	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 · PYQ 2024-Jun · Pg 192	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 · RTP 2025-Jan · Pg 192 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 · PYQ 2025-May · Pg 193	RECALL 30 sec	સરળ
Q 11 · PYQ 2026-Jan · Pg 193	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 · MTP 2025-Aug · Pg 193	RECALL 30 sec	સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 4 પ્રશ્નો Understanding · Level I

- Iso-cost line સીધી રેખા છે કારણ કે બે inputs વચ્ચેનો market rate of exchange (price ratio) constant હોય છે - A અને R બંને સાચાં, R એ A ને સમજાવે છે.
- ICs થી ઊલટું, દરેક isoquant નું output level માપી શકાય છે (IQ1 = 100 units વગેરે); ઊંચું isoquant = વધારે output.

Q 2 · PYQ 2020-Nov · Pg 191 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 6 · MTP 2024-Aug · Pg 192	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 7 · MTP 2024-Aug · Pg 192	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 8 · MTP 2025-Jan · Pg 192	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

એકમ 3.2: Theory of Cost

P4-C3-U2 · મહત્ત્વ B · પેપરદીઠ 4.8 marks · પ્રકરણમાં Rank 1 · શ્રેણી A · પ્રકરણના 50.4% પ્રશ્નો · 125 પ્રશ્નો

વિષય 2: Cost Concepts

P4-C3-U2-T00

પહેલાં વાંચો Unit 2 (Theory of Cost) નો Section 2.0 'Cost Concepts' વાંચો: જોડીમાં આવતા concepts — accounting vs economic costs, outlay vs opportunity costs, direct vs indirect, incremental vs sunk, historical vs replacement, private vs social, અને fixed/variable/semi-variable/stair-step costs.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 22 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Total economic cost = explicit (accounting) cost + implicit cost, જેમાં normal profit એ implicit cost નો ભાગ છે; implicit cost = entrepreneur ની પોતાની capital પરનું normal return + બીજે કમાઈ શક્યો હોત તે salary
- Sunk costs એક જ વાર થાય છે અને પાછા મળતા નથી (advertising, R&D, specialised equipment); તે barrier to entry તરીકે કામ કરે છે
- Stair-step costs output ની અમુક range સુધી fixed રહે છે પણ એ મર્યાદા વટાવતાં ઊંચા level પર ફૂટે છે (દા.ત. foreman ની salary); production બંધ થાય તોપણ fixed cost ક્યારેય zero નથી થતો
- Opportunity cost = જતું કરેલા next best alternative ની value; તે છોડી દીધેલા alternatives સાથે સંબંધિત છે અને books of account માં નોંધાતો નથી

Q 1 • PYQ 2017-Jun • Pg 198 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • PYQ 2018-Nov • Pg 198	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • PYQ 2019-Nov • Pg 199	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • PYQ 2019-Nov • Pg 199	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 • PYQ 2022-Jun • Pg 199	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 • PYQ 2022-Dec • Pg 200	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 • PYQ 2023-Jun • Pg 200	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 • PYQ 2023-Dec • Pg 200	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 • MTP 2024-Aug • Pg 201 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 • PYQ 2017-Jun • Pg 201 4x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 • MTP 2024-Aug • Pg 201	RECALL 30 sec	સરળ
Q 17 • RTP 2024-Sep • Pg 203	RECALL 30 sec	સરળ

Q 19 • MTP 2024-Dec • Pg 203	RECALL 30 sec	સરળ
Q 23 • RTP 2025-Jan • Pg 204	RECALL 30 sec	સરળ
Q 25 • PYQ 2026-Jan • Pg 205	RECALL 30 sec	સરળ
Q 27 • PYQ 2026-May • Pg 205	RECALL 30 sec	સરળ
Q 28 • PYQ 2026-May • Pg 205	RECALL 30 sec	સરળ
Q 29 • MTP 2025-Aug • Pg 206	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 • PYQ 2024-Sep • Pg 201	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 21 • RTP 2025-Jan • Pg 204 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 22 • MTP 2025-Jan • Pg 204	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 31 • PYQ 2026-Sep • Pg 206	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 7 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Accounting cost એ economic cost કરતાં ઓછો છે કારણ કે તેમાં implicit costs ગણાતા નથી; TR માં explicit + implicit costs ને પહોંચી વળે ત્યારે firm ને zero economic profit થાય (price = minimum ATC)
- Sunk costs decisions માટે અપ્રસ્તુત છે કારણ કે તેમનો opportunity cost zero છે; પોતાની માલિકીના અને વપરાતા input નો explicit cost zero પણ implicit/opportunity cost positive હોય છે
- Shut-down point: $P = AVC$, એટલે $TR = TVC$ અને firm ની loss = TFC — ત્રણેય statements સાથે જ સાચાં પડે

Q 5 • PYQ 2021-Jan • Pg 199	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 10 • PYQ 2024-Jun • Pg 200	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 11 • PYQ 2024-Jun • Pg 200	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 18 • MTP 2024-Dec • Pg 203	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 20 • PYQ 2023-Dec • Pg 203 4x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 26 • PYQ 2026-May • Pg 205	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 30 • MTP 2025-Aug • Pg 206	RECOGNISE 45 sec	સરળ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું · 2 પ્રશ્નો Application · Level II

- Sunk-cost નો સરવાળો: expenses ની યાદીમાંથી ફક્ત advertising, R&D અને specialised equipment/fixed facilities ઉમેરો — fuel, wages, materials બાદ રાખો
- Economic profit = TR – explicit cost – implicit cost (implicit = પોતાની capital પર normal % return + જતી કરેલી salary); બાદ કરતાં પહેલાં implicit items ગણી લો

Q 16 · PYQ 2024-Sep · Pg 202

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ**

Q 24 · PYQ 2025-Sep · Pg 204

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ**

વિષય 2.1: Cost Function

P4-C3-U2-T01

પહેલાં વાંચો Section 2.1 'Cost Function' વાંચો: cost function ની definition, તે production function અને input supply માંથી કેવી રીતે મળે છે, અને short-run તથા long-run cost functions માં તેના ભાગ.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 6 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Cost function = cost (dependent variable) અને તેના determinants — output, factor prices, technology — વચ્ચેનો mathematical સંબંધ; તે FUNCTIONAL concept છે
- Cost curves નો આકાર cost function પર આધાર રાખે છે; cost functions બે પ્રકારના — short-run અને long-run
- Opportunity cost એ MC પણ નથી, VC પણ નથી કે TFC પણ નથી — તે જતું કરેલું next-best alternative છે (અલગ જ concept)

Q 1 · PYQ 2018-May · Pg 206

RECALL
30 sec**સરળ**Q 2 · MTP 2024-Aug · Pg 206 **2x પુછાણું****RECALL**
30 sec**સરળ**

Q 3 · RTP 2025-Jan · Pg 207

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 7 · MTP 2025-Apr · Pg 208

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 5 · PYQ 2026-Jan · Pg 207

RECALL
30 sec**મધ્યમ**

Q 6 · PYQ 2026-Jan · Pg 207

RECALL
30 sec**મધ્યમ****COMPUTE 75 sec** એક જ formula, સીધેસીધું · 2 પ્રશ્નો Application · Level II

- Cost table માંથી: AFC = TFC/Q અને AVC = (TC – TFC)/Q; zero output પરનો TC એ જ TFC છે એમ ઓળખો
- Economic profit drill: TR – (production cost + રોકેલી capital પર normal return) — ઇ.ત. normal return = રોકેલા ₹ ના આપેલા %

Q 4 · PYQ 2025-Sep · Pg 207

COMPUTE
75 sec**સરળ**Q 8 · MTP 2025-Dec · Pg 208 **2x પુછાણું****COMPUTE**
75 sec**સરળ**

વિષય 2.2: Short Run Total Cost

P4-C3-U2-T02

પહેલાં વાંચો Section 2.2 'Short Run Total Costs' વાંચો: TFC, TVC અને TC curves, averages AFC/AVC/ATC, marginal cost, Table 3, અને AC--MC નો સંબંધ. આ unit નો સૌથી ભારે numerical વિસ્તાર છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 37 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- TC = TFC + TVC; ATC = AFC + AVC, એટલે AFC = ATC - AVC; દરેક output પર TC અને TVC વચ્ચેનું vertical અંતર = TFC
- AFC = TFC/Q એ rectangular hyperbola છે — ડાબેથી જમણે સતત ઘટે, કોઈ પણ axis ને અડે નહીં, અને એ એક જ curve છે જે ક્યારેય U-shaped નથી; AVC, ATC અને MC બધા U-shaped છે
- MC એ AVC અને AC ને તેમના minimum points પર કાપે છે; AC minimum હોય ત્યારે MC = AC; TVC (અને TC) curve inverse-S shaped છે
- Long run માં બધા જ costs variable હોય છે; $MC_n = TC_n - TC_{n-1}$

Q 7 · PYQ 2018-Nov · Pg 210

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 12 · PYQ 2019-Nov · Pg 212

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 13 · PYQ 2019-Nov · Pg 212

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 14 · PYQ 2020-Nov · Pg 213

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 15 · PYQ 2020-Nov · Pg 214

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 16 · PYQ 2020-Nov · Pg 214

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 27 · PYQ 2022-Jun · Pg 218

RECALL
30 sec**સરળ**Q 1 · PYQ 2017-Dec · Pg 208 **2x પુછાણું****RECALL**
30 sec**મધ્યમ**

Q 2 · PYQ 2018-May · Pg 208

RECALL
30 sec**મધ્યમ**Q 4 · PYQ 2018-May · Pg 209 **2x પુછાણું****RECALL**
30 sec**મધ્યમ**Q 6 · PYQ 2018-May · Pg 210 **2x પુછાણું****RECALL**
30 sec**મધ્યમ**

Q 9 • PYQ 2019-May • Pg 211	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 11 • PYQ 2019-May • Pg 212	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 19 • PYQ 2021-Jan • Pg 215 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 20 • PYQ 2021-Jan • Pg 215	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 22 • PYQ 2021-Jul • Pg 216	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 23 • PYQ 2021-Jul • Pg 217	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 24 • PYQ 2021-Jul • Pg 217	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 25 • PYQ 2021-Dec • Pg 217	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 31 • PYQ 2024-Jun • Pg 219	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 37 • MTP 2024-Dec • Pg 221	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 38 • MTP 2024-Dec • Pg 222	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 39 • MTP 2024-Dec • Pg 222	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 40 • MTP 2024-Dec • Pg 222	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 41 • MTP 2024-Dec • Pg 222	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 43 • MTP 2025-Jan • Pg 223	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 44 • MTP 2025-Jan • Pg 223	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 45 • PYQ 2025-May • Pg 224	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 46 • PYQ 2025-May • Pg 224	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 50 • PYQ 2026-May • Pg 226	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 54 • MTP 2025-May • Pg 227	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 55 • MTP 2025-Aug • Pg 227	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 57 • MTP 2026-Apr • Pg 227	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 58 • MTP 2026-Apr • Pg 228	RECALL 30 sec	મધ્યમ

Q 34 • PYQ 2017-Dec • Pg 220 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	અધરું
Q 35 • PYQ 2024-Sep • Pg 221	RECALL 30 sec	અધરું
Q 36 • PYQ 2024-Sep • Pg 221	RECALL 30 sec	અધરું

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 7 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- MC એ fixed cost થી સ્વતંત્ર છે — તે ફક્ત TVC માંથી નીકળે છે અને variable cost ને લીધે બદલાય છે
- AC ઘટે ત્યારે $MC < AC$; AC વધે ત્યારે $MC > AC$ (AC ઘટતો હોય તોપણ MC વધી શકે — AC ઘટે એટલે MC ઘટવો જ પડે એવું નથી)
- Diminishing marginal returns ને લીધે MC વધે છે અને TVC વધતા દરે વધે છે; output વધતાં total અને variable cost સતત વધે છે
- ઊંચા output પર ATC અને AVC નજીક આવે છે કારણ કે AFC સતત ઘટીને zero તરફ જાય છે

Q 8 • PYQ 2018-Nov • Pg 210	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 26 • PYQ 2022-Jun • Pg 217	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 42 • PYQ 2025-Jan • Pg 223	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 10 • PYQ 2019-May • Pg 211	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 32 • MTP 2024-Aug • Pg 220	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 33 • MTP 2024-Aug • Pg 220	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 56 • RTP 2025-Sep • Pg 227	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 16 પ્રશ્નો Application • Level II

- AFC ફરી ગણાવું: $TFC = AFC \times Q$ constant છે, એટલે નવો output પર $AFC = TFC/\text{નવો } Q$ (6 units પર ₹20 → $TFC ₹120$ → 4 units પર ₹30)
- Tables માંથી: $AVC = (TC - TFC)/Q$, $ATC = TC/Q$, $TVC = TC - TFC$, nth unit નો $MC = TC_n - TC_{n-1}$
- ભાગલા: ATC અને TFC આપ્યા હોય તો $AVC = ATC - TFC/Q$; AVC અને TFC આપ્યા હોય તો $ATC = AVC + TFC/Q$
- MC ઘટતો બંધ થઈને વધવા માંડે તે units ની વચ્ચે diminishing marginal returns શરૂ થાય — પહેલાં એક પછી એક MCs ગણો

Q 17 • PYQ 2020-Nov • Pg 214	COMPUTE 75 sec	સરળ
Q 3 • PYQ 2018-May • Pg 209	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

Q 5 • PYQ 2018-May • Pg 209	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 18 • PYQ 2016-Dec • Pg 214 2x પુછાયું	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 21 • PYQ 2021-Jul • Pg 216	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 28 • PYQ 2021-Jan • Pg 218 2x પુછાયું	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 29 • PYQ 2016-Dec • Pg 218 2x પુછાયું	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 30 • PYQ 2024-Jun • Pg 219	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 47 • PYQ 2025-Sep • Pg 225	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 48 • PYQ 2025-May • Pg 225	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 49 • PYQ 2025-May • Pg 225	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 51 • PYQ 2026-May • Pg 226	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 52 • PYQ 2026-May • Pg 226	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 53 • PYQ 2026-May • Pg 227	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 59 • PYQ 2026-Sep • Pg 228	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 60 • PYQ 2026-Sep • Pg 228	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

વિષય 2.3: Long Run Average Cost Curve

P4-C3-U2-T03

પહેલાં વાંચો Section 2.3 'Long Run Average Cost Curve' વાંચો: short-run AC (plant) curves ની envelope તરીકે LAC કેવી રીતે નીકળે, planning-curve નો વિચાર, LAC શા માટે U-shaped છે (returns to scale), અને આધુનિક L-shaped LAC.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 9 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- LAC ને 'envelope curve' કહે છે (તે SAC curves ના આખા કુટુંબને નીચેથી ટેકવે છે) અને 'planning curve' પણ કહે છે (firm તેના પર long-run plant size નું planning કરે છે); દરેક SAC એ 'plant curve' છે
- LAC નો આકાર RETURNS TO SCALE પર આધાર રાખે છે, law of variable proportions પર નહીં; increasing returns to scale internal અને external economies થી સમજાવાય છે
- બદલાતી technology ને લીધે આધુનિક industrial units ને L-shaped LAC મળે છે — scale વધતાં costs ઘટે છે અને ફરી વધતા નથી

- Economies of scope = firm એક કરતાં વધારે product બનાવે ત્યારે average total cost માં થતો ઘટાડો

Q 1 • PYQ 2018-May • Pg 229	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • PYQ 2023-Jun • Pg 229 2x પુછાણું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • PYQ 2024-Jun • Pg 229	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • PYQ 2024-Jun • Pg 229	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • PYQ 2025-Jan • Pg 229	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 • MTP 2025-Jan • Pg 230	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 • RTP 2025-Jan • Pg 230 2x પુછાણું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 • PYQ 2025-Sep • Pg 230	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 • MTP 2025-May • Pg 230	RECALL 30 sec	સરળ

વિષય 2.4: Economies & Diseconomies of Scale

P4-C3-U2-T04

પહેલાં વાંચો Section 2.4 'Economies and Diseconomies of Scale' વાંચો: પાંચ internal economies (technical, managerial, commercial, financial, risk-bearing) અને તેમની diseconomies, તથા industry ના વિસ્તારથી મળતી છ external economies; સાથે cost-revenue analysis માંનો shut-down rule પણ ફરી જુઓ.

નોંધ

Economic profit નું numerical: $TR - (\text{cost of production} + \text{normal return, દા.ત. ₹1,50,000 ની investment પર 10\%})$ — implicit return બાદ કરવો જ પડે

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 13 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Internal economies FIRM ને પોતાનું output વધારવાથી મળે છે (specialised labour, superior techniques, by-products નો ઉપયોગ); external economies તો INDUSTRY વિસ્તરે ત્યારે બધી firms ને મળે છે
- External economies: સસ્તી raw materials અને capital equipment, technological external economies, skilled labour નો વિકાસ, ancillary industries નો વધારો, સારું transport/marketing, economies of information
- LAC U-shaped છે અને તેને envelope curve પણ કહે છે; Cobb-Douglas function માં input નું એક વધારાનું unit output માં જે ફેરફાર લાવે તે elasticity સાથે જોડાયેલું છે

Q 3 · PYQ 2020-Nov · Pg 231	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 · PYQ 2020-Nov · Pg 232	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 · PYQ 2023-Jun · Pg 232	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 · RTP 2024-Sep · Pg 232	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 · PYQ 2025-Jan · Pg 233	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · PYQ 2019-Nov · Pg 231	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 9 · MTP 2025-Jan · Pg 233	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 10 · MTP 2025-Jan · Pg 233	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 11 · PYQ 2026-Jan · Pg 233	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 14 · MTP 2025-Aug · Pg 234	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 15 · RTP 2025-May · Pg 234 3x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 16 · MTP 2026-Apr · Pg 234	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 17 · MTP 2026-Apr · Pg 235	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 4 પ્રશ્નો Understanding · Level I

- Inputs કરતાં output વધારે વધે (increasing returns to scale) તે internal અને external બંને economies ને લીધે; firm પહેલાં internal economies ભોગવે, પછી એક મર્યાદા વટાવતાં internal diseconomies વેઠે
- Shut-down નું logic: ખોટ કરતી firm short run માં $P > AVC$ હોય તો ચાલુ રહે છે; SHORT run માં $P < AVC$ થાય ત્યારે બંધ કરે — shut-down વખતે price ATC થી નીચે પણ minimum AVC જેટલી હોય છે
- External assistance કે unskilled labour એ external economies ના sources નથી — MCQs માં એ ઘુસાડી દેવાય છે

Q 1 · PYQ 2018-May · Pg 231	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 5 · PYQ 2022-Dec · Pg 232	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 13 · MTP 2025-Apr · Pg 234	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 12 · PYQ 2026-May · Pg 233	RECOGNISE 45 sec	અઘરું

પ્રકરણ 4

Price Determination in Different Markets

3 એકમ • 11 વિષય • 376 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • પેપરદીઠ 13.9 marks • મહત્ત્વ: A

આ પ્રકરણ શું માગે છે મહદંશે **RECALL** • સરેરાશ પ્રશ્નદીઠ 40 sec — મહદંશે વાંચવાનું, થોડી ગણતરી સાથે

RECALL Remembering	75.3%	30 sec	287 માંથી 216 past-exam પ્રશ્નો
RECOGNISE Understanding	15.0%	45 sec	287 માંથી 43 past-exam પ્રશ્નો
COMPUTE Application	5.6%	75 sec	287 માંથી 16 past-exam પ્રશ્નો
REASON Analysis	4.2%	150 sec	287 માંથી 12 past-exam પ્રશ્નો

એકમ 4.1: Market એટલે શું અને તેના પ્રકાર

Meaning and Types of Markets

P4-C4-U1 • મહત્ત્વ B • પેપરદીઠ 3.5 marks • પ્રકરણમાં Rank 2 • શ્રેણી B • પ્રકરણના 26.9% પ્રશ્નો • 101 પ્રશ્નો

વિષય 1: Market એટલે શું

P4-C4-U1-T00 • Meaning of Market

પહેલાં વાંચો Chapter 4 Unit 1 નો Section 1.0 'Meaning of Market' વાંચો: price અને exchange value, market ના પાંચ elements, product vs factor markets, અને classification ના છ આધાર (geographical area, time, nature of transaction, regulation, volume of business, competition).

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 31 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Market ના પાંચ elements: buyers અને sellers; product કે service; price માટે bargaining; market conditions ની જાણકારી; કોઈ એક time એ product ની ONE price
- Transaction પ્રમાણે: spot/cash market (માલ સામે તરત ચૂકવવાના પૈસા, દા.ત. અનાજની mandi) vs forward/future market (ભવિષ્યની તારીખે payment અને delivery નો contract); regulation પ્રમાણે: regulated (stock exchange) vs unregulated/free market (haat bazaar)
- Volume પ્રમાણે: wholesale market — જથ્થાબંધ, trader-to-trader (B2B) vs retail — ultimate consumers ને નાના જથ્થામાં (B2C); area પ્રમાણે: local, regional (આજુબાજુનાં થોડાં cities/states), national, international
- Alfred Marshall એ time element આપ્યું: very short (market) period — supply fixed; short period — market price; long period — normal price; very long/secular period; product markets માલ consumers ને ફાળવે છે, factor markets productive resources producers ને ફાળવે છે

Q 1 • PYQ 2017-Jun • Pg 238 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • PYQ 2018-May • Pg 238	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • PYQ 2019-May • Pg 239	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • PYQ 2019-Nov • Pg 239	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • PYQ 2019-Nov • Pg 239	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 • PYQ 2020-Nov • Pg 239	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 • PYQ 2020-Nov • Pg 239	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 • PYQ 2021-Jan • Pg 240 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 • PYQ 2021-Jan • Pg 240	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 • PYQ 2021-Jul • Pg 240	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 • PYQ 2021-Jul • Pg 240	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 • PYQ 2022-Jun • Pg 240	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 • PYQ 2022-Jun • Pg 241	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 • PYQ 2022-Jun • Pg 241	RECALL 30 sec	સરળ
Q 16 • PYQ 2022-Dec • Pg 241	RECALL 30 sec	સરળ
Q 17 • PYQ 2022-Dec • Pg 241	RECALL 30 sec	સરળ
Q 18 • PYQ 2023-Jun • Pg 241	RECALL 30 sec	સરળ
Q 20 • PYQ 2024-Jun • Pg 242	RECALL 30 sec	સરળ
Q 21 • PYQ 2024-Sep • Pg 242 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 22 • MTP 2024-Aug • Pg 242	RECALL 30 sec	સરળ
Q 23 • RTP 2024-Sep • Pg 242	RECALL 30 sec	સરળ
Q 24 • PYQ 2025-Jan • Pg 243	RECALL 30 sec	સરળ
Q 26 • PYQ 2026-Jan • Pg 243	RECALL 30 sec	સરળ

Q 27 · PYQ 2026-May · Pg 243	RECALL 30 sec	સરળ
Q 28 · PYQ 2026-May · Pg 244	RECALL 30 sec	સરળ
Q 29 · MTP 2025-Aug · Pg 244	RECALL 30 sec	સરળ
Q 30 · MTP 2026-Apr · Pg 244	RECALL 30 sec	સરળ
Q 31 · PYQ 2026-Sep · Pg 244	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 32 · PYQ 2026-Sep · Pg 244	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 33 · PYQ 2026-Sep · Pg 245	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 34 · PYQ 2026-Sep · Pg 245	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 2 પ્રશ્નો Understanding · Level I

- Very short period: supply fixed હોય છે, એટલે price demand પર આધાર રાખે છે — ફળ-શાકભાજી જેવી perishables; short period એવા માલ માટે જેની supply variable factors થી adjust થાય
- Market economy માં resource allocation consumer demand અને supply ની interaction થી થાય છે, central planning થી નહીં

Q 11 · PYQ 2021-Jul · Pg 240	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 19 · PYQ 2023-Dec · Pg 242	RECOGNISE 45 sec	સરળ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું · 1 પ્રશ્નો Application · Level II

- Price ઘટે ત્યારે MR: $MR = \Delta TR / \Delta Q$ — પહેલાં અને પછીની TR ગણો (દા.ત. ₹30×19 = 570; ₹28×20 = 560; MR = -10)

Q 25 · PYQ 2025-May · Pg 243	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
------------------------------	-------------------	-------

વિષય 1.1: Market Structures ના પ્રકાર

P4-C4-U1-T01 · Types of Market Structures

પહેલાં વાંચો Section 1.1 'Types of Market Structures' અને Table 1 વાંચો: perfect competition, monopolistic competition, oligopoly અને monopoly ની features — sellers ની સંખ્યા, product differentiation, firm ની demand elasticity અને price પરનો કાબૂ.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 6 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Market type નક્કી કરતાં factors: nature of the commodity, size of production અને extent of demand; market share = industry demand ની percentage તરીકે દર્શાવેલી firm ની demand
- Table 1 માં સરખામણી: sellers (very large/large/small/one), differentiation (none/slight/none-to-substantial/extreme), firm ની demand elasticity (infinite/large/small/small), price control (none/some/some/very considerable)
- Market ની elements માં buyer, seller, product/service અને price માટે bargaining આવે — એકલું 'firm' element નથી

Q 2 · PYQ 2023-Jun · Pg 245	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 · PYQ 2026-Jan · Pg 246	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 · MTP 2025-Aug · Pg 246	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 · RTP 2024-Sep · Pg 245	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 4 · MTP 2025-Jan · Pg 246 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 6 · PYQ 2026-May · Pg 246	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 1 પ્રશ્નો Understanding · Level I

- FIRM માટે negatively sloped demand curve એટલે imperfect competition (એક જ seller હોય તો monopoly); perfect competition માં firm ની demand curve horizontal (perfectly elastic) હોય છે, જોકે MARKET demand તો નીચે તરફ ઢળે જ છે
- Bank પાસેથી future rate એ foreign-currency contract ખરીદવો એ forward- market transaction છે — પછીથી payment અને delivery નું વચન

Q 1 · PYQ 2022-Jun · Pg 245	RECOGNISE 45 sec	સરળ
-----------------------------	---------------------	-----

વિષય 1.2: Total Revenue, Average Revenue અને Marginal Revenue ની concepts

P4-C4-U1-T02 · Concepts of Total Revenue, Average Revenue and Marginal Revenue

પહેલાં વાંચો Section 1.2 'Concepts of Total, Average and Marginal Revenue', AR--MR--elasticity ની સંબંધ પરનો 1.2.0, અને 1.2.1 'Behavioural Principles' (shut-down rule અને MR = MC profit maximisation) વાંચો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 31 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- $TR = P \times Q = \sum MR$; $AR = TR/Q = \text{Price}$, એટલે AR curve એ જ firm ની demand curve છે; $MR_n = TR_n - TR_{n-1}$ (અથવા $\Delta TR/\Delta Q$)

- $MR = AR \times (e-1)/e$, જ્યાં e = price elasticity of demand
- જ્યાં $MR = MC$ ત્યાં profit maximum હોય છે (first-order condition); $MR = MC$ પર firm ને maximum profits મળે છે
- ઢળતી demand curve હેઠળ $MR < AR$; perfect competition માં (price constant) $MR = AR$ અને બંને horizontal હોય છે

Q 2 · PYQ 2018-Nov · Pg 247 2× પુછાણું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 25 · PYQ 2022-Jun · Pg 256	RECALL 30 sec	સરળ
Q 27 · PYQ 2022-Jun · Pg 256	RECALL 30 sec	સરળ
Q 28 · PYQ 2022-Jun · Pg 257	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · PYQ 2018-May · Pg 247	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 · PYQ 2019-May · Pg 247	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 4 · PYQ 2019-May · Pg 248 2× પુછાણું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 5 · PYQ 2019-May · Pg 248	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 15 · PYQ 2021-Jan · Pg 252	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 16 · PYQ 2021-Jan · Pg 253	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 17 · PYQ 2021-Jan · Pg 253	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 23 · PYQ 2021-Dec · Pg 255	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 24 · PYQ 2021-Dec · Pg 256	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 29 · PYQ 2022-Dec · Pg 257	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 30 · PYQ 2022-Dec · Pg 257	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 31 · PYQ 2023-Jun · Pg 257	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 32 · PYQ 2023-Jun · Pg 258	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 34 · PYQ 2023-Dec · Pg 258	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 35 · PYQ 2022-Dec · Pg 258 2× પુછાણું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 36 · PYQ 2023-Dec · Pg 258	RECALL 30 sec	મધ્યમ

Q 38 • PYQ 2024-Jun • Pg 259	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 40 • MTP 2024-Aug • Pg 260 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 43 • PYQ 2025-Jan • Pg 260	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 46 • PYQ 2025-May • Pg 262	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 47 • PYQ 2016-Dec • Pg 262 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 53 • MTP 2025-Aug • Pg 264	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 55 • MTP 2025-Aug • Pg 265	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 56 • MTP 2025-Dec • Pg 265	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 57 • MTP 2025-Aug • Pg 265 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 58 • PYQ 2026-Sep • Pg 265	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 59 • PYQ 2026-Sep • Pg 265	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 14 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Elasticity નો સંબંધ: $e > 1 \rightarrow$ MR positive અને TR વધે; $e = 1 \rightarrow$ MR = 0 અને TR maximum; $e < 1 \rightarrow$ MR negative અને TR ઘટે — જ્યાં elasticity એક બરાબર હોય ત્યાં TR maximum હોય
- MR ઘટતું હોવાથી TR શરૂઆતમાં ઘટતા દરે વધે છે; MR = 0 થાય ત્યારે TR ટોચે પહોંચે; downward-sloping demand વાળી firm ની TR curve ટોચ સુધી positively sloped હોય, પછી ઘટે છે
- Behavioural principles: AR (price) < AVC હોય તો shut down કરો — shut-down પર $P = AVC$, $TR = TVC$ અને $loss = TFC$; $MR > MC$ હોય ત્યાં સુધી output વધારો, $MR = MC$ પર અટકો; જ્યાં $TR - TC$ નો vertical gap સૌથી મોટો હોય ત્યાં profit maximum (TR અને TC curves parallel)
- AR (price) કદી zero કે negative ન હોઈ શકે, પણ MR zero કે negative હોઈ શકે; price fixed હોય તો TR દર unit એ એકસરખી રકમે વધે અને MR constant રહે

Q 48 • PYQ 2025-Sep • Pg 263	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 6 • PYQ 2019-May • Pg 249	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 7 • PYQ 2019-Nov • Pg 249	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 10 • PYQ 2020-Nov • Pg 250	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 11 • PYQ 2020-Nov • Pg 251	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

Q 13 • PYQ 2020-Nov • Pg 252	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 19 • PYQ 2019-Nov • Pg 254 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 20 • PYQ 2021-Jul • Pg 254	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 33 • PYQ 2023-Dec • Pg 258	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 37 • PYQ 2024-Jun • Pg 259	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 42 • PYQ 2025-Jan • Pg 260	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 52 • MTP 2025-Apr • Pg 264	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 54 • MTP 2025-Aug • Pg 264	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 60 • PYQ 2026-Sep • Pg 266	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 13 પ્રશ્નો Application • Level II

- nth unit નું $MR = TR_n - TR_{n-1}$ (₹6,204 - ₹6,000, 3 units પર $\rightarrow MR = 204/3 = ₹68$ પ્રતિ unit; quantity એક કરતાં વધારે બદલાય ત્યારે $\Delta TR/\Delta Q$ વાપરો)
- Percentage-change પ્રકાર: new P = old P $\pm$ %, new Q = old Q $\pm$ %, બંને TR ગણો, પછી $MR = \Delta TR/\Delta Q$
- Elasticity પ્રકાર: $MR = AR(e-1)/e$ — ઇ.ત. AR ₹45, e = 3 $\rightarrow MR = 45 \times 2/3 = ₹30$
- TR = બધા units ની MRs નો સરવાળો (MR ₹10 + ₹5 + ₹3 $\rightarrow$ TR ₹18); $AR = TR/Q$

Q 26 • PYQ 2022-Jun • Pg 256	COMPUTE 75 sec	સરળ
Q 41 • PYQ 2024-Sep • Pg 260	COMPUTE 75 sec	સરળ
Q 9 • PYQ 2019-Nov • Pg 250	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 12 • PYQ 2020-Nov • Pg 251	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 14 • PYQ 2020-Nov • Pg 252	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 18 • PYQ 2021-Jan • Pg 253	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 21 • PYQ 2021-Jul • Pg 254	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 22 • PYQ 2021-Dec • Pg 255	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 44 • PYQ 2025-Jan • Pg 261	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

Q 45 • PYQ 2025-May • Pg 261 **2x પુછાયું****COMPUTE**
75 sec**મધ્યમ**

Q 49 • PYQ 2026-Jan • Pg 263

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ**

Q 50 • PYQ 2026-Jan • Pg 263

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ**

Q 51 • PYQ 2026-May • Pg 264

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ****REASON 150 sec** જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 2 પ્રશ્નો Analysis • Level II

Q 8 • PYQ 2019-Nov • Pg 249

REASON
150 sec**મધ્યમ**

Q 39 • MTP 2024-Aug • Pg 259

REASON
150 sec**મધ્યમ**

એકમ 4.2: Determination of Prices

P4-C4-U2 • મહત્ત્વ C • પેપરદીઠ 2.1 marks • પ્રકરણમાં Rank 3 • શ્રેણી C • પ્રકરણના 8.5% પ્રશ્નો • 32 પ્રશ્નો

વિષય 2: Introduction

P4-C4-U2-T00

પહેલાં વાંચો Chapter 4 Unit 2 (Determination of Prices) નો Section 2.0 'Introduction' વાંચો: exchange value તરીકે price, Ricardo ની definition, free market, અને Government price નક્કી કરે એવા કિસ્સા (petrol, procurement prices).

નોંધ

Economic profit નું numerical: $TR - \text{explicit costs} - \text{implicit costs}$ (દા.ત. $TR ₹1,20,000 - \text{explicit ₹95,000}$ - જતી કરેલી salary = economic profit)

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 4 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Commodity ની price તેની EXCHANGE value બતાવે છે — money ના સંદર્ભમાં વસ્તુની purchasing power
- Ricardo: exchange value = commodities in general પરનો command, એટલે કે purchasable commodities in general પર exchange માં મળતી સત્તા (subjective preference કે cost of production નહીં)
- Value in use (utility) અને value in exchange (market માં નક્કી થતી economic value) વચ્ચે ફરક પાડો; free market માં government intervention હોતું નથી

Q 1 • PYQ 2018-Nov • Pg 270

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 2 • PYQ 2023-Jun • Pg 270	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 • RTP 2025-May • Pg 272 3x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • PYQ 2024-Sep • Pg 271	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

Q 4 • PYQ 2025-May • Pg 271	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 5 • MTP 2025-Apr • Pg 272	RECOGNISE 45 sec	સરળ

વિષય 2.1: Determination of Prices - સામાન્ય દૃષ્ટિએ

P4-C4-U2-T01 • Determination of Prices - A General View

પહેલાં વાંચો Section 2.1 'Determination of Prices — A General View' વાંચો: demand-supply schedule (Table 3), equilibrium/market-clearing price, stable equilibrium અને price mechanism કઈ રીતે surplus અને shortage દૂર કરે છે.

નોંધ

Market price equilibrium price થી નીચે હોય ત્યારે excess demand (shortage) હોય છે — buyers price ઊંચે લઈ જાય છે; market price ઉપર હોય ત્યારે excess supply (surplus) — sellers price ઘટાડે છે; price ની હિલચાલ આપોઆપ equilibrium પાછું લાવે છે

Schedule ના પ્રશ્નો: table માં એ price row શોધો જ્યાં demand column અને supply column સરખા હોય — એ જ equilibrium price (SM ના table માં ₹2, જ્યાં બંને 35 units છે)

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 2 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Equilibrium (market-clearing) price = જે price એ quantity demanded અને quantity supplied સરખા થાય — ન વેચાયેલો stock નહીં અને અસંતોષાયેલી demand નહીં; disturbance આપોઆપ સુધરી જાય તો equilibrium stable કહેવાય

Q 1 • PYQ 2021-Jul • Pg 272	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • MTP 2024-Aug • Pg 272 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ

વિષય 2.2: Demand અને Supply માં ફેરફાર

P4-C4-U2-T02 • Changes in Demand and Supply

પહેલાં વાંચો Section 2.2 'Changes in Demand and Supply' (ચાર single shifts, Figs 8--11) અને simultaneous shifts પરનો Section 2.3 Illustration 1 સાથે વાંચો — આ વિષયના MCQs લગભગ બધા shift-outcome ના પ્રશ્નો હોય છે.

નોંધ

રીત: (1) વાર્તા પરથી નક્કી કરો કે કઈ curve કઈ બાજુ shift થાય છે, (2) shift-outcome ના rules લગાડો, (3) diagram પર બંધ બેસતો નવો equilibrium point પસંદ કરો

SM ના Illustration cases નો મહાવરો કરો: income વધે + factor price વધે → D right + S left → P વધે; storm/crop damage → S left → P વધે, Q ઘટે; motorcycles ની price વધવાની અપેક્ષા → D right → P વધે

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 9 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Non-price factors ને લીધે supply curve ડાબી બાજુ shift થાય એટલે DECREASE in supply (contraction = price ને લીધે curve પર જ થતી હિલચાલ); જમણી બાજુ shift = increase in supply

Q 3 • PYQ 2019-Nov • Pg 274	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • PYQ 2021-Jul • Pg 275	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 5 • PYQ 2021-Dec • Pg 275	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 6 • PYQ 2022-Dec • Pg 275	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 9 • PYQ 2024-Jun • Pg 276 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 10 • PYQ 2024-Jun • Pg 277	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 11 • PYQ 2024-Jun • Pg 277	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 12 • PYQ 2024-Jun • Pg 277	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 19 • PYQ 2025-Sep • Pg 280	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Single shifts યાદ રાખો: D up → P up, Q up; D down → P down, Q down; S up → P down, Q up; S down → P up, Q down
- એક જ દિશામાં shifts: બંને વધે → Q વધે, P uncertain (shifts સરખા હોય તો P constant, demand નો shift મોટો હોય તો P વધે, supply નો shift મોટો હોય તો P ઘટે); બંને ઘટે → Q ઘટે, P uncertain

- સામસામી shifts: D up + S down $\rightarrow$ P વધે, Q uncertain; D down + S up $\rightarrow$ P ઘટે, Q uncertain — જે curve વધારે shift થાય તે uncertain variable નક્કી કરે છે
- ભવિષ્યમાં price વધવાની અપેક્ષા CURRENT demand ને જમણી બાજુ ખસેડે $\rightarrow$ price અત્યારે જ વધે; income ઘટે તો normal good ની demand ડાબી બાજુ ખસે $\rightarrow$ price ઘટે

Q 15 · PYQ 2025-Jan · Pg 278

RECOGNISE
45 sec

સરળ

Q 21 · PYQ 2025-Jan · Pg 281 2x પુછાયું

RECOGNISE
45 sec

સરળ

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો · 11 પ્રશ્નો Analysis · Level II

Q 1 · PYQ 2018-Nov · Pg 273

REASON
150 sec

સરળ

Q 2 · PYQ 2019-May · Pg 273

REASON
150 sec

સરળ

Q 7 · PYQ 2023-Jun · Pg 276

REASON
150 sec

સરળ

Q 16 · PYQ 2025-Jan · Pg 279

REASON
150 sec

સરળ

Q 17 · PYQ 2025-Jan · Pg 279

REASON
150 sec

સરળ

Q 8 · PYQ 2024-Jun · Pg 276

REASON
150 sec

મધ્યમ

Q 13 · PYQ 2024-Sep · Pg 278

REASON
150 sec

મધ્યમ

Q 14 · PYQ 2024-Sep · Pg 278

REASON
150 sec

મધ્યમ

Q 18 · PYQ 2025-May · Pg 280

REASON
150 sec

મધ્યમ

Q 20 · PYQ 2025-Sep · Pg 281

REASON
150 sec

મધ્યમ

Q 22 · MTP 2025-Aug · Pg 281

REASON
150 sec

મધ્યમ

વિષય 2.3: Demand અને Supply માં એકસાથે થતા ફેરફાર

P4-C4-U2-T03 · Simultaneous Changes in Demand and Supply

પહેલાં વાંચો Section 2.3 'Simultaneous Changes in Demand and Supply' સાથે unit ની government intervention (price ceilings અને floor prices) પરની note પણ વાંચો — અહીંના Scanner MCQs price-ceiling નો concept પૂછે છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 1 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Price ceiling = કોઈ good માટે કાયદેસર વસૂલી શકાય તે MAXIMUM price, જે government consumers ને બચાવવા equilibrium price થી નીચે નક્કી કરે છે (price floor/MSP એ minimum છે)

Q 1 • MTP 2024-Aug • Pg 282

RECALL
30 sec**સરળ****RECOGNISE 45 sec** કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Equilibrium થી નીચે મુકાયેલી ceiling થી quantity demanded, quantity supplied કરતાં વધી જાય → કાયમી SHORTAGES, લાઇનો અને black marketing; producers market clear કરવા price વધારી શકતા નથી

Q 2 • MTP 2024-Dec • Pg 282 2x પુછાયું

RECOGNISE
45 sec**સરળ**

એકમ 4.3: જુદાં જુદાં Market Forms માં Price Output Determination

Price Output Determination Under Different Market Forms

P4-C4-U3 • મહત્ત્વ A • પેપરદીઠ 8.3 marks • પ્રકરણમાં Rank 1 • શ્રેણી A • પ્રકરણના 64.6% પ્રશ્નો • 243 પ્રશ્નો

વિષય 3: Perfect Competition

P4-C4-U3-T00

પહેલાં વાંચો Unit 3 માં Study Sections 3.0.0 (Features), 3.0.1 (Price Determination -- industry અને firm નું equilibrium), 3.0.3 (Can a competitive firm earn profits?) અને 3.0.4/3.0.5 (Long Run Equilibrium of firm and industry) વાંચો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 50 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Features: buyers અને sellers ની મોટી સંખ્યા, homogeneous product, free entry and exit, perfect knowledge, નીચા transaction costs; selling cost/advertising એ feature નથી. પહેલાં ત્રણ એકલાં = 'pure competition'.
- Firm price taker છે, કદી price maker નહીં; equilibrium price market demand અને market supply નક્કી કરે છે, government કે individual sellers નહીં.
- Firm ની demand curve market price એ horizontal (perfectly/ininitely elastic) રેખા હોય છે, એટલે $AR = MR = P$.
- Long run માં દરેક firm ને ફક્ત normal profit જ મળે છે; નજીકનાં ઉદાહરણ: agricultural products, financial instruments, precious metals.

Q 1 • PYQ 2017-Jun • Pg 286 2x પુછાયું

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 6 • PYQ 2018-Nov • Pg 288

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 7 · PYQ 2018-Nov · Pg 288	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 · PYQ 2018-Nov · Pg 288	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 · PYQ 2018-Nov · Pg 288	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 · PYQ 2018-Nov · Pg 288	RECALL 30 sec	સરળ
Q 16 · PYQ 2019-May · Pg 290	RECALL 30 sec	સરળ
Q 19 · PYQ 2021-Jul · Pg 291	RECALL 30 sec	સરળ
Q 20 · PYQ 2021-Dec · Pg 292	RECALL 30 sec	સરળ
Q 21 · PYQ 2021-Dec · Pg 292	RECALL 30 sec	સરળ
Q 22 · PYQ 2022-Jun · Pg 292	RECALL 30 sec	સરળ
Q 26 · PYQ 2023-Jun · Pg 294 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 27 · PYQ 2020-Nov · Pg 294 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 31 · PYQ 2024-Jun · Pg 295	RECALL 30 sec	સરળ
Q 32 · MTP 2024-Aug · Pg 296	RECALL 30 sec	સરળ
Q 33 · PYQ 2024-Sep · Pg 296	RECALL 30 sec	સરળ
Q 35 · PYQ 2024-Sep · Pg 296	RECALL 30 sec	સરળ
Q 36 · PYQ 2024-Sep · Pg 297	RECALL 30 sec	સરળ
Q 37 · PYQ 2025-Jan · Pg 297	RECALL 30 sec	સરળ
Q 38 · PYQ 2025-May · Pg 297	RECALL 30 sec	સરળ
Q 49 · MTP 2025-May · Pg 300	RECALL 30 sec	સરળ
Q 50 · MTP 2025-Aug · Pg 301	RECALL 30 sec	સરળ
Q 51 · MTP 2025-Dec · Pg 301	RECALL 30 sec	સરળ
Q 52 · MTP 2025-Dec · Pg 301	RECALL 30 sec	સરળ
Q 53 · RTP 2025-May · Pg 301	RECALL 30 sec	સરળ

Q 56 • MTP 2025-Dec • Pg 302	RECALL 30 sec	સરળ
Q 57 • MTP 2025-Dec • Pg 302	RECALL 30 sec	સરળ
Q 58 • MTP 2025-Dec • Pg 302	RECALL 30 sec	સરળ
Q 61 • MTP 2026-Apr • Pg 303	RECALL 30 sec	સરળ
Q 62 • PYQ 2026-Sep • Pg 303	RECALL 30 sec	સરળ
Q 63 • PYQ 2026-Sep • Pg 303	RECALL 30 sec	સરળ
Q 64 • PYQ 2026-Sep • Pg 304	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • PYQ 2018-May • Pg 286	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • PYQ 2018-May • Pg 287	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 4 • PYQ 2018-May • Pg 287	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 5 • PYQ 2018-May • Pg 287	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 12 • PYQ 2019-Nov • Pg 289	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 13 • PYQ 2019-Nov • Pg 289	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 14 • PYQ 2019-Nov • Pg 290	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 15 • PYQ 2019-Nov • Pg 290	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 17 • PYQ 2021-Jan • Pg 291	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 23 • PYQ 2022-Dec • Pg 293	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 25 • PYQ 2022-Dec • Pg 293	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 28 • PYQ 2023-Dec • Pg 294	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 30 • PYQ 2023-Dec • Pg 295 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 34 • PYQ 2019-Nov • Pg 296 3x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 39 • PYQ 2025-Sep • Pg 297	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 40 • PYQ 2025-Sep • Pg 298	RECALL 30 sec	મધ્યમ

Q 45 · MTP 2025-Jan · Pg 299	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 47 · PYQ 2026-Jan · Pg 300	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 14 પ્રશ્નો Understanding · Level I

- Firm ની equilibrium માટે બંને conditions જોઈએ: $MR = MC$ અને MC નીચેથી MR ને કાપે; $MR > MC$ હોય તો output વધારો, $MR < MC$ હોય તો output ઘટાડો.
- Short run નો profit test price ને average cost સાથે સરખાવે છે: $AR > ATC$ (એટલે equilibrium પર $ATC < MC$) = supernormal profit; $AR = ATC$ = normal profit; $AR < ATC$ = loss. $AR = MR$ હંમેશાં, એટલે 'AR > MR' જેવા options છટકાં છે.
- Long run: $SMC = LMC = SAC = LAC = P = MR$; entry/exit supernormal profits/losses ભૂંસી નાખે છે, $P = \min LAC = MC$ થી optimal resource allocation મળે છે.

Q 11 · PYQ 2019-May · Pg 288	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 18 · PYQ 2021-Jul · Pg 291	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 42 · PYQ 2025-Jan · Pg 298	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 43 · PYQ 2025-Jan · Pg 299	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 48 · PYQ 2026-May · Pg 300	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 54 · MTP 2025-Aug · Pg 301 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 55 · MTP 2025-Dec · Pg 302	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 59 · MTP 2025-Dec · Pg 303	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 60 · RTP 2026-Jan · Pg 303	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 24 · PYQ 2022-Dec · Pg 293	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 29 · PYQ 2023-Dec · Pg 295	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 41 · PYQ 2025-Sep · Pg 298	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 44 · MTP 2025-Jan · Pg 299 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 46 · MTP 2025-Jan · Pg 300	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

વિષય 3.1: Monopoly

P4-C4-U3-T01

પહેલાં વાંચો Study Sections 3.1.0 (Features), 3.1.2 (Monopolist's Revenue Curves), 3.1.3 (Equilibrium of the Monopoly Firm) અને ખાસ કરીને 3.1.4 (Price Discrimination -- conditions, objectives, Pigou ની ત્રણ degrees) વાંચો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 53 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Features: એક જ seller (firm = industry, એટલે firm અને industry ની demand curves એક જ), કોઈ close substitutes નહીં (cross elasticity લગભગ zero), મજબૂત barriers to entry, price MAKER (taker નહીં).
- AR curve ડાબેથી જમણે ઢળે છે; MR, AR અને Y-axis ની બરાબર વચ્ચે રહે છે (slope AR કરતાં બમણો); MR zero (જ્યાં TR maximum) કે negative હોઈ શકે, AR કદી zero ન હોય.
- Pigou ની degrees: 1st -- દરેક વ્યક્તિની ક્ષમતા પ્રમાણે price, આખો consumer surplus ખેંચી લે (auctions, doctors' fees); 2nd -- જુદા જુદા જથ્થા માટે જુદી price; 3rd -- location/segment પ્રમાણે sub-markets (dumping).
- Price discrimination ની objectives: maximum profit, surplus stock કાઢી નાખવો, economies of scale, foreign markets કબજે કરવા, equity -- 'holding extra stocks' નહીં.

Q 1 · PYQ 2016-Dec · Pg 304 4x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · PYQ 2018-May · Pg 304	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 · PYQ 2018-May · Pg 304 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 · PYQ 2018-May · Pg 305 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 · PYQ 2018-Nov · Pg 305	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 · PYQ 2018-Nov · Pg 305	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 · PYQ 2018-Nov · Pg 305	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 · PYQ 2020-Nov · Pg 307	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 · PYQ 2021-Jul · Pg 308	RECALL 30 sec	સરળ
Q 16 · PYQ 2021-Dec · Pg 308	RECALL 30 sec	સરળ
Q 17 · PYQ 2021-Dec · Pg 308 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 18 · PYQ 2021-Dec · Pg 308	RECALL 30 sec	સરળ

Q 19 • PYQ 2021-Dec • Pg 309	RECALL 30 sec	સરળ
Q 21 • PYQ 2022-Jun • Pg 309	RECALL 30 sec	સરળ
Q 22 • PYQ 2022-Jun • Pg 309	RECALL 30 sec	સરળ
Q 23 • PYQ 2022-Jun • Pg 309	RECALL 30 sec	સરળ
Q 24 • PYQ 2018-May • Pg 310 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 27 • PYQ 2023-Dec • Pg 310	RECALL 30 sec	સરળ
Q 28 • PYQ 2024-Jun • Pg 310	RECALL 30 sec	સરળ
Q 29 • PYQ 2024-Jun • Pg 311	RECALL 30 sec	સરળ
Q 30 • PYQ 2024-Jun • Pg 311	RECALL 30 sec	સરળ
Q 32 • MTP 2024-Aug • Pg 311	RECALL 30 sec	સરળ
Q 33 • MTP 2024-Aug • Pg 311 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 34 • MTP 2024-Aug • Pg 311 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 36 • PYQ 2021-Dec • Pg 312 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 38 • PYQ 2025-Jan • Pg 313	RECALL 30 sec	સરળ
Q 41 • PYQ 2023-Dec • Pg 313 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 42 • PYQ 2025-May • Pg 313	RECALL 30 sec	સરળ
Q 43 • PYQ 2025-May • Pg 314 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 55 • MTP 2024-Aug • Pg 317 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 56 • MTP 2025-Apr • Pg 317	RECALL 30 sec	સરળ
Q 57 • MTP 2025-Apr • Pg 317	RECALL 30 sec	સરળ
Q 58 • MTP 2025-May • Pg 318	RECALL 30 sec	સરળ
Q 59 • MTP 2025-May • Pg 318	RECALL 30 sec	સરળ
Q 61 • MTP 2025-Aug • Pg 318	RECALL 30 sec	સરળ

Q 65 • MTP 2026-Apr • Pg 319	RECALL 30 sec	સરળ
Q 66 • MTP 2025-Aug • Pg 319 3× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 • PYQ 2019-May • Pg 306 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 9 • PYQ 2019-May • Pg 306	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 10 • PYQ 2019-May • Pg 306	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 11 • PYQ 2019-May • Pg 306	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 12 • PYQ 2019-May • Pg 307	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 25 • PYQ 2023-Jun • Pg 310	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 26 • PYQ 2023-Jun • Pg 310	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 39 • MTP 2025-Jan • Pg 313	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 40 • MTP 2025-Jan • Pg 313 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 45 • PYQ 2017-Jun • Pg 314 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 46 • MTP 2025-Jan • Pg 314 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 47 • PYQ 2025-Sep • Pg 315	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 48 • PYQ 2026-Jan • Pg 315	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 49 • PYQ 2026-Jan • Pg 315	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 50 • PYQ 2026-Jan • Pg 315	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 52 • PYQ 2026-Jan • Pg 316	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 11 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Price discrimination ત્યારે જ નફાકારક છે જ્યારે markets અલગ રખાય, તેમની elasticities જુદી હોય અને resale (arbitrage) શક્ય ન હોય; જે market LESS elastic હોય તેની પાસેથી ઊંચી price લેવાય.
- Long run: supernormal profit ટકી રહે છે (entry બંધ); monopoly ઇચ્છવા જેવું નથી -- competition કરતાં ઊંચી price, ઓછું output.
- Discriminating monopolist: total output ત્યાં જ્યાં $MC = \text{aggregate MR}$, અને વહેંચણી એવી કે $MR_a = MR_b$.

Q 14 • PYQ 2021-Jul • Pg 308	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 20 • PYQ 2021-Dec • Pg 309	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 31 • MTP 2024-Aug • Pg 311	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 35 • PYQ 2024-Sep • Pg 312	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 37 • MTP 2024-Dec • Pg 312	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 44 • PYQ 2025-May • Pg 314	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 60 • MTP 2025-May • Pg 318	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 63 • MTP 2026-Apr • Pg 319	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 54 • PYQ 2026-May • Pg 317	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 62 • MTP 2025-Aug • Pg 318	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 64 • MTP 2026-Apr • Pg 319	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 2 પ્રશ્નો Application • Level II

- Elasticity પરથી MR: $MR = P \times (1 - 1/e)$. દા.ત. $P = 60$, $e = 5$ હોય તો $MR = 48$; $e = 6$ હોય તો $MR = 50$.
- ઉદાહરણ ઓળખો: rural vs industrial electricity નો સસ્તો દર (₹3 vs ₹7 પ્રતિ unit), dynamic railway fares, segment પ્રમાણે software pricing = price discrimination / discriminating monopoly (product differentiation નહીં).

Q 51 • PYQ 2021-Dec • Pg 316 2x પુછાયું	COMPUTE 75 sec	સરળ
Q 53 • PYQ 2026-May • Pg 317	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

વિષય 3.2: Imperfect Competition-Monopolistic Competition

P4-C4-U3-T02

પહેલાં વાંચો Study Section 3.2.0 (Features of Monopolistic Competition) અને 3.2.1 (Price-Output Determination: short run નો profit/loss અને excess capacity સાથેનું long run equilibrium) વાંચો.

નોંધ

ઉદાહરણ ઓળખો: toothpaste, soaps અને detergents, restaurants, hotels અને pubs, જુદા જુદા burgers

વેચતી fast-food chains = monopolistic competition.

Scenario ને checklist સામે તપાસો: ઘણા buyers/sellers + differentiated product + long run માં છૂટથી entry/exit = monopolistic competition (oligopoly કે perfect competition નહીં).

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 25 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Features: sellers ની મોટી સંખ્યા, product differentiation (આ જ ઓળખ આપતી feature), freedom of entry and exit, non-price competition (advertising, selling costs).
- તે monopoly અને perfect competition નું મિશ્રણ છે; long run માં 'group' equilibrium નો concept monopolistic competition નો છે (Chamberlin).

Q 1 · PYQ 2018-Nov · Pg 320	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · PYQ 2018-Nov · Pg 320	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 · PYQ 2019-May · Pg 320	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 · PYQ 2019-Nov · Pg 320	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 · PYQ 2019-Nov · Pg 321 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 · PYQ 2021-Jul · Pg 322	RECALL 30 sec	સરળ
Q 11 · PYQ 2022-Jun · Pg 322	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 · PYQ 2023-Jun · Pg 323	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 · PYQ 2024-Jun · Pg 323	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 · MTP 2024-Aug · Pg 323 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 · MTP 2024-Aug · Pg 323	RECALL 30 sec	સરળ
Q 16 · PYQ 2024-Sep · Pg 323	RECALL 30 sec	સરળ
Q 19 · PYQ 2025-Jan · Pg 324	RECALL 30 sec	સરળ
Q 20 · PYQ 2025-Jan · Pg 324	RECALL 30 sec	સરળ
Q 21 · MTP 2025-Jan · Pg 324 3× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 24 · MTP 2025-Apr · Pg 325	RECALL 30 sec	સરળ

Q 25 • MTP 2025-May • Pg 325	RECALL 30 sec	સરળ
Q 26 • RTP 2025-May • Pg 326	RECALL 30 sec	સરળ
Q 28 • MTP 2026-Apr • Pg 326	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 • PYQ 2021-Jan • Pg 321	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 10 • PYQ 2021-Dec • Pg 322	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 17 • RTP 2024-Sep • Pg 324 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 18 • MTP 2024-Dec • Pg 324	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 23 • PYQ 2021-Jan • Pg 325 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 30 • PYQ 2026-Sep • Pg 327	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 5 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Firm ને downward-sloping પણ પ્રમાણમાં elastic demand curve મળે છે; product differentiation ને લીધે MR, AR ની નીચે રહે છે; generic product (soap) ની demand inelastic, જ્યારે brand (Lux) ની elastic હોય છે.
- Short run: $MR = MC$ પર supernormal profit કે loss શક્ય; long run: entry/exit પછી ફક્ત normal profit રહે ($AR = AC$) -- આટલું perfect competition જેવું; ફરક એ કે product differentiation અને excess capacity (output optimum થી ઓછું, $P > MC$).

Q 7 • PYQ 2021-Jul • Pg 322	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 8 • PYQ 2021-Jul • Pg 322	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 22 • MTP 2025-Jan • Pg 325	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 27 • MTP 2025-Dec • Pg 326	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 29 • MTP 2026-Apr • Pg 326	RECOGNISE 45 sec	સરળ

વિષય 3.3: Oligopoly

P4-C4-U3-T03

પહેલાં વાંચો Oligopoly નું introduction (definition, game theory, types), Section 3.3.0 (Characteristics), 3.3.1 (price-output models), 3.3.2 (Price Leadership), 3.3.3 (Kinked Demand Curve) અને 3.3.4 (Other Important Market Forms) વાંચો.

નોંધ

Industries ઓળખો: smartphones, telecom, airlines, cold drinks = oligopoly (બરાબર બે હરીફ firms = duopoly).

Market form પસંદ કરતાં પહેલાં interdependence કે હરીફ પર નજર રાખવાની ભાષા અને થોડા sellers છે કે નહીં તે જુઓ.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 71 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Oligopoly = 'competition among the few' (Stigler), 2--10 sellers; features: strategic interdependence (સૌથી અગત્યની), ભારે selling costs, group behaviour, મજબૂત entry barriers -- free entry એ feature નથી.
- Types: pure/perfect (homogeneous, દા.ત. aluminium) vs differentiated; open vs closed; collusive (cartel, દા.ત. OPEC) vs competitive; partial (એક dominant leader firm) vs full; syndicated vs organized.
- Duopoly = બે sellers; monopsony = એક buyer; oligopsony = થોડા buyers; bilateral monopoly = એક seller + એક buyer.
- Kinked demand curve = Paul Sweezy (price rigidity સમજાવે છે); game theory = Von Neumann and Morgenstern (1944); Cournot -- control variable એ output, Bertrand -- price, Stackelberg -- leader પહેલાં output નક્કી કરે.

Q 1 · PYQ 2018-May · Pg 327	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · PYQ 2018-May · Pg 327	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 · PYQ 2018-May · Pg 327	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 · PYQ 2018-Nov · Pg 327	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 · PYQ 2018-Nov · Pg 328	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 · PYQ 2018-Nov · Pg 328	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 · PYQ 2019-May · Pg 328 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 · PYQ 2019-Nov · Pg 328	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 · PYQ 2019-Nov · Pg 328	RECALL 30 sec	સરળ
Q 11 · PYQ 2019-Nov · Pg 329	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 · PYQ 2019-Nov · Pg 329	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 · PYQ 2020-Nov · Pg 329	RECALL 30 sec	સરળ

Q 14 • PYQ 2020-Nov • Pg 329	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 • PYQ 2020-Nov • Pg 329	RECALL 30 sec	સરળ
Q 17 • PYQ 2020-Nov • Pg 330	RECALL 30 sec	સરળ
Q 18 • PYQ 2020-Nov • Pg 330	RECALL 30 sec	સરળ
Q 19 • PYQ 2020-Nov • Pg 330	RECALL 30 sec	સરળ
Q 20 • PYQ 2020-Nov • Pg 331	RECALL 30 sec	સરળ
Q 21 • PYQ 2021-Jan • Pg 331	RECALL 30 sec	સરળ
Q 22 • PYQ 2021-Jan • Pg 331 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 23 • PYQ 2021-Jan • Pg 331	RECALL 30 sec	સરળ
Q 24 • PYQ 2021-Jul • Pg 332	RECALL 30 sec	સરળ
Q 25 • PYQ 2021-Jul • Pg 332	RECALL 30 sec	સરળ
Q 26 • PYQ 2021-Jul • Pg 332	RECALL 30 sec	સરળ
Q 37 • PYQ 2022-Dec • Pg 335	RECALL 30 sec	સરળ
Q 38 • PYQ 2022-Dec • Pg 335	RECALL 30 sec	સરળ
Q 39 • PYQ 2022-Dec • Pg 335	RECALL 30 sec	સરળ
Q 41 • PYQ 2023-Dec • Pg 336	RECALL 30 sec	સરળ
Q 42 • PYQ 2023-Dec • Pg 336	RECALL 30 sec	સરળ
Q 48 • PYQ 2020-Nov • Pg 337 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 51 • PYQ 2023-Dec • Pg 338 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 61 • RTP 2025-Jan • Pg 340	RECALL 30 sec	સરળ
Q 62 • PYQ 2025-May • Pg 340 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 63 • PYQ 2024-Jun • Pg 341 3× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 64 • PYQ 2025-Sep • Pg 341	RECALL 30 sec	સરળ

Q 69 • PYQ 2026-May • Pg 342	RECALL 30 sec	સરળ
Q 70 • PYQ 2026-May • Pg 342	RECALL 30 sec	સરળ
Q 71 • PYQ 2026-May • Pg 342	RECALL 30 sec	સરળ
Q 73 • PYQ 2026-May • Pg 343	RECALL 30 sec	સરળ
Q 74 • MTP 2025-Jan • Pg 343	RECALL 30 sec	સરળ
Q 75 • MTP 2025-Apr • Pg 343	RECALL 30 sec	સરળ
Q 76 • MTP 2025-Aug • Pg 343	RECALL 30 sec	સરળ
Q 77 • RTP 2025-May • Pg 344 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 79 • MTP 2025-Dec • Pg 344 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 80 • MTP 2026-Apr • Pg 344	RECALL 30 sec	સરળ
Q 81 • PYQ 2026-Sep • Pg 344	RECALL 30 sec	સરળ
Q 82 • PYQ 2026-Sep • Pg 345	RECALL 30 sec	સરળ
Q 83 • PYQ 2026-Sep • Pg 345	RECALL 30 sec	સરળ
Q 28 • PYQ 2021-Dec • Pg 333	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 31 • PYQ 2021-Dec • Pg 333	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 32 • PYQ 2021-Dec • Pg 333	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 33 • PYQ 2021-Dec • Pg 334	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 34 • PYQ 2022-Jun • Pg 334	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 35 • PYQ 2022-Jun • Pg 334	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 40 • PYQ 2023-Jun • Pg 335	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 44 • MTP 2024-Aug • Pg 336	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 45 • MTP 2024-Aug • Pg 336	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 46 • MTP 2024-Aug • Pg 337	RECALL 30 sec	મધ્યમ

Q 47 • MTP 2024-Aug • Pg 337 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 52 • MTP 2024-Dec • Pg 338	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 53 • MTP 2024-Dec • Pg 338	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 54 • MTP 2024-Aug • Pg 339 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 55 • MTP 2024-Dec • Pg 339	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 56 • MTP 2024-Dec • Pg 339	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 57 • PYQ 2025-Jan • Pg 339	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 58 • PYQ 2017-Jun • Pg 340 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 59 • RTP 2026-Jan • Pg 340 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 60 • RTP 2026-Jan • Pg 340 3x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 65 • PYQ 2025-Sep • Pg 341	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 66 • PYQ 2026-Jan • Pg 341	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 67 • PYQ 2026-Jan • Pg 341	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 11 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Kinked demand: હરીફો price CUT ને અનુસરે પણ price RISE ને ગણકારે નહીં, એટલે ઉપરનો segment (ચાલુ price ની ઉપર) પ્રમાણમાં elastic અને નીચેનો inelastic -- price kink પર ચોંટી રહે છે.
- Price leadership: dominant firm 'live and let live' પાળે છે; low-cost firm followers માટે થોડો profit છોડે છે; barometric -- જૂની, અનુભવી, માનીતી firm market conditions વાંચે છે.
- Firms ની સંખ્યા મોટી હોય ત્યારે collusion શક્ય નથી; oligopolists price wars ટાળે છે અને non-price આધારે (selling costs) હરીફાઈ કરે છે.

Q 10 • PYQ 2019-Nov • Pg 328	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 16 • PYQ 2020-Nov • Pg 330	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 29 • PYQ 2020-Nov • Pg 333 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 30 • PYQ 2021-Dec • Pg 333	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 36 • PYQ 2022-Dec • Pg 334	RECOGNISE 45 sec	સરળ

Q 43 • PYQ 2024-Jun • Pg 336	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 49 • PYQ 2024-Sep • Pg 337	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 72 • PYQ 2026-May • Pg 343	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 78 • MTP 2026-Apr • Pg 344	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 27 • PYQ 2021-Dec • Pg 332	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 50 • PYQ 2022-Jun • Pg 338 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 1 પ્રશ્નો Analysis • Level II

- Market-share ની tables: થોડી firms પાસે મોટા ભાગનો હિસ્સો હોય (દા.ત. બે firms મળીને ~59%) = oligopoly -- concentration જુઓ, firms ની કુલ સંખ્યા નહીં.
- Scenario ને feature tests માં તોડો (firms ની સંખ્યા, product નો પ્રકાર, entry barriers, interdependence) અને market forms ની summary table સાથે મેળવો.

Q 68 • PYQ 2026-Jan • Pg 342	REASON 150 sec	મધ્યમ
------------------------------	-------------------	-------

પ્રકરણ 5

Determination of National Income

2 એકમ • 15 વિષય • 270 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • પેપરદીઠ 15.0 marks • મહત્ત્વ: B

આ પ્રકરણ શું માગે છે મહદંશે **RECALL** • સરેરાશ પ્રશ્નદીઠ 47 sec — પેન લઈને હલ કરવાનું પ્રકરણ

RECALL Remembering	57.4%	30 sec	115 માંથી 66 past-exam પ્રશ્નો
RECOGNISE Understanding	8.7%	45 sec	115 માંથી 10 past-exam પ્રશ્નો
COMPUTE Application	33.0%	75 sec	115 માંથી 38 past-exam પ્રશ્નો
REASON Analysis	0.9%	150 sec	115 માંથી 1 past-exam પ્રશ્નો

એકમ 5.1: National Income Accounting

P4-C5-U1 • મહત્ત્વ B • પેપરદીઠ 8.8 marks • પ્રકરણમાં Rank 1 • શ્રેણી A • પ્રકરણના 56.7% પ્રશ્નો • 153 પ્રશ્નો

વિષય 1.1: National Income Accounting

P4-C5-U1-T01

પહેલાં વાંચો Section 1.1 (National Income Accounting) વાંચો -- macroeconomic accounts ની system ની definition, તેના pioneers અને India માં national accounts તૈયાર કરતી agencies.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 1 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- National Income Accounting ની શરૂઆત Nobel prize જીતનારા economists Simon Kuznets અને Richard Stone એ કરી હતી.
- આ macroeconomic accounts ની એવી system છે જે goods and services ને production ની stage થી final disposal ની stage સુધી આવરી લે છે.
- Central Statistical Organisation (CSO), Ministry of Statistics and Programme Implementation, National Accounts Statistics તૈયાર કરે છે; State Directorates of Economics and Statistics (DESS) State Domestic Product તૈયાર કરે છે.

Q 1 • PYQ 2025-Sep • Pg 351

RECALL
30 sec**સરળ**

વિષય 1.2: National Income Estimates નો ઉપયોગ અને મહત્ત્વ

P4-C5-U1-T02 • Usefulness and Significance of National Income Estimates

પહેલાં વાંચો Section 1.2 (Usefulness and Significance of National Income Estimates) વાંચો -- uses ની bulleted list -- સાથે Section 1.1 માંથી CSO ની role પણ.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 3 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- National level પર National Accounts Statistics તૈયાર કરવાની જવાબદારી CSO ની છે (DES, RBI કે NITI Aayog ની નહીં).
- National income accounts ને macroeconomic analysis ની fundamental aggregate statistics કહેવાય છે, જે emerging અને transition economies માટે ખાસ ઉપયોગી છે.

Q 1 • PYQ 2025-May • Pg 351

RECALL
30 sec

સરળ

Q 3 • PYQ 2026-Jan • Pg 352

RECALL
30 sec

સરળ

Q 4 • PYQ 2026-Sep • Pg 352

RECALL
30 sec

સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- ખરો uses: business demand forecasting, sectoral composition અને structural shifts બતાવવા, macro modelling અને policy evaluation નો આધાર, income distribution/inequality પર પ્રકાશ, loan eligibility માટે international comparisons -- જે use નથી એ option ઓળખવા તૈયાર રહો.
- NFIA negative હોય તો $GNP_{mp} < GDP_{mp}$ (દેશના citizens/companies વિદેશમાં જેટલું કમાય તેના કરતાં foreigners અહીં વધુ કમાય છે); negative NFIA એટલે વિદેશમાં કમાયેલી income પોતે negative છે એવું નથી.

Q 2 • PYQ 2025-May • Pg 352

RECOGNISE
45 sec

સરળ

વિષય 1.3: National Income ના જુદા જુદા Concepts

P4-C5-U1-T03 • Different Concepts of National Income

પહેલાં વાંચો Sections 1.3.1 થી 1.3.12 વાંચો -- nominal vs real GDP, GDP deflator, NDP, GNP/NFIA, NNPmp, factor cost vs basic vs market price, NNPfc (National Income), per capita, personal, disposable અને private income, સાથે Illustrations 1 to 8.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 52 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- મુખ્ય formulas: GDP deflator = $(\text{Nominal GDP} / \text{Real GDP}) \times 100$; NDPmp = GDPmp - Depreciation; GNPmp = GDPmp + NFIA; NNPmp = GNPmp - Depreciation; Factor Cost = Market Price - Net Indirect Taxes (NIT = Indirect Taxes - Subsidies); NNPfc = National Income.
- Personal Income = NPISH સહિત households ને મળેલી (RECEIVED) income: $PI = NI - \text{undistributed profits} - \text{net interest paid by households} - \text{corporate tax} + \text{transfer payments}$; $DI = PI - \text{personal taxes} - \text{non-tax payments (consumption કે saving માટે)}$.
- Gross Investment = Net Investment + Replacement Investment (depreciation); Private Income = બધા sources માંથી private sector ને મળતી factor income + transfer income.

Q 1 · source not stated · Pg 353	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · source not stated · Pg 353	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 353	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · source not stated · Pg 354	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 354	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · source not stated · Pg 354	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 355	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · source not stated · Pg 355	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 · source not stated · Pg 355	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 355	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 358	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 359	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · PYQ 2024-Jun · Pg 359	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · PYQ 2024-Jun · Pg 359	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 · PYQ 2024-Jun · Pg 360	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 · PYQ 2024-Jun · Pg 360	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 · PYQ 2024-Sep · Pg 361	RECALL 30 sec	સરળ

Q 8 • PYQ 2024-Sep • Pg 361	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 • RTP 2024-Sep • Pg 364 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 • MTP 2024-Dec • Pg 364	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 • MTP 2024-Dec • Pg 364 3x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 16 • MTP 2024-Dec • Pg 365 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 17 • PYQ 2025-Jan • Pg 365	RECALL 30 sec	સરળ
Q 18 • PYQ 2024-Jun • Pg 365 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 20 • PYQ 2025-Jan • Pg 367	RECALL 30 sec	સરળ
Q 21 • PYQ 2025-Jan • Pg 367	RECALL 30 sec	સરળ
Q 23 • PYQ 2024-Jun • Pg 368 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 24 • PYQ 2025-May • Pg 369	RECALL 30 sec	સરળ
Q 25 • PYQ 2025-May • Pg 369	RECALL 30 sec	સરળ
Q 26 • PYQ 2025-May • Pg 369	RECALL 30 sec	સરળ
Q 27 • PYQ 2025-May • Pg 370	RECALL 30 sec	સરળ
Q 31 • PYQ 2024-Jun • Pg 371 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 33 • PYQ 2025-Sep • Pg 372	RECALL 30 sec	સરળ
Q 34 • PYQ 2025-Sep • Pg 372	RECALL 30 sec	સરળ
Q 36 • PYQ 2026-Jan • Pg 373	RECALL 30 sec	સરળ
Q 37 • PYQ 2026-Jan • Pg 373	RECALL 30 sec	સરળ
Q 41 • PYQ 2026-Jan • Pg 375	RECALL 30 sec	સરળ
Q 45 • PYQ 2026-May • Pg 376	RECALL 30 sec	સરળ
Q 46 • PYQ 2026-May • Pg 376	RECALL 30 sec	સરળ
Q 47 • PYQ 2026-May • Pg 376	RECALL 30 sec	સરળ

Q 48 • PYQ 2026-May • Pg 376	RECALL 30 sec	સરળ
Q 51 • MTP 2025-May • Pg 377	RECALL 30 sec	સરળ
Q 53 • MTP 2025-Aug • Pg 378	RECALL 30 sec	સરળ
Q 55 • MTP 2025-Dec • Pg 378	RECALL 30 sec	સરળ
Q 56 • MTP 2025-Dec • Pg 378	RECALL 30 sec	સરળ
Q 57 • MTP 2026-Apr • Pg 378	RECALL 30 sec	સરળ
Q 58 • MTP 2026-Apr • Pg 379	RECALL 30 sec	સરળ
Q 61 • MTP 2026-Apr • Pg 379	RECALL 30 sec	સરળ
Q 62 • PYQ 2026-Sep • Pg 380	RECALL 30 sec	સરળ
Q 63 • PYQ 2026-Sep • Pg 380	RECALL 30 sec	સરળ
Q 64 • PYQ 2026-Sep • Pg 381	RECALL 30 sec	સરળ
Q 65 • PYQ 2026-Sep • Pg 381	RECALL 30 sec	સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 5 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- ત્રણ ભેદરેખા: Gross vs Net = depreciation; National vs Domestic = NFIA (NFIA positive → GNPmp > GDPmp; negative → GNPmp < GDPmp); Market Price vs Factor Cost = NIT.
- Deflator > 100 એટલે nominal GDP > real GDP (prices base year કરતાં ઊંચી); base year માં deflator = 100.
- Resale/further production માટે ખરીદાયેલા goods intermediate છે, final નહીં; PI એટલે મળેલી income અને NI એટલે કમાયેલી income -- transfer payments PI માં આવે, NI માં નહીં.

Q 28 • PYQ 2025-May • Pg 370	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 30 • PYQ 2025-Sep • Pg 371	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 49 • MTP 2025-Jan • Pg 377	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 52 • MTP 2025-May • Pg 377	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 54 • MTP 2025-Aug • Pg 378	RECOGNISE 45 sec	સરળ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 29 પ્રશ્નો Application • Level II

- Deflator ની numericals: Real GDP = Nominal/deflator x 100; inflation rate = (Deflator2 - Deflator1)/Deflator1 x 100, દા.ત. (157.33 - 140.75)/140.75 x 100 = 11.78%.
- Aggregate conversions: NDPmp = GDPmp - depreciation (₹6,700 - ₹530 = ₹6,170 crore); GDPmp = GNPmp - NFIA; તબક્કાવાર convert કરો Gross->Net, National- >Domestic, MP->FC.
- Territory ની logic: India માં ચાલતી US company ની unit નો profit India ની GDP માં, પણ US ની GNP માં.

Q 1 • source not stated • Pg 356	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 356	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 356	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 357	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 357	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 357	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 358	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 358	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 358	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 3 • PYQ 2024-Jun • Pg 359	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 5 • PYQ 2024-Jun • Pg 360	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 9 • PYQ 2024-Sep • Pg 361	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 10 • PYQ 2024-Sep • Pg 362	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 11 • PYQ 2024-Sep • Pg 363	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 12 • PYQ 2024-Sep • Pg 363	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 19 • PYQ 2025-Jan • Pg 366 2x પુછાયું	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 22 • PYQ 2025-May • Pg 367	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 29 • PYQ 2025-Sep • Pg 370	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 32 • PYQ 2025-Sep • Pg 372	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

Q 35 • PYQ 2025-Sep • Pg 373	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 38 • PYQ 2026-Jan • Pg 374	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 39 • PYQ 2026-Jan • Pg 374	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 40 • PYQ 2026-Jan • Pg 374	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 42 • PYQ 2026-May • Pg 375	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 43 • PYQ 2026-May • Pg 375	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 44 • PYQ 2026-May • Pg 375	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 50 • RTP 2025-May • Pg 377	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 59 • MTP 2026-Apr • Pg 379	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 60 • MTP 2026-Apr • Pg 379	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

વિષય 1.4: India માં National Income નું Measurement

P4-C5-U1-T04 • Measurement of National Income in India

પહેલાં વાંચો Section 1.4 વાંચો -- circular flow of income (1.4.1), Value Added/Product Method (1.4.2), Income Method (1.4.3) અને Expenditure Method (1.4.4), સાથે Illustrations 9 થી 15.

નોંધ

ફક્ત FINAL goods ગણીને (અથવા ફક્ત value added ગણીને) double counting ટાળાય છે; નહીં વેચાયેલા inventories નો વધારો investment ગણાય છે.

Net domestic expenditure = consumption expenditure + net domestic investment; તેમાં net foreign investment ઉમેરતાં national expenditure મળે છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 32 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Circular flow ની phases: Production, Distribution (income) અને Disposition (expenditure); value added method = Product / Industrial Origin / Net Output Method; income method = Factor Payment / Distributed Share Method; expenditure method = Income Disposal Method.
- GVAMP = Value of Output - Intermediate Consumption = (Sales + Change in Stock) - Intermediate Consumption; value added method દરેક producing enterprise નું unduplicated contribution માપે છે.

- Mixed income of self-employed = labour + capital ના એવા combined factor payments જે અલગ પાડી શકાતા નથી; India માં agriculture માટે production/output method, small-scale sector માટે income method અને construction માટે expenditure method વપરાય છે.
- Expenditure method: $GDP_{mp} = C (PFCE + GFCE) + \text{Gross Domestic Capital Formation} + \text{Net Exports}$; transfer payments (pensions, scholarships) ગણતરીમાં લેવાતા નથી.

Q 1 • source not stated • Pg 381	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • source not stated • Pg 381	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 382	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • source not stated • Pg 382	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • source not stated • Pg 385	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 386	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • PYQ 2024-Sep • Pg 386 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • PYQ 2024-Sep • Pg 386	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • PYQ 2024-Sep • Pg 387	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • MTP 2024-Dec • Pg 387	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 • MTP 2024-Dec • Pg 387	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 • MTP 2024-Dec • Pg 387	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 • MTP 2024-Dec • Pg 387 3x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 • PYQ 2025-Jan • Pg 388	RECALL 30 sec	સરળ
Q 11 • PYQ 2025-Jan • Pg 388	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 • MTP 2025-Jan • Pg 389	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 • MTP 2025-Jan • Pg 389 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 • MTP 2025-Jan • Pg 389	RECALL 30 sec	સરળ
Q 16 • PYQ 2026-Jan • Pg 390	RECALL 30 sec	સરળ
Q 17 • PYQ 2026-May • Pg 390	RECALL	સરળ

	30 sec	
Q 18 · MTP 2025-Apr · Pg 390	RECALL 30 sec	સરળ
Q 19 · MTP 2025-Apr · Pg 390	RECALL 30 sec	સરળ
Q 20 · MTP 2025-May · Pg 391	RECALL 30 sec	સરળ
Q 21 · MTP 2025-May · Pg 391	RECALL 30 sec	સરળ
Q 22 · MTP 2025-Aug · Pg 391	RECALL 30 sec	સરળ
Q 23 · MTP 2025-Aug · Pg 391	RECALL 30 sec	સરળ
Q 24 · MTP 2025-Aug · Pg 391	RECALL 30 sec	સરળ
Q 25 · RTP 2025-Sep · Pg 392	RECALL 30 sec	સરળ
Q 26 · RTP 2025-Sep · Pg 392	RECALL 30 sec	સરળ
Q 27 · MTP 2025-Dec · Pg 392	RECALL 30 sec	સરળ
Q 28 · MTP 2025-Apr · Pg 392 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 29 · MTP 2026-Apr · Pg 392	RECALL 30 sec	સરળ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું · 16 પ્રશ્નો Application · Level II

- GVamp નો drill: Sales 750 + Change in stock (200 - 300 = -100) - Intermediate consumption 250 = 400.
- 'At factor cost' ની દાખલામાં: GVAfc = GVamp - Net Indirect Taxes, એટલે GVamp કાઢ્યા પછી indirect/excise tax બાદ કરો અને subsidy ઉમેરો.

Q 1 · source not stated · Pg 382	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 1 · source not stated · Pg 382	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 2 · source not stated · Pg 383	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 3 · source not stated · Pg 383	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 1 · source not stated · Pg 383	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 2 · source not stated · Pg 383	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 3 · source not stated · Pg 384	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

Q 4 • source not stated • Pg 384	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 5 • source not stated • Pg 384	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 384	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 385	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 3 • source not stated • Pg 385	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 4 • source not stated • Pg 385	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 9 • MTP 2024-Dec • Pg 388	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 12 • PYQ 2025-Jan • Pg 388	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 30 • PYQ 2026-Sep • Pg 393	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

વિષય 1.5: India માં Regional Accounts ની System

P4-C5-U1-T05 • The System of Regional Accounts in India

પહેલાં વાંચો Section 1.5 (The System of Regional Accounts in India) વાંચો -- NSDP/State Income, per capita state income, State DESs અને CSO ની role, અને supra-regional sectors.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 4 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- State income = Net State Domestic Product (NSDP); Per Capita State Income = NSDP / રાજ્યની mid-year projected population.
- State-level estimates એ State Directorates of Economics and Statistics (DESs) ની State Income Units બનાવે છે; CSO conceptual/methodological problems માં મદદ કરે છે અને national અને regional accounts નો data તૈયાર કરીને પ્રગટ કરે છે.
- Supra-regional sectors (railways, communications, banking and insurance, central government administration) રાજ્યોની સીમા ઓળંગે છે -- આખા economy માટે તૈયાર થાય છે અને indicators વાપરીને રાજ્યોમાં વહેંચાય છે.
- Regional economic performance માપવા માટે per capita income વપરાય છે; unemployment માપવાનું સાચું measure unemployment rate છે (labour force participation rate, GDP per capita કે poverty ratio નહીં).

Q 1 • PYQ 2024-Sep • Pg 393	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • MTP 2024-Dec • Pg 394	RECALL 30 sec	સરળ

Q 3 · MTP 2024-Dec · Pg 394

RECALL
30 sec

સરળ

Q 4 · MTP 2025-Jan · Pg 394

RECALL
30 sec

સરળ

વિષય 1.6: GDP and Welfare

P4-C5-U1-T06

પહેલાં વાંચો Section 1.6 (GDP and Welfare) વાંચો -- GDP શું શું બાકાત રાખે છે તેની (a) to (j) યાદી, જેના લીધે તે well-being નો અધૂરો index બને છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 4 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- દેશની standard of living નો indicator Per Capita Income (inflation adjusted GDP per capita) છે -- personal income કે disposable income નહીં.
- સારા જીવન માટેની ઘણી જરૂરિયાતો મેળવવાની આપણી ક્ષમતા GDP માપે છે, પણ good quality of life આપતાં ઘણાં પાસાં છોડી દે છે -- એટલે તે perfect welfare index નથી.

Q 2 · PYQ 2025-May · Pg 395

RECALL
30 sec

સરળ

Q 3 · PYQ 2026-Jan · Pg 395

RECALL
30 sec

સરળ

Q 4 · MTP 2025-May · Pg 395

RECALL
30 sec

સરળ

Q 5 · MTP 2026-Apr · Pg 395

RECALL
30 sec

સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 1 પ્રશ્નો Understanding · Level I

- GDP છોડી દે છે: income distribution, quality improvements, hidden/illegal production, non-market અને volunteer work, leisure, externalities; અને 'defensive' outputs (police, accident repairs) ગણી લે છે -- એટલે GDP perfect welfare measure નથી; GDP માંથી બાકાત રહેતાં economic 'bads' એટલે crime, pollution અને traffic congestion.
- Economic growth કરતાં population ઝડપથી વધે તો economy માં saving ઓછી (LESSER) થાય છે (per capita income ઘટે -> saving, investment અને employment ઘટે).

Q 1 · MTP 2024-Dec · Pg 394

RECOGNISE
45 sec

સરળ

વિષય 1.7: National Income Computation ની Limitations અને Challenges

P4-C5-U1-T07 · Limitations and Challenges of National Income Computation

પહેલાં વાંચો Section 1.7 (Limitations and Challenges of National Income Computation) વાંચો -- conceptual

difficulties અને practical challenges, ખાસ કરીને developing countries માટે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 4 પ્રશ્નો Remembering • Level I

Q 1 • source not stated • Pg 396	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • source not stated • Pg 396	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2024-Sep • Pg 397	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • MTP 2026-Apr • Pg 397	RECALL 30 sec	સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Conceptual difficulties: national income ની સર્વમાન્ય definition નથી, final vs intermediate goods નો ભેદ, transfer payments નું treatment, durable goods ની services, income distribution ને સમાવવું, નવા goods ને constant prices પર value કરવું અને government services ની value કાઢવી.
- Practical challenges: અધૂરો કે ભરોસાપાત્ર નહીં એવો data, મોટો non-monetised sector, self-consumption માટેનું production, illiteracy ના લીધે નહીં નોંધાયેલી incomes, નબળું occupational classification, consumption of fixed capital નો અંદાજ કાઢવો.
- MCQ પૂછે છે કે કયો option limitation નથી -- જે બરાબર મપાય છે (દા.ત. final goods નું market sales) એ જ જુદો પડે છે; બંને lists યાદ રાખો જેથી option કાઢી શકાય.

Q 2 • source not stated • Pg 396

RECOGNISE
45 sec

સરળ

એકમ 5.2: The Keynesian Theory of Determination of National Income

P4-C5-U2 • મહત્ત્વ C • પેપરદીઠ 6.3 marks • પ્રકરણમાં Rank 2 • શ્રેણી A • પ્રકરણના 43.3% પ્રશ્નો • 117 પ્રશ્નો

વિષય 2.1: Introduction

P4-C5-U2-T01

પહેલાં વાંચો Unit 2, Chapter 6 નો Section 2.1 (Introduction) વાંચો: Great Depression ની background, Keynes ની General Theory (1936) અને Keynesian macroeconomics ની building blocks.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 8 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- 1930s ની Great Depression પછી Keynes ની 'General Theory of Employment, Interest and Money' (1936) એ macroeconomics ને બદલી નાખી.
- Keynes મુજબ national income અને employment aggregate effective demand પર આધાર રાખે છે; Depression નું કારણ ઓછું aggregate expenditure (deficient demand) હતું, અને તેમણે activist government policies સૂચવી.
- 'Liquidity preference' એટલે Keynes ના શબ્દોમાં demand for money.
- Macroeconomics = આખા economy ની aggregate output, income, employment, consumption, investment અને prices નો અભ્યાસ.

Q 1 • source not stated • Pg 403	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2024-Sep • Pg 403	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • MTP 2025-Jan • Pg 404 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • PYQ 2025-May • Pg 404	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 • MTP 2025-Aug • Pg 404	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 • MTP 2025-Aug • Pg 404	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 • MTP 2026-Apr • Pg 405	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 • MTP 2026-Apr • Pg 405	RECALL 30 sec	સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

Q 2 • PYQ 2023-Dec • Pg 403 3x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 3 • MTP 2025-Jan • Pg 404	RECOGNISE 45 sec	સરળ

વિષય 2.2: Simple Two-Sector Model માં Circular Flow

P4-C5-U2-T02 • Circular flow in a Simple Two-Sector Model

પહેલાં વાંચો Unit 5.2 નો two-sector circular flow diagram વાંચો: ફક્ત households અને firms, તેમને જોડતાં બે markets, અને flows સરખા હોવાની identity.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 6 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Simple model માં બરાબર બે sectors છે — households અને firms — ન government, ન foreign trade, ન saving કે investment.

- બે flows સામસામી દિશામાં ચાલે છે: factor services અને goods નો real flow, અને factor incomes અને consumption expenditure નો money flow.
- બે markets તેમને જોડે છે — factor market (households land, labour, capital, enterprise વેચે છે) અને product market (firms goods and services વેચે છે).
- Circular flow માંથી identity મળે છે: Total Production = Total Income = Total Expenditure; એટલે જ national income ત્રણ જુદી રીતે માપો તોપણ આંકડો એક જ આવે છે.

Q 1 • source not stated • Pg 405	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • source not stated • Pg 406	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • source not stated • Pg 406	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 407	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2025-Sep • Pg 407	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • PYQ 2026-Sep • Pg 407	RECALL 30 sec	સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- એક sector માંથી જે નીકળે તે બીજામાં પહોંચવું જ જોઈએ, એટલે કશું બહાર ન જાય ત્યાં સુધી જ flow સળંગ રહે છે — saving, taxes અને imports leakages છે; investment, government spending અને exports injections છે.
- National income માપવાની ત્રણ methods એ એક જ circle ના ત્રણ વાંચન છે, ત્રણ જુદી રકમ નહીં: કઈ method સૌથી મોટો આંકડો આપે એવો પ્રશ્ન એ ચકાસે છે કે તમે જાણો છો કે ત્રણેય સરખા છે.

Q 1 • source not stated • Pg 406	RECOGNISE 45 sec	સરળ
----------------------------------	---------------------	-----

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 1 પ્રશ્નો Application • Level II

- Leakages વગરના two-sector model માં household income = consumption expenditure = firms ની receipts — કોઈ પણ એક આંકડો મળે તો બાકીના બે સીધા મળી જાય.

Q 1 • source not stated • Pg 406	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
----------------------------------	-------------------	-------

વિષય 2.3: Basic Concepts and Functions

P4-C5-U2-T03

પહેલાં વાંચો Study Section 2.3 (Basic Concepts and Functions) નો અભ્યાસ કરો: aggregate demand function $AD = C + I$, consumption function, saving function, APC/MPC/APS/MPS અને aggregate supply.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 16 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Consumption function $C = a + bY$: slope $b = MPC$, intercept $a =$ zero income પર autonomous consumption.
- $APC = C/Y$ (એટલે total consumption / total income); $APS = S/Y$; $MPC = dC/dY$; $MPS = dS/dY$.
- $MPC + MPS = 1$, એટલે $MPS = 1 - MPC$; aggregate supply = national income = consumption + saving ($AS = C + S$).

Q 1 · source not stated · Pg 408	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 409	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · PYQ 2024-Jun · Pg 410	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 · RTP 2024-Sep · Pg 411	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 · PYQ 2025-Jan · Pg 411 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 · PYQ 2025-Jan · Pg 412	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 · PYQ 2025-Jan · Pg 412	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 · PYQ 2025-May · Pg 413 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 · PYQ 2025-Sep · Pg 414	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 · PYQ 2026-Jan · Pg 414	RECALL 30 sec	સરળ
Q 17 · MTP 2025-Aug · Pg 415	RECALL 30 sec	સરળ
Q 18 · MTP 2025-Aug · Pg 415	RECALL 30 sec	સરળ
Q 19 · MTP 2025-Aug · Pg 415	RECALL 30 sec	સરળ
Q 22 · MTP 2026-Apr · Pg 416	RECALL 30 sec	સરળ
Q 23 · MTP 2026-Apr · Pg 416	RECALL 30 sec	સરળ
Q 26 · PYQ 2026-Sep · Pg 417	RECALL 30 sec	સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 5 પ્રશ્નો Understanding · Level I

- Keynesian assumption: $0 < MPC < 1$ — income વધતી consumption વધે, પણ income કરતાં ઓછું; MPC કદી > 1 કે negative હોતો નથી.

- Positive intercept 'a' = income બદલાય તોપણ ન બદલાતું consumption; ઓછી income પર households dissave કરે છે.
- Income વધતાં APC ઘટે છે (ઓછી income પર તે 1 થી વધારે પણ હોઈ શકે), જ્યારે linear function પર MPC constant રહે છે.

Q 8 · MTP 2025-Jan · Pg 412	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 9 · PYQ 2025-May · Pg 413	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 20 · MTP 2025-Dec · Pg 416	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 21 · MTP 2026-Apr · Pg 416	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 27 · PYQ 2026-Sep · Pg 417	RECOGNISE 45 sec	સરળ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું · 13 પ્રશ્નો Application · Level II

- APS ની દાખલ: $APS = (Y - C)/Y$ ($C = 300$, $Y = 1200$ હોય તો 0.75); $saving = APS \times income$ ($0.4 \times ₹25,000 = ₹10,000$).
- APC ની દાખલ: $Y = C/APC$ ($₹900 \text{ cr} / 0.45 = ₹2,000 \text{ cr}$).
- MPC ની દાખલ: બે income levels વચ્ચે $MPC = \Delta C / \Delta Y$, અથવા $k = \Delta Y / \Delta I$ કાઢીને $MPC = 1 - 1/k$.

Q 1 · source not stated · Pg 408	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 1 · source not stated · Pg 408	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 1 · source not stated · Pg 409	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 1 · source not stated · Pg 409	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 1 · source not stated · Pg 409	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 1 · source not stated · Pg 410	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 2 · PYQ 2024-Sep · Pg 410	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 5 · PYQ 2025-Jan · Pg 411	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 11 · PYQ 2025-Sep · Pg 413	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 14 · PYQ 2026-May · Pg 414	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 15 · PYQ 2026-May · Pg 415	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

Q 16 • PYQ 2026-May • Pg 415	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 28 • PYQ 2026-Sep • Pg 417	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 2 પ્રશ્નો Analysis • Level II

- Spending-scenario ના પ્રશ્નોમાં દરેક ક્રિયા અલગ તપાસો: consume કરવા savings વાપરો તો C વધે અને S ઘટે; bonds ખરીદવા એ consumption નથી; foreign vacation થી imports વધે અને net exports ઘટે.
- શું વધે અને શું ઘટે એ નક્કી કરતાં પહેલાં દરેક transaction ને consumption, saving કે leakage માં વહેંચો.

Q 24 • MTP 2026-Apr • Pg 417	REASON 150 sec	મધ્યમ
Q 25 • MTP 2025-Dec • Pg 417 2x પુછાયું	REASON 150 sec	મધ્યમ

વિષય 2.4: The Two-Sector Model of Nation Income Determination

P4-C5-U2-T04

પહેલાં વાંચો Study Section 2.4 (Two-Sector Model of National Income Determination) અને 2.4.1 નો અભ્યાસ કરો: 45-degree (Keynesian cross) diagram પર $AD = AS$ થી equilibrium, $S = I$ condition, અને deflationary/inflationary gaps.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 9 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Equilibrium condition: $Y = C + I$, એટલે કે $C + I = C + S$, એટલે કે $S = I$ (planned saving = planned investment).
- AD full-employment output level કરતાં ઓછી = deficient demand = deflationary (recessionary) gap; AD full-employment output કરતાં વધારે = excess demand = inflationary gap.

Q 1 • source not stated • Pg 418	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 418	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • source not stated • Pg 418	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 419	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 419	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • MTP 2024-Dec • Pg 420	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • MTP 2024-Dec • Pg 421	RECALL 30 sec	સરળ

Q 8 • MTP 2024-Dec • Pg 422 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 • MTP 2025-Aug • Pg 422	RECALL 30 sec	સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- AD (C+I) જ્યાં 45-degree line ને કાપે તે equilibrium income છે, અને તે full-employment level હોય એ જરૂરી નથી.
- Inflationary gap માં real output બદલાતું નથી, પણ general price level વધે છે (demand-pull inflation).
- Excess demand ને contractionary monetary policy થી સુધારાય છે — repo rate, CRR અને margin requirements વધારવાં એ બધાં તેમાં આવે.

Q 10 • PYQ 2026-Sep • Pg 422	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 11 • PYQ 2026-Sep • Pg 423	RECOGNISE 45 sec	સરળ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 6 પ્રશ્નો Application • Level II

- $Y = C + I$ ઉકેલો: $C = 10 + 0.5Y$ અને $I = 200$ હોય તો $Y = 210/0.5 = 420$; I પણ Y પર આધારિત હોય ($I = 12 + 0.15Y$) તો Y ના terms ભેગા કરો: $Y(1-0.5-0.15) = 42$.
- Saving function હોય તો $S = I$ મૂકો: $S = -20 + 0.25Y = 100$ થી $Y = 480$; પછી $C = Y - S$ (દા.ત. $S = -20 + 0.5Y$, $I = 100$ થી $Y = 240$, $C = 140$).

Q 1 • source not stated • Pg 419	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 2 • PYQ 2024-Sep • Pg 420 2x પુછાયું	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 5 • PYQ 2025-Sep • Pg 421	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 6 • PYQ 2026-Jan • Pg 421	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 7 • PYQ 2026-May • Pg 422	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 12 • PYQ 2026-Sep • Pg 423	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

વિષય 2.5: The Investment Multiplier

P4-C5-U2-T05

પહેલાં વાંચો Study Section 2.5 (The Investment Multiplier) નો અભ્યાસ કરો: k ની definition અને formula, તેનો MPC/MPS પર આધાર, અને multiplier process ને નબળો પાડતાં આઠ leakages.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 10 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Investment multiplier $k = \Delta Y / \Delta I = 1 / (1 - MPC) = 1 / MPS$: investment વધવાથી national income વધવાનો દર.
- Saving એ circular flow માંથી withdrawal (leakage) છે, injection નથી.
- Leakages: progressive taxation, ઊંચી liquidity preference/idle cash, existing stocks કે imports માંથી demand પૂરી કરવી, existing wealth/securities ખરીદવી, undistributed corporate profits, debt repayment, full-employment inflation, scarcity of goods. (ધ્યાન રાખો: UNdistributed profits છે, distributed નહીં.)

Q 3 • source not stated • Pg 424	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 425	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • PYQ 2024-Jun • Pg 425	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • MTP 2024-Dec • Pg 426	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 • PYQ 2025-Jan • Pg 427	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 • MTP 2024-Dec • Pg 427 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 • PYQ 2026-Jan • Pg 428	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 • MTP 2025-Aug • Pg 429	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 • RTP 2025-Sep • Pg 429	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 • MTP 2025-Dec • Pg 430	RECALL 30 sec	સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 3 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- MPC વધારે તો multiplier વધારે; MPS વધારે તો multiplier ઓછો — k એ MPS નો reciprocal છે.
- $MPC = 1$ હોય ત્યારે multiplier ની maximum value infinity છે; $MPC = 0$ હોય ત્યારે minimum 1 છે.
- Leakages multiplier ઘટાડે છે, કારણ કે consumption stream માંથી બહાર જતી income આગળ induced spending પેદા કરતી નથી.

Q 1 • source not stated • Pg 425	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 11 • MTP 2024-Dec • Pg 428 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 18 • PYQ 2026-Sep • Pg 430	RECOGNISE 45 sec	સરળ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 10 પ્રશ્નો Application • Level II

- Data માંથી k કાઢો: $k = \Delta Y / \Delta I$ (દા.ત. $\Delta Y = 12,000$, $\Delta I = 4,000$ થી $k = 3$); પછી $MPC = 1 - 1/k$ ($k = 3$ થી $MPC = 0.66...$ અથવા $\Delta Y = 1500$, $\Delta I = 500$ હોય તો $MPC = 0.66$).
- $\Delta Y = k \times \Delta I$ કાઢો: $MPC = 0.6$ હોય તો $k = 2.5$, એટલે ₹300 cr નો ΔI income ₹750 cr વધારે છે.
- Saving function $S = -60 + 0.2Y$ માંથી $MPS = 0.2$, એટલે $k = 1/0.2 = 5$ (multiplier = Y-coefficient નો reciprocal).

Q 1 • source not stated • Pg 423	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 423	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 424	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 424	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 3 • PYQ 2024-Jun • Pg 426	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 5 • PYQ 2025-Jan • Pg 426 2x પુછાયું	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 7 • RTP 2025-Jan • Pg 427	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 9 • PYQ 2025-Sep • Pg 428	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 13 • MTP 2025-Aug • Pg 429	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 17 • PYQ 2026-Sep • Pg 430	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 1 પ્રશ્નો Analysis • Level II

Q 16 • MTP 2026-Apr • Pg 430	REASON 150 sec	મધ્યમ
------------------------------	--------------------------	-------

વિષય 2.6: Determination of Equilibrium Income: Three Sector Model

P4-C5-U2-T06

પહેલાં વાંચો Study Section 2.6 (Determination of Equilibrium Income: Three Sector Model) અને 2.6.1 નો અભ્યાસ કરો: government સાથેનો closed-economy model — taxes, transfers અને government purchases — અને lump-sum tax સાથેનું equilibrium.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 5 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Three-sector (closed economy) માં AD ની components: Consumption + Investment + Government spending ($C + I + G$); sectors એટલે household, business અને government — foreign sector બાકાત.

- Equilibrium: $C + I + G = Y = C + S + T$.
- હાલ ઉત્પન્ન થતી consumption goods and services પર જે income ખર્ચાતી નથી તે income stream માંથી 'leakage' (withdrawal) છે.

Q 2 · source not stated · Pg 431	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · PYQ 2024-Sep · Pg 432	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 · PYQ 2025-May · Pg 433	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 · MTP 2026-Apr · Pg 433	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 · MTP 2026-Apr · Pg 434	RECALL 30 sec	સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 1 પ્રશ્નો Understanding · Level I

Q 5 · PYQ 2026-May · Pg 433	RECOGNISE 45 sec	સરળ
-----------------------------	---------------------	-----

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું · 3 પ્રશ્નો Application · Level II

- Lump-sum tax અને transfers સાથે: $Y_d = Y - T + TR$, $C = a + bY_d$; ઉકેલો $Y = (a - bT + bTR + I + G)/(1-b)$. દા.ત. $C = 200 + 0.8Y_d$, $I = 200$, $G = T = 150$, $TR = 75$ થી $Y = 2,450$.
- Balanced budget $G = T$ હોય અને transfers ન હોય: $Y = (a - bT + I + G)/(1-b)$; દા.ત. $C = 8 + 0.6Y_d$, $I = 60$, $G = T = 10$ થી $Y = 180$.

Q 1 · source not stated · Pg 431	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 1 · PYQ 2024-Jun · Pg 431	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 3 · PYQ 2025-Jan · Pg 432	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

વિષય 2.7: Determination of Equilibrium Income: Four Sector Model

P4-C5-U2-T07

પહેલાં વાંચો Study Section 2.7 (Determination of Equilibrium Income: Four Sector Model) નો અભ્યાસ કરો: AD માં net exports, import function $M = M\text{-bar} + mY$, અને foreign trade multiplier.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 7 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Economy ની બધા sector- models માં households અને firms (business) એ બે sectors સામાન્ય છે.

- Four-sector model માં foreign sector ઉમેરાય છે; import function $M = M_0 + mY$, જ્યાં m = marginal propensity to import ($\Delta M/\Delta Y$).

Q 2 • source not stated • Pg 434	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • source not stated • Pg 435	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 435	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • PYQ 2026-May • Pg 436	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 • MTP 2025-Dec • Pg 437	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 • MTP 2026-Apr • Pg 437	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 • RTP 2025-May • Pg 437 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Exports injections છે, imports leakages: imports માં autonomous વધારો equilibrium income પર contractionary અસર કરે છે; exports વધે તો expansionary અસર થાય.
- Economy જેટલી વધારે open (m ઊંચો), multiplier એટલો નાનો, કારણ કે દરેક round માં import spending domestic circular flow માંથી બહાર જાય છે.

Q 1 • source not stated • Pg 434	RECOGNISE 45 sec	સરળ
----------------------------------	---------------------	-----

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 2 પ્રશ્નો Application • Level II

- Four sectors માં $AD = C + I + G + (X - M)$; ઇ.ત. $2,000 + 700 + 750 + (150 - 50) = ₹3,550$ cr.
- Foreign trade multiplier = $1/(1 - b + m)$; MPC 0.6, m 0.04 હોય તો: $1/0.44 = 2.27$.
- Equilibrium: $Y = C + I + G + (X - M)$; $C = 300 + 0.75Y$, $I = 800$, net imports 100 હોય તો: $Y = (300 + 800 - 100)/0.25 = 4,000$.

Q 2 • MTP 2024-Dec • Pg 435	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 3 • PYQ 2026-Jan • Pg 436	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 1 પ્રશ્નો Analysis • Level II

Q 4 • PYQ 2026-Jan • Pg 436	REASON 150 sec	મધ્યમ
-----------------------------	-------------------	-------

વિષય 2.8: Conclusion

P4-C5-U2-T08

પહેલાં વાંચો Unit 2 નો છેલ્લો section વાંચો, જેમાં Keynesian message નો સાર છે: short run માં output અને employment demand થી નક્કી થાય છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 2 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Unemployment સમજાવતી વખતે Keynes એ aggregate demand ની deficiency પર ભાર મૂક્યો — technology, inflationary expectations કે bank lending પર નહીં.
- Wages અને prices સહેલાઈથી ઘટતાં નથી, એટલે જ્યાં સુધી spending ઓછું રહે ત્યાં સુધી output full employment ની નીચે રહે છે — આ જ government demand management નો આધાર.

Q 1 · RTP 2025-Jan · Pg 437 **2x પુછાયું****RECALL**
30 sec**સરળ**

Q 2 · MTP 2025-Apr · Pg 438

RECALL
30 sec**સરળ**

પ્રકરણ 6

Business Cycles

1 એકમ • 5 વિષય • 191 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • પેપરદીઠ 4.9 marks • મહત્ત્વ: B

આ પ્રકરણ શું માગે છે મહદંશે **RECALL** • સરેરાશ પ્રશ્નદીઠ 32 sec — આખું recall — વાંચો, હલ કરવા ન બેસો

RECALL Remembering	85.3%	30 sec	156 માંથી 133 past-exam પ્રશ્નો
RECOGNISE Understanding	14.7%	45 sec	156 માંથી 23 past-exam પ્રશ્નો

વિષય 6: Introduction

P4-C6-U6-T00

પહેલાં વાંચો Section 5.0 વાંચો (Introduction — business cycles એટલે શું, સાથે UK ની 1920s ની boom અને China ની slowdown ની examples) અને Chapter 5 ની શરૂઆત, જ્યાં business/trade cycles ની definition છે, ઉપરાંત real-world cycles ની boxed examples.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 8 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Business (trade) cycle = અર્થતંત્રની aggregate economic activity માં સમય જતાં આવતી rhythmic fluctuations — એટલે કે overall business activity નું વારાફરતી expansion અને contraction.
- યાદ રાખવાની તારીખો: IT/dot-com bubble burst — 2000; US housing bubble burst — 2007; Great Depression — 1930s; China ની તાજેતરના slowdown થી આખી દુનિયામાં decline અને panic નું ચક્ર ફેલાયું.
- aggregate activity થી ઊલટી દિશામાં ચાલતું variable (expansion માં નીચે, contraction માં ઉપર) એ countercyclical છે; સાથે ચાલે તે procyclical; globalization એટલે દેશો વચ્ચે ઝડપી integration.

Q 1 • PYQ 2018-May • Pg 442	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • PYQ 2019-Nov • Pg 443	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • PYQ 2021-Jan • Pg 443	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • PYQ 2021-Jul • Pg 443	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • PYQ 2022-Dec • Pg 443	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 • RTP 2024-Sep • Pg 444 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 • RTP 2024-Sep • Pg 444	RECALL 30 sec	સરળ

Q 9 • MTP 2024-Dec • Pg 444

RECALL
30 sec**સરળ****RECOGNISE 45 sec** કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Subprime અને Greece crises નો સામાન્ય તંતુ: high financial leverage, low interest rates અને credit expansion — ત્રણેય સાથે મળીને bubble ને હવા આપી ('all of the above' pattern).
- દરેક example ની વાર્તા સમજો: cheap credit -> over-optimism -> asset bubble -> burst -> આખી દુનિયામાં ફેલાતો downturn.

Q 6 • RTP 2024-Sep • Pg 443 2x પુછાયું

RECOGNISE
45 sec**સરળ****REASON 150 sec** જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 1 પ્રશ્નો Analysis • Level II

Q 10 • MTP 2025-Jan • Pg 444 2x પુછાયું

REASON
150 sec**મધ્યમ**

વિષય 6.1: Phase of Business Cycle

P4-C6-U6-T01

પહેલાં વાંચો Section 5.1 (Phases of Business Cycle) વાંચો — expansion, peak, contraction, trough/depression અને recovery, Figure 1 સાથે — ઉપરાંત leading, lagging અને coincident indicators ની ચર્ચા અને boxed examples (Great Depression 1930, IT bubble 2000, Global Crisis 2008-09).

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 91 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- ચાર phases: Expansion (boom/upswing), Peak (prosperity), Contraction (downturn/recession), Trough; Depression = recession/trough નું ઉગ્ર સ્વરૂપ — negative growth, ચારેબાજુ unemployment અને interest rates ઘટતી; recession નો છેલ્લો તબક્કો = depression; trough પછી recovery આવે છે.
- Great Depression: 1930s, શરૂઆત USA માં, 20મી સદીની સૌથી લાંબી, સૌથી ઊંડી અને સૌથી વ્યાપક depression; 1929 થી 1932 વચ્ચે global GDP આશરે 15% ઘટ્યો; recovery 1933 માં શરૂ થઈ.
- Leading indicators real output પહેલાં બદલાય છે: stock prices, profit margins, consumer/capital goods ની new orders, building permits, consumer confidence, money growth rate. Lagging indicators પછી બદલાય છે: unemployment, corporate profits, labour cost per unit of output, interest rates, CPI. Coincident (concurrent): GDP, industrial production, inflation, personal income, retail sales.

Q 1 • PYQ 2018-May • Pg 444

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 2 • PYQ 2018-May • Pg 445 2x પુછાયું

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 3 • PYQ 2018-May • Pg 445

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 4 · PYQ 2018-May · Pg 445	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 · PYQ 2018-Nov · Pg 445	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 · PYQ 2018-Nov · Pg 445 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 · PYQ 2019-May · Pg 446	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 · PYQ 2019-May · Pg 446	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 · PYQ 2019-May · Pg 446	RECALL 30 sec	સરળ
Q 11 · PYQ 2019-May · Pg 446	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 · PYQ 2019-May · Pg 447	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 · PYQ 2019-May · Pg 447	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 · PYQ 2019-Nov · Pg 447	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 · PYQ 2019-Nov · Pg 447	RECALL 30 sec	સરળ
Q 16 · PYQ 2019-Nov · Pg 447	RECALL 30 sec	સરળ
Q 17 · PYQ 2019-Nov · Pg 448	RECALL 30 sec	સરળ
Q 18 · PYQ 2019-Nov · Pg 448	RECALL 30 sec	સરળ
Q 19 · PYQ 2019-Nov · Pg 448	RECALL 30 sec	સરળ
Q 20 · PYQ 2019-Nov · Pg 448	RECALL 30 sec	સરળ
Q 21 · PYQ 2019-Nov · Pg 449	RECALL 30 sec	સરળ
Q 22 · PYQ 2019-Nov · Pg 449	RECALL 30 sec	સરળ
Q 23 · PYQ 2019-Nov · Pg 449	RECALL 30 sec	સરળ
Q 24 · PYQ 2020-Nov · Pg 449	RECALL 30 sec	સરળ
Q 25 · PYQ 2020-Nov · Pg 449	RECALL 30 sec	સરળ
Q 26 · PYQ 2020-Nov · Pg 449	RECALL 30 sec	સરળ
Q 28 · PYQ 2020-Nov · Pg 450	RECALL 30 sec	સરળ

Q 29 • PYQ 2020-Nov • Pg 450	RECALL 30 sec	સરળ
Q 34 • PYQ 2020-Nov • Pg 451 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 35 • PYQ 2021-Jan • Pg 451	RECALL 30 sec	સરળ
Q 36 • PYQ 2018-Nov • Pg 451 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 37 • PYQ 2021-Jul • Pg 451	RECALL 30 sec	સરળ
Q 38 • PYQ 2021-Jul • Pg 451 3x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 39 • PYQ 2021-Jul • Pg 452	RECALL 30 sec	સરળ
Q 40 • PYQ 2021-Jul • Pg 452	RECALL 30 sec	સરળ
Q 41 • PYQ 2019-Nov • Pg 452 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 42 • PYQ 2021-Jul • Pg 452	RECALL 30 sec	સરળ
Q 46 • PYQ 2021-Dec • Pg 453	RECALL 30 sec	સરળ
Q 47 • PYQ 2021-Dec • Pg 453 3x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 48 • PYQ 2022-Jun • Pg 453	RECALL 30 sec	સરળ
Q 49 • PYQ 2022-Jun • Pg 454	RECALL 30 sec	સરળ
Q 50 • PYQ 2022-Jun • Pg 454	RECALL 30 sec	સરળ
Q 51 • PYQ 2022-Jun • Pg 454	RECALL 30 sec	સરળ
Q 52 • PYQ 2022-Jun • Pg 454	RECALL 30 sec	સરળ
Q 53 • PYQ 2022-Jun • Pg 454	RECALL 30 sec	સરળ
Q 54 • PYQ 2022-Dec • Pg 454	RECALL 30 sec	સરળ
Q 55 • PYQ 2022-Dec • Pg 455	RECALL 30 sec	સરળ
Q 56 • PYQ 2022-Dec • Pg 455	RECALL 30 sec	સરળ
Q 57 • PYQ 2022-Dec • Pg 455	RECALL 30 sec	સરળ
Q 59 • PYQ 2023-Jun • Pg 455	RECALL 30 sec	સરળ

Q 61 • PYQ 2023-Jun • Pg 456	RECALL 30 sec	સરળ
Q 62 • PYQ 2023-Jun • Pg 456	RECALL 30 sec	સરળ
Q 63 • PYQ 2023-Jun • Pg 456	RECALL 30 sec	સરળ
Q 64 • PYQ 2023-Jun • Pg 456	RECALL 30 sec	સરળ
Q 65 • PYQ 2023-Jun • Pg 456	RECALL 30 sec	સરળ
Q 66 • PYQ 2022-Jun • Pg 457 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 67 • PYQ 2023-Dec • Pg 457	RECALL 30 sec	સરળ
Q 68 • PYQ 2023-Dec • Pg 457	RECALL 30 sec	સરળ
Q 69 • PYQ 2023-Dec • Pg 457	RECALL 30 sec	સરળ
Q 70 • PYQ 2024-Jun • Pg 457	RECALL 30 sec	સરળ
Q 71 • MTP 2024-Aug • Pg 458	RECALL 30 sec	સરળ
Q 72 • MTP 2024-Aug • Pg 458 3x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 73 • MTP 2024-Aug • Pg 458	RECALL 30 sec	સરળ
Q 74 • MTP 2024-Aug • Pg 458	RECALL 30 sec	સરળ
Q 75 • PYQ 2024-Sep • Pg 458	RECALL 30 sec	સરળ
Q 77 • PYQ 2022-Jun • Pg 459 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 78 • RTP 2024-Sep • Pg 459	RECALL 30 sec	સરળ
Q 80 • PYQ 2025-Jan • Pg 460	RECALL 30 sec	સરળ
Q 81 • PYQ 2019-Nov • Pg 460 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 82 • MTP 2025-Jan • Pg 460	RECALL 30 sec	સરળ
Q 83 • MTP 2025-Jan • Pg 460	RECALL 30 sec	સરળ
Q 84 • RTP 2025-Jan • Pg 460 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 86 • PYQ 2025-May • Pg 461	RECALL 30 sec	સરળ

Q 87 • PYQ 2025-May • Pg 461	RECALL 30 sec	સરળ
Q 89 • PYQ 2025-Sep • Pg 462	RECALL 30 sec	સરળ
Q 90 • PYQ 2026-Jan • Pg 462	RECALL 30 sec	સરળ
Q 91 • PYQ 2026-Jan • Pg 462	RECALL 30 sec	સરળ
Q 92 • PYQ 2026-Jan • Pg 463	RECALL 30 sec	સરળ
Q 93 • PYQ 2026-Jan • Pg 463	RECALL 30 sec	સરળ
Q 94 • PYQ 2026-May • Pg 463	RECALL 30 sec	સરળ
Q 95 • PYQ 2019-May • Pg 463 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 99 • MTP 2025-May • Pg 464	RECALL 30 sec	સરળ
Q 100 • MTP 2025-Aug • Pg 465	RECALL 30 sec	સરળ
Q 101 • MTP 2025-Aug • Pg 465	RECALL 30 sec	સરળ
Q 102 • MTP 2025-Apr • Pg 465 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 103 • MTP 2025-Aug • Pg 465	RECALL 30 sec	સરળ
Q 104 • MTP 2025-Dec • Pg 465	RECALL 30 sec	સરળ
Q 105 • MTP 2026-Apr • Pg 466	RECALL 30 sec	સરળ
Q 106 • MTP 2026-Apr • Pg 466	RECALL 30 sec	સરળ
Q 107 • MTP 2026-Apr • Pg 466	RECALL 30 sec	સરળ
Q 108 • PYQ 2026-Sep • Pg 466	RECALL 30 sec	સરળ
Q 110 • PYQ 2026-Sep • Pg 467	RECALL 30 sec	સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 19 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Phase નું વર્તન: expansion — full employment આવે ત્યાં સુધી output, employment, prices, credit અને investment વધે; peak — demand અટકી જાય અને growth ઊભટી ફરે; contraction — supply demand કરતાં વધી જાય, investment અને employment ઘટે; recession -> unemployment વધે, output ઘટે.
- Depression ના લક્ષણો: capital/durable goods industries માં excess capacity, interest rate ઘટે એટલે liquid cash રાખવાની demand વધે, bankruptcies વધતી જાય.

- Recovery: પલટો સૌથી પહેલાં labour market માં દેખાય છે — ચારેબાજુ unemployment હોવાથી workers ઓછા wages સ્વીકારે છે; pessimism ખતમ થાય, investment અને credit ફરી જીવંત થાય.

Q 7 · PYQ 2018-Nov · Pg 445	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 27 · PYQ 2020-Nov · Pg 450	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 30 · PYQ 2020-Nov · Pg 450	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 31 · PYQ 2021-Jan · Pg 450	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 32 · PYQ 2021-Jan · Pg 450	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 33 · PYQ 2019-May · Pg 451 2× પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 43 · PYQ 2021-Jul · Pg 453 2× પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 44 · PYQ 2021-Dec · Pg 453	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 45 · PYQ 2021-Dec · Pg 453	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 58 · PYQ 2022-Dec · Pg 455	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 60 · PYQ 2023-Jun · Pg 456	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 76 · PYQ 2024-Sep · Pg 459	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 79 · PYQ 2025-Jan · Pg 459	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 85 · PYQ 2025-May · Pg 460	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 88 · PYQ 2025-Sep · Pg 462	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 96 · PYQ 2026-May · Pg 464	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 97 · PYQ 2026-May · Pg 464	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 98 · PYQ 2021-Jul · Pg 464 2× પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 109 · PYQ 2026-Sep · Pg 467	RECOGNISE 45 sec	સરળ

વિષય 6.2: Features of Business Cycle

P4-C6-U6-T02

પહેલાં વાંચો Section 5.2 (Features of Business Cycles) વાંચો — આઠ common features ની યાદી, (a) થી (h).

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 22 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Features: સમયાંતરે આવે છે પણ એકસરખી regularity, duration કે intensity વગર; ચાર અલગ phases હોય છે; free market economies માં જન્મે છે; બધા sectors માં ફેલાય છે.
- એ ચેપી છે અને INTERNATIONAL character ના છે — trade relations થી દેશે દેશ ફેલાય છે; બધા economic variables પર એકસાથે અસર થાય છે (output, employment, investment, consumption, interest, trade, prices); સમાજની well-being પર ગંભીર અસર પડે છે.
- Capital goods અને durable consumer goods industries સૌથી વધારે અસર પામે છે; agriculture કરતાં industrial sector વધારે લપેટાય છે.

Q 1 • PYQ 2018-May • Pg 468 2× પુછાણું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • PYQ 2018-Nov • Pg 468	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • PYQ 2018-Nov • Pg 468	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • PYQ 2019-May • Pg 468 2× પુછાણું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • PYQ 2020-Nov • Pg 468	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 • PYQ 2021-Jan • Pg 469	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 • PYQ 2021-Jan • Pg 469	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 • PYQ 2021-Jul • Pg 469 2× પુછાણું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 • PYQ 2021-Dec • Pg 469	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 • PYQ 2022-Jun • Pg 470 2× પુછાણું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 • PYQ 2023-Dec • Pg 470	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 • PYQ 2023-Dec • Pg 470	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 • PYQ 2023-Dec • Pg 470	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 • MTP 2024-Dec • Pg 471 3× પુછાણું	RECALL 30 sec	સરળ

Q 16 • PYQ 2025-Jan • Pg 471	RECALL 30 sec	સરળ
Q 17 • MTP 2025-Jan • Pg 471	RECALL 30 sec	સરળ
Q 18 • PYQ 2025-May • Pg 471	RECALL 30 sec	સરળ
Q 19 • PYQ 2025-Sep • Pg 472	RECALL 30 sec	સરળ
Q 20 • MTP 2025-Apr • Pg 472 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 21 • MTP 2026-Apr • Pg 473	RECALL 30 sec	સરળ
Q 22 • MTP 2026-Apr • Pg 473	RECALL 30 sec	સરળ
Q 23 • PYQ 2026-Sep • Pg 473	RECALL 30 sec	સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- ખોટો option પકડો: 'regular intervals', 'definite/same duration', 'sporadic', 'local or national in character' — આ બધા features નથી; cycles વારંવાર આવે છે પણ regular નથી.
- Cycles ખૂબ જ જટિલ છે, તેમની characteristics કે causes એકસરખી હોતી નથી, એટલે સયોટ prediction મુશ્કેલ છે; globalization ને લીધે integrated economies માં business cycles એકબીજા સાથે તાલ મિલાવતા થયા છે.

Q 11 • PYQ 2023-Jun • Pg 470

RECOGNISE
45 sec

સરળ

વિષય 6.3: Causes of Business Cycles

P4-C6-U6-T03

પહેલાં વાંચો Section 5.3 (Causes of Business Cycles) વાંચો — internal (endogenous) અને external (exogenous) causes નો chart અને દરેક cause નો paragraph, સાથે તેની સાથે જોડાયેલા economist નું નામ.

નોંધ

Scenario નો મહાવરો: યુદ્ધ પૂરું થાય અને ઘર, રસ્તા, પુલ ફરી બંધાવા લાગે -> post-war reconstruction, જે effective demand, output અને employment ઉપર ધકેલે છે (expansion phase).

કોઈ પણ scenario માં પહેલાં cause ને internal કે external તરીકે ઓળખો, પછી તેને સાચા economist/theory સાથે મેળવો, પછી જ option પસંદ કરો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 35 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Internal causes: effective demand માં fluctuations (Keynes), investment માં fluctuations (aggregate demand નો સૌથી અસ્થિર ભાગ), government spending માં ફેરફાર, macroeconomic policies, money supply (Hawtrey —

trade cycle ફક્ત monetary phenomenon છે), psychological factors (Pigou — business community ની anticipations પર આધારિત optimism/pessimism ની મોજાં).

- External causes: યુદ્ધો, post-war reconstruction, technology shocks, કુદરતી પરિબળો (weather/agriculture), population growth.
- બીજી theories: Schumpeter — innovations trade cycles લાવે છે; Nicholas Kaldor — cobweb theory (અત્યારની prices ભવિષ્યની production ને અસર કરે છે).

Q 1 • PYQ 2018-May • Pg 473	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • PYQ 2018-Nov • Pg 473	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • PYQ 2018-Nov • Pg 474	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • PYQ 2018-Nov • Pg 474	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • PYQ 2019-May • Pg 474 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 • PYQ 2019-Nov • Pg 475	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 • PYQ 2020-Nov • Pg 475	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 • PYQ 2020-Nov • Pg 475	RECALL 30 sec	સરળ
Q 11 • PYQ 2021-Jan • Pg 475	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 • PYQ 2021-Jan • Pg 475 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 • PYQ 2018-Nov • Pg 476 3x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 • PYQ 2021-Jul • Pg 476	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 • PYQ 2021-Dec • Pg 476	RECALL 30 sec	સરળ
Q 16 • PYQ 2021-Dec • Pg 476 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 17 • PYQ 2022-Dec • Pg 476	RECALL 30 sec	સરળ
Q 18 • PYQ 2021-Jan • Pg 477 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 20 • PYQ 2023-Jun • Pg 477	RECALL 30 sec	સરળ
Q 21 • PYQ 2022-Dec • Pg 477 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 22 • PYQ 2023-Dec • Pg 477	RECALL 30 sec	સરળ

Q 23 • PYQ 2023-Dec • Pg 478	RECALL 30 sec	સરળ
Q 24 • PYQ 2024-Jun • Pg 478	RECALL 30 sec	સરળ
Q 25 • PYQ 2024-Jun • Pg 478	RECALL 30 sec	સરળ
Q 26 • PYQ 2024-Sep • Pg 478	RECALL 30 sec	સરળ
Q 27 • RTP 2024-Sep • Pg 478	RECALL 30 sec	સરળ
Q 28 • PYQ 2025-Jan • Pg 479	RECALL 30 sec	સરળ
Q 29 • PYQ 2025-Jan • Pg 479	RECALL 30 sec	સરળ
Q 30 • PYQ 2025-May • Pg 479	RECALL 30 sec	સરળ
Q 31 • PYQ 2025-Sep • Pg 480	RECALL 30 sec	સરળ
Q 32 • PYQ 2025-Sep • Pg 480	RECALL 30 sec	સરળ
Q 33 • PYQ 2026-May • Pg 480	RECALL 30 sec	સરળ
Q 34 • MTP 2025-Apr • Pg 480	RECALL 30 sec	સરળ
Q 35 • MTP 2025-Aug • Pg 481	RECALL 30 sec	સરળ
Q 36 • MTP 2026-Apr • Pg 481	RECALL 30 sec	સરળ
Q 37 • MTP 2026-Apr • Pg 481	RECALL 30 sec	સરળ
Q 38 • PYQ 2026-Sep • Pg 481	RECALL 30 sec	સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 3 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- સંકેત: entrepreneurial pessimism -> ઓછું investment -> ઓછું employment, income, consumption -> contraction; anti-inflationary measures (ઊંચા taxes, ઊંચા interest rates, ઘટાડેલું government spending) aggregate demand ને દબાવે છે અને અર્થતંત્રને ધીમું પાડે છે.
- Mobile phones આવવાથી telecom boom આવ્યો = technology shock/disruption, એટલે કે EXTERNAL cause; expansionary policy અને easy money booms સર્જે છે.

Q 6 • PYQ 2019-May • Pg 474	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 7 • PYQ 2019-May • Pg 474	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 19 • PYQ 2022-Dec • Pg 477	RECOGNISE	સરળ

45 sec

વિષય 6.4: Relevance of Business Cycles in Business Decision Making

P4-C6-U6-T04

પહેલાં વાંચો Section 5.4 (Relevance of Business Cycles in Business Decision Making) વાંચો — expansion/downsizing ના નિર્ણય માટે cycle નો stage શા માટે અગત્યનો છે, અને cyclical businesses ની યાદી.

નોંધ

આપેલી firm ને વર્ગીકૃત કરો: જે advertising agency ના ભવિષ્યના projects economic growth ના rate પ્રમાણે ચાલે છે = cyclical business.

કસોટી: 'boom માં તેની demand જોરદાર વધે અને slump માં ઝડપથી ઘટે?' — હા તો cyclical; નહીં તો seasonal/static/sluggish.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 8 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Cyclical business = જેનું ભાવિ economic growth ના rate સાથે ગાઢ રીતે જોડાયેલું હોય; examples: fashion retailers, electrical goods, house-builders, restaurants, advertising, overseas tour operators, construction/infrastructure.
- Pigou: આજની business activities business community ની anticipations/expectations પર આધારિત છે.

Q 1 • PYQ 2018-Nov • Pg 481	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • PYQ 2022-Jun • Pg 482	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • PYQ 2022-Dec • Pg 482	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • PYQ 2023-Jun • Pg 482	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • PYQ 2023-Dec • Pg 482	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 • PYQ 2024-Sep • Pg 483	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 • PYQ 2026-Jan • Pg 483	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 • MTP 2026-Apr • Pg 484	RECALL 30 sec	સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Agriculture અને non-durables (દા.ત. washing powder) cyclical નથી; durable consumer goods અને capital goods industries cycle પ્રત્યે સૌથી વધારે સંવેદનશીલ છે.

- Recession માં normal goods ની demand ઘટે છે, જ્યારે સસ્તી 'value for money' વિકલ્પોને ફાયદો પણ થઈ શકે; cycle નો stage નક્કી કરે છે કે expansion કરવું કે down-sizing, અને input (ખાસ કરીને labour) નો કેટલો ઉપયોગ કરવો.

Q 7 • MTP 2025-Jan • Pg 483

RECOGNISE
45 sec

સરળ

Q 9 • MTP 2026-Apr • Pg 483

RECOGNISE
45 sec

સરળ

પ્રકરણ 7

Public Finance

4 એકમ • 27 વિષય • 259 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • પેપરદીઠ 9.4 marks • મહત્ત્વ: C

આ પ્રકરણ શું માગે છે મહદંશે **RECALL** • સરેરાશ પ્રશ્નદીઠ 36 sec — મહદંશે વાંચવાનું, થોડી ગણતરી સાથે

RECALL Remembering	76.3%	30 sec	76 માંથી 58 past-exam પ્રશ્નો
RECOGNISE Understanding	15.8%	45 sec	76 માંથી 12 past-exam પ્રશ્નો
COMPUTE Application	7.9%	75 sec	76 માંથી 6 past-exam પ્રશ્નો

એકમ 7.1: Fiscal Functions: એક ઝલક, Centre and State Finance

Fiscal Functions: An Overview, Centre and State Finance

P4-C7-U1 • મહત્ત્વ C • પેપરદીઠ 2.9 marks • પ્રકરણમાં Rank 2 • શ્રેણી A • પ્રકરણના 21.2% પ્રશ્નો • 55 પ્રશ્નો

વિષય 1.1: Introduction

P4-C7-U1-T01

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો Unit 7.1 નું પહેલું પાનું વાંચો: public finance એટલે શું, અને market economy માં government ને આર્થિક ભૂમિકા હોય છે જ શા માટે.

નોંધ

Public finance એટલે economy માં government ની ભૂમિકાનો અભ્યાસ — તે revenue કેવી રીતે ઊભું કરે છે, કેવી રીતે ખર્ચે છે, અને એ પસંદગીઓની અસર allocation of resources, distribution of income અને stability of output પર શું થાય છે.

Richard Musgrave એ ત્રણ fiscal functions આપ્યાં, જે આ unit આગળ સમજાવે છે: allocation, redistribution અને stabilization.

વિષય 1.2: Economic System માં Government ની ભૂમિકા

P4-C7-U1-T02 • The Role of Government in an Economic System

પહેલાં વાંચો Study Section 1.2 (The Role of Government in an Economic System) વાંચો: ત્રણ macroeconomic

goals, રાજ્ય વિશે Adam Smith નો મત, અને fiscal functions નું Richard Musgrave નું three-branch taxonomy.

નોંધ

Public finance functions માં public goods પૂરાં પાડવાં, equity માટે redistribution અને stabilization આવે — profits વધારવા માટે અપાતી સામાન્ય corporate tax relief એ public finance function નથી.

દરેક function અલગ સમસ્યા સુધારે છે: allocation market failure સામે, distribution inequity સામે, અને stabilization business-cycle fluctuations સામે કામ કરે છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 7 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Richard Musgrave ('The Theory of Public Finance', 1959) એ three-branch taxonomy આપ્યું: resource allocation (efficiency), income redistribution (fairness) અને macroeconomic stabilization (price stability).
- Allocation અને distribution મોટે ભાગે MICROeconomic functions છે; stabilization એ MACROeconomic function છે.
- Adam Smith ની canons of taxation: equality/equity, certainty, convenience અને economy (productivity, uniformity, diversity જેવા canons પછીથી બીજાઓએ ઉમેર્યા).

Q 7 • PYQ 2026-Sep • Pg 488	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 486	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • PYQ 2024-Sep • Pg 487 4x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • RTP 2024-Sep • Pg 487	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 4 • MTP 2025-May • Pg 487	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 5 • MTP 2026-Apr • Pg 487	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 6 • MTP 2026-Apr • Pg 487	RECALL 30 sec	મધ્યમ

વિષય 1.3: The Allocation Function

P4-C7-U1-T03

પહેલાં વાંચો Study Section 1.3 (The Allocation Function) વાંચો: markets ખોટી allocation કેમ કરે છે (market failures), અને જે instruments થી government resource allocation પર અસર કરે છે — direct production, taxes/subsidies, legislation, regulation.

નોંધ

Electricity અને public transport જેવી goods નું direct government production એ ALLOCATION function નો દાખલો છે.

Government market failure સુધારવા અને social goods નું optimal mix મેળવવા દખલ કરે છે; તે market નું complement છે, substitute નથી — તે profits maximize કરતી નથી કે private producers ની જગ્યા લેતી નથી.

બીજાં allocation instruments: taxes અને subsidies દ્વારા incentives/disincentives, bans અને legislation, competition policy અને regulation.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 6 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Market economy માં resources મોટે ભાગે consumer preferences અને demand થી, price mechanism મારફતે allocate થાય છે.
- Market failures (monopoly power, public goods, externalities, incomplete information, factor immobility, inequality) એ government ની allocation function નું કારણ છે.

Q 1 • source not stated • Pg 488	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • source not stated • Pg 488	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 489 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • PYQ 2025-Jan • Pg 489 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • MTP 2025-Aug • Pg 489	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • MTP 2026-Apr • Pg 490	RECALL 30 sec	સરળ

વિષય 1.4: The Redistribution Function

P4-C7-U1-T04

પહેલાં વાંચો Study Section 1.4 (The Redistribution Function) વાંચો: revenue-side redistribution (progressive taxation), expenditure-side redistribution (subsidies, transfers) અને equity-efficiency trade-off.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 9 પ્રશ્નો Remembering • Level I

Q 1 • source not stated • Pg 490	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • source not stated • Pg 490	RECALL 30 sec	સરળ

Q 1 • source not stated • Pg 491	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • source not stated • Pg 491	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • source not stated • Pg 491	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2025-Jan • Pg 491 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • MTP 2025-May • Pg 493	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • MTP 2026-Apr • Pg 493	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • PYQ 2026-Jan • Pg 492	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Progressive direct tax માં જેની ability to pay વધારે તે વધારે ભરે — income વધે તેમ average tax rate વધે; રૂપિયામાં burden જાણી જોઈને અસમાન રખાય છે, જેથી ખરા અર્થમાં equitable બને.
- Progressive tax ની આવકમાંથી BPL households ને subsidized food grains આપવાં એ redistribution function નો ઉત્તમ દાખલો છે (revenue side expenditure side ને ભંડોળ પૂરું પાડે).
- Redistribution થી deadweight (efficiency) losses થાય છે, કેમ કે ઊંચા taxes work, saving, investment અને risk-taking માટે disincentive બને છે — એટલે policy માં equity સામે efficiency નો trade off કરવો પડે.

Q 2 • PYQ 2025-Sep • Pg 492	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 6 • PYQ 2026-Sep • Pg 493	RECOGNISE 45 sec	સરળ

વિષય 1.5: Stabilization Function

P4-C7-U1-T05

પહેલાં વાંચો Study Section 1.5 (Stabilization Function) અને પછીનો 'Centre and State Finance' ભાગ વાંચો: fiscal/monetary stabilization, fiscal federalism, બંધારણના Articles 246 અને 268-293, Finance Commission અને 15th Finance Commission ની devolution criteria.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 31 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Stabilization = fiscal policy નું મુખ્ય function, જેનો હેતુ macroeconomic fluctuations દૂર કરવાનો છે; તે fiscal અને monetary policy બંનેથી સહાય છે. Stagflation = inflation અને unemployment સાથે સાથે; ત્રણ macro goals = growth, high employment, price stability (universal education નહીં).

- Fiscal federalism (શબ્દ Musgrave નો) = government ની જુદા જુદા સ્તર વચ્ચે economic functions અને resources ની વહેંચણી; stabilization અને redistribution CENTRAL government પાસે રહે છે; Finance Commission (Article 280) એ બંધારણીય સંસ્થા છે, જે fiscal federalism જાળવે છે અને central taxes states ને ફાળવે છે.
- Articles: 268-281 states વચ્ચે finances ની વહેંચણી; 268 union લગાડે અને states વસૂલે એવી duties; 269 union લગાડે અને વસૂલે, states ને સોંપાય; 270 shared taxes; 271 union માટે surcharge; 275 states ને statutory grants-in-aid; 282 કોઈ પણ public purpose માટે grants; 292-293 borrowing.
- 15th Finance Commission (2021-26): states નો share 41%; છ criteria = income distance, area, population (2011), demographic performance, forest & ecology, tax & fiscal effort (infrastructure performance નહીં, adult literacy પણ નહીં). NDP (Net Divisible Pool) = union ની gross tax revenue માંથી cesses, surcharges અને non-tax revenue બાદ કરતાં જે રહે તે; states લગાડે એવા taxes માં agricultural income, vehicles, electricity, land and buildings આવે; centre પાસે defence, foreign affairs, foreign trade; states પાસે police, health, education, agriculture.

Q 1 • source not stated • Pg 493

RECALL
30 sec

સરળ

Q 1 • source not stated • Pg 494

RECALL
30 sec

સરળ

Q 1 • source not stated • Pg 494

RECALL
30 sec

સરળ

Q 1 • source not stated • Pg 494

RECALL
30 sec

સરળ

Q 2 • source not stated • Pg 494

RECALL
30 sec

સરળ

Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 495

RECALL
30 sec

સરળ

Q 4 • MTP 2024-Dec • Pg 496 2x પુછાયું

RECALL
30 sec

સરળ

Q 5 • MTP 2024-Dec • Pg 496 2x પુછાયું

RECALL
30 sec

સરળ

Q 6 • MTP 2024-Dec • Pg 496

RECALL
30 sec

સરળ

Q 7 • PYQ 2025-Jan • Pg 496

RECALL
30 sec

સરળ

Q 8 • PYQ 2025-Jan • Pg 496 2x પુછાયું

RECALL
30 sec

સરળ

Q 9 • PYQ 2025-May • Pg 497

RECALL
30 sec

સરળ

Q 11 • PYQ 2026-Jan • Pg 497 2x પુછાયું

RECALL
30 sec

સરળ

Q 12 • PYQ 2026-Jan • Pg 497

RECALL
30 sec

સરળ

Q 13 • PYQ 2026-Jan • Pg 498

RECALL
30 sec

સરળ

Q 14 • PYQ 2026-May • Pg 498

RECALL

સરળ

	30 sec	
Q 15 • PYQ 2026-May • Pg 498	RECALL 30 sec	સરળ
Q 16 • PYQ 2026-May • Pg 498	RECALL 30 sec	સરળ
Q 17 • PYQ 2026-May • Pg 498	RECALL 30 sec	સરળ
Q 18 • MTP 2025-Apr • Pg 499	RECALL 30 sec	સરળ
Q 19 • MTP 2025-May • Pg 499	RECALL 30 sec	સરળ
Q 20 • MTP 2025-Aug • Pg 499	RECALL 30 sec	સરળ
Q 21 • MTP 2025-Aug • Pg 499	RECALL 30 sec	સરળ
Q 22 • RTP 2025-Sep • Pg 499	RECALL 30 sec	સરળ
Q 23 • RTP 2025-Sep • Pg 500	RECALL 30 sec	સરળ
Q 24 • RTP 2026-Jan • Pg 500	RECALL 30 sec	સરળ
Q 25 • MTP 2026-Apr • Pg 500	RECALL 30 sec	સરળ
Q 26 • PYQ 2026-Sep • Pg 500	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • MTP 2024-Aug • Pg 495	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • PYQ 2024-Sep • Pg 495	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 10 • PYQ 2025-Sep • Pg 497	RECALL 30 sec	મધ્યમ

એકમ 7.2: Market Failure / Government Intervention to Minimize Market Failure

P4-C7-U2 • મહત્ત્વ C • પેપરટીક 1.6 marks • પ્રકરણમાં Rank 3 • શ્રેણી A • પ્રકરણના 21.2% પ્રશ્નો • 55 પ્રશ્નો

વિષય 2.1: Introduction

P4-C7-U2-T01

પહેલાં વાંચો Section 2.1 (Introduction) અને સાથે Section 2.4 (Public Goods) વાંચો: rational self-interest અને efficient markets, ઉપરાંત public goods ની definition અને characteristics.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 4 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Paul A. Samuelson એ 'collective consumption goods' નો ખ્યાલ આપ્યો (1954, 'The Pure Theory of Public Expenditure') — પછી તે public goods કહેવાયાં.
- Public goods consumption માં non-rival, non-excludable, indivisible હોય છે અને તેમાં free-riding થાય છે; 'excludable' એ public goods નું લક્ષણ નથી (private goods rivalrous અને excludable હોય છે).
- Public goods માં externalities, નબળા property rights અને free-rider problem નું જોખમ વધારે રહે છે.

Q 2 • PYQ 2025-May • Pg 503

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 3 • MTP 2025-Aug • Pg 503

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 4 • PYQ 2025-Sep • Pg 503

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 5 • MTP 2025-Dec • Pg 504

RECALL
30 sec**સરળ****RECOGNISE 45 sec** કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Market failure ના દાખલા inefficiency પર આધારિત છે: public goods માં non-exclusion થી free-riding અને under-provision થાય, એટલે profit શોધતી firms તે પૂરાં પાડતી નથી.
- સરખામણી માટે benchmark જુઓ: perfect competition optimal output આપે તે efficiency છે, failure નથી — firms ફક્ત profits કમાય એ પણ market failure નથી.

Q 1 • MTP 2025-Jan • Pg 503

RECOGNISE
45 sec**સરળ**

વિષય 2.2: The Concept of Market Failure

P4-C7-U2-T02

પહેલાં વાંચો Study Section 2.2 (The Concept of Market Failure) વાંચો: definition, complete vs partial market failure, અને (Section 2.3.2 માંથી) externalities અને private-vs-social cost નો ફરક inefficiency કેવી રીતે સર્જે છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 4 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Social Cost = Private Cost + External Cost (private costs વત્તી third parties પર પડતી કુલ negative externalities).
- Complete market failure = 'missing market' — લોકોને જોઈતું હોવા છતાં market તે product બિલકુલ પૂરું પાડતું નથી (દા.ત. pure public goods); partial failure = ખોટો quantity કે ખોટો price.

Q 3 • MTP 2025-Jan • Pg 504

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 5 • PYQ 2025-Sep • Pg 505

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 504

RECALL
30 sec

મધ્યમ

Q 2 • MTP 2024-Dec • Pg 504

RECALL
30 sec

મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Market failure = એવી inefficient allocation, જેમાં social optimum ની સરખામણીએ OVER- કે UNDER-production થાય; externalities તે સર્જે છે, કેમ કે costs/benefits market prices માં દેખાતા નથી.
- Education subsidy બે કારણો યોગ્ય છે: education એ merit good છે, અને તે positive externalities સર્જે છે — બંને કારણ સાથે.

Q 4 • PYQ 2025-May • Pg 505

RECOGNISE
45 sec

સરળ

વિષય 2.3: Market કેમ Fail થાય છે

P4-C7-U2-T03 • Why Do Market Fail

પહેલાં વાંચો Study Section 2.3 (Why Do Markets Fail?) વાંચો — ચાર કારણો: market power, externalities, public goods, incomplete information — અને production/consumption externalities નું વર્ગીકરણ; corrective interventions માટે Sections 2.7-2.8 સાથે જોડો (direct controls, cap-and-trade, merit-good mandates).

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 4 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Market failure ના ચાર મુખ્ય કારણો: market power, externalities, public goods અને incomplete information — MCQs માં ઘણી વાર 'all of the above' જ જવાબ હોય છે.
- Market power થી firm price ને marginal cost થી ઉપર રાખી નફો કરે છે અને output competitive level થી નીચે રાખે છે.

Q 3 • MTP 2024-Dec • Pg 506 2x પુછાયું

RECALL
30 sec

સરળ

Q 6 • MTP 2025-Dec • Pg 507

RECALL
30 sec

મધ્યમ

Q 7 • MTP 2026-Apr • Pg 507

RECALL
30 sec

મધ્યમ

Q 8 • MTP 2026-Apr • Pg 507

RECALL
30 sec

મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 4 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Externalities ને બે રીતે વર્ગીકૃત કરો: તે production માં શરૂ થઈ કે consumption માં, અને તેની અસર production પર પડી કે consumption પર — દા.ત. students ના ઘોંઘાટથી teacher નું lecture ખોરવાય તે negative CONSUMPTION externality છે, જેની અસર production પર પડે છે.

- Direct controls (command solutions) externality સર્જતી ક્રિયા પર પ્રતિબંધ મૂકે કે તેને મર્યાદિત કરે — public places માં આખેઆખો smoking ban એ negative CONSUMPTION externality પરનો direct control છે.
- Market-based policies prices દ્વારા કામ કરે છે: Pigouvian pollution taxes અને cap- and-trade (tradable emission permits) externalities ને ઓછા ખર્ચે સુધારે છે — cap- and-trade એ externalities સુધારવા માટેનું government intervention છે.
- RTE Act, 2009 (6-14 વર્ષની ઉંમર માટે free and compulsory education) એ MERIT goods માટેનું government intervention છે — positive externalities વાળી good નું consumption ફરજિયાત કરવું.

Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 505	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 2 • PYQ 2025-Jan • Pg 506	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 4 • PYQ 2025-Sep • Pg 506	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 5 • PYQ 2026-May • Pg 507	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

વિષય 2.4: Public Goods

P4-C7-U2-T04

પહેલાં વાંચો Unit 7.2 નું Study Section 2.4 વાંચો: public good ના બે મુખ્ય ગુણધર્મ, તેનાથી સર્જાતો free-rider problem, અને એટલે market તે ઓછાં કેમ પૂરાં પાડે છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 8 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Pure public good non-rival હોય (એકના ઉપયોગથી બીજા માટે ઓછું થતું નથી) અને non-excludable હોય (કોઈને વાપરતાં રોકી શકાય નહીં) — national defence, street lighting, lighthouse.
- Private good rival અને excludable બંને હોય; club good excludable પણ non-rival હોય; common resource rival પણ non-excludable હોય.
- Non-excludability થી free-rider problem થાય છે: લોકો પૈસા ભર્યા વગર good ભોગવે છે, એટલે કોઈ private firm તે પૂરું પાડવા જેટલી revenue ભેગી કરી શકતી નથી.
- Free-riding ના કારણે market public good socially optimal level કરતાં ઘણું ઓછું પૂરું પાડે છે, અથવા બિલકુલ નહીં — government provision નો આ જ મુખ્ય આધાર છે.

Q 1 • source not stated • Pg 508	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 508	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 509	RECALL 30 sec	સરળ

Q 1 • source not stated • Pg 509	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • source not stated • Pg 509	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • MTP 2026-Apr • Pg 510	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • RTP 2025-Sep • Pg 510 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • MTP 2026-Apr • Pg 510	RECALL 30 sec	સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- જવાબ આપતાં પહેલાં બંને ગુણધર્મ ચકાસો: toll bridge excludable છે, એટલે ગમે તેટલું public લાગે તોપણ તે pure public good નથી; ભીડવાળો public road rival છે, એટલે તે પણ નથી.

Q 2 • source not stated • Pg 509	RECOGNISE 45 sec	સરળ
----------------------------------	---------------------	-----

વિષય 2.5: Incomplete Information

P4-C7-U2-T05

પહેલાં વાંચો Study Section 2.5 (Incomplete Information) અને 2.5.1 (Asymmetric Information) વાંચો: adverse selection, moral hazard, Akerlof નો lemons problem, અને (Section 2.12) mandated disclosure જેવા government ના જવાબો.

નોંધ

Scenario MCQs માં પૂછો: વધારે કોણ જાણે છે, અને એ ફરક contract પહેલાં કામ કરે છે કે પછી? પહેલાં = adverse selection (seller car નો accident history છુપાવે); પછી = moral hazard.

Moral hazard નો મહાવરો: insured વ્યક્તિ બેદરકારીથી ગાડી ચલાવે છે, કેમ કે repair costs insurer ભોગવે છે — purchase પછીની hidden ACTION, hidden characteristics નહીં.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 13 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Akerlof ના 'lemons problem' (used-car market) માં 'lemon' એટલે POOR quality વાળી used car.
- Information failure નાં કારણો: product ની જટિલતા, સાચી માહિતી મેળવવાની મુશ્કેલી, અને સ્વાર્થી પક્ષો દ્વારા જાણી જોઈને ફેલાવાતી misinformation.

Q 3 • PYQ 2025-May • Pg 514	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 511	RECALL 30 sec	મધ્યમ

Q 2 • source not stated • Pg 511	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • source not stated • Pg 512	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 512	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 512	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 513	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 513	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • MTP 2024-Aug • Pg 513 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 5 • PYQ 2025-Sep • Pg 515	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 6 • MTP 2025-Aug • Pg 515	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 7 • MTP 2025-Dec • Pg 515	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 8 • MTP 2026-Apr • Pg 516	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 4 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Asymmetric information = transaction ના એક પક્ષને એવી અગત્યની હકીકત ખબર હોય જે બીજાને ન હોય (seller product ના risks છુપાવે, insider trading, landlord સામે tenant).
- Adverse selection transaction પહેલાં કામ કરે છે (hidden characteristics — high-risk buyers જાતે જ insurance લે છે); moral hazard પછી કામ કરે છે (hidden action — costs insurer પર પડતાં હોવાથી insured બેદરકાર બને છે).
- 'Mutual Fund investments are subject to market risks...' જેવા statutory disclaimers એ information failure સુધારવા માટે government એ ફરજિયાત કરેલું information disclosure છે.

Q 4 • PYQ 2025-May • Pg 514	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 511	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 513	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 2 • MTP 2025-Jan • Pg 514 3x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

વિષય 2.6: Government Intervention to Minimize Market Power

P4-C7-U2-T06

પહેલાં વાંચો Study Section 2.6 (Government Intervention to Minimize Market Power) વાંચો: competition

legislation (Competition Act, 2002) અને deregulation, liberalisation, merger control અને price regulation જેવાં pro-competition measures.

નોંધ

Competition ને પ્રોત્સાહન આપતી policies: deregulation, trade liberalisation (import controls ઘટાડવા), anti-monopoly/competition laws, merger controls અને price capping — સામાન્ય income-tax cut એ competition policy નથી.

કારણ: monopoly output ઘટાડે છે અને price ને marginal cost થી ઉપર લઈ જાય છે, એટલે intervention નો હેતુ competitive quantity અને price પાછાં લાવવાનો છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 1 પ્રશ્નો Remembering • Level I

Q 1 • MTP 2025-Jan • Pg 516

RECALL
30 sec

સરળ

વિષય 2.7: Government Intervention to Correct Externalities

P4-C7-U2-T07

પહેલાં વાંચો Study Section 2.7 વાંચો: externality એટલે શું, negative અને positive વચ્ચેનો ફરક, અને દરેકને સુધારવા government જે ચાર instruments વાપરે છે તે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 3 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Negative externality (factory pollution) એટલે private cost social cost કરતાં ઓછો, એટલે market વધારે પડતું ઉત્પાદન કરે છે; positive externality (vaccination, education) એટલે private benefit social benefit કરતાં ઓછો, એટલે market ઓછું ઉત્પાદન કરે છે.
- Negative externality સુધારવાનાં instruments: marginal external cost જેટલો Pigouvian tax, direct regulation અને standards, tradable emission permits, અને property rights ની ફાળવણી (Coase approach).
- Positive externality સુધારવાનાં instruments: subsidies, direct government provision, અને એ પ્રવૃત્તિ ફરજિયાત કરતું regulation.

Q 2 • MTP 2025-May • Pg 517

RECALL
30 sec

સરળ

Q 3 • MTP 2025-May • Pg 517

RECALL
30 sec

સરળ

Q 5 • MTP 2026-Apr • Pg 518

RECALL
30 sec

સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 3 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Pigouvian tax externality ને internalise કરીને કામ કરે છે — તે private cost curve ને ઉપર ખસેડે છે, જ્યાં સુધી તે social cost curve સાથે ભળી ન જાય, એટલે market નું પોતાનું equilibrium જ socially optimal બની જાય છે.
- કયું instrument બંધબેસે તે આના પર આધાર રાખે છે: externality production માં છે કે consumption માં, અને તે positive છે કે negative — અહીંના મોટા ભાગના પ્રશ્નો આ જોડી સાચી પાડવા પર છે, definition પર નહીં.
- Coase theorem કહે છે કે property rights સ્પષ્ટ રીતે ફાળવાયા હોય અને bargaining નો ખર્ચ ન હોય, તો rights ગમે તે પક્ષને અપાયા હોય, પક્ષકારો જાતે જ efficient outcome પર પહોંચે છે — ત્યારે government intervention ની જરૂર રહેતી નથી.

Q 1 • MTP 2025-Jan • Pg 517

RECOGNISE
45 sec**સરળ**

Q 4 • MTP 2025-Aug • Pg 517 2x પુછાયું

RECOGNISE
45 sec**સરળ**

Q 6 • MTP 2026-Apr • Pg 518

RECOGNISE
45 sec**સરળ**

વિષય 2.8: Government Intervention in The Case of Merit Goods

P4-C7-U2-T08

પહેલાં વાંચો Study Section 2.8 વાંચો: good ને merit good શું બનાવે છે, market તે ઓછું કેમ પૂરું પાડે છે, અને public good થી તે કઈ રીતે જુદું છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 1 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Merit good એટલે એવી good, જેનું લોકો જાતે પસંદ કરે તેના કરતાં વધારે consumption થવું જોઈએ એમ સમાજ માને છે — education, healthcare, seat belts, insurance.
- Under-consumption નાં કારણો: benefit વિશે imperfect information, ભવિષ્ય વિશે ટૂંકી નજર, અને એ consumption થી બીજાને મળતી positive externality.
- Government direct provision, subsidy, regulation અને compulsion, અને information campaigns દ્વારા દબાવે છે.

Q 1 • MTP 2025-Dec • Pg 519

RECALL
30 sec**સરળ****RECOGNISE 45 sec** કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Merit good rival અને excludable છે — તે સામાન્ય private good છે, જે market પૂરું પાડી શકે છે અને પાડે પણ છે; intervention નો સવાલ કેટલું consumption થાય તેનો છે, supply શક્ય છે કે નહીં તેનો નહીં. Public good થી તેને આ જ અલગ પાડે છે.
- તેનું ઊંધું એટલે demerit good (tobacco, alcohol, gambling), જેનું એ જ કારણોસર વધારે પડતું consumption થાય છે અને તેને tax, regulation અને સીધા પ્રતિબંધથી રોકાય છે.

Q 1 • source not stated • Pg 518

RECOGNISE
45 sec

સરળ

Q 2 • MTP 2026-Apr • Pg 519

RECOGNISE
45 sec

સરળ

વિષય 2.9: Government Intervention in The Case of Demerit Goods

P4-C7-U2-T09

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો Section 2.9 વાંચો: demerit goods, અને તેમને રોકવા વપરાતાં instruments.

નોંધ

Demerit good એટલે એવી good, જેનું consumption consumer ને અને બીજાને નુકસાનકારક છે એમ સમાજ માને છે — tobacco, alcohol, narcotics, gambling.

તેનું વધારે પડતું consumption થાય છે, કેમ કે consumers નુકસાનનો ખોટો અંદાજ બાંધે છે, ભવિષ્યને બહુ ઓછું વજન આપે છે, અને પોતે નાખેલી negative externality ભોગવતા નથી.

Instruments: excise અને sin taxes, વેચાણ અને advertising પર regulation, licensing, minimum age limits, information અને health warnings, અને આખેઆખો પ્રતિબંધ.

વિષય 2.10: Government Intervention in The Case of Public Goods

P4-C7-U2-T10

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો Section 2.10 વાંચો: public goods માટે government ને કેમ આગળ આવવું પડે છે, અને એ intervention ક્યાં સ્વરૂપે થાય છે.

નોંધ

Public good non-excludable હોવાથી કોઈ private supplier તેના પૈસા વસૂલી શકતો નથી, એટલે તેનું ભંડોળ general taxation માંથી આવવું પડે અને તે government જાતે કે government contract હેઠળ પૂરું પાડે.

Government ની મુશ્કેલી એ છે કે તે દરેકનું valuation જાણી શકતી નથી — પોતાનો tax નો ભાગ ઓછો રહે એટલે લોકો public good ની પોતાના માટેની કિંમત ઓછી બતાવે છે — એટલે optimal quantity price થી નહીં, રાજકીય રીતે નક્કી કરવું પડે છે.

વિષય 2.11: Price Intervention: Non-Market Pricing

P4-C7-U2-T11

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો Section 2.11 વાંચો: price intervention — price ceilings અને price floors, અને દરેકથી સર્જાતી shortage કે surplus.

નોંધ

Price ceiling એટલે equilibrium price થી નીચે નક્કી થયેલી કાયદેસરની મહત્તમ મર્યાદા (rent control, food grains નો issue price); તેનાથી excess demand — shortage — સર્જાય છે અને સામાન્ય રીતે rationing, લાઇનો અને black markets થાય છે.

Price floor એટલે equilibrium price થી ઉપર નક્કી થયેલી કાયદેસરની લઘુત્તમ મર્યાદા (minimum support price, minimum wage); તેનાથી excess supply — surplus — સર્જાય છે, જે government એ ખરીદી લેવું કે બીજી રીતે સમાવવું પડે.

Equilibrium price થી ઉપર મૂકેલી ceiling અને નીચે મૂકેલો floor બંને non-binding છે: તેનાથી કશું બદલાતું નથી.

વિષય 2.12: Government Intervention for Correcting Information Failure

P4-C7-U2-T12

પહેલાં વાંચો Section 2.12 વાંચો: information failure, અને government તેને કેવી રીતે સુધારે છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 1 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Information failure ત્યારે થાય, જ્યારે buyers કે sellers પાસે પોતે જેનો વેપાર કરે છે તેના benefit કે cost નક્કી કરવા જેટલી માહિતી ન હોય; asymmetric information એટલે એક પક્ષ બીજા કરતાં વધારે જાણો.
- Adverse selection contract પહેલાં થાય છે (insurance ખરીદનારા મોટે ભાગે ખરાબ risks હોય છે); moral hazard પછી થાય છે (insured નહીંતર લેત તેના કરતાં વધારે risk લે છે).
- ઉપાયો: ફરજિયાત disclosure અને labelling, professionals નું licensing અને accreditation, consumer protection law, અને government ના ખર્ચે information અને awareness campaigns.

Q 1 • MTP 2026-Apr • Pg 519

RECALL
30 sec

સરળ

વિષય 2.13: Government Intervention for Equitable Distribution

P4-C7-U2-T13

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો Section 2.13 વાંચો: efficient market outcome પણ કેમ અસ્વીકાર્ય હોઈ શકે, અને redistribute કરવા વપરાતી instruments.

નોંધ

Market સાવ efficient હોય તોપણ તે income નું એવું distribution આપી શકે, જેને સમાજ inequitable ગણે — efficiency fairness વિશે કશું કહેતી નથી.

Redistributive instruments: progressive direct taxation, ગરીબોને transfer payments અને subsidies, merit goods નું public provision, અને employment અને social-security programmes.

એકમ 7.3: Budget Making ની પ્રક્રિયા: Sources of Revenue, Expenditure Management અને Management of Public Debt

The Process of Budget Making: Sources of Revenue, Expenditure Management and Management of Public Debt

P4-C7-U3 • મહત્ત્વ C • પેપરદીઠ 3.4 marks • પ્રકરણમાં Rank 1 • શ્રેણી A • પ્રકરણના 38.2% પ્રશ્નો • 99 પ્રશ્નો

વિષય 3.1: Introduction

P4-C7-U3-T01

પહેલાં વાંચો Unit 3 (Public Finance) ના Sections 3.1 અને 3.2 વાંચો: government budget નો અર્થ, જરૂર અને objectives, Article 112 અને Annual Financial Statement, ત્રણ budgetary procedures, અને 'Budget concepts' માંથી Guillotine જેવા શબ્દો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 19 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Article 112: President દર financial year માટે estimated receipts and expenditure નું statement Parliament ના બંને Houses સમક્ષ મુકાવશે, જેને 'Annual Financial Statement' કહે છે.
- Budget process નો સાચો ક્રમ: Drafting/Preparation -> Presentation -> Approval (Parliament માં enactment) -> Execution.
- 'Guillotine': નક્કી કરેલો સમય પૂરો થતાં Speaker of Lok Sabha બાકી રહેલી બધી demands for grants, ચર્ચા થઈ હોય કે ન થઈ હોય, House ના vote માટે મૂકે છે.

- Budget documents માં receipts અને expenditure આટલા વર્ષના દેખાય: ચાલુ અને આવતા વર્ષના Budget Estimates (BE), ચાલુ વર્ષના Revised Estimates (RE), અને ચાલુ વર્ષની પહેલાંના વર્ષના Actuals - આવતા વર્ષથી આગળનું કશું નહીં.

Q 1 • MTP 2025-Jan • Pg 527	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 522	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 523	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 523	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 523	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 523	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 524	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 524	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 524	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 525	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 525	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 525	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 526	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 526	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 526	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 527	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • PYQ 2025-May • Pg 527	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 4 • PYQ 2025-May • Pg 528	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 5 • PYQ 2026-Sep • Pg 528	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

Q 2 • PYQ 2025-May • Pg 527	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
-----------------------------	---------------------	-------

વિષય 3.2: The Process of Budget Making

P4-C7-U3-T02

પહેલાં વાંચો Sections 3.2-3.3 અને 'Budget concepts' વાંચો: government accounts ના ત્રણ ભાગ (Consolidated Fund, Contingency Fund, Public Account) અને receipts નું revenue vs capital અને debt vs non-debt વર્ગીકરણ.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 8 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- મુખ્ય union taxes: corporation tax, taxes on income, customs duty, union excise duty, GST (compensation cess સાથે); stamp duty and registration એ મુખ્ય central tax નથી.
- Revenue receipts થી government ને કોઈ liability ઊભી થતી નથી કે assets ઘટતાં નથી; તેમાં tax અને non-tax revenue આવે છે.
- Non-debt capital receipts = recoveries of loans and advances + miscellaneous capital receipts (disinvestment); debt capital receipts માં આવે: market loans, T-bill borrowings, securities against small savings, state provident fund (net), external debt.
- Article 266(1): government banker તરીકે કામ કરે ત્યાંના બધા fund flows Public Account માં આવે (provident funds, small savings); તેમાંથી થતી expenditure માટે parliamentary approval જોઈતી નથી.

Q 1 • MTP 2024-Dec • Pg 528	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • PYQ 2025-Jan • Pg 529	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • PYQ 2025-Jan • Pg 529	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • PYQ 2025-Sep • Pg 529	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 • MTP 2025-May • Pg 530 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 • MTP 2025-Apr • Pg 530	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 • MTP 2025-Aug • Pg 530	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 • MTP 2026-Apr • Pg 530	RECALL 30 sec	સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

Q 5 • MTP 2025-Apr • Pg 529 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	સરળ
--	---------------------	-----

વિષય 3.3: Sources of Revenue

P4-C7-U3-T03

પહેલાં વાંચો Study Section 3.3 Sources of Revenue વાંચો: CBDT/CBIC સાથેનું Department of Revenue, GST સહિતના tax revenues ની યાદી, અને non-tax revenue ની ચાર heads.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 6 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- IGST goods and services ની inter-state હેરફેર પર અને imports/exports પર લાગે; CGST + SGST intra-state supplies પર લાગે.
- GST એ consumption (destination)-based taxation system છે; તેણે VAT, excise duty અને service tax જેવા indirect taxes ની જગ્યા લીધી, પણ income tax (એક direct tax) ની નહીં.
- Non-tax revenue ની heads: interest receipts, PSUs માંથી dividends and profits અને RBI surplus transfers, other non-tax revenue, અને union territories ની receipts; GST compensation cess એ tax revenue છે, non-tax નહીં.
- CBDT direct taxes ની levy અને collection સંભાળે છે; CBIC GST, customs, central excise અને service tax સંભાળે છે - બંને Department of Revenue, Ministry of Finance હેઠળનાં statutory boards છે.

Q 1 • PYQ 2025-Jan • Pg 531

RECALL
30 sec

સરળ

Q 2 • PYQ 2026-Jan • Pg 531

RECALL
30 sec

સરળ

Q 3 • PYQ 2026-Jan • Pg 531

RECALL
30 sec

સરળ

Q 4 • PYQ 2026-May • Pg 531

RECALL
30 sec

સરળ

Q 5 • MTP 2026-Apr • Pg 532

RECALL
30 sec

મધ્યમ

Q 6 • PYQ 2026-Sep • Pg 532

RECALL
30 sec

મધ્યમ

વિષય 3.4: Public Expenditure Management

P4-C7-U3-T04

પહેલાં વાંચો Sections 3.4-3.5 અને 'Budget concepts' નાં પાનાં વાંચો: budgetary, revenue, fiscal અને primary deficits ની definitions અને formulas, public debt સંભાળતી સંસ્થાઓ, અને Public Debt Management Cell.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 32 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Formulas: Fiscal deficit = Total expenditure - Total receipts excluding borrowings; Primary deficit = Fiscal deficit - Net interest liabilities; Revenue deficit = Revenue expenditure - Revenue receipts; Budgetary deficit = Total expenditure - Total receipts (revenue + capital).

- External debt: Department of Economic Affairs (MoF) સંભાળે છે, અને તે debt CONTRACT કર્યો ત્યારની exchange rate પ્રમાણે બતાવાય છે; domestic marketable debt RBI સંભાળે છે.
- Public Debt Management Cell (PDMC) 2016 માં DEA હેઠળ બની; public debt management એટલે government ની loans અને liabilities નું સંચાલન.
- T-bills: budget ની revenue- expenditure gap પૂરવા વપરાતું money-market instrument.

Q 8 • MTP 2025-Jan • Pg 537	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 • MTP 2025-Jan • Pg 538	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 • RTP 2025-Jan • Pg 538	RECALL 30 sec	સરળ
Q 11 • MTP 2025-Apr • Pg 538	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 • PYQ 2025-Sep • Pg 538	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 532	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 533	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 533	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 534	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 534	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 534	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 535	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 535	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • PYQ 2024-Sep • Pg 536	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • MTP 2024-Dec • Pg 536	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 4 • MTP 2024-Dec • Pg 537	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 5 • MTP 2024-Dec • Pg 537	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 6 • MTP 2024-Dec • Pg 537	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 7 • PYQ 2025-Jan • Pg 537	RECALL 30 sec	મધ્યમ

Q 12 • MTP 2025-May • Pg 538	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 16 • MTP 2024-Dec • Pg 540	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 17 • MTP 2025-May • Pg 540	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 18 • MTP 2025-Aug • Pg 540	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 19 • MTP 2025-Aug • Pg 540	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 20 • MTP 2025-Aug • Pg 540	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 21 • MTP 2025-Dec • Pg 541	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 22 • RTP 2026-Jan • Pg 541	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 23 • MTP 2026-Apr • Pg 541	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 24 • MTP 2026-Apr • Pg 541	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 25 • MTP 2026-Apr • Pg 542	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 26 • PYQ 2026-Sep • Pg 542	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 27 • PYQ 2026-Sep • Pg 542	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Debt-to-GDP ratio દેશની economic output સામે debt નું પ્રમાણ માપે છે - એ જ debt-sustainability indicator છે.
- Capital formation માં ફાળો આપવો હોય તો revenue surplus positive હોવો જોઈએ.
- ઊંચો fiscal deficit એટલે government નું વધારે borrowing, જે inflation વધારી શકે - India ના fiscal deficit નો આ જ મુખ્ય પ્રશ્ન છે.

Q 2 • source not stated • Pg 533	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 535	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 5 પ્રશ્નો Application • Level II

- $FD = \text{Primary deficit} + \text{Net interest liabilities}$ (દા.ત. ₹20,500 cr + ₹3,500 cr = ₹24,000 cr).
- Revenue deficit ના દાખલા: $RD = \text{Revenue expenditure} - \text{Revenue receipts}$; table માંથી ફક્ત revenue-account items લો.
- Budgetary deficit ના દાખલા: total expenditure (revenue + capital) ઓછા total receipts (revenue + capital, borrowings સહિત).

Q 2 • source not stated • Pg 535	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 2 • PYQ 2024-Sep • Pg 536	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 14 • PYQ 2026-Jan • Pg 539	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 15 • PYQ 2026-Jan • Pg 539	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 28 • PYQ 2026-Sep • Pg 542	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

વિષય 3.5: Public Debt Management

P4-C7-U3-T05

પહેલાં વાંચો Study Section 3.5 વાંચો: FRBM Act 2003 (objectives અને ફરજિયાત બે statements), Consolidated Fund of India, Department of Expenditure ની nodal ભૂમિકા, અને budget data પરથી fiscal deficit ની ગણતરી.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 23 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- FRBM Act 2003 હેઠળ ફરજિયાત statements: Macro-Economic Framework Statement અને Medium-Term Fiscal Policy cum Fiscal Policy Strategy Statement; તેનો મુખ્ય હેતુ revenue deficit દૂર કરવાનો અને debt ને sustainable levels સુધી ઘટાડવાનો હોય છે (inter- generational equity, macro stability, fiscal-monetary coordination, transparency).
- મળેલી બધી revenues, ઊભા કરેલા loans અને loans ની પરત ચુકવણીમાં મળેલાં નાણાં Consolidated Fund of India માં જમા થાય છે; તેમાંથી ખર્ચ કરવા parliamentary appropriation જોઈએ.
- Department of Expenditure (Ministry of Finance) એ central government ની public financial management system માટે અને state finances ને લગતી બાબતો માટે nodal department છે; Budget માં fiscal deficit એ મુખ્ય operational target છે.
- Debt-management સંસ્થાઓ: RBI (domestic marketable debt - dated securities, T-bills, cash management bills), DEA/Ministry of Finance (external debt); public debt management માં SEBI ની કોઈ ભૂમિકા નથી.

Q 2 • PYQ 2024-Sep • Pg 545	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 543	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 543	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 543	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 544	RECALL 30 sec	મધ્યમ

Q 1 • source not stated • Pg 544	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 544	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • MTP 2024-Aug • Pg 544	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • MTP 2024-Dec • Pg 545	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 4 • MTP 2024-Dec • Pg 545	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 5 • MTP 2025-Jan • Pg 545	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 6 • PYQ 2025-May • Pg 545	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 9 • PYQ 2026-May • Pg 547	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 10 • MTP 2025-May • Pg 547 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 11 • MTP 2025-Aug • Pg 547	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 12 • MTP 2025-Aug • Pg 547	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 13 • MTP 2025-Aug • Pg 547	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 14 • MTP 2025-Aug • Pg 548	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 15 • MTP 2026-Apr • Pg 548	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 16 • MTP 2026-Apr • Pg 548	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 17 • MTP 2026-Apr • Pg 548	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 18 • MTP 2026-Apr • Pg 548	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 19 • PYQ 2026-Sep • Pg 549	RECALL 30 sec	મધ્યમ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 2 પ્રશ્નો Application • Level II

- Fiscal deficit = (Revenue expenditure + Capital expenditure) - (Revenue receipts + Capital receipts excluding borrowings); ઇ.ત. (12,000 + 5,000) - (10,000 + 2,000) = ₹5,000 crore.
- બીજો રસ્તો: Fiscal deficit = Revenue deficit + (Capital expenditure - Capital receipts excluding borrowings); ઇ.ત. 5,000 + (45,000 - 42,500) = ₹7,500 crore.
- આવા દાખલામાં receipts માંથી borrowings હંમેશાં બાદ કરો - fiscal deficit જે માપે છે તે borrowing જ છે.

Q 7 • PYQ 2025-Sep • Pg 546

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ**

Q 8 • PYQ 2026-May • Pg 546

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ**

એકમ 7.4: Fiscal Policy

P4-C7-U4 • મહત્ત્વ C • પેપરદીઠ 1.5 marks • પ્રકરણમાં Rank 4 • શ્રેણી C • પ્રકરણના 19.3% પ્રશ્નો • 50 પ્રશ્નો

વિષય 4.1: Introduction

P4-C7-U4-T01

પહેલાં વાંચો Unit 4 (Fiscal Policy) ની Sections 4.1-4.2 વાંચો: fiscal policy ની definition અને tools, તે કોણ ઘડે છે, classical vs Keynesian મત, અને ચાર common objectives; 'fiscal reforms' શબ્દપ્રયોગ પણ ધ્યાનમાં રાખો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 13 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Fiscal policy = aggregate demand, output અને employment પર અસર કરવા taxation, public expenditure, public debt અને budget (deficit financing) નો જાણી જોઈને કરાતો ઉપયોગ; તે Finance Ministry ઘડે છે અને તે demand-side policy છે.
- Fiscal policy ની tools: taxes, government expenditure, public debt, budget - interest rate અને money supply એ monetary policy ની tools છે, fiscal ના નહીં.
- Common objectives: full employment, price stability, acceleration of economic development, income and wealth નું equitable distribution ('promotion of exports and imports' યાદીમાં નથી); India માં fiscal federalism Finance Commission જાળવે છે.
- Fiscal reforms = સ્થિર અને પારદર્શક tax structure, વધુ સારું tax compliance, subsidies માં ઘટાડો અને private-sector participation ને પ્રોત્સાહન.

Q 1 • PYQ 2023-Dec • Pg 554

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 2 • PYQ 2024-Jun • Pg 555

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 3 • MTP 2024-Aug • Pg 555

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 4 • PYQ 2024-Sep • Pg 555

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 5 • MTP 2024-Dec • Pg 555

RECALL
30 sec**સરળ**Q 6 • PYQ 2020-Nov • Pg 555 **2x પુછાયું****RECALL**
30 sec**સરળ**

Q 8 • MTP 2024-Dec • Pg 556

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 9 • MTP 2025-Jan • Pg 556	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 • MTP 2025-Apr • Pg 556	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 • MTP 2025-Aug • Pg 557	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 • PYQ 2026-Jan • Pg 557	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 • MTP 2025-Aug • Pg 558	RECALL 30 sec	સરળ
Q 11 • PYQ 2025-May • Pg 557	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Deficit financing (deficit પૂરવા નવાં નાણાં બનાવવાં) money supply વધારે છે; disinvestment કે World Bank loans નહીં.
- જે economy પહેલેથી full employment પર છે તેને fiscal policy ના પગલાંની જરૂર નથી; capital કે revenue expenditure માં મોટો વધારો fiscal deficit પહોળો કરે છે.
- Public debt નો બોજ આવનારી પેઢી પર પડે છે, કેમ કે debts અને interest તેમણે જ ચૂકવવાનાં છે.
- Fiscal policy progressive taxation સાથે ગરીબો માટેના targeted welfare spending થી income inequality ઘટાડે છે.

Q 13 • PYQ 2025-Sep • Pg 557	RECOGNISE 45 sec	સરળ
------------------------------	---------------------	-----

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 1 પ્રશ્નો Analysis • Level II

Q 7 • MTP 2024-Dec • Pg 555	REASON 150 sec	સરળ
-----------------------------	-------------------	-----

વિષય 4.2: Objectives of Fiscal Policy

P4-C7-U4-T02

પહેલાં વાંચો Study Sections 4.2-4.3 વાંચો: fiscal policy $GDP = C + I + G + NX$ પર કેવી રીતે અસર કરે છે, અને expansionary vs contractionary (counter-cyclical) fiscal policy ની રીત, pump priming સહિત.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 8 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Contractionary fiscal policy inflationary phase માં economic activity પર બ્રેક મારે છે: government spending ઘટાડો અને/અથવા taxes વધારો.
- Expansionary fiscal policy સંકોચાતી economy ને વેગ આપે છે: government spending વધારો અને/અથવા taxes ઘટાડો (recessionary gap પુરાય છે).

- Pump priming = મંદીવાળી economy માં government expenditure નું એક જ વારનું injection, જેથી business confidence વધે અને વધારે private investment આવે.

Q 5 • MTP 2025-Jan • Pg 559 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 • MTP 2025-Jan • Pg 559	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 558	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • MTP 2024-Dec • Pg 559	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 4 • MTP 2024-Dec • Pg 559	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 7 • PYQ 2025-Sep • Pg 560	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 8 • MTP 2025-Dec • Pg 560	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 9 • MTP 2026-Apr • Pg 560	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Resources પૂરા ન વપરાતા હોય એવા ધીમા સમયમાં fiscal policy aggregate spending વધારીને effective demand ની ઊણપ ભરપાઈ કરે છે.
- G માં વધારો, tax cut, કે tax cut સાથે વધારે public expenditure - આ બધાથી aggregate demand જમણી તરફ ખસે છે - MCQs માં ઘણી વાર 'all of the above' જ જવાબ હોય છે.
- Recession માં counter-cyclical policy = taxes ઘટાડવા AND government spending વધારવું; inflation માટે એનાથી ઊંધી જોડી.

Q 2 • PYQ 2024-Jun • Pg 558	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
-----------------------------	---------------------	-------

વિષય 4.3: Types of Fiscal Policy

P4-C7-U4-T03

પહેલાં વાંચો Sections 4.3-4.4 વાંચો: discretionary anti-inflationary/anti-recession measures, અને automatic stabilizers સામે discretionary action નો ખ્યાલ પકડો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 4 પ્રશ્નો Remembering • Level I

Q 1 • PYQ 2024-Sep • Pg 560	RECALL 30 sec	સરળ
-----------------------------	------------------	-----

Q 4 • MTP 2025-Jan • Pg 561

RECALL
30 sec

સરળ

Q 5 • MTP 2025-Aug • Pg 562

RECALL
30 sec

સરળ

Q 6 • MTP 2025-Aug • Pg 562

RECALL
30 sec

સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Inflation વખતે: નવા taxes નાખો, ચાલુ tax rates વધારો અને government spending ઘટાડો, જેથી વધારાની purchasing power ખેંચાઈ જાય; subsidies અને tax cuts inflation વધુ બગાડે.
- Automatic stabilizers government ના નવા નિર્ણય વગર કામ કરે છે - progressive taxation અને unemployment benefits; discretionary spending અને infrastructure investment એ automatic stabilizers નથી.
- Statement ની જોડી: recession માં government expenditure વધારે છે કે taxes ઘટાડે છે; deficit budgets economic activity ને વેગ આપે છે જ્યારે surplus budgets તેને ધીમી પાડે છે - બંને statements સાથે સાચાં છે (budget deficit = aggregate demand માં net injection, budget surplus = net leakage).

Q 3 • PYQ 2026-Jan • Pg 561

RECOGNISE
45 sec

સરળ

Q 2 • RTP 2025-Jan • Pg 561

RECOGNISE
45 sec

મધ્યમ

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 1 પ્રશ્નો Analysis • Level II

Q 7 • MTP 2026-Apr • Pg 562

REASON
150 sec

મધ્યમ

વિષય 4.4: The Instruments of Fiscal Policy

P4-C7-U4-T04

પહેલાં વાંચો Sections 4.4.1-4.4.4 ઝડપથી જુઓ - instruments (expenditure, taxes, public debt, budget) - અને Section 4.4.7 Limitations of Fiscal Policy પર ધ્યાન આપો - ચાર policy lags.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 17 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Fiscal policy ના ચાર lags ક્રમમાં: recognition lag (macro data પરથી policy બદલવાની જરૂર ઓળખવામાં થતું મોડું), decision lag (વિકલ્પો ચકાસી નિર્ણય લેવામાં લાગતો સમય), implementation lag (legislation અને વહીવટી અમલમાં થતું મોડું), impact lag.
- Impact lag = policy ના પરિણામ થોડો સમય દેખાય નહીં તે - exam માં આ જ શબ્દો આવે છે; તેને implementation lag સાથે ભેળવશો નહીં, જે પસંદ કરેલી policy અમલમાં મૂકવામાં થતું મોડું છે.

Q 1 • source not stated • Pg 562

RECALL
30 sec

સરળ

Q 1 • source not stated • Pg 563	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 563	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 563	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • source not stated • Pg 563	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 564	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • source not stated • Pg 564	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2025-Jan • Pg 564	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • MTP 2025-Apr • Pg 565	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • MTP 2025-Aug • Pg 565	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • MTP 2025-Aug • Pg 565	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • MTP 2025-Aug • Pg 565	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 • MTP 2025-Aug • Pg 565	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 • MTP 2025-Dec • Pg 566	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 • MTP 2026-Apr • Pg 566	RECALL 30 sec	સરળ
Q 11 • MTP 2026-Apr • Pg 567	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 • PYQ 2026-Sep • Pg 567	RECALL 30 sec	સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

Q 7 • MTP 2025-Aug • Pg 566	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 9 • MTP 2025-Dec • Pg 566	RECOGNISE 45 sec	સરળ

પ્રકરણ 8

Money Market

3 એકમ • 19 વિષય • 201 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • પેપરદીઠ 9.9 marks • મહત્ત્વ: C

આ પ્રકરણ શું માગે છે મહદંશે **RECALL** • સરેરાશ પ્રશ્નદીઠ 48 sec — પેન લઈને હલ કરવાનું પ્રકરણ

RECALL Remembering	56.6%	30 sec	76 માંથી 43 past-exam પ્રશ્નો
RECOGNISE Understanding	10.5%	45 sec	76 માંથી 8 past-exam પ્રશ્નો
COMPUTE Application	30.3%	75 sec	76 માંથી 23 past-exam પ્રશ્નો
REASON Analysis	2.6%	150 sec	76 માંથી 2 past-exam પ્રશ્નો

એકમ 8.1: Money Demand નો ખ્યાલ: મહત્ત્વની Theories

The Concept of Money Demand: Important Theories

P4-C8-U1 • મહત્ત્વ C • પેપરદીઠ 2.8 marks • પ્રકરણમાં Rank 1 • શ્રેણી A • પ્રકરણના 36.3% પ્રશ્નો • 73 પ્રશ્નો

વિષય 1.1: પરિચય

P4-C8-U1-T01 • Introduction

પહેલાં વાંચો Unit 1 (Money Market) નો Section 1.1 વાંચો: money ની ત્રણ roles, fiat money, money ની general characteristics ની યાદી, અને money કઈ રીતે માપાય છે (broad vs narrow money).

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 5 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Money ની functions: medium of exchange, unit of account / common measure of value, અને store of value (સાથે standard of deferred payments પણ).
- Money ની characteristics: generally acceptable, durable, effortlessly recognizable, counterfeit કરવું અઘરું (લોકો સહેલાઈથી બનાવી ન શકે), elasticity of supply સાથે relatively scarce, સહેલાઈથી transportable, uniform, અને value ગુમાવ્યા વગર divisible.
- વારંવાર આવતા 'not a characteristic' options: 'easily reproducible by people' અને 'perishable' - money તો એનાથી ઊલટું હોય (copy કરવું અઘરું, durable).
- Store of value = money ની સમય જતાં પોતાની value જાળવી રાખવાની ક્ષમતા; fiat money ની જાતે કોઈ value નથી, પણ આખો દેશ સાથે મળીને તેને value આપે છે એટલે તેની value છે.

Q 2 · PYQ 2025-Jan · Pg 571	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 · PYQ 2026-May · Pg 571	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 · MTP 2025-Aug · Pg 571	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 · MTP 2026-Apr · Pg 571	RECALL 30 sec	સરળ

વિષય 1.2: The Demand for Money

P4-C8-U1-T02

પહેલાં વાંચો Section 1.2 The Demand for Money વાંચો: money demand એ real balances માટેની derived demand છે, અને તે કયા variables પર આધાર રાખે છે (income, price level, interest rate, financial innovation).

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 3 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Real money = price level પ્રમાણે adjust કરેલા nominal money; demand for money એટલે real balances ની demand.
- Money demand એ derived demand છે - money તેની purchasing power માટે જોઈએ છે, એટલે કે liquidity માટે અને value સાચવવા માટે.

Q 1 · PYQ 2024-Sep · Pg 572	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · MTP 2025-Jan · Pg 572 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 · RTP 2025-May · Pg 572	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 1 પ્રશ્નો Understanding · Level I

- Direct determinants: level of income/output (positive), price level (positive), interest rate (negative - એ cash રાખવાની opportunity cost છે), અને financial innovation (cash holding ઘટાડે છે); સરકારની fiscal deficit એ direct determinant નથી.
- સાંકળ યાદ રાખો: higher interest rate -> money રાખવાની higher opportunity cost -> lower demand for money.

Q 4 · PYQ 2026-Sep · Pg 572	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
-----------------------------	---------------------	-------

વિષય 1.3: Theories of Demand for money

P4-C8-U1-T03

પહેલાં વાંચો Study Section 1.3: Fisher's Quantity Theory (equation of exchange અને તેનું expanded form),

Cambridge cash-balance approach ($M_d = kPY$), અને Keynes' liquidity preference theory - ત્રણ motives અને liquidity trap.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 32 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Fisher's equation of exchange: $MV = PT$; bank/credit money સહિતનું expanded version: $MV + M'V' = PT$ (M' = credit money, V' = તેની velocity).
- Cambridge approach = cash balance approach: $M_d = kPY$, જ્યાં k = nominal income (PY) નો જેટલો ભાગ cash balances તરીકે રખાય તે, Y = REAL national income, P = price level.
- Keynes' transactions demand: $L_r = kY$ - એ level of income નું direct proportional અને positive function છે (interest rate નું નહીં).
- Liquidity trap: speculative demand interest rate ની સામે perfectly elastic બની જાય છે; speculative money-demand curve X-axis ને parallel હોય છે.

Q 13 • PYQ 2026-May • Pg 582	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 • PYQ 2026-May • Pg 583	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 573	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 573	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 573	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 574	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 574	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 575	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 575	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 575	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • source not stated • Pg 576	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 576	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 577	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 577	RECALL 30 sec	મધ્યમ

Q 1 • source not stated • Pg 578	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 578	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 579	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • PYQ 2024-Jun • Pg 579	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • MTP 2024-Dec • Pg 579	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 4 • MTP 2024-Dec • Pg 580	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 5 • MTP 2024-Dec • Pg 580	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 9 • PYQ 2025-May • Pg 581	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 10 • PYQ 2024-Jun • Pg 581 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 12 • PYQ 2026-Jan • Pg 582	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 15 • MTP 2025-May • Pg 583	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 16 • MTP 2025-May • Pg 583	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 17 • MTP 2025-Aug • Pg 583 3x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 18 • MTP 2025-Dec • Pg 584	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 19 • MTP 2026-Apr • Pg 584	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 20 • MTP 2026-Apr • Pg 584	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 21 • MTP 2026-Apr • Pg 584	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 22 • MTP 2026-Apr • Pg 584	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 4 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- QTM cause-effect: velocity અને output સ્થિર હોય ત્યારે money supply વધે એટલે price level એટલા જ પ્રમાણમાં વધે; Cambridge મુજબ money ની value તેની demand અને supply બંને પર આધાર રાખે છે.
- ત્રણ motives અલગ પાડી: transactions (receipts-expenditure નો મેળ ન ખાવો), precautionary (અણધારી contingencies), speculative (સારી investment opportunities ઝડપવા રખાતું cash; interest rate સાથે inversely related).
- Liquidity trap: interest rates લગભગ શૂન્ય, લોકો bonds કરતાં cash રાખવાનું પસંદ કરે - monetary policy ની આ છેલ્લી હદ, જ્યાં તે નકામી બની જાય છે.

- Value સાચવવાનાં બે media (money અને interest-bearing asset) એ Inventory Theoretic approach ની મુખ્ય assumption છે; reserve requirement ઘટે એટલે money supply તરત વધે છે.

Q 6 • MTP 2025-Jan • Pg 580 2x પુછાયું	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 11 • PYQ 2025-Sep • Pg 582	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 574	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 577	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 1 પ્રશ્નો Application • Level II

Q 23 • PYQ 2026-Sep • Pg 585	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
------------------------------	-------------------	-------

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 6 પ્રશ્નો Analysis • Level II

Q 7 • MTP 2025-Jan • Pg 580 4x પુછાયું	REASON 150 sec	સરળ
Q 8 • MTP 2025-Jan • Pg 580	REASON 150 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 573	REASON 150 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 576	REASON 150 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 576	REASON 150 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 578	REASON 150 sec	મધ્યમ

વિષય 1.4: Theory of Demand for Money માં Post-Keynesian Developments

P4-C8-U1-T04 • Post-Keynesian Developments in the Theory of Demand for Money

પહેલાં વાંચો Section 1.4 વાંચો: Baumol-Tobin inventory approach (Square Root Rule), Friedman's restatement of the quantity theory (ચાર determinants), અને Tobin's risk-aversion / portfolio (liquidity preference) theory.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 16 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Milton Friedman એ demand for money ને CAPITAL ASSETS ની demand ની વધુ વ્યાપક theory ના એક application તરીકે જોયું; તેના drivers છે permanent income (wealth) અને assets પરની relative returns.

- 'Aversion of risk' નો concept James Tobin એ આપ્યો; તેમનું liquidity preference function rate of interest અને demand for money (asset તરીકે) વચ્ચેનો સંબંધ બતાવે છે.
- Optimal cash withdrawal માટે Baumol's Square Root Rule: $C = \sqrt{2bY/r}$, b = broker's fee, Y = income, r = interest rate.

Q 1 · source not stated · Pg 585	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 585	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 585	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · source not stated · Pg 586	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 586	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · source not stated · Pg 586	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 587	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · source not stated · Pg 587	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 · source not stated · Pg 587	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · PYQ 2024-Sep · Pg 588	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · MTP 2024-Aug · Pg 588 2x પુછાણું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 · PYQ 2025-Sep · Pg 588	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 · PYQ 2026-Jan · Pg 589	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 · MTP 2025-Aug · Pg 589	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 · MTP 2025-Aug · Pg 590	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 · PYQ 2026-Jan · Pg 589	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 3 પ્રશ્નો Understanding · Level I

- Nominal money demand ની Friedman's ચાર determinants: total wealth નું function; price level સાથે POSITIVELY related (P વધે તો money demand વધે); bonds/stocks પરની returns ઘટે ત્યારે વધે; positive inflation money રાખવાની opportunity cost વધારે છે - એટલે 'negatively related to price level' વાળો option ખોટો છે.
- Baumol-Tobin optimal average money holding: income, price level અને transaction cost નું positive function, પણ nominal interest rate નું NEGATIVE function.

Q 7 · MTP 2025-Aug · Pg 590

RECOGNISE
45 sec

સરળ

Q 9 · PYQ 2026-Sep · Pg 590

RECOGNISE
45 sec

સરળ

Q 10 · PYQ 2026-Sep · Pg 590

RECOGNISE
45 sec

સરળ

વિષય 1.5: નિષ્કર્ષ

P4-C8-U1-T05 · Conclusion

પહેલાં વાંચો Unit 8.1 નું છેલ્લું પાનું વાંચો: money demand ની જુદી જુદી theories માં શું સરખું છે અને ક્યાં તે અલગ પડે છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 2 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- બધી theories એક વાતે સંમત છે કે money ની demand transactions માટે થાય છે; મતભેદ એ વાતે છે કે તે asset તરીકે પણ રખાય છે કે નહીં, અને એ holding rate of interest પ્રત્યે કેટલી sensitive છે.
- Classical અને Fisher versions માં money demand ફક્ત income નું function છે; Keynes speculative motive ઉમેરીને તેને income અને rate of interest નું function બનાવે છે; post-Keynesian developments money ને portfolio ના એક asset તરીકે જુએ છે.

Q 1 · source not stated · Pg 591

RECALL
30 sec

સરળ

Q 1 · MTP 2025-Aug · Pg 591 2x પુછાયું

RECALL
30 sec

સરળ

એકમ 8.2: Money Supply નો ખ્યાલ

The Concept of Money Supply

P4-C8-U2 · મહત્ત્વ C · પેપરદીઠ 4.4 marks · પ્રકરણમાં Rank 2 · શ્રેણી A · પ્રકરણના 33.8% પ્રશ્નો · 68 પ્રશ્નો

વિષય 2.1: પરિચય

P4-C8-U2-T01 · Introduction

પહેલાં વાંચો Unit 2 (Concept of Money Supply) નો Section 2.1 વાંચો: money ના ત્રણ functions (medium of exchange, unit of account, store of value) અને money એટલે liquid financial assets નો સમૂહ; demand-for-money unit માંથી Fisher's equation of exchange ફરી જોઈ લો, કેમ કે અહીંના numericals $MV = PT$ વાપરે છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 4 પ્રશ્નો Remembering · Level I

Q 1 · source not stated · Pg 595	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 595	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · MTP 2025-Aug · Pg 596	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 · MTP 2025-Aug · Pg 597 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું · 1 પ્રશ્નો Application · Level II

- $MV = PT$ ની rearrangements ની પ્રેક્ટિસ કરો: $M = PT/V$. દા.ત. $V = 20$, $P = 120$, $T = 150$ crores હોય તો $M = (120 \times 150)/20 = ₹900$ crores.
- Price level માટે: $P = MV/T$. દા.ત. $M = ₹500$ crores, $V = 5$, $T = 10,000$ હોય તો $P = 2,500/10,000$ units; પહેલાં હંમેશાં MV ગણો, પછી T વડે ભાગો.
- Answer options સાથે મેળવતાં પહેલાં data માં units (crores vs lakhs) ચકાસી લો.

Q 1 · PYQ 2024-Jun · Pg 595 2x પુછાયું	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
--	-------------------	-------

વિષય 2.2: Money Supply માપવા પાછળનું કારણ

P4-C8-U2-T02 · Rationale of Measuring Money Supply

પહેલાં વાંચો Study Section 2.2 (money supply નું empirical measurement શા માટે જરૂરી છે તેનાં બે કારણો) સાથે Section 2.1 ના અંતે અપાયેલી 'public' ની definition પણ વાંચો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 5 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- 'Public' = money બનાવનારા એટલે કે government અને banking system સિવાયના બધા economic units (households, firms, institutions); તેમાં local authorities, NBFIs, foreign central banks અને IMF આવી જ જાય છે.
- Money supply માંથી બાકાત: government અને banks પાસેનું money — central bank પાસેની currency, banks પાસેની cash in hand, અને inter-bank deposits. Public ની banks પાસેની demand અને savings deposits money supply માં આવે જ છે.
- Money supply માપવાનાં બે કારણો: (i) monetary developments / money growth નાં કારણો તપાસવાં, (ii) monetary policy ની દૃષ્ટિએ જોવું કે money stock price stability સાથે બંધબેસે છે કે નહીં.

Q 1 · source not stated · Pg 597	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 597	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 598	RECALL 30 sec	સરળ

Q 1 • PYQ 2025-Jan • Pg 598

RECALL
30 sec

સરળ

Q 2 • MTP 2025-Jan • Pg 598 2x પુછાયું

RECALL
30 sec

સરળ

વિષય 2.3: Money Supply ની Sources

P4-C8-U2-T03 • The Sources of Money Supply

પહેલાં વાંચો Study Section 2.3: money supply ની બે sources એટલે central bank અને commercial banking system, fiat money vs credit money, minimum reserve system, અને CBDC (Digital Rupee ₹) તથા cryptocurrencies ની notes.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 6 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- બધા દેશોમાં money supply નો primary source central bank છે; ભારતમાં RBI money supply ને regulate કરે છે. Monetary authority જે high-powered money બહાર પાડે છે તે જ બાકીના બધા money સ્વરૂપોનો source છે.
- Central bank બહાર પાડે તે currency એટલે 'fiat money' — તેની પાછળ supporting reserves હોય છે અને તેની value ની ખાતરી sovereign આપે છે; currency notes (gold/silver coins નહીં) એ fiat money છે.
- Commercial banks borrowing-lending દ્વારા જે money ઊભું કરે તે 'credit money' — money supply નો બીજો મોટો source.
- 'Minimum reserve system' હેઠળ central bank ફક્ત gold અને foreign securities નો minimum reserve રાખીને ગમે તેટલી currency બહાર પાડી શકે; CBDC એ digital સ્વરૂપનું legal tender છે, જ્યારે cryptocurrencies ને ભારતમાં currency તરીકે કાયદેસર માન્યતા નથી.

Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 599

RECALL
30 sec

સરળ

Q 2 • PYQ 2024-Sep • Pg 599

RECALL
30 sec

સરળ

Q 3 • PYQ 2025-Jan • Pg 599

RECALL
30 sec

સરળ

Q 4 • PYQ 2025-Jan • Pg 599

RECALL
30 sec

સરળ

Q 5 • RTP 2025-Jan • Pg 600

RECALL
30 sec

સરળ

Q 8 • MTP 2026-Apr • Pg 600

RECALL
30 sec

સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

Q 6 • RTP 2025-May • Pg 600

RECOGNISE
45 sec

સરળ

Q 7 • RTP 2025-May • Pg 600

RECOGNISE
45 sec

સરળ

વિષય 2.4: Money Supply નું Measurement

P4-C8-U2-T04 • Measurement of Money Supply

પહેલાં વાંચો Study Section 2.4: Second Working Group on Money Supply ની ભલામણથી April 1977 થી પ્રગટ થતા RBI ની ચાર monetary aggregates M1--M4, અને broad money ની components.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 3 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- M1 = Currency with public + banking system પાસેની demand deposits + RBI પાસેની 'other' deposits. Time (term) deposits M1 માં આવતી નથી.
- M2 = M1 + post office savings banks પાસેની savings deposits; M3 (broad money) = M1 + banking system પાસેની net time deposits; M4 = M3 + કુલ post office deposits (NSCs બાદ કરીને).
- Broad money માં 2 years સુધીની agreed maturity વાળી deposits, 3 months સુધીની notice પર redeemable deposits, repos, money market fund units અને 2 years સુધીની debt securities આવે છે.

Q 6 • RTP 2024-Sep • Pg 603 3x પુછાયું

RECALL
30 sec

સરળ

Q 9 • PYQ 2025-May • Pg 604

RECALL
30 sec

મધ્યમ

Q 11 • MTP 2026-Apr • Pg 605

RECALL
30 sec

મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

Q 8 • PYQ 2025-May • Pg 604

RECOGNISE
45 sec

મધ્યમ

Q 10 • RTP 2025-May • Pg 604

RECOGNISE
45 sec

મધ્યમ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 9 પ્રશ્નો Application • Level II

- Currency with public = Notes in circulation + rupee coins + small coins – banks પાસેની cash on hand. Banks પાસેની cash/coins હંમેશાં SUBTRACT કરો.
- M1 ની numericals માં ફક્ત currency with public, demand deposits અને RBI પાસેની other deposits ઉમેરો — distractor તરીકે અપાયેલા time deposits અને post office savings ના આંકડા છોડી દો.
- M3 માટે M1 લઈને ફક્ત banks પાસેની time deposits ઉમેરો (post office deposits ગણાશો નહીં).

Q 3 • MTP 2024-Dec • Pg 602

COMPUTE
75 sec

સરળ

Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 601

COMPUTE
75 sec

મધ્યમ

Q 2 • PYQ 2024-Jun • Pg 601

COMPUTE

મધ્યમ

	75 sec	
Q 4 • PYQ 2025-Sep • Pg 602	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 5 • PYQ 2025-Jan • Pg 602	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 7 • PYQ 2025-May • Pg 603	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 12 • PYQ 2026-Sep • Pg 605	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 13 • PYQ 2026-Sep • Pg 605	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 14 • PYQ 2026-Sep • Pg 605	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ

વિષય 2.5: Money Supply ની Determinants

P4-C8-U2-T05 • Determinants of Money Supply

પહેલાં વાંચો Study Sections 2.5 અને 2.6 (money multiplier નો ખ્યાલ, monetary base, excess reserves) સાથે unit ના અંતે આવતું Credit Multiplier box પણ — આ પ્રકરણનો સૌથી ભારે numerical વિભાગ છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 7 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Money multiplier $m = \text{Money supply} / \text{Monetary base}$; તે monetary base માં થતા ફેરફાર સાથે money supply ની ફેરફારને જોડે છે ($M = m \times MB$).
- Credit (deposit) multiplier = $1 / \text{Required Reserve Ratio}$; અને Excess Reserves = Total Reserves – Required Reserves.

Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 606	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • MTP 2024-Aug • Pg 606 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 6 • MTP 2024-Dec • Pg 608	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 7 • MTP 2024-Dec • Pg 608	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 10 • MTP 2024-Dec • Pg 608	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 18 • PYQ 2026-Jan • Pg 612	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 21 • MTP 2026-Apr • Pg 613	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Money supply monetary base (H) અને multiplier (m) સાથે directly બદલાય છે, અને r , e તથા c સાથે inversely — એટલે currency ratio નાનો હોય તો multiplier મોટો.
- Banks excess reserve રાખવાનું ઘટાડે તો money supply વધે છે (એ જ base માંથી વધુ lending).
- TD/DD ratio ઊંચો હોય તો banks પાસે વધુ free reserves રહે અને deposit expansion વધે; cryptocurrencies ને કાયદાની માન્યતા નથી અને ભારતમાં તે કાયદેસર માન્ય નથી.

Q 15 • PYQ 2025-Sep • Pg 611

RECOGNISE
45 sec**મધ્યમ**

Q 20 • MTP 2026-Apr • Pg 613

RECOGNISE
45 sec**મધ્યમ****COMPUTE 75 sec** એક જ formula, સીધેસીધું • 11 પ્રશ્નો Application • Level II

- $m = M/MB$: દા.ત. ₹250 cr base પર ₹1,000 cr supply હોય તો $m = 4$; તેમજ $MB = \Delta M/m$ ($\Delta M = ₹600$ cr, $m = 1.5$ હોય તો $MB = ₹400$ cr).
- $\Delta \text{Money supply} = (1/R) \times \Delta \text{Reserves}$: $R = 0.10$, $\Delta \text{Reserves} = ₹1,000$ હોય તો ₹10,000 મળે.
- Credit creation = Initial deposit $\times 1/RRR$ (₹12,00,000 પર 15% હોય તો ₹80,00,000); ઊલટું જોઈએ તો $RRR = \text{Initial deposit} / \text{credit created}$.
- Currency અને excess-reserve નો data અપાયો હોય ત્યારે $m = (1+c)/(r+e+c)$ વાપરો; bank ની excess reserves = deposits – required reserves.

Q 3 • PYQ 2024-Sep • Pg 606

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ**

Q 4 • PYQ 2024-Sep • Pg 607

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ**

Q 5 • PYQ 2024-Sep • Pg 607

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ**

Q 8 • MTP 2024-Dec • Pg 608

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ**

Q 9 • MTP 2024-Dec • Pg 608

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ**

Q 11 • PYQ 2025-Jan • Pg 609

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ**

Q 12 • PYQ 2025-Jan • Pg 609

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ**

Q 14 • PYQ 2025-Sep • Pg 610

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ**

Q 16 • PYQ 2025-Sep • Pg 611

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ**

Q 17 • PYQ 2026-Jan • Pg 612

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ**

Q 19 • PYQ 2026-May • Pg 612

COMPUTE**મધ્યમ**

75 sec

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો · 1 પ્રશ્નો Analysis · Level II

Q 13 · PYQ 2025-May · Pg 610

REASON
150 sec**મધ્યમ****વિષય 2.6: Money Multiplier નો ખ્યાલ**

P4-C8-U2-T06 · The concept of Money Multiplier

પહેલાં વાંચો Study Section 2.6: money multiplier એટલે શું, તેને નક્કી કરતા બે ratios, અને reserve money ને money supply સાથે જોડતું formula.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 2 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Money multiplier m એટલે money supply અને reserve money (high-powered money) નો ratio: $M = m \times H$, એટલે $m = M / H$.
- તેના બે determinants છે - public પાસેનો currency-deposit ratio c અને banks પાસેનો reserve-deposit ratio r : $m = (1 + c) / (c + r)$.
- Multiplier એક કરતાં મોટો હોય છે અને બંને ratios સાથે inversely ફરે છે — બેમાંથી કોઈ પણ વધે તો તે ઘટે.

Q 1 · MTP 2025-Aug · Pg 613

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 2 · MTP 2025-Aug · Pg 613

RECALL
30 sec**સરળ****RECOGNISE 45 sec** કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 1 પ્રશ્નો Understanding · Level I

- Public પાસે currency જ ન હોય ($c = 0$) એવા ખાસ કિસ્સામાં formula ઘટીને simple deposit multiplier $1 / r$ થઈ જાય છે; એટલે જ $1/r$ અને $(1+c)/(c+r)$ એક જ question માં સામસામા options તરીકે અપાય છે.

Q 3 · MTP 2026-Apr · Pg 614

RECOGNISE
45 sec**સરળ****COMPUTE 75 sec** એક જ formula, સીધેસીધું · 1 પ્રશ્નો Application · Level II

- c અને r અપાયા હોય તો $m = (1 + c) / (c + r)$ ગણો અને પછી $M = m \times H$; M અને H અપાયા હોય તો ઊલટું કરીને multiplier કાઢો.

Q 4 · MTP 2026-Apr · Pg 614

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ**

વિષય 2.7: Supply of Money માટેનો Money multiplier Approach

P4-C8-U2-T07 • The Money multiplier Approach to Supply of Money

પહેલાં વાંચો Study Section 2.7 (Friedman--Schwartz money multiplier approach): central bank (H), commercial banks (r, e) અને public (c) નું વર્તન, અને formula $m = (1+c)/(r+e+c)$.

નોંધ

Reserve ratio બદલાય એટલે supply of money સીધી બદલાય છે: CRR ઘટાડવાથી banks ની lending capacity વધે અને money supply વધે; વધારવાથી supply ઘટે.

Money supply DECREASE કરવા central bank open market માં securities વેચે છે અથવા reserve ratio/discount rate વધારે છે — open market purchases અને rate cuts એનાથી ઊલટું કરે છે.

Multiplier central bank (r), banks (e) અને public (c) ત્રણેય મળીને નક્કી કરે છે; આ ratios જેટલા નીચા, m એટલો મોટો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 6 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Currency--deposit ratio ($c = C/D$) બતાવે છે કે public માં banking habits કેટલી અપનાવાઈ છે.
- $m = (1+c)/(r+e+c)$; currency કે excess reserves ન હોય તો તે ઘટીને $1/r$ થાય.

Q 1 • MTP 2025-Jan • Pg 614 3x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • RTP 2025-Jan • Pg 615	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • RTP 2025-May • Pg 615 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 • MTP 2025-Aug • Pg 615	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 • PYQ 2026-Sep • Pg 616	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • PYQ 2026-May • Pg 615	RECALL 30 sec	મધ્યમ

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 1 પ્રશ્નો Analysis • Level II

Q 2 • MTP 2025-Jan • Pg 614	REASON 150 sec	સરળ
-----------------------------	-------------------	-----

વિષય 2.8: Monetary Policy અને Money Supply

P4-C8-U2-T08 • Monetary Policy and Money Supply

પહેલાં વાંચો Study Section 2.8: open market operations high-powered money ને કઈ રીતે બદલે છે અને પછી થતું

credit creation.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 1 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- OMO માં central bank system માં high- powered money (reserves) નાખવા માટે government securities PURCHASE કરે છે; open market sale reserves ખેંચી લે છે અને money supply ઘટાડે છે.
- $\Delta \text{Money supply} = (1/R) \times \Delta \text{Reserves}$; interest rates એટલા નીચા હોય કે banks નાખેલા બધા reserves excess reserves તરીકે જ રાખી લે તો multiplier શૂન્ય પણ થઈ શકે.

Q 1 • PYQ 2026-Jan • Pg 616

RECALL
30 sec

સરળ

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 1 પ્રશ્નો Analysis • Level II

Q 2 • MTP 2026-Apr • Pg 616

REASON
150 sec

મધ્યમ

વિષય 2.9: Money Supply પર Government Expenditure ની અસર

P4-C8-U2-T09 • Effect of Government Expenditure on Money Supply

પહેલાં વાંચો Study Section 2.9 (Ways and Means Advances/Overdraft થી ઊભા થતા excess reserves) અને unit ના અંતે currency with the public તથા credit multiplier ના numerical illustrations વાંચો.

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 2 પ્રશ્નો Application • Level II

- Currency with public = notes in circulation + rupee coins + small coins – banks પાસેની cash on hand; ઇ.ત. 35,50,000 + 25,550 + 750 – banks પાસેની cash.
- $RRR = 1 / \text{credit multiplier}$; credit multiplier = 4 હોય તો $RRR = 25\%$; આ reciprocal સંબંધ બંને બાજુથી યાદ રાખો.
- Mechanism યાદ રાખો: WMA/OD હેઠળ RBI સરકારને ધીરે એટલે banks ના excess reserves ઊભા થાય, જે multiplier દ્વારા money supply વધારી શકે.

Q 1 • MTP 2025-Apr • Pg 617 **3x પુછાયું**

COMPUTE
75 sec

મધ્યમ

Q 2 • PYQ 2026-May • Pg 617

COMPUTE
75 sec

મધ્યમ

એકમ 8.3: Monetary Policy

P4-C8-U3 • મહત્ત્વ C • પેપરદીઠ 2.8 marks • પ્રકરણમાં Rank 3 • શ્રેણી B • પ્રકરણના 29.9% પ્રશ્નો • 60 પ્રશ્નો

વિષય 3.1: પરિચય

P4-C8-U3-T01 • Introduction

પહેલાં વાંચો Unit 3 (Monetary Policy) નો Section 3.1 વાંચો: liquidity સંભાળવા RBI policy rates શા માટે ફેરવે છે; આ સંદર્ભે trade cycles વિશે economists ના મત પણ નોંધી લો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 2 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Hawtrey મુજબ trade (business) cycle એ સાવ MONETARY phenomenon છે — money/credit ના flow માં થતા ફેરફારોથી સર્જાય છે.
- RBI વખતોવખત economy ની liquidity conditions ગોઠવવા policy rates ફેરવે છે, અને તેનાં કારણો સ્પષ્ટ જાહેર કરે છે.

Q 1 • source not stated • Pg 622

RECALL
30 sec

સરળ

Q 1 • MTP 2024-Aug • Pg 623 3× પુછાયું

RECALL
30 sec

સરળ

વિષય 3.2: Monetary Policy એટલે શું

P4-C8-U3-T02 • Monetary Policy Defined

પહેલાં વાંચો Study Section 3.2: monetary policy ની definition, ભારતમાં તેનો અમલ કોણ કરે છે, અને short run માં તે interest rates દ્વારા કઈ રીતે કામ કરે છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 2 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- ભારતમાં monetary policy નો અમલ RBI (central bank) કરે છે — SEBI, SBI કે commercial banks નહીં; business cycle સંભાળવા central banks જે policy વાપરે છે તે આ જ છે.
- તે price stability (નીચું અને સ્થિર inflation) મેળવવા supply of money ને adjust કરીને કામ કરે છે, સામાન્ય રીતે open market માં securities ખરીદી/વેચીને.
- Short run માં monetary policy સીધી INTEREST RATE પર અસર કરવા તાકે છે, જે પછી goods અને services પરના spending ને અસર કરે છે; rates ઘટાડવા = easing, વધારવા = tightening.

Q 2 • MTP 2024-Aug • Pg 623

RECALL
30 sec

સરળ

Q 3 • RTP 2024-Sep • Pg 623 2× પુછાયું

RECALL
30 sec

સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

Q 1 • PYQ 2021-Dec • Pg 623

RECOGNISE
45 sec

સરળ

વિષય 3.3: Monetary Policy Framework

P4-C8-U3-T03 • The Monetary Policy Framework

પહેલાં વાંચો Study Sections 3.3.1--3.3.3 બરાબર વાંચો: objectives, ચાર transmission channels, અને operating instruments — quantitative tools, qualitative tools તથા policy rates (repo, reverse repo, MSF).

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 36 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Primary objective: price stability અને economic growth વચ્ચે સમજદારીભર્યું સંતુલન (macro goals માટે money supply ને regulate કરવું).
- ચાર transmission channels: saving & investment, cash-flow, asset prices & wealth, exchange rate. 'International trade' અને 'open market' એ channels નથી — આ જાણીતા ખોટા options છે.
- Quantitative tools: CRR, SLR, OMO, LAF, bank rate (LAF Narasimham Committee માંથી આવ્યું; foreign capital flows થી થતા કામચલાઉ liquidity mismatches ને OMOs કાબૂમાં રાખે છે). Qualitative: margin requirements, moral suasion (banks ને G-secs રાખવા સમજાવવા), selective credit control (speculative sectors ને lending નહીં). Tax ના ફેરફારો fiscal છે, monetary નહીં.
- Reverse Repo = Repo - 1; MSF = Repo + 1 (penal rate; banks SLR securities ના વધુમાં વધુ 1% વાપરી શકે). MPFA હેઠળ 6% CPI (upper tolerance) એ મહત્તમ સહ્ય દર છે.

Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 624	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • PYQ 2024-Jun • Pg 624	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 • PYQ 2025-Jan • Pg 625	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 • PYQ 2025-May • Pg 627	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 • PYQ 2025-May • Pg 627 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 • PYQ 2025-May • Pg 627	RECALL 30 sec	સરળ
Q 20 • PYQ 2026-Jan • Pg 629	RECALL 30 sec	સરળ
Q 21 • PYQ 2026-Jan • Pg 629	RECALL 30 sec	સરળ
Q 22 • PYQ 2026-May • Pg 629	RECALL 30 sec	સરળ
Q 23 • PYQ 2026-May • Pg 629	RECALL 30 sec	સરળ
Q 24 • MTP 2025-Aug • Pg 630	RECALL 30 sec	સરળ
Q 25 • MTP 2025-Aug • Pg 630	RECALL 30 sec	સરળ

Q 26 • MTP 2025-Aug • Pg 630	RECALL 30 sec	સરળ
Q 27 • MTP 2025-Aug • Pg 630	RECALL 30 sec	સરળ
Q 28 • MTP 2025-Aug • Pg 630	RECALL 30 sec	સરળ
Q 29 • MTP 2025-Aug • Pg 631	RECALL 30 sec	સરળ
Q 31 • MTP 2025-May • Pg 631 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 32 • MTP 2025-Aug • Pg 631	RECALL 30 sec	સરળ
Q 33 • MTP 2025-Dec • Pg 632	RECALL 30 sec	સરળ
Q 34 • MTP 2025-Dec • Pg 632	RECALL 30 sec	સરળ
Q 36 • MTP 2026-Apr • Pg 632	RECALL 30 sec	સરળ
Q 37 • MTP 2026-Apr • Pg 632 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 38 • MTP 2026-Apr • Pg 633	RECALL 30 sec	સરળ
Q 39 • MTP 2026-Apr • Pg 633	RECALL 30 sec	સરળ
Q 40 • MTP 2026-Apr • Pg 633	RECALL 30 sec	સરળ
Q 41 • MTP 2025-Aug • Pg 633 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 42 • MTP 2026-Apr • Pg 633	RECALL 30 sec	સરળ
Q 44 • PYQ 2026-Sep • Pg 634	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • PYQ 2024-Sep • Pg 625	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 5 • MTP 2024-Dec • Pg 625	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 8 • MTP 2025-Jan • Pg 625 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 9 • MTP 2025-Jan • Pg 626	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 11 • MTP 2025-Jan • Pg 626 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 16 • PYQ 2025-Sep • Pg 628	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 17 • PYQ 2025-Sep • Pg 628	RECALL 30 sec	મધ્યમ

Q 19 • PYQ 2025-Sep • Pg 629

RECALL
30 sec**મધ્યમ****RECOGNISE 45 sec** કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 4 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- RBI ની OMO purchase reserves અને money supply વધારે છે; OMO sale liquidity ખેંચી લે છે — short-term fluctuations માટે OMOs સૌથી અસરકારક tool છે.
- Bank Rate વધે એટલે RBI પાસેથી borrowing મોંઘું થાય અને lending ઘટે; reverse repo banks ને interest income આપે છે અને inflation રોકવા તેને વધારાય છે.

Q 6 • PYQ 2025-Jan • Pg 625

RECOGNISE
45 sec**સરળ**

Q 30 • MTP 2025-Aug • Pg 631

RECOGNISE
45 sec**સરળ**

Q 10 • MTP 2025-Jan • Pg 626

RECOGNISE
45 sec**મધ્યમ**

Q 12 • MTP 2025-Jan • Pg 626

RECOGNISE
45 sec**મધ્યમ****COMPUTE 75 sec** એક જ formula, સીધેસીધું • 2 પ્રશ્નો Application • Level II

- Anti-inflation package: repo/CRR/reserve requirements વધારો, G-secs વેચો — money supply ઘટાડે એવું બધું; expansionary policy એનાથી બરાબર ઊલટી.
- કોઈ scenario માં પહેલાં નક્કી કરો કે liquidity ખેંચવાની છે કે નાખવાની, પછી એ પ્રમાણેની tool ની દિશા પસંદ કરો.

Q 43 • PYQ 2026-Sep • Pg 634

COMPUTE
75 sec**સરળ**

Q 18 • PYQ 2025-Sep • Pg 628

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ****REASON 150 sec** જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 2 પ્રશ્નો Analysis • Level II

Q 2 • PYQ 2024-Jun • Pg 624

REASON
150 sec**સરળ**

Q 35 • MTP 2025-Dec • Pg 632

REASON
150 sec**સરળ**

વિષય 3.4: Monetary Policy Decisions નું Organisational Structure

P4-C8-U3-T04 • The Organisational Structure for Monetary Policy Decisions

પહેલાં વાંચો Study Section 3.4: RBI Act માં 2016 નો amendment, Monetary Policy Framework Agreement (MPFA), Monetary Policy Committee (MPC) અને ભારતના flexible inflation targeting ના આંકડા.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 6 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- RBI Act, 1934 માં June 27, 2016 ના રોજ amendment થયો, જેણે MPFA ને statutory backing આપ્યું અને છ સભ્યોની MPC રચી, જે બહુમતીથી policy rate નક્કી કરે છે.
- Inflation target Central Government RBI સાથે વિચારીને દર પાંચ વર્ષે એક વાર નક્કી કરે છે; notified target = Aug 5, 2016-- Mar 31, 2021 માટે 4% CPI inflation, tolerance band 2%--6%.
- RBI એ દર છ મહિને Monetary Policy Report પ્રગટ કરવો પડે, જેમાં inflation ના sources સમજાવવા અને આવનારા 6--18 months ના inflation forecasts આપવા.
- Failure એટલે સળંગ કોઈ પણ ત્રણ quarters માટે average inflation upper (6%) થી ઉપર કે lower (2%) થી નીચે રહે તે.

Q 2 • MTP 2024-Dec • Pg 634	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2024-Sep • Pg 634	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • PYQ 2026-Jan • Pg 635	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 5 • MTP 2025-May • Pg 635	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 6 • MTP 2025-Aug • Pg 635 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 7 • MTP 2025-Dec • Pg 635	RECALL 30 sec	મધ્યમ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 1 પ્રશ્નો Application • Level II

Q 4 • PYQ 2026-May • Pg 635	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
-----------------------------	--------------------------	--------------

વિષય 3.5: નિષ્કર્ષ

P4-C8-U3-T05 • Conclusion

પહેલાં વાંચો Unit 8.3 નું છેલ્લું પાનું વાંચો: monetary policy framework શું હાંસલ કરવા માગે છે અને તેના ભાગો કઈ રીતે એકબીજા સાથે બંધબેસે છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 4 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- ભારતનું framework flexible inflation targeting છે: target એટલે 4 per cent CPI inflation, જેની band વત્તા-ઓછા 2 per cent છે, જે Government RBI સાથે વિચારીને નક્કી કરે છે.
- Monetary Policy Committee માં છ સભ્યો હોય છે — ત્રણ RBI ના, જેમાં Governor chair તરીકે, અને ત્રણ Government નિમે — અને નિર્ણય બહુમતીથી થાય છે, જેમાં Governor પાસે casting vote હોય છે.
- Policy repo rate એ એકમાત્ર operating instrument છે; liquidity adjustment facility અને repo rate આસપાસનો corridor એ નિર્ણયને market સુધી પહોંચાડવાની રીત છે.

- સળંગ ત્રણ quarters સુધી inflation band ની અંદર ન રહે તો RBI એ Government ને જણાવવું પડે કે કેમ એવું થયું અને હવે તે શું કરશે.

Q 1 • MTP 2025-May • Pg 636	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • MTP 2025-May • Pg 636	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • MTP 2025-Aug • Pg 636	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • RTP 2025-May • Pg 636	RECALL 30 sec	સરળ

પ્રકરણ 9

International Trade

5 એકમ • 32 વિષય • 257 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • પેપરદીઠ 10.0 marks • મહત્ત્વ: C

આ પ્રકરણ શું માગે છે મહદંશે RECALL • સરેરાશ પ્રશ્નદીઠ 37 sec — મહદંશે વાંચવાનું, થોડી ગણતરી સાથે

RECALL Remembering	78.8%	30 sec	80 માંથી 63 past-exam પ્રશ્નો
RECOGNISE Understanding	13.8%	45 sec	80 માંથી 11 past-exam પ્રશ્નો
COMPUTE Application	5.0%	75 sec	80 માંથી 4 past-exam પ્રશ્નો
REASON Analysis	2.5%	150 sec	80 માંથી 2 past-exam પ્રશ્નો

એકમ 9.1: Theories of International Trade

P4-C9-U1 • મહત્ત્વ C • પેપરદીઠ 1.3 marks • પ્રકરણમાં Rank 5 • શ્રેણી C • પ્રકરણના 9.3% પ્રશ્નો • 24 પ્રશ્નો

વિષય 1.1: Introduction

P4-C9-U1-T01

પહેલાં વાંચો Unit 1 (Theories of International Trade) નું Study Section 1.1 વાંચો: international trade ની નવ benefits અને trade openness સામેની સાત દલીલો; સાથે Section 1.2.2 માંથી Adam Smith ની Absolute Advantage theory ની assumptions પણ શીખી લો — અહીં એ જ પુછાય છે.

નોંધ

વિધાનોને 'benefit' અને 'not a benefit' માં વહેંચતાં આવડવું જોઈએ: benefits માં innovative services (banking, insurance, logistics) ને મળતું પ્રોત્સાહન, નવાં markets અને materials સુધી પહોંચ, efficiency અને productivity માં વધારો, અને export diversification આવે છે.

Trade ની વિરુદ્ધની દલીલો ('not a benefit' વાળા option તરીકે વપરાય છે): દેશો વચ્ચે gains ની અસમાનતા, global corporations દ્વારા પછાત દેશોનું economic exploitation, પર્યાવરણને નુકસાન, trade cycles નો ઝડપી ફેલાવો, sovereignty ને નબળી પાડતી જોખમી dependence.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 3 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Absolute Advantage theory ની assumptions: બે countries--બે commodities, transportation cost નહીં જ, costs relative labour માં મપાય (labour theory of value), labour દેશની અંદર mobile પણ દેશો વચ્ચે immobile.

- 'Existence of transportation cost' એ assumption નથી — theory તો એને ગણતરીમાં લેતી જ નથી; options માં આ ઊંધું લખેલું ધ્યાનથી જુઓ.

Q 1 • PYQ 2026-Jan • Pg 638	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • MTP 2025-May • Pg 639	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • PYQ 2026-May • Pg 639	RECALL 30 sec	મધ્યમ

વિષય 1.2: Important Theories of International Trade

P4-C9-U1-T02

પહેલાં વાંચો Study Sections 1.2.1--1.2.5 વાંચો: Mercantilism, Adam Smith ની Absolute Advantage, Ricardo ની Comparative Advantage, Heckscher-Ohlin (Factor Endowment/Modern) theory અને તેની સરખામણીનું Table 4.1.3, અને New Trade Theory (Krugman, economies of scale, network effects).

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 19 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Name--theory ની જોડી: Mercantilism = wealth ભેગી કરવા imports કરતાં exports પર જોર; Adam Smith = Absolute Cost Advantage (જેમાં સૌથી વધારે absolute advantage હોય તે goods export કરો, જેમાં ઓછો હોય તે import કરો); David Ricardo = Comparative Advantage; Heckscher--Ohlin = Factor Endowment/Modern theory.
- Ricardo એ comparative advantage ને LABOUR THEORY OF VALUE પર આધારિત રાખ્યો (પછી Haberler એ તેને opportunity-cost ની ભાષામાં ફરી મૂક્યો).
- Heckscher-Ohlin એ 2-factor model છે: labour અને capital.

Q 3 • MTP 2024-Aug • Pg 640	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • PYQ 2024-Sep • Pg 640	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • MTP 2024-Dec • Pg 640 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 • MTP 2024-Dec • Pg 641	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 • PYQ 2025-Jan • Pg 641	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 • PYQ 2025-Jan • Pg 641	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 • MTP 2025-Jan • Pg 641 3× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 • MTP 2025-Jan • Pg 642 3× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ

Q 13 • PYQ 2026-May • Pg 643	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 • MTP 2025-May • Pg 643	RECALL 30 sec	સરળ
Q 16 • MTP 2025-Aug • Pg 644 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 17 • MTP 2025-Aug • Pg 644	RECALL 30 sec	સરળ
Q 18 • MTP 2026-Apr • Pg 644	RECALL 30 sec	સરળ
Q 19 • MTP 2026-Apr • Pg 644	RECALL 30 sec	સરળ
Q 20 • MTP 2026-Apr • Pg 644	RECALL 30 sec	સરળ
Q 21 • MTP 2026-Apr • Pg 645	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 639	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • PYQ 2024-Jun • Pg 640 3x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 12 • PYQ 2025-Sep • Pg 643	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Comparative costs theory NORMATIVE છે અને factor price ના ફરકને ધ્યાનમાં લેતી નથી; Modern (H-O) theory POSITIVE છે, money cost પર આધારિત છે, international trade ને inter-regional trade નો ફક્ત એક ખાસ કિસ્સો ગણે છે અને comparative advantage ને factor endowments થી સમજાવે છે — Table 4.1.3 ના તફાવત સીધા MCQ માં આવે છે.
- H-O proposition: દેશ એવા goods export કરે છે જેમાં તેનો ABUNDANT factor વધારે વપરાય છે (capital-rich દેશ capital-intensive goods export કરે; labour-rich દેશ labour-intensive goods export કરે).
- ફરક સમજો: absolute advantage = એ જ resources માંથી વધારે output; comparative advantage = ઓછો OPPORTUNITY cost; comparative advantage પ્રમાણેનો trade એ positive-sum game છે, બંને દેશોને ફાયદો થાય છે.

Q 11 • PYQ 2025-May • Pg 642	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 15 • MTP 2025-May • Pg 643	RECOGNISE 45 sec	સરળ

એકમ 9.2: The Instruments of Trade Policy

P4-C9-U2 • મહત્ત્વ C • પેપરટીઠ 3.6 marks • પ્રકરણમાં Rank 4 • શ્રેણી B • પ્રકરણના 17.1% પ્રશ્નો • 44 પ્રશ્નો

વિષય 2.1: Introduction

P4-C9-U2-T01

પહેલાં વાંચો Unit 2 (The Instruments of Trade Policy) નું Section 2.1 વાંચો: free trade, protectionism અને trade liberalization ની definitions, અને trade policy ના બે મોટા ભાગ — price-related (tariff) અને non-tariff measures.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 3 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Protectionism = tariffs, quotas અને non-tariff instruments દ્વારા foreign competition સામે domestic producers ને બચાવતી state ની policy.
- Free trade = state ની ઓછામાં ઓછી દખલ સાથેનો voluntary trade; trade liberalization = trade barriers ઘટાડીને domestic markets ખોલવા તે.
- Trade policy ના instruments બે ભાગમાં વહેંચાય છે: price-related measures (tariffs) અને non-price/non-tariff measures (NTMs).

Q 1 · source not stated · Pg 650

RECALL
30 sec

સરળ

Q 2 · source not stated · Pg 651

RECALL
30 sec

સરળ

Q 1 · PYQ 2026-Jan · Pg 651

RECALL
30 sec

સરળ

વિષય 2.2: Tariffs

P4-C9-U2-T02

પહેલાં વાંચો Section 2.2.1 (import tariffs ના forms — આ unit માં સૌથી વધારે પુછાતી યાદી) અને Section 2.2.2 (effects of tariffs) પાકાં કરો, 'trigger-price' વાળી duties સહિત.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 20 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Specific = દરેક physical unit/weight દીઠ નક્કી રકમ; Ad valorem = value ની નક્કી PERCENTAGE; Mixed = ad valorem કે specific — જેમાંથી વધારે (કે ઓછી) revenue મળે તે; Compound = ad valorem વત્તલ specific; Technical = ચોક્કસ contents/components પર લાગતી duty.
- Bound tariff = rate ને એક હદથી ઉપર ન વધારવાની WTO ની legal commitment; Applied = ખરેખર લેવાતી duty (MFN basis); Escalated = raw materials કરતાં manufactures પર ઊંચા rates; Prohibitive = એટલો ઊંચો કે imports આવે જ નહીં; Variable = import price ને domestic support price સુધી લઈ જાય; TRQ = quotas + tariffs; Preferential = MFN થી નીચો (NAFTA: USA, Canada, Mexico).
- Countervailing duties EXPORT SUBSIDIES ને સરભર કરે છે; anti-dumping duties FAIR MARKET VALUE થી નીચી prices ને સરભર કરે છે.

Q 3 • MTP 2024-Aug • Pg 652	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • PYQ 2024-Sep • Pg 652	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • PYQ 2024-Sep • Pg 652	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 • PYQ 2025-May • Pg 653	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 • PYQ 2025-May • Pg 654	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 • PYQ 2026-Jan • Pg 654	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 • PYQ 2026-Jan • Pg 655	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 651	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • PYQ 2024-Jun • Pg 651	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 6 • PYQ 2025-Jan • Pg 652	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 7 • PYQ 2025-Jan • Pg 653	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 8 • PYQ 2025-Jan • Pg 653	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 14 • PYQ 2026-May • Pg 655	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 15 • PYQ 2026-May • Pg 655	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 16 • MTP 2025-Aug • Pg 655	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 17 • MTP 2025-Aug • Pg 655	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 18 • MTP 2025-Aug • Pg 656	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 19 • MTP 2025-Aug • Pg 656	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 20 • MTP 2026-Apr • Pg 656	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 22 • PYQ 2026-Sep • Pg 657	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Effects of tariffs: government revenue વધે છે (revenue ઘટે એ 'not an outcome' વાળો option છે); volume of trade ઘટે છે, જ્યારે world price પર અસર થતી નથી.

- Domestic producers ને producer surplus, output અને employment નો ફાયદો થાય છે; domestic consumers consumer surplus ગુમાવે છે અને ઊંચી prices ચૂકવે છે.

Q 11 • PYQ 2025-Sep • Pg 654

RECOGNISE
45 sec

મધ્યમ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 1 પ્રશ્નો Application • Level II

- શબ્દોમાં આપેલી duty ઓળખો: '5% ad valorem OR ₹800 per tonne, whichever is higher' = Mixed tariff; '5% PLUS ₹100 per kg' = Compound.
- Goods ની component કે content દીઠ નક્કી થતી duty (દા.ત. દરેક solar panel દીઠ વત્તા battery ની દરેક kg દીઠ) = Technical tariff.

Q 21 • PYQ 2026-Sep • Pg 656

COMPUTE
75 sec

મધ્યમ

વિષય 2.3: Non-Tariff Measures (NTMs)

P4-C9-U2-T03

પહેલાં વાંચો Study Section 2.3 વાંચો: NTMs vs NTBs, Section 2.3.1 ની technical measures (SPS, TBT), અને Section 2.3.2 ની non-technical measures (quotas, financial measures, safeguards, embargos વગેરે).

નોંધ

NTBs એ NTMs નો discriminatory, protectionist SUBSET છે — દરેક NTM barrier નથી હોતું.

Countervailing duty એ duty એટલે કે tariff પ્રકારનો જવાબ છે, એટલે તે non-tariff barrier નથી — આ વારંવાર આવતો trick option છે; documentation requirements અને pre-shipment inspection તો NTBs છે જ.

Scenario ને તેના objective પ્રમાણે ઓળખો: importers પાસે goods ની value ની 25% ત્રણ મહિના અગાઉ ભરાવવા એ foreign exchange સુધીની પહોંચ/terms of payment ને નિયંત્રિત કરે છે, એટલે તે FINANCIAL measure છે.

એક જ agency ને exclusive import rights = competition ને અસર કરતું measure; import surge પછી મુકાતો કામચલાઉ, non-discriminatory અંકુશ = safeguard measure.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 17 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- SPS measures human, animal કે plant life ને additives, pests, contaminants, toxins અને disease-causing organisms થી બચાવે છે અને biodiversity ને સાચવે છે; TBT માં food અને non-food બંને products આવે છે (quality standards, eco-labelling, organic certification) — import quotas એ TBT નથી.
- Technical measures = product characteristics, technical specifications, PRODUCTION PROCESSES; non-technical = shipping requirements, customs formalities, hard measures (price/quantity control), threat measures (anti-dumping, safeguards), અને trade-related finance અને investment.

- Embargo = કોઈ દેશ/region સાથેના imports/exports પર નક્કી કે અનિશ્ચિત મુદત માટેનો પૂરેપૂરો ban; import quota અને non-automatic licensing/prohibitions source ગમે તે હોય, QUANTITY ને મર્યાદિત કરે છે; safeguards એ નુકસાનકારક import surges સામેના TEMPORARY, non-discriminatory અંકુશ છે.
- Dumping = home-market ની price/cost થી નીચે વિદેશમાં વેચવું તે; anti-dumping duty fair market value થી નીચી prices પર લાગે છે.

Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 657	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • RTP 2024-Sep • Pg 657	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • PYQ 2025-Jan • Pg 658	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 • PYQ 2025-Jan • Pg 658	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 • RTP 2025-Jan • Pg 658 2× પુછાવું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 • PYQ 2025-Sep • Pg 658	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 • PYQ 2025-Sep • Pg 659	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 • PYQ 2025-Sep • Pg 659	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 • MTP 2025-Dec • Pg 660	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 • MTP 2025-Aug • Pg 660	RECALL 30 sec	સરળ
Q 16 • MTP 2025-Dec • Pg 660 2× પુછાવું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 17 • PYQ 2026-Sep • Pg 661	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • PYQ 2024-Sep • Pg 657	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 4 • MTP 2024-Dec • Pg 658	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 11 • PYQ 2026-Jan • Pg 659	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 12 • PYQ 2026-May • Pg 660	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 13 • PYQ 2026-May • Pg 660	RECALL 30 sec	મધ્યમ

વિષય 2.4: Export-Related Measures

P4-C9-U2-T04

પહેલાં વાંચો Unit 9.2 નું Section 2.4 વાંચો: government imports પર tariffs અને NTMs લગાડે છે, તેની સામે પોતાના

exports પર જે measures લગાડે છે તે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 1 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Export-related measures માં export subsidies, export taxes અને duties, export quotas, export prohibitions અને voluntary export restraints આવે છે.
- Export subsidy થી foreign buyers ને ચૂકવવી પડતી price ઘટે છે અને દેશની અંદર price વધે છે; export tax થી ઊંધું થાય છે.

Q 1 • MTP 2026-Apr • Pg 661

RECALL
30 sec

સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Voluntary export restraint importing country ની વિનંતીથી EXPORTING country મૂકે છે — જોવામાં તે import measure જેવું લાગે છે અને options માં વારંવાર એ રીતે જ મુકાય છે.

Q 2 • PYQ 2026-Sep • Pg 661

RECOGNISE
45 sec

સરળ

એકમ 9.3: Trade Negotiations

P4-C9-U3 • મહત્ત્વ C • પેપરદીઠ 1.9 marks • પ્રકરણમાં Rank 2 • શ્રેણી A • પ્રકરણના 24.1% પ્રશ્નો • 62 પ્રશ્નો

વિષય 3.1: Introduction

P4-C9-U3-T01

પહેલાં વાંચો Unit 9.3 નું પહેલું પાનું વાંચો: trade negotiations શા માટે થાય છે અને કઈ institutions તે ચોજે છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 1 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Trade negotiations એટલે એવી પ્રક્રિયા જેમાં દેશો reciprocal ધોરણે — bilaterally, regionally કે multilaterally — tariffs અને બીજા barriers ઘટાડવા સંમત થાય છે.
- UNCTAD developing countries ને world economy માં development-friendly રીતે જોડવાનું કામ કરે છે; WTO પોતે multilateral rules નો વહીવટ કરે છે.

Q 1 • MTP 2026-Apr • Pg 667

RECALL
30 sec

સરળ

વિષય 3.2: Taxonomy of Regional Trade Agreements (RTAs)

P4-C9-U3-T02

પહેલાં વાંચો Study Section 3.2 'Taxonomy of Regional Trade Agreements (RTAs)' વાંચો - RTAs ની definition અને unilateral trade agreements થી માંડીને economic and monetary union સુધીની આઠ પ્રકારની સીડી, દરેક માટે અપાયેલા examples સાથે.

નોંધ

Scenario ના પ્રશ્નોમાં પહેલાં grouping ના features જુઓ (common external tariff છે? factor mobility છે? common currency છે?) અને તેને integration ની સીડી પર ગોઠવો, પછી જ label પસંદ કરો.

Policy-effect વાળા scenarios (દા.ત. મુખ્ય exporting industries પર ધ્યાન): સાંકળ પકડો — export promotion → વધારે exports → sectoral growth/trade surplus; જેમાં સીધો causal link ન હોય તેવા options (national debt, budget) કાઢી નાખો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 4 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- RTA = members વચ્ચેના trade barriers ઘટાડવા બનેલું દેશોનું grouping (એક જ region ના હોય એ જરૂરી નથી); 1 Feb 2021 સુધીમાં 339 RTAs અમલમાં હતા.
- Examples સાથેની સીડી: Unilateral (GSP), Bilateral - barriers કાઢીને બે દેશો/blocs વચ્ચે free trade (EU-South Africa FTA), Regional Preferential (GSTP), Trading bloc (Arab League, EFTA), Free-trade area (ASEAN-India FTA), Customs union (EU, Gulf Cooperation Council, MERCOSUR), Common market (factor ની છૂટથી અવરજવર), Economic and Monetary Union (common currency, દા.ત. Eurozone).
- ઓળખવાની ચાવી: FTA ના members પોતાના external tariffs રાખે છે; trading bloc/customs union common external tariff લગાડે છે; common market માં labour અને capital ની છૂટથી અવરજવર ઉમેરાય છે; EMU માં single currency ઉમેરાય છે.

Q 1 • MTP 2025-Jan • Pg 667 **2x પુછાયું**

RECALL
30 sec

સરળ

Q 2 • MTP 2025-Jan • Pg 667

RECALL
30 sec

સરળ

Q 6 • MTP 2025-Aug • Pg 669

RECALL
30 sec

સરળ

Q 4 • PYQ 2025-Sep • Pg 668

RECALL
30 sec

મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

Q 3 • MTP 2025-Jan • Pg 668

RECOGNISE
45 sec

સરળ

Q 5 • PYQ 2026-May • Pg 668

RECOGNISE

મધ્યમ

45 sec

વિષય 3.3: The General Agreement on Tariffs and Trade (GATT)

P4-C9-U3-T03

પહેલાં વાંચો Study Section 3.3 વાંચો: GATT શું હતું, તેણે કયા principles ઊભા કર્યા, અને તે WTO કઈ રીતે બન્યું.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 2 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- GATT — the General Agreement on Tariffs and Trade — 1948 માં provisional agreement તરીકે અમલમાં આવ્યું, organisation તરીકે નહીં, અને 1994 સુધીમાં negotiation ના આઠ rounds ચલાવ્યા.
- તેના મુખ્ય principles હતા: most-favoured-nation treatment (trading partners વચ્ચે ભેદભાવ નહીં), national treatment (border ની અંદર આવી ગયા પછી imports સામે ભેદભાવ નહીં), અને tariff concessions માં reciprocity.
- GATT ફક્ત goods ના trade ને આવરી લેતું; Uruguay Round (1986-94) એ rules ને services અને intellectual property સુધી લંબાવ્યા અને 1 January 1995 થી GATT ની જગ્યાએ WTO આવ્યું.

Q 1 • source not stated • Pg 669

RECALL
30 sec

સરળ

Q 1 • MTP 2026-Apr • Pg 670

RECALL
30 sec

સરળ

વિષય 3.4: The Uruguay Round and the Establishment of WTO

P4-C9-U3-T04

પહેલાં વાંચો Sections 3.3 અને 3.4 વાંચો - 1980s સુધીમાં GATT કેમ બિનઅસરકારક થઈ ગયું અને Uruguay Round માંથી WTO કઈ રીતે નીકળ્યું; સાથે introduction માં આપેલો USMCA નો સંદર્ભ પણ.

નોંધ

1980s સુધીમાં GATT કેમ બિનઅસરકારક થયું: services અને intellectual property આવરી લેવાયાં નહોતાં, international investments ખૂબ વધી ગયાં, agriculture liberalisation ના પ્રયત્નો નિષ્ફળ ગયા, dispute settlement નબળું હતું, અને તે treaty નહોતું (domestic rules સાથે બંધબેસતું હોય તો જ binding).

MCQs માં આ કારણો ઊંધાં કરીને મુકાય છે (દા.ત. 'agricultural liberalisation was successful' કે 'investments did not expand' એ ખોટા options છે) - દરેક કારણની સાચી દિશા યાદ રાખો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 10 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- GATT ની સ્થાપના 1948; world trade પર તેનું શાસન 1948-1994; ફક્ત goods નો trade આવરી લેતું.

- Uruguay Round = 8th અને સૌથી મોટો round: શરૂઆત Punta del Este, Sept 1986; પૂરો થયો Dec 1993 (7 years, 123 countries); agreement 15 April 1994 ના રોજ signed; GATT ના Uruguay Round ના Final Act ના અમલ માટે 1995 માં WTO જન્મ્યું.
- USMCA (NAFTA નું અનુગામી, 2020) = United States, Mexico, Canada.

Q 1 · MTP 2025-Aug · Pg 670	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 670	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · source not stated · Pg 671	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 671	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · source not stated · Pg 671	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 671	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · PYQ 2024-Jun · Pg 671	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · RTP 2025-Jan · Pg 672	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 · PYQ 2025-May · Pg 672	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 4 · PYQ 2025-May · Pg 672	RECALL 30 sec	મધ્યમ

વિષય 3.5: The World Trade Organisation (WTO)

P4-C9-U3-T05

પહેલાં વાંચો Section 3.5 પર ધ્યાન આપો - WTO ના છ objectives, three-tier structure, membership ના આંકડા, અને guiding principles (MFN અને National Treatment), સાથે TRIPS/GATS agreement ના નામ.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 37 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- MFN (GATT એ Article 1 થી દાખલ કર્યો): દેશો સામાન્ય રીતે trading partners વચ્ચે ભેદભાવ કરી શકતા નથી - એક member ને આપેલી છૂટ બધાને આપવી પડે. National Treatment Principle: foreign good market માં આવી ગયા પછી imported અને domestic goods ને સરખાં ગણવાં.
- આંકડા: WTO ના 164 members છે (117 developing), world trade ના આશરે 95% ને આવરે છે; HQ Geneva; ત્રણ tiers - Ministerial Conference (દર બે વર્ષે ઓછામાં ઓછી એક વાર મળે) -> General Council -> Goods/Services/TRIPS Councils; 1 Feb 2021 સુધીમાં 339 RTAs અમલમાં.
- TRIPS = Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights; trading bloc = અંદરોઅંદર FTA ધરાવતા દેશો, જે common external tariff પણ લગાડી શકે (EU એ customs union/trading bloc છે).

- WTO ની છ objectives માં trade rules ઘડવા/લાગુ કરવા, disputes ઉકેલવા, liberalisation માટેનું forum, અને decision-making માં TRANSPARENCY આવે છે - 'maintaining secrecy' એ જાણીતો NOT-an-objective વાળો option છે.

Q 1 · source not stated · Pg 673	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · source not stated · Pg 673	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · MTP 2025-Apr · Pg 673	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 674	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 674	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 674	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 675	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 675	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 675	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 676	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 676	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 676	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 677	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · source not stated · Pg 677	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 677	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · source not stated · Pg 677	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 678	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 678	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · source not stated · Pg 678	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 679	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · source not stated · Pg 679	RECALL 30 sec	સરળ

Q 1 • source not stated • Pg 679	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • source not stated • Pg 679	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • MTP 2024-Dec • Pg 681	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 • MTP 2024-Dec • Pg 681	RECALL 30 sec	સરળ
Q 7 • MTP 2024-Dec • Pg 681	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 • PYQ 2026-Jan • Pg 681	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 • MTP 2025-Jan • Pg 682	RECALL 30 sec	સરળ
Q 11 • RTP 2026-Jan • Pg 682	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 • MTP 2025-Aug • Pg 682	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 • MTP 2025-Aug • Pg 682	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 • MTP 2026-Apr • Pg 683	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 • PYQ 2026-Sep • Pg 683	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 680	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • PYQ 2024-Jun • Pg 680	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • PYQ 2024-Sep • Pg 680	RECALL 30 sec	અઘરું
Q 4 • PYQ 2024-Sep • Pg 680 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	અઘરું

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Multilateral trade talks નો objective = સામસામે barriers ઘટાડવા/trade liberalise કરવો, tariffs વધારવા કે domestic industry ને બચાવવી નહીં.
- free-trade area vs customs union vs trading bloc નો ફરક સ્પષ્ટ રાખો - common external tariff એ નક્કી કરનારું feature છે અને વારંવાર પુછાય છે.

Q 2 • source not stated • Pg 676	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 8 • PYQ 2025-Jan • Pg 681	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

વિષય 3.6: The Doha Round

P4-C9-U3-T06

પહેલાં વાંચો Doha Round (Doha Development Agenda) વિશેનું Section 3.6 વાંચો - તેની શરૂઆત, વ્યાપ અને અટકેલા મુદ્દા.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 3 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Doha Round = WWII પછીનો 9th round; WTO ની Fourth Ministerial Conference, Doha, Qatar માં November 2001 માં શરૂ થયો.
- Negotiations 20 areas ને આવરે છે (agriculture, services, NAMA, trade facilitation, environment, geographical indications, IP issues).
- Doha Development Agenda નો સૌથી વિવાદી વિષય = agriculture trade.

Q 2 • MTP 2026-Apr • Pg 683

RECALL
30 sec

સરળ

Q 3 • PYQ 2026-Sep • Pg 684

RECALL
30 sec

સરળ

Q 1 • PYQ 2025-May • Pg 683 2x પુછાયું

RECALL
30 sec

મધ્યમ

વિષય 3.7: G 20 Economies: Facilitating Trade

P4-C9-U3-T07

પહેલાં વાંચો Section 3.7 ઝડપથી જોઈ જાઓ - G20 ના trade monitoring ની ચર્ચા માટે - અને છેલ્લે આપેલી G20 ની membership ની યાદી મોઢે કરો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 1 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- G20 members: Argentina, Australia, Brazil, Canada, China, EU, France, Germany, India, Indonesia, Italy, Japan, Republic of Korea, Mexico, Russia, Saudi Arabia, South Africa, Turkiye, UK, USA - Tunisia જેવા દેશો member નથી.
- G20 પરના WTO trade monitoring reports 2009 થી WTO Secretariat તૈયાર કરે છે; export restrictions થી અછત, price volatility અને અનિશ્ચિતતા સર્જાય છે.

Q 1 • PYQ 2025-Jan • Pg 684

RECALL
30 sec

સરળ

એકમ 9.4: Exchange Rate and Its Economic Effects

P4-C9-U4 • મહત્વ C • પેપરદીઠ 1.8 marks • પ્રકરણમાં Rank 1 • શ્રેણી A • પ્રકરણના 26.1% પ્રશ્નો • 67 પ્રશ્નો

વિષય 4.1: Introduction

P4-C9-U4-T01

પહેલાં વાંચો Unit 9.4 નું પહેલું પાનું વાંચો: exchange rate એટલે શું અને તેને quote કરવાની બે રીત.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 2 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Exchange rate એટલે એક currency ની બીજી currency માં price — foreign exchange market માં એકના બદલામાં બીજી કયા rate પર મળે તે.
- Direct quotation માં foreign currency ના એક unit દીઠ કેટલી domestic currency તે લખાય છે (Rs 84 per US dollar); indirect quotation માં domestic currency ના એક unit દીઠ કેટલી foreign currency તે લખાય છે. બંને એકબીજાના reciprocal છે.

Q 1 • source not stated • Pg 687

RECALL
30 sec

સરળ

Q 1 • source not stated • Pg 687

RECALL
30 sec

સરળ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 1 પ્રશ્નો Application • Level II

- એકમાંથી બીજામાં જવા reciprocal લો, અને જવાબ આપતાં પહેલાં દિશા ચકાસો: direct quote વધે એટલે home currency નું depreciation, indirect quote વધે એટલે appreciation.

Q 1 • source not stated • Pg 687

COMPUTE
75 sec

મધ્યમ

વિષય 4.2: The Exchange Rate

P4-C9-U4-T02

પહેલાં વાંચો Section 4.2 વાંચો: spot અને forward rates, અને dealer જે two-way price quote કરે છે તે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 1 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Spot rate બે business days માં થતી delivery પર લાગુ પડે છે; forward rate આજે નક્કી થાય છે પણ delivery ભવિષ્યની નક્કી કરેલી તારીખે થાય છે.
- Dealer બે prices quote કરે છે — bid જેના પર dealer ખરીદે છે અને ask (કે offer) જેના પર dealer વેચે છે; બંને વચ્ચેનો ફરક એટલે spread.

Q 1 • MTP 2025-Dec • Pg 688

RECALL
30 sec

સરળ

વિષય 4.3: The Exchange Rate Regimes

P4-C9-U4-T03

પહેલાં વાંચો Study Section 4.3 વાંચો - floating vs fixed regimes, managed float, soft peg vs hard peg, અને દરેક regime ની અપાયેલા advantages/disadvantages.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 15 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Exchange rate regime = દેશ પોતાની currency ને foreign currencies સામે કઈ રીતે સંભાળે છે તે system; બે છેડા: floating (flexible) અને fixed (pegged).
- Managed float = floating system માં government/central bank ની ભાગીદારી (પોતાની currency ખરીદવી/વેચવી); ભારતમાં RBI ની interventions એ 'managed floats' છે. Soft peg (નક્કી હદમાં rate market નક્કી કરે) vs hard peg (નક્કી, ન બદલાતું value); IMF ની classification મુજબ સૌથી વધારે members soft peg અપનાવે છે.
- Fixed-rate ની advantages: fluctuations ટળે છે, exchange risk/transaction costs નીકળી જાય છે, trade અને investment વધે છે, monetary discipline અને નીચો inflation મળે છે, policy credibility ઊભી થાય છે.

Q 2 • MTP 2024-Dec • Pg 692	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 688	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 689	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 689	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 689	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 690	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • source not stated • Pg 690	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 690	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 691	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 691	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 692	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • RTP 2024-Sep • Pg 692 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • PYQ 2025-Sep • Pg 692	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 4 • MTP 2025-Aug • Pg 693	RECALL	મધ્યમ

30 sec

Q 5 • MTP 2025-Aug • Pg 693

RECALL
30 sec

મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Fixed regime speculation ઘટાડે છે (જો બદલાને ખાતરી હોય કે rates બદલાવાના નથી) - 'an increase in speculation' એ રાબેતા મુજબનો not-an-advantage વાળો option છે.
- Trade-off: fixed = stability અને credibility મળે પણ flexibility નહીં, અને intervention માટે મોટા forex reserves જોઈએ; floating = સ્વતંત્ર monetary policy, reserve રાખવાની ફરજ નહીં, પણ volatile અને cross-border trade પર risk premium ઉમેરે.

Q 6 • MTP 2026-Apr • Pg 693

RECOGNISE
45 sec

મધ્યમ

વિષય 4.4: Nominal verses Real Exchange Rates

P4-C9-U4-T04

પહેલાં વાંચો Study Section 4.4 વાંચો - nominal અને real exchange rates ની definitions, price indices વાળું RER નું formula, અને REER નો અર્થ.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 1 પ્રશ્નો Remembering • Level I

Q 4 • MTP 2025-Dec • Pg 695

RECALL
30 sec

મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Nominal rate = એક currency બીજી સામે કયા rate પર trade થાય તે; real rate = એક દેશના goods/services બીજા દેશના goods/services સામે કયા rate પર trade થાય તે - net exports નક્કી કરતું મુખ્ય પરિબલ.
- REER = nominal effective exchange rate (currencies ના weighted basket સામેનું value) ને price deflator/index of costs વડે ભાગતાં મળે.
- REER વધે એટલે exports મોંઘાં અને imports સસ્તાં થાય, એટલે કે trade competitiveness ગુમાવાય - આ સૌથી વધારે પુછાતું તારણ છે.

Q 5 • MTP 2026-Apr • Pg 695

RECOGNISE
45 sec

મધ્યમ

Q 6 • MTP 2026-Apr • Pg 695

RECOGNISE
45 sec

મધ્યમ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું · 2 પ્રશ્નો Application · Level II

- Formula: Real exchange rate = Nominal exchange rate x (Domestic price index / Foreign price index). ઇ.દ. Nominal 15, DPI 250, FPI 200 -> RER = $15 \times 250/200 = 18.75$.
- RER આપેલો હોય તો ગોઠવણ બદલો: Nominal = RER x (Foreign price index / Domestic price index). Numerator માં કયો index આવે છે તે હંમેશાં ચકાસો.

Q 2 · PYQ 2026-Jan · Pg 694

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ**

Q 3 · PYQ 2026-May · Pg 695

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ****REASON 150 sec** જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો · 1 પ્રશ્નો Analysis · Level IIQ 1 · PYQ 2024-Jun · Pg 694 **2x પુછાયું****REASON**
150 sec**મધ્યમ**

વિષય 4.5: The Foreign Exchange Market

P4-C9-U4-T05

પહેલાં વાંચો Section 4.5 વાંચો - forex market ની participants (market makers vs passive players), spot vs forward transactions, અને vehicle currency નો ખ્યાલ.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 7 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Vehicle currency = એવી currency જેમાં international contracts લખાય છે, ભલે તે બેમાંથી એકેય પક્ષની national currency ન હોય; forex market ની vehicle currency એ US dollar છે.
- Spot market = તરત delivery વાળા ચાલુ transactions (settlement આશરે બે દિવસમાં); forward/futures markets = ભવિષ્યની delivery ની contracts; forward rate spot થી ઉપર = forward premium, spot થી નીચે = forward discount.
- પોતાની prices quote કરતી commercial banks અને brokerage houses એ 'market makers' છે; passive players બીજાની quotations પર trade કરે છે.

Q 1 · source not stated · Pg 696

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 2 · source not stated · Pg 696

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 1 · source not stated · Pg 696

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 1 · MTP 2024-Aug · Pg 697

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 2 · PYQ 2026-Jan · Pg 697

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 3 • MTP 2026-Apr • Pg 697

RECALL
30 sec

સરળ

Q 4 • PYQ 2026-Sep • Pg 697

RECALL
30 sec

મધ્યમ

વિષય 4.6: Determination of Nominal Exchange Rate

P4-C9-U4-T06

પહેલાં વાંચો Study Section 4.6 વાંચો: foreign exchange ની demand અને supply nominal exchange rate કઈ રીતે નક્કી કરે છે, અને દરેક curve ને શું shift કરે છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 6 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Foreign exchange ની demand imports, બહાર જતા tourism અને વિદેશમાં investment માંથી આવે છે અને exchange rate સામે નીચે ઢળે છે; supply exports, અંદર આવતા tourism, remittances અને foreign investment ના inflows માંથી આવે છે અને ઉપર ચઢે છે.
- Floating regime માં equilibrium rate ત્યાં હોય છે જ્યાં બંને curves એકબીજાને કાપે છે; fixed regime માં central bank reserves ખરીદે કે વેચે છે જેથી rate જાહેર કરેલી parity પર ટકી રહે.
- Depreciation એટલે floating rates માં currency ના value માં થતો ઘટાડો; devaluation એટલે fixed rates માં જાહેર કરેલી parity માં ઇરાદાપૂર્વક કરાતો ઘટાડો.

Q 1 • source not stated • Pg 699

RECALL
30 sec

સરળ

Q 1 • source not stated • Pg 699

RECALL
30 sec

સરળ

Q 1 • source not stated • Pg 699

RECALL
30 sec

સરળ

Q 1 • source not stated • Pg 700

RECALL
30 sec

સરળ

Q 2 • source not stated • Pg 700

RECALL
30 sec

સરળ

Q 2 • source not stated • Pg 701

RECALL
30 sec

સરળ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 1 પ્રશ્નો Application • Level II

- બંને schedules આપ્યા હોય ત્યારે એ rate શોધો જ્યાં quantity demanded અને quantity supplied સરખાં થાય — અને બીજા કોઈ પણ આપેલા rate પર foreign exchange ની shortage કે surplus વાંચી લો.

Q 2 • source not stated • Pg 699

COMPUTE
75 sec

મધ્યમ

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 3 પ્રશ્નો Analysis • Level II

- આ બે પગલાંમાં કરો: ઘટના કયા curve ને અને કઈ દિશામાં ખસેડે છે તે નક્કી કરો, પછી નવું intersection વાંચો. Imports વધે તો demand જમણી બાજુ ખસે અને rupee depreciate થાય; FDI inflow વધે તો supply જમણી બાજુ ખસે અને rupee appreciate થાય.
- બે ઘટના સાથે આપી હોય તો એક પછી એક લો — બંને rate ને એક જ દિશામાં ઘડેલે તો દિશા નક્કી છે પણ કેટલું તે નક્કી નથી; સામસામી દિશામાં ઘડેલે તો કદ નક્કી કરે છે, અને કઈ અસર ભારે પડે તે પ્રશ્નમાં કહ્યું ન હોય ત્યાં સુધી જવાબ indeterminate રહે છે.

Q 1 • source not stated • Pg 698

REASON
150 sec**મધ્યમ**

Q 2 • source not stated • Pg 698

REASON
150 sec**મધ્યમ**

Q 1 • source not stated • Pg 700

REASON
150 sec**મધ્યમ**

વિષય 4.7: Changes in Exchange Rates

P4-C9-U4-T07

પહેલાં વાંચો Study Section 4.7 વાંચો - currency નું appreciation/depreciation અને demand-supply ની diagrams, જે બતાવે છે કે shifts equilibrium exchange rate ને કઈ રીતે ખસેડે છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 1 પ્રશ્નો Remembering • Level I

Q 1 • source not stated • Pg 701

RECALL
30 sec**સરળ****COMPUTE 75 sec** એક જ formula, સીધેસીધું • 1 પ્રશ્નો Application • Level II

- નિયમ: foreign currency ની એક unit દીઠ home currency ની વધારે units જોઈએ (1 EUR માટે Rs 80 ને બદલે Rs 85), તો home currency (INR) DEPRECIATED થઈ અને foreign currency appreciate થઈ; ઊંધું થાય તો appreciation.
- Diagram ની સમજ: foreign currency ની demand જમણી બાજુ ખસે (supply સ્થિર) તો exchange rate વધે -> domestic currency depreciate થાય; foreign currency ની supply જમણી બાજુ ખસે તો rate ઘટે -> domestic currency appreciate થાય.
- એક currency બીજી સામે depreciate થાય ત્યારે બીજી એ જ વખતે appreciate થવી જ જોઈએ - વિરોધાભાસી options કાઢવા આનો ઉપયોગ કરો.

Q 1 • PYQ 2024-Sep • Pg 702

COMPUTE
75 sec**મધ્યમ****REASON 150 sec** જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 1 પ્રશ્નો Analysis • Level II

Q 1 • source not stated • Pg 701

REASON
150 sec**મધ્યમ**

વિષય 4.8: Devaluation Vs Depreciation

P4-C9-U4-T08

પહેલાં વાંચો Section 4.8 વાંચો, જે fixed regimes નાં official devaluation/revaluation ને market થી થતા depreciation/appreciation થી અલગ પાડે છે; સાથે Section 4.9 માં depreciation ની અસરો પણ.

નોંધ

Depreciation ની અસરો: exports ની relative price ઘટાડે, imports ની relative price વધારે, ખર્ચ domestic goods તરફ વાળે, output વધારે, economic activity ને વેગ આપે, trade balance સુધારે - 'lowers the relative price of imports' એ જાણીતો NOT-associated વાળો option છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 5 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Devaluation = FIXED (કે લગભગ fixed) exchange rate regime માં par value માં ઇરાદાપૂર્વક કરાતો official ઘટાડો; revaluation = તેનાથી ઊંધું, official વધારો - બંને fixed exchange rates ને લાગુ પડે છે.
- Depreciation/appreciation = FLOATING regime માં કોઈ policy પગલાં વગર, ફક્ત market ની demand-supply ને કારણે currency ના value માં થતો ઘટાડો/વધારો.

Q 1 • source not stated • Pg 702

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 2 • source not stated • Pg 703

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 3 • source not stated • Pg 703

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 1 • MTP 2024-Dec • Pg 703

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 2 • PYQ 2026-May • Pg 703

RECALL
30 sec**મધ્યમ**

વિષય 4.9: Impacts of Exchange Rate Fluctuation on Domestic Economy

P4-C9-U4-T09

પહેલાં વાંચો Study Section 4.9 વાંચો - depreciation અને appreciation exports, imports, inflation, debt અને investment ને કઈ રીતે અસર કરે છે, સાથે Summary માંની direct quote/indirect quote, cross rate અને arbitrage ની definitions.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 10 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Indirect quote = LOCAL currency ના એક unit દીઠ FOREIGN currency ના કેટલા units (direct quote તેનાથી ઊંધો, દા.ત. Rs 65/US\$); cross rate = X-Y અને X-Z જોડીના rates માંથી કાઢેલો Y અને Z વચ્ચેનો rate.
- Arbitrage (price ના ફરકમાંથી જોખમ વગરનો profit) ના કારણે કોઈ પણ સમયે બધાં markets માં એક currency નો exchange rate એકસરખો રહે છે.
- Current account deficit (CAD) = exports કરતાં imports નો વધારો.

Q 1 • source not stated • Pg 704	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • source not stated • Pg 705	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • source not stated • Pg 706	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 706	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • PYQ 2024-Sep • Pg 706	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • MTP 2024-Dec • Pg 706	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • MTP 2025-Jan • Pg 706 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 • RTP 2025-May • Pg 708	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 • MTP 2026-Apr • Pg 708	RECALL 30 sec	સરળ
Q 5 • MTP 2025-Jan • Pg 707	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Depreciation: વિદેશીઓને exports સસ્તાં પડે -> exports વધે; રહેવાસીઓ માટે imports મોંઘાં; expansionary પણ inflation વધારી શકે. Appreciation/revaluation: consumers માટે imports સસ્તાં, exports મોંઘાં -> export ની demand અને competitiveness ઘટે.
- મજબૂત/appreciate થતી currency વધારે VALUABLE હોય છે અને તેના બદલામાં foreign currency વધારે મળે છે - fill-in-the-blank ના શબ્દો ધ્યાનથી વાંચો.

Q 7 • PYQ 2025-May • Pg 707	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 10 • PYQ 2026-Sep • Pg 708	RECOGNISE 45 sec	સરળ

REASON 150 sec જવાબ આપતાં પહેલાં સાંકળ પકડો • 4 પ્રશ્નો Analysis • Level II

Q 1 • source not stated • Pg 704

REASON
150 sec

સરળ

Q 1 • source not stated • Pg 705

REASON
150 sec

સરળ

Q 2 • source not stated • Pg 705

REASON
150 sec

સરળ

Q 6 • PYQ 2024-Jun • Pg 707 4x પુછાયું

REASON
150 sec

સરળ

એકમ 9.5: International Capital Movements

P4-C9-U5 • મહત્ત્વ C • પેપરદીઠ 1.5 marks • પ્રકરણમાં Rank 3 • શ્રેણી A • પ્રકરણના 23.3% પ્રશ્નો • 60 પ્રશ્નો

વિષય 5.1: Introduction

P4-C9-U5-T01

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો Unit 9.5 નું પહેલું પાનું વાંચો: international capital movement એટલે શું અને goods ના trade થી તેને અલગ કેમ ગણવામાં આવે છે.

નોંધ

International capital movement એટલે સરહદ પાર financial assets નો પ્રવાહ — direct investment, portfolio investment, loans અને banking capital — જે goods અને services ના trade થી અલગ છે.

તે balance of payments ના capital and financial account માં નોંધાય છે, current account માં નહીં.

વિષય 5.2: Type of Foreign Capital

P4-C9-U5-T02

પહેલાં વાંચો Section 5.2 વાંચો, જેમાં foreign capital ના components ગણાવ્યા છે: foreign aid, borrowings, NRI deposits અને investments (FPI અને FDI).

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 5 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Foreign capital ના components: (1) foreign aid - bilateral કે multilateral, tied કે untied, grants; (2) borrowings - સીધી inter-government loans, international institutions (World Bank, IMF, ADB) ની loans, soft loans (દા.ત. IDA), external commercial borrowings, trade credit; (3) NRI deposits; (4) investments - FPI અને FDI.
- World Bank ને International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) પણ કહે છે; IDA તેની soft-loan સંસ્થા છે.

Q 1 • source not stated • Pg 711	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 711	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • RTP 2025-Jan • Pg 712	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • MTP 2025-May • Pg 712	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • MTP 2026-Apr • Pg 712 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

Q 2 • source not stated • Pg 711	RECOGNISE 45 sec	સરળ
----------------------------------	---------------------	-----

વિષય 5.3: Foreign Direct Investment (FDI)

P4-C9-U5-T03

પહેલાં વાંચો Study Section 5.3 વાંચો - FDI ની IMF definition, 10% ની threshold, FDI ના ત્રણ components, અને horizontal/vertical/conglomerate/two-way એવું classification.

નોંધ

FDI શેનાથી બને: controlling interest લેવું, subsidiaries/branches ખોલવી, joint ventures, greenfield projects; external commercial borrowing કે <10% financial securities ખરીદવાથી FDI થતું નથી.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 7 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- FDI (IMF): long-term relationship, ટકાઉ interest અને control વાળું investment; ordinary shares/voting power ના ઓછામાં ઓછા 10% લેવાય તો તે FDI ગણાય (ભારત પણ એ જ ધોરણ પાળે છે).
- FDI ના ત્રણ components: equity capital, reinvested earnings અને intra-company loans - PORTFOLIO investment એ component નથી.
- પ્રકારો: horizontal (વિદેશમાં એ જ business), vertical (અલગ પણ પૂરક activity, દા.ત. carmaker વિદેશી parts supplier ખરીદે), conglomerate (સાવ અલગ business, સામાન્ય રીતે joint venture કારણ કે investor ને અનુભવ નથી), two-way direct foreign investment = દેશો વચ્ચે સામસામાં investments.

Q 2 • PYQ 2025-Jan • Pg 713	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 713	RECALL 30 sec	મધ્યમ

Q 3 • PYQ 2026-Jan • Pg 713	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 4 • PYQ 2026-May • Pg 713	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 5 • MTP 2025-Dec • Pg 714	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 6 • MTP 2026-Apr • Pg 714	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 7 • MTP 2026-Apr • Pg 714	RECALL 30 sec	મધ્યમ

વિષય 5.4: Foreign Portfolio Investment (FPI)

P4-C9-U5-T04

પહેલાં વાંચો Study Section 5.4 અને Table 4.5.1 વાંચો, જેમાં FDI અને FPI ની મુદ્દાવાર સરખામણી છે.

નોંધ

મુખ્ય ફરક: FDI physical/real assets ઊભી કરે છે, તેમાં long-term interest, control અને technology transfer હોય છે; FPI એ financial assets (stocks, bonds) માં investment છે, stake 10% થી નીચે, control નહીં, technology transfer નહીં અને employment પર સીધી અસર નહીં.

Match-the-following માટે: long-term interest -> FDI; speculative in nature -> FPI; easy to withdraw -> FPI; difficult to withdraw -> FDI; helps create productive capacity -> FDI.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 10 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- FPI = સારું return, safety અને appreciation શોધતો 'financial capital' નો પ્રવાહ; short-term હોય છે, દેશે દેશે ઝડપથી ખસે છે અને વિશ્વાસ તૂટે ત્યારે financial crises સર્જી શકે છે.
- FPI એટલે capital market ના mechanism દ્વારા securities માંની investment opportunities નો લાભ લેવા એક દેશમાંથી બીજા દેશમાં જતું capital.

Q 1 • source not stated • Pg 715	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 715	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • source not stated • Pg 715	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 716	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • source not stated • Pg 716	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • source not stated • Pg 716	RECALL 30 sec	સરળ

Q 1 · source not stated · Pg 716	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · PYQ 2025-May · Pg 717	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 · RTP 2025-May · Pg 718	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · MTP 2024-Dec · Pg 717	RECALL 30 sec	મધ્યમ

વિષય 5.5: Reason for Foreign Direct Investment

P4-C9-U5-T05

પહેલાં વાંચો Section 5.5 વાંચો - profit/વધારે return નો હેતુ, FDI નાં કારણોની લાંબી યાદી અને host-country determinants પરનું Table 4.5.2 (market-, resource- અને efficiency-seeking FDI).

નોંધ

Scenario નો મહાવરો: વર્ણવેલા હેતુને category સાથે મેળવો - દા.ત. tax breaks અને પ્રમાણમાં ઓછા salaries માટે ભારતમાં investment = investment privileges/efficiency-seeking થી ખેંચાયેલું FDI, portfolio investment નહીં.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 5 પ્રશ્નો Remembering · Level I

Q 1 · source not stated · Pg 718	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 · source not stated · Pg 719	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · source not stated · Pg 719	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 · MTP 2025-Jan · Pg 720	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 · MTP 2025-Dec · Pg 720	RECALL 30 sec	સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો · 2 પ્રશ્નો Understanding · Level I

- મુખ્ય હેતુ = પોતાના દેશ કરતાં વધારે rate of return ની આશા; આ ઉપરાંત firms નવાં markets અને resources, economies of scale, risk diversification, tariff-jumping ('getting behind the tariff wall'), ઓછા wages અને tax incentives પણ શોધે છે.
- Host-country determinants: market-seeking (market size, growth), resource/asset-seeking (raw materials, સસ્તું labour), efficiency-seeking (input costs), સાથે policy framework અને business facilitation.

Q 1 · source not stated · Pg 719	RECOGNISE	સરળ
----------------------------------	-----------	-----

45 sec

Q 1 • PYQ 2024-Sep • Pg 720

RECOGNISE

45 sec

મધ્યમ

વિષય 5.6: Modes of Foreign Direct Investment (FDI)

P4-C9-U5-T06

પહેલાં વાંચો Section 5.6 વાંચો, જેમાં FDI ના સાત modes આપ્યા છે; greenfield vs brownfield investment પર ખાસ ધ્યાન આપો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 7 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Greenfield investment = વિદેશમાં નવી affiliate ઊભી કરવી - સાવ શરૂઆતથી નવી assets અને production facilities બનાવવી.
- Brownfield investment = નવું બાંધવાને બદલે merging, acquiring કે leasing દ્વારા હયાત infrastructure વાપરીને કરાતું FDI (દા.ત. ભારતમાં brownfield airport projects માં automatic route હેઠળ 100% FDI).
- બીજા modes: subsidiary/associate ખોલવી, equity injection, controlling interest લેવું, mergers and acquisitions, joint venture.

Q 1 • source not stated • Pg 721

RECALL
30 sec

સરળ

Q 2 • source not stated • Pg 722

RECALL
30 sec

સરળ

Q 1 • MTP 2024-Aug • Pg 722

RECALL
30 sec

સરળ

Q 2 • PYQ 2026-Jan • Pg 722

RECALL
30 sec

સરળ

Q 3 • MTP 2025-Aug • Pg 722 2x પુછાયું

RECALL
30 sec

સરળ

Q 4 • MTP 2026-Apr • Pg 723

RECALL
30 sec

સરળ

Q 5 • MTP 2026-Apr • Pg 723

RECALL
30 sec

સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

Q 1 • source not stated • Pg 721

RECOGNISE
45 sec

સરળ

વિષય 5.7: Benefits of Foreign Direct Investment

P4-C9-U5-T07

પહેલાં વાંચો Study Section 5.7 માં host country ને FDI થી થતા પંદર benefits વાંચો (અને ખોટા options ઓળખવા

Section 5.8 ની problems ઝડપથી જોઈ જાઓ).

નોંધ

Benefits: competition વધારે -> cost ઘટાડતી, quality સુધારતી innovation અને નીચી prices; domestic savings થી વધારે investment ને નાણાં પૂરાં પાડે; technology transfer, management skills અને human capital લાવે; backward/forward linkages અને multiplier effects દ્વારા સીધું અને આડકતરું employment ઊભું કરે; foreign markets સુધી સારી પહોંચ, નવી tax revenue અને સાનુકૂળ balance of payments.

'Potential benefit' પુછાયું હોય ત્યારે COSTS વર્ણવતા options (crowding out, regional disparity, repatriation નો બોજ) કે વાહિયાત અસરો (government spending થી ઊંચો inflation, ઓછું technology transfer) કાઢી નાખો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 2 પ્રશ્નો Remembering · Level I

Q 1 · MTP 2025-Jan · Pg 723

RECALL
30 sec

સરળ

Q 2 · MTP 2025-Dec · Pg 724

RECALL
30 sec

સરળ

વિષય 5.8: Potential Problems Associated with Foreign Direct Investment

P4-C9-U5-T08

પહેલાં વાંચો Study Section 5.8 વાંચો: host country ની નજરે foreign direct investment માં શું ખોટું થઈ શકે છે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 5 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- FDI domestic firms ને બહાર ધકેલી શકે છે અને market power થોડી multinationals ના હાથમાં ભેગી કરી શકે છે.
- Parent ને પાછા મોકલાતા profits, dividends અને royalties સમય જતાં શરૂઆતમાં લાવેલા capital કરતાં વધી જાય છે, જેથી balance of payments બગડે છે.
- આવતી technology સ્થાનિક factor endowments ને બંધબેસતી ન પણ હોય — labour પુષ્કળ હોય ત્યાં capital-intensive — અને વધારે value વાળાં કામ headquarters માં જ રહે છે.
- બીજાં જોખમો: transfer pricing થી taxable profit host country ની બહાર જતો રહે, labour અને environmental standards ઢીલા કરવાનું દબાણ, concessions અને tax holidays પડાવી લેવાં, અને strategic sectors માં policy autonomy ગુમાવવી.

Q 1 · source not stated · Pg 724

RECALL
30 sec

સરળ

Q 1 · source not stated · Pg 724

RECALL
30 sec

સરળ

Q 1 • source not stated • Pg 725

RECALL
30 sec

સરળ

Q 2 • source not stated • Pg 725

RECALL
30 sec

સરળ

Q 3 • source not stated • Pg 725

RECALL
30 sec

સરળ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- જવાબ આપતાં પહેલાં પ્રશ્નની દિશા વાંચો: એક જ વાત — જેમ કે profits નું repatriation — home country માટે benefit છે અને host માટે problem.

Q 4 • PYQ 2026-Sep • Pg 725

RECOGNISE
45 sec

મધ્યમ

વિષય 5.9: Foreign Direct Investment in India (FDI)

P4-C9-U5-T09

પહેલાં વાંચો ભારતમાં FDI વિશેનું Section 5.9 વાંચો અને ICAI એ ખાસ દર્શાવેલા હાલના sectoral FDI caps/routes મોઢે કરો (telecom, defence, airports, food products, insurance).

નોંધ

Scenario ને FDI ના પ્રકાર પ્રમાણે ઓળખો: US નો cell-phone service provider ભારતમાં એ જ service આપે = horizontal FDI; મુખ્ય business ને inputs પૂરા પાડે = vertical; JV દ્વારા સાવ અલગ business = conglomerate.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 7 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Sector caps: telecom વધારીને 100% (automatic route); BROWNFIELD airport projects માં automatic route હેઠળ 100% FDI; food products ની marketing અને food-product e-commerce માં automatic route હેઠળ 100% FDI; defence production 49% (automatic; તેથી વધારે માટે government route); insurance 74%.
- atomic energy, lottery, betting and gambling અને (multibrand) retail trade માં FDI પર પ્રતિબંધ છે; ભારત માટે FDI એ મુખ્ય NON-DEBT financial resource છે, જે tax breaks અને પ્રમાણમાં ઓછા salaries ને લીધે ખેંચાય છે.
- 2020-21 માં ભારતના FDI inflows વિક્રમી US\$ 81,973 million થયા; 2020 માં મુખ્ય FDI recipients માં ભારત આઠમા ક્રમે હતું (World Investment Report 2022).

Q 1 • source not stated • Pg 726

RECALL
30 sec

મધ્યમ

Q 2 • source not stated • Pg 726

RECALL
30 sec

મધ્યમ

Q 3 • source not stated • Pg 726

RECALL
30 sec

મધ્યમ

Q 2 • RTP 2025-Jan • Pg 727	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • PYQ 2025-Sep • Pg 727	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 5 • PYQ 2026-May • Pg 728	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • PYQ 2019-May • Pg 727	RECALL 30 sec	અધરું

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

Q 4 • PYQ 2025-Sep • Pg 727	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 6 • PYQ 2026-Sep • Pg 728	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

વિષય 5.10: Overseas Direct Investment by Indian Companies

P4-C9-U5-T10

પહેલાં વાંચો Section 5.10 વાંચો: Indian companies નું outward FDI — તેના routes, limits અને હેતુઓ.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 5 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Indian company નું Overseas Direct Investment નક્કી કરેલી ceiling સુધી Automatic Route થી થાય છે, અને તેથી વધારે માટે RBI ના Approval Route થી.
- Automatic Route હેઠળ છૂટ મળતું financial commitment, Indian party ના છેલ્લા audited balance sheet ની તારીખે જે net worth હોય તેની ટકાવારી પૂરતું મર્યાદિત હોય છે.
- હેતુઓ છે: market access, raw materials અને technology સુધી પહોંચ, brand acquisition, અને global value chain ઊભી કરવી.

Q 1 • source not stated • Pg 728	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 729	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 729	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • source not stated • Pg 729	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • source not stated • Pg 730	RECALL 30 sec	સરળ

પ્રકરણ 10

Indian Economy

1 એકમ • 8 વિષય • 178 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • પેપરદીઠ 10.0 marks • મહત્ત્વ: A

આ પ્રકરણ શું માગે છે મહદંશે **RECALL** • સરેરાશ પ્રશ્નદીઠ 32 sec — આખું recall — વાંચો, હલ કરવા ન બેસો

RECALL Remembering	87.8%	30 sec	82 માંથી 72 past-exam પ્રશ્નો
RECOGNISE Understanding	11.0%	45 sec	82 માંથી 9 past-exam પ્રશ્નો
COMPUTE Application	1.2%	75 sec	82 માંથી 1 past-exam પ્રશ્નો

વિષય 10.1: Indian Economy ની સ્થિતિ: Pre Independence Period (1850-1947)

P4-C10-U10-T01 • Status of Indian Economy: Pre Independence Period (1850-1947)

પહેલાં વાંચો Study Section 10.1 - pre-British સમૃદ્ધિ, British rule ના બે sub-periods, discriminatory tariffs, handicrafts નો નાશ અને એકતરફી colonial industrialisation.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 5 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- British period માં modern industrial sector એકતરફી રીતે વધ્યું, જેમાં COTTON અને JUTE industries નું પ્રભુત્વ હતું (cotton mills: 9 million spindles, 1930s માં દુનિયામાં 5th; Calcutta આસપાસની jute mills 19th century ના અંત સુધીમાં દુનિયાની સૌથી મોટી હતી).
- British rule: East India Company 1757-1858, British government 1858-1947; discriminatory tariffs ના લીધે Indian finished-good exports મોંઘા અને imports સસ્તા થયા; 1946 માં પણ NDP માં manufacturing નો share ફક્ત 7% હતો.

Q 1 • source not stated • Pg 735	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • source not stated • Pg 735	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • MTP 2025-May • Pg 736	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • MTP 2025-May • Pg 736	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • MTP 2025-Jan • Pg 736	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 2 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Economic growth resources (labour, capital) ની availability, technology અને productivity થી ચાલે છે - ફક્ત POPULATION SIZE વધે એ પોતે growth માં ફાળો નથી (classic NOT option).

- Causal chain: handicrafts નો નાશ -> unemployment -> જમીન પર દબાણ -> fragmentation, subsistence farming, low productivity અને rural poverty.

Q 1 · PYQ 2025-Jan · Pg 736

RECOGNISE
45 sec

સરળ

Q 5 · PYQ 2026-Sep · Pg 737

RECOGNISE
45 sec

સરળ

વિષય 10.2: Indian Economy: Post Independence (1947-1991)

P4-C10-U10-T02

પહેલાં વાંચો Section 10.1 ની શરૂઆત વાંચો — ancient/medieval economy વિશે — અને Section 10.2 વાંચો — Nehruvian strategy, Planning Commission અને 1950s ની બે guiding philosophies વિશે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો · 13 પ્રશ્નો Remembering · Level I

- Pre-British/ancient-medieval India: સમૃદ્ધ, SELF-RELIANT economy — self-sufficient ગામડાં અને એવાં શહેરો જે commerce, pilgrimage અને administration નાં કેન્દ્રો હતાં; દુનિયાની wealth નો one-third થી one-fourth ભાગ તેની પાસે હતો.
- Post-independence policy બે philosophies થી ચાલી: Nehruvian - heavy industry અને state-led planning વાળો socialistic society; GANDHIAN - small scale, cottage industry અને village republics.
- Industrial Policy Resolution 1948: atomic energy, arms and ammunition, railways માં state monopoly; 'Hindu growth rate' આશરે 3.5% (1950-80); 1966-67 ના દુષ્કાળ પછી Green Revolution આવી.

Q 1 · source not stated · Pg 737

RECALL
30 sec

સરળ

Q 1 · source not stated · Pg 737

RECALL
30 sec

સરળ

Q 2 · source not stated · Pg 738

RECALL
30 sec

સરળ

Q 2 · PYQ 2025-Sep · Pg 738

RECALL
30 sec

સરળ

Q 3 · PYQ 2026-May · Pg 738

RECALL
30 sec

સરળ

Q 4 · MTP 2025-Apr · Pg 739

RECALL
30 sec

સરળ

Q 6 · MTP 2025-May · Pg 739

RECALL
30 sec

સરળ

Q 7 · MTP 2025-May · Pg 740

RECALL
30 sec

સરળ

Q 8 · MTP 2025-Aug · Pg 740

RECALL
30 sec

સરળ

Q 10 • MTP 2025-Dec • Pg 740

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 11 • MTP 2026-Apr • Pg 740

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 12 • MTP 2026-Apr • Pg 741

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 5 • MTP 2025-May • Pg 739

RECALL
30 sec**મધ્યમ****RECOGNISE 45 sec** કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 1 પ્રશ્નો Understanding • Level I

Q 1 • PYQ 2025-May • Pg 738

RECOGNISE
45 sec**સરળ****COMPUTE 75 sec** એક જ formula, સીધેસીધું • 1 પ્રશ્નો Application • Level II

Q 9 • MTP 2025-Aug • Pg 740

COMPUTE
75 sec**સરળ**

વિષય 10.3: Reforms નો યુગ

P4-C10-U10-T03 • The Era of Reforms

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો Section 10.3 વાંચો: 1980s દરમિયાનનાં એ દબાણો જે 1991 ની crisis માં પરિણમ્યાં અને reform કર્યા વગર છૂટકો ન રહ્યો.

નોંધ

1980s માં પહોળો થતો fiscal deficit, વધતો current account deficit અને વધતા ખર્ચે લેવાયેલું ભારે external commercial borrowing — ત્રણેય ભેગાં થયાં.

1990-91 ના Gulf War થી oil prices વધ્યા અને એ જ સમયે West Asia થી આવતી remittances ઘટી; mid-1991 સુધીમાં foreign exchange reserves ફક્ત આશરે બે અઠવાડિયાંની imports જેટલા જ રહ્યા.

India એ standby arrangement માટે IMF પાસે ગઈ, foreign exchange ઊભું કરવા સોનું ગીરવે મૂક્યું, July 1991 માં બે તબક્કે rupee ને devalue કર્યો અને liberalisation, privatisation અને globalisation નો reform programme શરૂ કર્યો.

વિષય 10.4: 1991 ના Economic Reforms

P4-C10-U10-T04 • The Economic Reforms of 1991

પહેલાં વાંચો Study Sections 10.3 અને 10.4 ધ્યાનથી વાંચો - 1980s નું 'early liberalization', 1991 ની crisis નાં કારણો, અને fiscal, monetary/financial, capital market, New Industrial Policy અને trade policy reforms.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 63 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- New Industrial Policy: 24 July 1991; reforms = Liberalisation, Privatisation, Globalisation (socialisation NOT); 1980s નું 'early liberalization' - delicensing, BROAD-BANDING (નવા licence વગર product-mix બદલવો), MODVAT, SEBI ની સ્થાપના 1988 (statutory 1992); demonetization એ 1980s નો reform ન હતો; 1993 થી managed floating exchange rate.
- MRTP Act 1969 એ LARGE market power વાળી LARGE firms ને regulate કરતો; nationalization એટલે private assets નો government take-over; public sector હવે ફક્ત railway transport અને atomic energy પૂરતું; atomic energy માં FDI ન થઈ શકે; food-product marketing/e-commerce માં AUTOMATIC route હેઠળ 100% FDI.
- DPIIT = Department for Promotion of Industry and Internal Trade; FIPB May 2017 માં રદ -> Foreign Investment Facilitation Portal; RoDTEP એ MEIS ની જગ્યા લીધી (2021); GST = 101st Constitutional Amendment Act 2016 (May 2022 નો SC verdict: સરખી, એકસાથે ચાલતી powers); Article 275 = statutory grants-in-aid; Narasimham Committee -> prudential norms, interest-rate liberalization.

Q 2 • PYQ 2023-Dec • Pg 746	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 • MTP 2024-Dec • Pg 748	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 • MTP 2024-Dec • Pg 749	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 • MTP 2024-Dec • Pg 749	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 • PYQ 2025-Jan • Pg 749	RECALL 30 sec	સરળ
Q 16 • PYQ 2025-Jan • Pg 749	RECALL 30 sec	સરળ
Q 17 • PYQ 2025-Jan • Pg 749 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 18 • PYQ 2025-Jan • Pg 750	RECALL 30 sec	સરળ
Q 31 • PYQ 2026-May • Pg 753	RECALL 30 sec	સરળ
Q 32 • PYQ 2026-May • Pg 753	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 741	RECALL 30 sec	મધ્યમ

Q 2 • source not stated • Pg 741	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 742	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 742	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • MTP 2025-Aug • Pg 742	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 742	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 742	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 743	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 743	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • source not stated • Pg 743	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 743	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 744	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • source not stated • Pg 744	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 744	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 745	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 745	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 745	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • source not stated • Pg 745	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • source not stated • Pg 745	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 1 • PYQ 2022-Dec • Pg 746	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • PYQ 2024-Jun • Pg 746	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 4 • PYQ 2024-Jun • Pg 747	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 6 • MTP 2024-Aug • Pg 747	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 7 • MTP 2024-Aug • Pg 747	RECALL 30 sec	મધ્યમ

Q 8 • MTP 2024-Aug • Pg 748 2x પુછાવું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 19 • RTP 2025-Jan • Pg 750	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 20 • PYQ 2025-May • Pg 750	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 21 • PYQ 2025-May • Pg 751	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 22 • PYQ 2025-May • Pg 751	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 23 • PYQ 2025-May • Pg 751	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 24 • PYQ 2025-May • Pg 751	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 25 • PYQ 2025-Sep • Pg 751	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 26 • PYQ 2025-Sep • Pg 752	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 27 • PYQ 2025-Sep • Pg 752	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 28 • PYQ 2026-Jan • Pg 752	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 29 • PYQ 2026-Jan • Pg 752	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 30 • PYQ 2026-Jan • Pg 753	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 33 • RTP 2025-May • Pg 754	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 34 • MTP 2025-May • Pg 754	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 35 • MTP 2025-Aug • Pg 754	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 36 • MTP 2025-Dec • Pg 754	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 37 • MTP 2025-Dec • Pg 755	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 38 • MTP 2025-Dec • Pg 755	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 39 • MTP 2026-Apr • Pg 755	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 40 • MTP 2026-Apr • Pg 755	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 41 • MTP 2026-Apr • Pg 755	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 42 • MTP 2026-Apr • Pg 756	RECALL 30 sec	મધ્યમ

Q 43 • MTP 2026-Apr • Pg 756	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 45 • PYQ 2026-Sep • Pg 756	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 47 • PYQ 2026-Sep • Pg 757	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 9 • PYQ 2024-Sep • Pg 748	RECALL 30 sec	અધરું
Q 10 • PYQ 2024-Sep • Pg 748	RECALL 30 sec	અધરું
Q 11 • PYQ 2024-Sep • Pg 748	RECALL 30 sec	અધરું

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 4 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- 1991 ના reforms નાં કારણો: મોટા domestic/external debt થી પુરાયેલો fiscal deficit, Gulf-war oil shock, BoP પર તાણ, forex તેની LOWEST સપાટીએ (\$1.2 bn, બે અઠવાડિયાની imports - highest નહીં), IMF ની શરતો; NEP એટલે markets vs state નો ફેરવિચાર.
- Liberalisation એટલે decontrol, deregulation, business કરવાની છૂટ (PSU DISINVESTMENT એ privatisation છે); measures ને fiscal (tax compliance, expenditure પર કાપ) vs trade (import licensing હટાવવું) vs monetary/financial (banks માં foreign investment પર રોક એ focus ન હતો) માં વહેંચો; ISI એટલે foreign goods પરની નિર્ભરતા ઘટાડવી; Make in India aggregate demand વધારે છે.

Q 5 • PYQ 2024-Jun • Pg 747	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 746	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 44 • MTP 2026-Apr • Pg 756	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ
Q 46 • PYQ 2026-Sep • Pg 757	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

વિષય 10.5: 1991 ના Reforms પછીના GDP Growth Rates

P4-C10-U10-T05 • GDP Growth Rates Post 1991 Reforms

પહેલાં વાંચો Section 10.5 નું 1991-2021 ના GDP growth rates નું table જુઓ (World Bank નો data) અને સાથે પુછાતી inflation-measurement ની હકીકત ધ્યાનમાં રાખો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 5 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- India માં inflation સામાન્ય રીતે Consumer Price Index (CPI) થી માપાય છે, GDP/PPI થી નહીં.
- Pandemic ના વર્ષ 2020 (-6.6%) સિવાય post-reform growth વખાણવા જેવો રહ્યો છે; 2021 માં આશરે 8.7% સુધી પાછો ઊછળ્યો.

Q 1 • source not stated • Pg 757	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • source not stated • Pg 758	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • source not stated • Pg 758	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • MTP 2024-Dec • Pg 759	RECALL 30 sec	સરળ
Q 3 • MTP 2025-May • Pg 759	RECALL 30 sec	સરળ

COMPUTE 75 sec એક જ formula, સીધેસીધું • 2 પ્રશ્નો Application • Level II

- Averages નું numerical: average growth = sum of yearly rates / number of years; આગળનાં બે વર્ષની average અને એક વર્ષનો rate આપ્યો હોય તો, missing year = 2 x average - known year. Decimals સાથે મનમાં ઝડપી ગણતરીનો મહાવરો કરો.

Q 1 • source not stated • Pg 758	COMPUTE 75 sec	મધ્યમ
Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 758	COMPUTE 75 sec	અઘરું

વિષય 10.6: NITI Aayog: India ને બદલવા તરફનું હિંમતભર્યું પગલું

P4-C10-U10-T06 • NITI Aayog: A Bold Step for Transforming India

પહેલાં વાંચો Study Section 10.6 - Planning Commission ની જગ્યાએ આવેલું NITI Aayog, તેના objectives, તેની મુખ્ય initiatives અને તેની ટીકાઓ.

નોંધ

New Economic Policy પર Assertion-Reason ની drills: પહેલાં A અને R ને અલગ અલગ તપાસો (liberalisation, tariff relaxation, deregulation અને foreign investment માટે ખૂલવાથી economy વિસ્તરી), પછી R ખરેખર A ને EXPLAIN કરે છે કે નહીં તે તપાસીને જ જવાબ પસંદ કરો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 14 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- 64 વર્ષ જૂના Planning Commission ની જગ્યાએ 1st JANUARY 2015 થી NITI Aayog આવ્યું; સરકારનું એવું 'Think Tank' જે innovative thinking ને વેગ આપે અને COOPERATIVE FEDERALISM ને પ્રોત્સાહન આપે.
- Objectives: states સાથે વહેંચાયેલું national vision, VILLAGE level ની credible plans જે ઉપરના levels પર ક્રમશઃ ભેગા થાય, programmes નું monitoring, knowledge/innovation માટે ટેકો - તે five-year plans બનાવતું નથી કે expenditure પર control કરતું નથી.
- Initiatives: LiFE; NDAP - Indian government ની data સુધી પહોંચ સરળ અને સારી બનાવે છે; Shoonya - EV deployment ઝડપી કરીને air quality સુધારવી; E-AMRIT - EV ની બધી માહિતી માટેનું one-stop destination; India

Policy Insights; Methanol Economy; Transforming India's Gold Market; Atal Tinkering Labs એ NITI Aayog (AIM) ની initiative છે.

- Five-Year Plans (Planning Commission ના સમયના) નો હેતુ બધા regions માં balanced economic growth લાવવાનો હતો.

Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 759	RECALL 30 sec	સરળ
Q 2 • PYQ 2024-Sep • Pg 760	RECALL 30 sec	સરળ
Q 4 • MTP 2024-Dec • Pg 760	RECALL 30 sec	સરળ
Q 6 • MTP 2024-Dec • Pg 761	RECALL 30 sec	સરળ
Q 8 • MTP 2025-Jan • Pg 761 4x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 10 • PYQ 2026-Jan • Pg 761	RECALL 30 sec	સરળ
Q 11 • MTP 2025-Apr • Pg 762 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 • MTP 2025-Aug • Pg 762	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 • MTP 2025-Aug • Pg 762	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 • MTP 2025-Dec • Pg 762	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 • MTP 2025-Dec • Pg 762	RECALL 30 sec	સરળ
Q 17 • MTP 2026-Apr • Pg 763	RECALL 30 sec	સરળ
Q 18 • PYQ 2026-Sep • Pg 763	RECALL 30 sec	સરળ
Q 9 • PYQ 2025-May • Pg 761	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 4 પ્રશ્નો Understanding • Level I

Q 3 • PYQ 2024-Sep • Pg 760	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 7 • PYQ 2025-Jan • Pg 761	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 16 • MTP 2026-Apr • Pg 763	RECOGNISE 45 sec	સરળ
Q 5 • MTP 2024-Dec • Pg 760	RECOGNISE 45 sec	મધ્યમ

વિષય 10.7: Indian Economy ની આજની સ્થિતિ: ટૂંકો overview

P4-C10-U10-T07 • The current state of the Indian Economy: A brief overview

પહેલાં વાંચો Study Section 10.7 નો sector-wise survey વાંચો - primary (agriculture ની schemes અને પ્રશ્નો), secondary (industrial policies, core industries) અને tertiary (services) - ખાસ કરીને કઈ scheme કયા હેતુ માટે છે એના પર ધ્યાન આપો.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 54 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- Agriculture: 47% વસ્તી તેના પર નભે છે; agri GVA 18.8%; MSP = cost of production ના 1.5 ગણું, 23 mandated crops, Cabinet Committee on Economic Affairs જાહેર કરે છે; FCI buffer stock રાખે છે; APEDA = Agricultural & Processed Food Products Export Development Authority; Green Revolution = HYV seeds + પુષ્કળ પાણી, fertilizer, pesticides (food grains: wheat, rice).
- Agri schemes: PM KISAN - income support; PMFBY - crop-loss insurance; PKVY - organic farming/soil health; PDMC - water use efficiency; E-NAM - APMC mandis ને એક national agri market માં જોડતું pan-India electronic portal; Kisan Rail - ખેતપેદાશની logistics.
- Industry schemes: Make in India - local manufacturing + FDI (2.0 = 15 manufacturing + 12 service sectors); Udyami Bharat - MSME empowerment; PM Gati Shakti - data આધારિત multimodal infrastructure planning જે logistics cost ઘટાડે; PM MITRA - textiles; FAME India - electric/hybrid vehicles; PLI - હવે white goods (ACs, LED lights) પણ આવરી લે; National Manufacturing Policy - 2025 સુધીમાં manufacturing GDP ના 25%; ECLGS = Emergency Credit Line Guarantee Scheme.
- આઠ core industries (IIP ના 40.27%): coal, crude oil, natural gas, refinery products, fertilizers, steel, cement, electricity (textiles/pharma/IT NOT); milk = primary sector; transport, real estate, public administration, education = tertiary; services = post-1991 સૌથી ઝડપી વધતું, સૌથી ઊંચી labour productivity, સૌથી વધુ FDI મેળવનાર.

Q 5 • PYQ 2024-Jun • Pg 764	RECALL 30 sec	સરળ
Q 12 • MTP 2024-Dec • Pg 766	RECALL 30 sec	સરળ
Q 13 • MTP 2024-Dec • Pg 766	RECALL 30 sec	સરળ
Q 14 • MTP 2024-Dec • Pg 766	RECALL 30 sec	સરળ
Q 15 • PYQ 2025-Jan • Pg 766	RECALL 30 sec	સરળ
Q 16 • PYQ 2025-Jan • Pg 767	RECALL 30 sec	સરળ
Q 17 • PYQ 2025-Jan • Pg 767	RECALL 30 sec	સરળ
Q 18 • PYQ 2025-Jan • Pg 767 2× પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ

Q 19 • MTP 2025-Jan • Pg 767	RECALL 30 sec	સરળ
Q 20 • MTP 2025-Jan • Pg 768	RECALL 30 sec	સરળ
Q 21 • MTP 2025-Jan • Pg 768	RECALL 30 sec	સરળ
Q 22 • MTP 2025-Jan • Pg 768 3x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 23 • RTP 2025-Jan • Pg 768	RECALL 30 sec	સરળ
Q 24 • PYQ 2025-May • Pg 769	RECALL 30 sec	સરળ
Q 25 • PYQ 2025-May • Pg 769	RECALL 30 sec	સરળ
Q 34 • PYQ 2026-May • Pg 771	RECALL 30 sec	સરળ
Q 35 • PYQ 2026-May • Pg 771	RECALL 30 sec	સરળ
Q 36 • PYQ 2026-May • Pg 771	RECALL 30 sec	સરળ
Q 37 • PYQ 2026-May • Pg 772	RECALL 30 sec	સરળ
Q 38 • PYQ 2026-May • Pg 772	RECALL 30 sec	સરળ
Q 39 • PYQ 2026-May • Pg 772	RECALL 30 sec	સરળ
Q 40 • RTP 2025-May • Pg 772	RECALL 30 sec	સરળ
Q 41 • MTP 2025-May • Pg 772	RECALL 30 sec	સરળ
Q 43 • MTP 2025-May • Pg 773	RECALL 30 sec	સરળ
Q 44 • MTP 2025-Jan • Pg 773 3x પુછાયું	RECALL 30 sec	સરળ
Q 45 • MTP 2025-Aug • Pg 773	RECALL 30 sec	સરળ
Q 46 • MTP 2025-Aug • Pg 773	RECALL 30 sec	સરળ
Q 47 • MTP 2025-Dec • Pg 774	RECALL 30 sec	સરળ
Q 48 • MTP 2026-Apr • Pg 774	RECALL 30 sec	સરળ
Q 49 • MTP 2026-Apr • Pg 774	RECALL 30 sec	સરળ
Q 50 • MTP 2026-Apr • Pg 774	RECALL 30 sec	સરળ

Q 51 • MTP 2026-Apr • Pg 774	RECALL 30 sec	સરળ
Q 52 • MTP 2026-Apr • Pg 775	RECALL 30 sec	સરળ
Q 54 • PYQ 2026-Sep • Pg 775	RECALL 30 sec	સરળ
Q 55 • PYQ 2026-Sep • Pg 775	RECALL 30 sec	સરળ
Q 56 • PYQ 2026-Sep • Pg 776	RECALL 30 sec	સરળ
Q 57 • PYQ 2026-Sep • Pg 776	RECALL 30 sec	સરળ
Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 763	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 2 • PYQ 2024-Jun • Pg 764	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 3 • PYQ 2024-Jun • Pg 764	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 4 • PYQ 2024-Jun • Pg 764	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 6 • PYQ 2024-Jun • Pg 765	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 7 • PYQ 2024-Sep • Pg 765 2x પુછાયું	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 8 • PYQ 2024-Sep • Pg 765	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 9 • PYQ 2024-Sep • Pg 765	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 11 • PYQ 2024-Sep • Pg 766	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 26 • PYQ 2025-Sep • Pg 769	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 27 • PYQ 2025-Sep • Pg 769	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 28 • PYQ 2025-Sep • Pg 769	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 29 • PYQ 2025-Sep • Pg 770	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 30 • PYQ 2026-Jan • Pg 770	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 31 • PYQ 2026-Jan • Pg 770	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 32 • PYQ 2026-Jan • Pg 770	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 33 • PYQ 2026-Jan • Pg 771	RECALL 30 sec	મધ્યમ

RECOGNISE 45 sec કયો વિચાર લાગુ પડે છે તે નક્કી કરો • 3 પ્રશ્નો Understanding • Level I

- Agriculture ની પ્રશ્નો: નાની fragmented holdings, low productivity અને subsistence farming (marketable surplus ઓછું, market/export માં ભાગીદારી નબળી), ઓછી technology અને irrigation, monsoon પર નિર્ભરતા.
- Small-scale industry ને financial અને technical assistance થી પ્રોત્સાહન અપાય છે, MNCs ને subsidies આપીને નહીં; Green Revolution = HYV seeds અને scientific cultivation, land redistribution નહીં.

Q 42 • MTP 2025-May • Pg 773

RECOGNISE
45 sec**સરળ**

Q 53 • PYQ 2026-Sep • Pg 775

RECOGNISE
45 sec**સરળ**

Q 10 • PYQ 2024-Sep • Pg 765

RECOGNISE
45 sec**મધ્યમ**

વિષય 10.8: Conclusion

P4-C10-U10-T08

પહેલાં વાંચો Section 10.8 (India Development Update) ને Section 10.7 ની tertiary-sector ની ચર્ચા અને industrial indicators (GII, PMI) સાથે વાંચો.

નોંધ

India નો અનોખો growth trajectory: સામાન્ય manufacturing નો તબક્કો છોડીને agriculture માંથી સીધા જ services sector તરફ વળ્યું.

Growth છતાં poverty ટકી રહી છે, મુખ્યત્વે income/growth ના ફાયદાની વહેંચણીમાં ઊંચી inequality ના લીધે.

RECALL 30 sec આવડે તો આવડે, નહીં તો આગળ વધો • 7 પ્રશ્નો Remembering • Level I

- India ની GVA માં Tertiary/services sector નો ફાળો MAXIMUM છે (આશરે 54%).
- India Development Update (IDU), November 2022, WORLD BANK પ્રકાશિત કરે છે; India નો Global Innovation Index rank 2022 માં સુધરીને 40th થયો (2015 માં 81st હતો).
- PMI = Purchasing Managers' Index (Jan 2023 માં manufacturing PMI 55.4).

Q 1 • PYQ 2024-Jun • Pg 776

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 6 • PYQ 2026-Jan • Pg 777

RECALL
30 sec**સરળ**

Q 2 • PYQ 2024-Sep • Pg 776

RECALL
30 sec**મધ્યમ**

Q 3 • MTP 2025-Jan • Pg 777

RECALL
30 sec**મધ્યમ**

Q 4 · PYQ 2025-May · Pg 777	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 5 · PYQ 2025-Sep · Pg 777	RECALL 30 sec	મધ્યમ
Q 7 · MTP 2025-Dec · Pg 778	RECALL 30 sec	મધ્યમ